

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 1.

ЛЬВІВ

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1929.

о. Зиновій Кузьма

Неділя Сиропустна

(За Каїмом)

„Вставайте зі сну!“

„А то знаючи час, що вже є година,
щоби ви встали зі сну.“ (Рим. XIII. 11)

Було це около 386 р. по Хр. Високо зносилися хвилі всесвітньої історії. Старинне римське цісарство конало. Настала вандрівка народів. Військовими шляхами зі Сходу знад Волги і Дунаю йшли, — сунули нові, сильні племена і добувалися до брам старинного римського цісарства. Злітали з голов імператорів корони, валилися престоли, гинула стара культура, і всі, як пише св. Єронім, думали, що вже надходить кінець світа.

Були це часи важкі, гірші від наших. І ось в тих то часах, одного дня, проходжувався по огороді в місті Медіоляні один молодий правник, потонувши в своїх думках. Нараз вчув він голос якоїсь дитини, що кликала: „Возьми і читай, возьми і читай!“ Здивований цим дивним голосом, пішов до поблискої альтанки, взяв в руки книжку, що саме лежала на столику, відчинив на вздогад і почав читати те, що попало йому в очи. Книжкою цею було св. Письмо, а сторінка, на яку молодець попав, був лист св. ап. Павла до Римлян. А це місце, яке він читав, так звучало: „Браття!... вже є година, щоб ви встали зі сну... Бо тепер ближше нам спасення, як коли ми увірили. Ніч минула, а день наблизився. Відложім отже діла темряви, а одягнімся в оружжя світла. Як в день жиймо чесно, не в гульні і пиянстві, не в любодійстві і розпусті, не в сварні і зависти. Але одягніться Господом нашим Ісусом Христом“... (Рим. XIII, 11 і сл.)

Ці слова зворушили серце того мужа і розбудили його із цього грізного сну, в якому він доси жив. Струя слез полилась із його очей на листки св. книги, і Августин, — бо

Львівська державна
наукова бібліотека

М. Ж.

це він був — пішов до єпископа св. Амвросія, покався, розпочав нове життя і став святим.

* * *

„Возьми і читай!“ „Возьми і читай!“ І я сьогодні в ранці, як приготувався до проповіді, чув цей голос, що кликав: „возьми і читай“. Був це голос св. Церкви. І слухаючи цього голосу, відчинив я служебник (св. Письмо) і мій взір попав на ці самі слова, що колись так сильно вразили Августина. Слова ці записані в листі св. ап. Павла до Римлян і вони творять зміст нинішнього недільного послання. Цей вартівничий клич св. ап. Павла мають сьогодні проголосити християнським громадам усі проповідники на цілому світі із своїх вартових веж. І я, станувши перед вами на цій проповідниці, нічого іншого вам не скажу, як тільки те, що вкладає в мої уста сама св. Церква. На початку св. великого посту, що розпочинається з завітнішнім днем, пересилає св. Апостол Павло через мене поздоровлення для вас, а разом і напіннення: „Браття!... вже є година, щоби ви встали зі сну“.

Тож розважмо зміст цього поздоровлення — напіннення слово по слові.

„Браття!“ так зачинає своє упіннення Апостол, „вже є година, щоби ви встали зі сну. Ніч минула, а день наблизився.“ Яку це годину, яку ніч, який день має на думці Апостол? Була це ніч не така, як наші ночі, була це ніч, що тревала довгі віки, була це та ніч, що ще на порозі раю своїми чорними крилами огорнула упавшу людскість. Розпочалась вона гріховним упадком і щораз більше огортала, темрявою сповивала, весь світ. Люди, як пише ап. Павло, щораз більше ледащили: „Затьмилосся їх нерозумне серце і зникчменіли в своїх думках... І замінили славу нетлінного Бога на подобу образу тлінного чоловіка і четвероногих...

Дятого передав їх Бог похотям їх серця..., щоби сквернили між собою свої тіла, котрі заміняли правду Божу в ложі і поклонялись і служили сотворінню більше як Творцеві“... (Рим. 1, 21 сл.) Світло правдивої віри в Бога освітлювало тільки невеличкий скравець землі: Над одним тільки малим, вибраним народом не закрилося ще цілковито небо, бо Боже об'явлення і пророцтва присвічували йому, немов зірки на небозводі серед довгої зимової ночі. А на світі і в цього вибраного народу була ніч, деколи навіть глибока ніч. Ізраїльтяни самі це пізнали, що „сидять в темряві і тіни смертній“ (Лук. 1. 79).

Із свого високого пророчого становища глядить пророк Ісаїя на людскість, і нарікаючи визнає, що „темрява вкриває землю, темнота народи“, (Іс. 60,2), а із наболілого серця виринається запитання: „Стороже, яка пора ночі, стороже яка пора ночі?“ (Іс. 21.11).

І чиж великий Апостол Нового Завіта в нинішнім своїм посланію не дає відповіді своєму попередникови в Ст. Завіті на його тужливе питання: „Стороже, яка пора ночі?...“ коли каже: „Браття... вже є година, щоби ви встали зі сну. Ніч минулася, а день наблизився...“ Вже зникли, щезли темні тіні, а настав ясный день спасення. А цим ще не вичерпане значіння Апостолових слів. Св. Апостол Павло в листі до Римлян вже не говорить до поган, що сидять в темряві нічній, але до християн, котрі вже є дітьми світла, і повинні перебувати в світлі.

Християнами були ті, до котрих кликав св. Ап. Павло: „Вставайте зі сну!“

Християнами є й ті, до котрих і сьогодні цей зазив відноситься: „вже є година, щоби ви встали зі сну...“

І щож це за сон, з якого хоче нас св. Апостол розбудити? Це може нам сказати св. Августин, бо цього досвідчив він сам на собі. „Сон душі це забуття Бога; кожда душа що забуває Бога, спить; коли душа відвертається від Бога, тоді світло вправді є близько неї, але вона його не бачить, бо спить.“

„Сон душі це забуття Бога“. І для того ніч, що нас огортає, така темна. І для того сон многих є такий твердий, глибокий, бо людскість забула про Бога і відвернулася від світла. І тому в нинішніх часах знову захопив владу в свої руки дух темряви.

І ми бачимо, яке сьогодні помішання понять, коли добро злом, а зло добром називають; коли власність зветься крадіжю, а закон і лад тиранією!

Чиж не є це помішання розуму, коли на недомагання і на болячки наших часів як лік захвалюють відвернення від Бога, викорінення релігії і необузданне заспокоювання самолюбства? Яка то ніч в головах і в серцях! Немов сонні йдемо понад беріг пропасти. Немов дитя стоїть безпомічний міліоновий нарід голодний, мерзне на дворі в ночі, а з тисячних сердець виринається скарга — питання пророка: „Стороже, яка пора ночі?“ Чи прийде вже раз світанок для нашого народу?

Мої дорогі! Немов осліплююча блискавиця в ночі паде це слово Апостола: Вже є година! Вставайте зі сну!

Так, християнська громадо. Протри очи! Відкрийте очи, щоби ви могли побачити цю небезпеку, яка вам грозить.

Протріть, відкрийте очи, але не на те, щоби шукати чужої провини, а на те, щоби побачити провини в своєму власному життю і в своїх серцях! Відкрийте очи на ці старі, непромінаючі правди, яких не сміє безкарно забути ніодна людина, ані народ. Це правда про Бога живого, про совість, про страх Божий і суд справедливий.

Відкрийте очи, щоб ви завчасу змогли пізнати те, що служить для нашого мира!

Вставайте зі сну всякої байдужности, безхарактерности і трусливости! Брати, вже є година! Вставайте зі сну!

* * *

Однак самого пробудження ще замало. Неодин вже розплющив очі і на цьому скінчилося. Постіль така м'ягка і тепла, а сон такий солодкий і розкішний, а тіло таке отяжіле, охляле. І знов замикає очі і спить далше — до полудня. Ні! Не це має на думці св. Апостол. Послухай, що він далше говорить: „Вже є година, щоби ви встали зі сну... відложім діла темряви“...

Якіж діла має тут Апостол на оці? Діла темряви це всі ті діла, що люблять темряву, а не світло; це ті діла, які щораз більше і більше затемнюють духа і серце людське; це ті діла, що кожного чоловіка, що їм віддається, спихають остаточно в найглибщу темряву. Ці діла темряви ти мусиш відложити, як умивається руки від болота, ти мусиш ці діла темряви зненавидіти, залишити їх цілковито, хочби вони і дуже навіть приросли до твого серця.

Зпоміж діл темряви Апостол особливо звертає увагу на три парі гріхів: „Як в день жиймо чесно, не в гульні і пиянстві, не в любодійстві і розпусті, не в сварні і зависти“. Ці гріхи це діти „ночі“, яких ми мусимо виректись, якщо наш народ має видобутись із цього горя і нужди.

Чуєш, християнська молоді? Слухай! Слухайте ви, молодці і ви дівчата! „Не в гульні і пиянстві“. Вже досить цього танечного шалу, цього гуляння, цієї жажди приємностей. З завітнішим днем розпочинається св. піст! Із піднесенням в гору пальцем входить св. Апостол до всіх забавових локалів, до шинків, каварень, кабареїв, і де знайде тільки одного або двох, кличе до них: Стійте!

„Не в гульні і пиянстві!“

Слухайте і ви, християнські родичі, ви, мужі, і ви, жінки! „Не в любодійстві і розпусті.“ Апостол разом з вами входить до ваших хат і глядить, чи ви бережете свої діти перед зіпсованням. А де не все знайде в порядку, кличе до родичів: Стійте! Схаменіться! „Не в любодійстві і розпусті!“ Слухайте ви всі, громадяни! Слухайте, християнські робітники, і ви, селяни, господарі і слуги, продуценти і консументи в місті і на селі! „Не в сварні і зависти!“

Вже досить тої незгоди, сварні, партійних спорів, вже досить крови пролито на світі. „Браття“ — так називає нас Апостол. Миж усі є братами в щастю і горю, в життю і смерті. Як братів взиває нас, кличе до нас: Схаменіться! „Не в сварні і зависти!“ Говориться нині і пишеться по часописах про моральне відродження народу.

Моральне відродження? Ось маєте це відродження! „Не в гульні і пиянстві, не в сварні і зависти!“

А всі ради, дебати, балачки на різних з'їздах, конференціях, конгресах, вічах і т. п. не принесуть ніякої користі і не причиняться нічим до морального відродження народу, якщо ми не підемо за голосом Апостола, якщо не послухаємо його напіннення — зазиву:

„Відложіть діла темряви!“

* * *

„Але одягніться Господом нашим Ісусом Христом“.

Це є третє і останнє домагання, яке ставить нам Апостол. В Христа одягнутись значить: ввійти в Христові думки і уподобання, йти Його слідами, наслідувати Його. В Христа одягнутись значить: з Ним жити, терпіти, боротись і вмерти. Христос Альфа і Омега; Христос все у всіх; Христос Початок і Кінець. Так, головне те, чи ми в Христа одягнемось, чи роздягнемось з Нього. Це є рішачче життєве питання для всякого — отже і для нашого народу. Чи хоче наш український нарід бути християнським народом, чи ні?

Ма протязі століть, не раз уже провадили боротьбу проти Христа Його вороги. Неодна революція спалахнула проти Нього, але такої організованої боротьби проти Христа, проти всього, що християнське, як в нинішніх часах, ще не було.

Христа хочуть усунути зі світа, прогнати зі школи, з публичного життя. Хочуть роздягнутися з Христа! Це є шлях, яким іде сучасна людскість.

Богу дякувати, що наш нарід довгі часи не був затроєний цєю отруєю.

У нас ще сьогодні є християнські робітники і селяни, християнські родини, родичі і діти. Але цей грізний нехристиянський дух, мов ця іспанська недуга — грипа, втискається там, де ранше все було здорове в вірі.

В часі кривавого похмілля війни і дикого розперізання революції пропало багато прадідного добра.

Дикий крик за свободою, що котиться вулицями, звернувся проти Того, що в небі живе і царює з Отцем і св. Духом во вічні віки. Дух Христовий вже не провіває так відсвіжуючо по наших домах; Христових заповідей вже не заховують і не сповняють так точно, як ранше.

Назад до Христа! Брати і Сестри! Одягніться в нашого Господа І. Хр.! Якщо Христос знова буде і святочною і буденною одежою в наших домах, якщо Його заповіді будуть знова мати обов'язуючу силу, тоді щезне ця несправедливість, промине це важке лихоліття, яке переживає наш народ, і „ясне сонце засвітить у наше віконце!“ А коли нам не вдасться защепити християнських засад у серцях і сумліннях нашого громадянства, що тоді буде? А коли наш народ щораз більше і більше буде роздягатися з Христа, що тоді? Сам Христос через те не буде нарушечий і царствуватиме над домом Якова

по віки.. „і царству його його не буде кінця“ (Лук. I, 32). Хто однак злочинною рукою посягатиме на його царство, цей нехай знає, що „на кого впаде той камінь, роздавить його“ (Лук. 20, 18).

Дорогі! Що принесе нам майбутність?

Майбутність є німою наче гріб.

Але слово Боже промовляє і каже нам: „Христос вчора і сьогодні той самий і на віки“ (Євр 13, 7).

Нехай приносить нам будучність, що сама хоче, але це є нашою потіхою, що „Христос вчора і сьогодні той самий і на віки“.

Минають літа, розпадаються держави, загибають племена, народи, валяться престоли, розлітаються у порох царські корони; а „Христос вчора і сьогодні той самий і на віки!“

Дятого проч з невірою! З християнською відвагою, з довірям до Бога розпочинайте той св. великий піст, в часі якого маємо відродитись до красшого, правдиво-християнського життя. Підніміть високо в гору прапор надії, на якому написано: „Христос вчора і сьогодні той самий і на віки“. Амінь.

I. Неділя посту

(за Каїмом)

„А ви за кого мене маєте?“

(Мат. 16, 15)

Є одно таке могутнє слово в історії, що стоїть—немов скала серед моря часів.

Воно опановує цілий світ і є осередком усього дійства.

Один вимовляє це слово із зложеними руками, інший знова із затисненим п'ястком.

Один молиться до нього, а другий проклинає його.

Для одних є воно „на повстання“, для других „на упадок“.

Але ж це слово, довкруги котрого все обертається? Із святою пошаною я скажу вам це слово.

Це є ім'я: ІСУС ХРИСТОС.

Перший раз прогомніло це ім'я в маленькій хатинці в Назареті, коли з неба прийшов до Марії ангел з привітом і приніс їй вістку: „Се зачнеш в утробі і породиш Сина і назвеш Його на ім'я Ісус“ (Лук. I, 31). І перший раз Преч Діва на своєму лоні дитячко цим солодким іменем „Ісус“ назвала. І від цього часу тисячі людських уст почали вимовляти це ім'я зі святою пошаною.

Ім'я це рознесли Апостоли по світі і іменем цим творили вони чуда.

Ім'я це прославляли св. мученики, як ішли на муки і на смерть. Ім'я це проповідали і обороняли св. Учителі Церкви. В ім'я це і нас охрестили. Мільйони дітей навчилися вимовляти це ім'я вже на матірнім лоні, а мільйони вмираючих призивали це ім'я в останній хвилині свого життя. І так це ім'я займає у світі таке становище, має таке велике значіння, якого не має ніяке інше. Перегляньмо історію від початку світа аж по сьогоднішній день, перешукаймо світ від сходу сонця аж до заходу, а ніде не знайдемо такого слова, яке силою і значінням могло би рівнятися з цим словом „Ісус Христос“. Це св. ім'я я приношу сьогодні перед вас на проповідницьку і з поборністю вітаю його: „Слава Ісусу Христу, на віки! Амінь!“ Так! „Слава Ісусу Христу!“ Цим прекрасним поздоровленням вітаю я і вас усіх на початку св. посту.

Слава Ісусу Христу, що в цих днях на наших очах вибирається в хресну дорогу, і нас запрошує й кличе: „Іди за мною“... (Йоа. I, 44). Слава Ісусу Христу! Нехай же ж проте ніяке інше ім'я нас не займає, тільки це ім'я: Ісус. Воно хай буде осередком сьогоднішніх наших великопосних розважань. Важке це завдання! Ніколи не відчуває проповідник свого безсилля, своєї немочі і вбогости, ніколи його бесіда не є такою подібною до діточої палянини, як тоді, коли він стає перед народом, щоби проповідувати Христа. Не вдається нам ніколи представити, показати вірним Христа таким, яким Він є. Ми можемо хіба тільки диткнутися рубця його одєжі.

До виконання цього важкого завдання прошу в покорі Його благословення. Коли я хочу говорити про Христа, то в першу чергу мушу сказати: Хто Він є?

Колиб це можливо було сказати одним словом! Було в гарний літний вечір. Сонце якраз заходило за снігом вкриті гори Гермон і посилало свій останній привіт геназаретському озеру. Повівав тихий вечірний легіт, хвилі озера зтихали плюскали о беріг. Берегом озера повільним кроком ішов мушина із своїми товаришами. Щось царського було в постаті цього мужа, а з його уст плили слова повні мудрости і чару. Це був Спаситель зі своїми Апостолами. Недавно ген на цій пустині, що тягнеться на схід від геназаретського озера Він зробив велике чудо, бо п'ятьма хлібами і двома рибами накормив 5-тисячну товпу народу. І коли вони у цей вечір ішли так разом, тоді Спаситель нечайно задержався, звернувся до Свого окруження, і спитав: „За кого люди вважають Сина Чоловічого“? А вони сказали: „Одні за Йоана Хрестителя, а другі за Ілію, інші за Єремію, або за одного з пророків“. (Мат. 16, 13). Спаситель спокійно слухав, а коли Апостоли замовкли і не знали, що далі сказати, Він знова розпочав розмову і запитав торжественним, немов звук дзвона, голо-сом: „А ви за кого мене маєте“?

Богато води переплило із геназаретського озера рікою Йорданом у Мертве море від цього памятного вечера і багато часу поринуло в забуття минувшини, а з над геназаретського озера все ще несеться відгомін цього питання Спасителевого: „А ви за кого мене маєте“?

Це питання ще відтоді не знайшло спокою. Воно стає перед кожною людиною і змушує її до відповіді.

„А ви за кого мене маєте“? Про це не треба питати Богородиці, ані побожних пастушків, ані царів зі Сходу, бо вони всі вже припали в тихому захопленню на коліна перед яслами і моляться до Ісуса, як до свого Господа Бога.

„А ви за кого мене маєте“? Не потребуєш про це двічі питати Христових учеників і Апостолів, бо вже виступив перед Нього Симон Петро, як речник усіх апостолів, визнав і заявив торжественно: „Ти є Христос, Син Бога живого“!

„А ви за кого мене маєте“? Довго не потребуєш про це допитуватися ані невіст, ані усіх подібних душ, що йшли за Христом, ані цих хорих, яких Він сціляв, ані мертвих, яких воскрешав. Справді така велична наука, така безгріховність, така велика сила чудес — це все переходить людське розуміння: „Колиб він не був від Бога, не мігби нічого робити“ (Йоа. 9, 33).

„А ви за кого мене маєте“?

Що це за якісь переразливі дисонанси до цього грімкого, радісного, гармонійного свідoctва?—В цьому часі, як одні клячуть перед Його яслами, інші гострять на Нього смертоносну сталь. І коли одні цілими днями ходять за Ним, щоб почути Його науку, другі знов підносять каміння проти Нього. І коли одні радісно виходять на зустріч і вітають Його як свого царя, то інші збираються з боку на вулицях і воркочуть, насміхаються з Нього.

„А ви за кого мене маєте“? І шож це за злобні балачки йдуть з уст до уст? „Як Він знає Закон і Письмо, не учившись“? (Йоа. 7, 15) так говорять Жиди про Нього в притворі святині, а фарисеї не стидаються після чудесного uzдоровлення сліпого від уродження зробити Йому докірливу замітку: „Ми знаємо, що сей чоловік є грішний“ (Йоа. 9, 29).

„Се прожора і пияниця, друг митарів і грішників“ (Мат. 11, 17) — оклеветують Його фарисеї. Коли Він простив гріхи паралітикови, тоді учені в Письмі говорили між собою: „Сей хулить“; а коли Він в суботу отворив очі сліпому, вони кричали за Ним: „Не від Бога сей чоловік, що суботи не шанує“.

Коли Він прогнав злого духа із одного біснуватого, тоді говорили книжники: „Велзевуїла має і через князя діавольського виганяє бісів“. (Марк. 3, 22). Навіть власні Його земляки були настроєні проти Нього — хотіли Його понизити й осмішити, кажучи, що: „Зійшов з ума“. „Біса має і збожеволів“. (Марк. 3, 21, Йоа. 10, 20). Такі речі дозволяє гово-

рити Ісус проти Себе. Він світло світа має бути божевільним маняком! Його, що все шукав слави Отця небесного, називають богохульником! Ці, яких Він хотів ушасливити, окричали Його бісовським сином. Ось така це боротьба вже спершу шаліла о особу Ісуса Христа.

Справді цей лежить „на упадок і повстання многих в Ізраїлі і на знак, котрому будуть противитися“. (Лук. 2, 34). Цими словами старенький Симеон у перше свято Стрітіння, в єрусалимському храмі в пророчий спосіб вияснив це правило, яке в будучності мало обов'язувати щодо особи Христа. Для одних на повстання, для других на упадок був Він через ціле своє земське життя, і таким остане до кінця світа.

Так було у Велику П'ятницю на хресті. І коли розбійник, що висів з правого боку, доступив спасення, то другий розбійник ще низше упав, бо насміхався з Христа. І коли одні засипували Христа стрілами насмішок і глуму, інші билися в груди і в тихій молитві визнали: „Сей муж праведний був, справді се був Син Божий“ (Мат. 27, 54). Для одних на повстання, для других на упадок, так воно діється на протязі століть. І сьогодні стоїть це ім'я Ісус посеред поля боротьби. Не хочемо допитуватися, що про Нього думають буденні лукаві душі, не хочемо слухати цього, що говорять про Нього богохульники при склянці пива.

Недавно зібралося таке товариство Христових ворогів на сходи. При кінці цього зібрання роздавано летючки, на яких виднів малюнок, як робітник з тяжко навантаженими тачками ломить хрест з Розп'ятим. Але прислухаймося іншим голосам про особу Ісуса, які величають Його моральний характер, благородність переконання, чистоту волі, невинність Його вчинків. Вони вважають Його великим, святим чоловіком, релігійним генієм, найшляхотнішим, найліпшим зпоміж усіх, які колинебудь жили на землі. Але поміж цими квітами криються затроєні стріли, якими в Нього стріляють. Він є для них тільки смертельною людиною, як і ми всі із усіма людськими немочами і похибками. Він є для них мрійником, який не знаючи ані світа, ані людей, хотів оснувати небесне царство на землі.

Він є для них великим чарівником, що при допомозі таємних природних сил творив чуда (окультизмом). Він є для них тільки казочною, видуманою постаттю, яка в дійсності ніколи не існувала. Вони всі зривають з Його чола промінний діячем Божества, а зате сплітають земський лавровий вінець.

В цей спосіб здирають з Нього непорочні світлі небесні ризи, а вдягають Його у витерту царську кирею, або як Ірод, у білий кандидатський плащ, щоб осмішити його.

Ісусе Христе! Невжеж слушно закидали Тобі Жида: „Тим маєш діавола!“ „Ти не при розумі!“ Християнська суспіль-

ности! Невжеж даремно ти стільки століть молишся: „Вірую во єдиного Господа Ісуса Христа Сина Божія“?

Невжеж ти на піску побудувала будівлю своєї віри?

Ні! ні! Це не може бути! Вони можуть заперечувати Його існування, але Він жив. Можуть вони Його засудити сто разів на смерть—Він жив! Він жив й сьогодні. Він здобув цілий світ і цю владу над світом держить у своїх руках по сьогоднішній день.

1900 літ буде вже від цього часу, як в далекій Юдейській країні помер Він на хресті, але Він царює з хреста і сьогодні як Божий Син. Вельможі і жебраки, багаті і вбогі признають Його. Мільйони душ глядять за Ним, згадують Його. В Його честь будують церкви, повні блеску і краси. Його символ—св. хрест прикрашує і спальню магната і робітню ремісника: він стоїть при дорогах, на горах і долах, його обносять святочно вулицями міст і сіл. Той св. хрест носять на грудях, близько серця; в хвилину смерті держать перед погасаючими очима: а по смерті беруть до гробу, тримаючи за костенілою рукою.

Візьми—усунь це або те ім'я, цього або іншого великого духа із всесвітньої історії, то через те вирвеш з історії людскости одну світлу картку. Але якщо забереш ім'я „Ісус“, то цим вирвеш людскости серце, забереш світові сонце і спасення.

Він живе і буде жити!

Ніюдин робітник не повалить св. хреста тачками, ніюдин учений не замаже його пам'яті своїм пером. Він побідив своїх ворогів: „Я побідив світ“.

* * *

„А ви за кого мене маєте“? Це питання і сьогодні стукає до ваших сердець і домагається відповіді. І ніхто не сміє відмовитись від відповіді. Ніхто з людей не викрутиться від відповіді. Хто не дасть відповіді на це Христове питання, не дасть її ніяке інше,—не розв'яже ніодної квестії. А хто знайде на це питання слушну відповідь, сей матиме ключ до розв'язки всяких інших питань. А якаж є наша відповідь? Чи Ісус є осередком життя нашого народу? Чи Христові слова і Його заповіді є для нас нормою і законом—чи ні?

З жалем мусимо ствердити, що і в нас уже йдуть змагання в цьому напрямі, щоби Христа усунути із життя нашого народу. На Великій Україні на приказ безбожного більшовицького правительства прогнали Христа із школи. В шкільних кімнатах, у яких виховується наша дітвора — ця будучність нашого народу, нема вже на стіні св. хреста, — навчання релігії строго заборонене.

Замість хрещення в ім'я Ісуса хочуть ввести якесь поганське найменування дитини. Замість християнського похорону, — похорон без хреста, без священника.

Без Христа освоюють родину і без Христа будують родинне життя.

Там де ранше священник перед тетраподом зв'язував руки новоженців епітрахилем, тепер вдоволяються підписом в канцелярії комісара (дуже часто Жида). Для многих став Христос пустим звуком, і вони тим тішаються, як тішитися дитина, коли учитель в школі заповість, що: „завтра нема науки!“ Вони хочуть визволитись від Христового ярма, від моральних вимогів-законів. Вони наче п'яні, й тому вони так відносяться до Христа. Але ми, що тверезо глядимо на світ, ми дуже потребуємо Христа.

Його потребує держава, народ, суспільність, бо він є найліпшою захороною і підпорою розумного життя й ладу.

Його потребує кожда одиниця і родина. Його потребує дитина, яка має після Його взору зростати в літах, мудрости і ласці Бога і людей.

Його потребує молодець і дівчина, щоби під Його рукою перейти серед бур молодечих літ.

Його потребує не одна горем прибита жінка і мати, щоби могла виплакаться і потішитись у Його стіп. Його потребують хорі і вмираючі, щоби в Нього навчитись терпеливості і в злуці з Ним віднести перемогу в останній рішучій боротьбі.

Його потребують обтяжені і знеможені, щоби одержати промінь любови і слово прощення. Всі Його потребують.

До безбожників, що переслідують Христа, наше слово таке: Ви говорите так багато про відбудову... Довкруги вас лежать руїни і звалища і дожидають мудрого, досвідченого будівничого, який на тих звалищах відбудував би, створив би нове життя. Скажемо вам: Тим будівничим може бути тільки Христос. Кожда робота без Нього є зайвим трудом. Усунення Христа з будівельної площі це злочин супроти свого народу. „Коли Господь не збудує дому, надармо трудилися будівничі“ (Пс. 126, 1). Тож лишіть нам нашого Ісуса! Руки проч від Христа!

* * *

Коли св. Отець Пій XI після своєї торжественної коронації 12. II. 1922 р. в Церкві св. Петра благословив величезну товпу народу, хтось із товпи підніс прапор, на якому виднів напис: „Або Христос, або смерть“.

Слухайте, політики, гровідники народу: „Або Христос, або смерть!“ Або поведете наш український народ до Христа, — або заведете його в глибоку пропасть, в якій же нас неминуча загибель! Слухайте і ви, батьки й матері: „Або Хри-

стос — або смерть!“ Або виховуйте свої діти для Христа, а ні — то будете співвиновниками їхнього зіпсовання!

Слухайте ви всі: „Або Христос!“ Нема на світі такого горя великого, з якого чоловік, як і весь нарід, не міг би виратуватись, якщо тільки Христос подасть йому руку. „Або смерть!“ Але і нема на світі такого тривкого щастя, яке не розлетілося би в черепки, коли Христос відтягне від нього свою благословляючу руку.

Тому, народе, назад до Христа!

Нехай над нашим народом знова запанує Христос! До Нього спрямуймо нашу тугу, до нього звернім свої молитви.

Хай Христос буде нашим Паном і нашим життям! Він буде нашою потіхою, нашою помічю і нашим ратунком.

Амінь.

II. Неділя Посту

„Се я... Месія... що говорю з тобою“ (Йоа. 4, 26).

Дорогою, що веде до Єрусалиму, йшов Божеств. Спаситель, щоби в Єрусалимі розпочати свої страсти. Дорога вела через місто Єрихон. А жив у сьому місточку один чоловік, наставник над митарями, Закхей, який конче хотів побачити Ісуса. Був Закхей малого зросту, і тому виліз на морвове дерево, що росло при дорозі, куди мав переходити Спаситель, бо „старався побачити Ісуса, хто Він“ (Лук. 19, 3).

Дорогі! І знова в цьому св. пості йде Спаситель на свої страсти і не одна душа, як цей Закхей, приходить до св. церкви і хоче „побачити Ісуса, хто Він“. І ви хочете побачити Ісуса, „хто Він“. Я дуже хотів принести сьогодні на проповідницю правдивий образ Христа і показати вам, щоби ви могли точно побачити черти Спасителя. На жаль християнська старина не заховала нам портрету Г. Ісуса, і ми не знаємо навіть, чи Ісус своїм тілесним виглядом був „гарний понад синів людських“ (Пс. 44, 3), чи „умалив себе, принявши вид слуги“ (Фил. 2, 7).

Щоби про се довідатися, ми мусимо ждати на тую хвилю, коли в небеснім Єрусалимі булемо Його оглядати „лице в лице“ (І Кор. 13, 12). Але помимо цього я можу і сьогодні в деякій мірі піти на зустріч вашому бажанню і покажу вам Ісуса, „який Він“.

Я віднайшов один образ, який дуже вірно передає нам черти Ісуса Христа. Є це дуже старинний образ. Він походить із тих дуже давних часів, що криється у досвітній темряві об'явлення — з часів, коли ще не було фотографій. Це подиву гідний образ, виконаний із спеціальною технікою.

Такі образи ще сьогодні можна бачити в старинних церквах. Образи ці не є мальовані красками і пензлем, але зложені майстерно з численних колірових камінчиків. Образи ці мають не раз тисячі і більше літ, але вони ще й сьогодні сяють чудовим блеском, пишаються первісною красою. Такі образи називаються мозаїками. Такий мозаїковий образ Спасителя зберегли і передали нам старинні часи. Цей образ був викінчений ще тоді, заки ще сам Бож. Спаситель явився на землі і перебував між нами в людській постаті; а помимо цього він і сьогодні такий ясний, світлий, як у перших днях. Над викінченням цього образу працював цілий ряд святих мужів, Богом обдарених мистців. Мистцями цими були псалмисти, патріархи і пророки ст. Завіту.

Віками цілими тревала їхня праця — камінчик до камінчика вони складали. Вони не знають ще навіть благословенного імени Спасителя, звуть Його своїм Месією і тільки. Але образ цього Месії, який вони малюють, є такий вірний і виразний, що зараз на перший погляд пізнати на нім черти Спасителя. Не буду я вже довше говорити символічно, образно. Що розумію під тими мозаїковими камінчиками, з яких св. мистці зложили гарний образ Спасителя? Є це пророцтва і прообрази Ст. Завіта, з яких дається зложити вірний образ життя Бож. Спасителя.

Послухайте!

* * *

Перші лінії цього образу начеркнув сам Г. Бог. Було це того дня, коли він проганяв з раю свої неслухняні діти. Не хотів одначе Господь висилати своїх дітей у важку, гірку вандрівку покути без слова потіхи і без надії на красшу будучність. І тому на цих темних хмарах, що нависли над грішною парою, нарисовував Він принавний образ: на причуд гарну невісту, а на руках цієї невісти спочиває мале Дитя, а під її ногами вється гадюка. У строгому присуді, який проголошує змієви, дає Г. Бог пояснення до цього образу. „І положу ворогування між тобою і женою, між потомством твоїм і її потомством, і Вона зітре тобі голову, а ти жалитимеш її п'яту“ (Бит. 3, 15). Темний є ще цей образ, таємниці загадочні є ці слова. Хто є ця невіста? Хто це дитя? Коли воно прийде? На ці тривожні питання нема відповіді. Але вона прийде — ця могутча невіста, що зітре голову змієви.

У мрачній далечині, в виразному нарисі Адам і Ева бачуть це Дитя і Його матір, Марію. Се перше обявлення переходить з роду в рід — з уст до уст і в пізніших віках не одна побожна мати розказувала своїм дітям про це Дитя і Його Матір. Ось так розпочали люди своє земське паломництво і несли в своїх серцях тугу за Спасителем. Минула перша

тисячка літ. Прийшла друга, і ця проминула, а Г. Бог все ще не заговорив виразніше.

Аж ось у далекому місті Ур в Халдеї явився Г. Бог одному побожному мужеві і сказав до нього: „Аврааме, вийди з землі твоєї і йди в ту землю, що тобі покажу. І вчиню тебе народом великим і в тобі будуть благословенні всі народи землі“ (Бит. 12, 2).

Ці нові лискучі камінчики, що їх вкладає Г. Бог до образу Христа. З Авраамового роду приїде Месія. З правом первородства перейшла ця дивна обітниця від Авраама на його сина Ісаака, а від Ісаака на його сина Якова. І коли Яків став у пустині, почув він ще раз голос Божий: „У тобі і твоїм потомстві благословенні будуть всі народи землі“ (Бит. 28, 14). Яків мав 12 синів. Котрий же з них має бути спадкоємцем обітниці? В тихому теремі в єгипетській країні готується на смерть старенький патріярх. Довкруги його смертного ложа стоять його сини усі 12, і кождому з них дає він своє благословення. А коли прийшла черга на Юду, прояснилося його обличчя. Віщим своїм духом бачить старенький Яків далеку майбутність і зібравши останні сили завмираючого голосу, каже до Юди: „Юдо, тебе хвалитимуть брати твої і тобі поклоняться діти твого батька. Не відійметься жезло, аж доки не прийде Той, кого очікують народи“ (Бит. 49, 10).

Щораз більше звучується колесо, з покоління Юди дім Єсея є вибраний на батьківщину Спасителя. „І виросте вітка із коріння Єсея і цвіт виросте з коріння його і спочине на Ньому Дух Господень“ звщає пророк Ісаїя (Іса. 11, 1). Зпоміж Єсеевих синів унасліджує цю обітницю наймолодший—Давид. „Надходить час—говорить Господь—і збуджу Давидови потомка праведного, що володітиме як цар“... (Єр. 23, 5).

А колиб ще хто сумнівався про це, звідки надійде Спаситель, то мусить замовчати від хвилі, як пророк Міхей звістив світові місце народження Месії. „І ти, Вифлеєме, хоч ти малий між юдейськими тисачами, але з тебе вийде Той, що має бути володарем Ізраїля“ (Міх. 5, 2).

Щораз виразніше зарисовується образ Месії в рамках історії. З усіх сторін приходять мистці, приносять свої мозаїкові камінчики і вкладають до Христового образу.

Вже пророк Ісаїя побіч дитяти Ісуса рисує образ Його Матери: „Ось Діва почне в утробі і породить Сина і дадуть Йому ім'я Емануїл, це є з нами Бог“. (Іса. 7, 10). Псалміст малює нам картину „Поклін трьох мудрців“. „Царі тарсійські принесуть дари, царі арабські і Сава привезуть подарунки“ (Пс. 71, 10). Пророк Захарія яркими красками малює радощі Цвітної неділі, картину торжественного візду до Єрусалиму. „Веселися, Сіонова дочко. викликуй радісно, дочко єрусалимська, се цар твій надходить до тебе... справедливий, тихий, сидячи на ослі“ (Зах. 9, 9). ☩

Пророк Ісаїя малює страйну картину Великої Пятниці — терпіння Спасителя, Його розп'яття і смерть на горі Голгофті. „Він зраний за наші гріхи, убитий за наші беззаконня“ (Іса. 63, 5). Псалміст кличе: „Розділили між себе ризи мої і про одержу мою кидали жереб“ (Пс. XXI, 13).

А чи ж не чуєте, як цілі сотки літ перед тим уже звенять срібники в руках Юди, — ціна, за яку сини Якова продали свого брата Йосифа?! Чи ж не бачите хлопчини Ісаака, який враз зі своїм батьком іде на гору Морія і двигає на своїх плечах важку вязанку дров? Він є прообразом Христа, що в Велику Пятницю двигав свій важкий хрест на Голгофту.

А чи бачите, як ген там ни пустині, на високому стовпі висить мідяний вуж, якого завісив на Божий приказ Мойсей? Він є прообразом Божого Агнця, що висить прибитий на хресті на горі Голгофті. А тепер візьміть усі ці прообрази, пророцтва, про які я вам говорив, і ще багато, багато інших, яких я не маю змоги вам навести, — зложіть їх разом, то повстане з цього образ цілого життя терпінь, смерти Божого Сина. Буде це образ такий чудовий, ніжний і виразний, якого не зможе намалювати ніякий маляр пензлем і фарбою. Піднеси тільки, брате, серпанок, відкинь заслону, а тоді з цього прастаринного образу заясніє перед тобою обличчя твого Спасителя у повній своїй правдивості.

Стужився був світ за цим Месією! Очи свої видивила людскість, виглядаючи Спасителя. Туга за Спасителем була загальна, бо навіть між поганями нуртувало прочуття великого царя, що прийде зі Сходу і принесе світові мир і щастя.

„Коли прийшла повнаста часу, зіслав Бог свого Сина зродженого з невісти, поставленого під законом, щоби викупити тих, котрі були під законом“ (Гал. 4, 4). І як жеж світ прийняв Спасителя? Чи взніс Йому тріумфальні ворота і встелив дорогу цвітами?

Чи повірив в Нього, коли Він торжественно представився світові як Месія?

Було це в горячу літню днину... Ісус з своїми учениками прийшов до керниці Якова, що була недалеко самарійського міста Сихар. Змучений далекою дорогою, присів біля керниці, а тимчасом ученики пішли до міста, щоби купити харчі. І ось немов случайно прийшла до керниці по воду одна самарянська жінка. Божественний Спаситель залустився з нею в розмову і довго не тревало, як вони дійшли до цього питання, що тяжіло над цілою людскістю — до питання про Месію. „Знаю, що прийде Месія“, сказала жінка, — „Коли отже Він прийде возвістити нам все“. А Ісус відповів їй на це: „Се я є, що говорю з тобою“. (Йоа. 4, 25).

І так ця коротенька розмова сталася великим обявленням для цілого світа. І коли жінка почула це, зворушена залишила свій збанок при керниці, а сама побігла до міста і всім роз-

повіла про Христа. Багато людей з міста прийшло до Ісуса, і коли по двох днях Він ішов далше, стало всім ясно: „ми самі чули і знаємо, що це справді Спаситель світа“ (Йоа. 4, 42). І так, як сі добрі люди зі Сихару, не один пізнав в Нім Месію. Йоан Хрест. говорив про Нього, що це „Агнецъ Божий, що бере гріхи світа на себе“ (Йоа. I, 36).

Андрій врадуваний звіщає своїому братови Петрови: „Ми знайшли Месію“. Багато було таких, що віддавали Йому честь як Месії. Але загал, народня маса не знала Його. В ряди-годи і цій народній масі отворились вправді очи. І коли Він в пустині накормив 5-тисячну товпу п'ятьма хлібами і двома рибами, тоді в них заблисло якесь прочуття Його достоїнства Месії. Ще в двітну неділю витав Його нарід як свого Месію радісним „осанна“. А коли прийшла година Його пониження, Його терпінь, коли побачили, що це земське царство, про яке мріяли, перемінилося у царство „не від цього світа“, тоді загал народу відвернувся від Нього спиною і не хотів про Нього знати. Коли побачили, що цей Месія не сповнив їхніх земських надій, тоді відреклись Його. Розпни Його! На хрест з ним! „На світі був і світ Ним стався і світ Його не пізнав. У своє прийшов і свої його не прийняли“ (Йоа. I, 11).

Так! Світ Його не пізнав, не зрозумів, бо світ хоче иншого Месії, шукає иншого спасення. І від цього часу, як світ відкинув одинокого правдивого Месію, все пошукує иншого спасителя. Чимало ложних спасителів появлялося на протязі століть, і людськість витала їх радісно. І так воно буде до останнього дня, як це предсказав Г. Ісус.

При кінці світа підніметься крик: що тут Христос або там (Мат. 24, 23), і для многих це буде причиною упадку.

В цих важких часах і в цьому лихоліттю переживає світ, а зокрема наш український народ, в цих нинішніх часах, коли упадає св. віра остигає любов Бога і ближніх, в цих часах національної і класової ненависти з усіх сторін гомонить клич: Ось тут я месія, гляди от там він є. Приходить один і кличе до суспільности: „Ти сама для себе є спасителем, иншого тобі не потрібно. Помагай сама собі!“ Інший знова величає культуру, поступ, як одинокого месію, що може принести спасення. Третій знов мріє про класового спасителя — спасителя робітничої класи, який обтерби піт з чола і усунув мотузок з рук. Четвертий знов, замість Спасителя цілого світа, проповідує спасителя вузько-національного.

І звідкіля ця плутанина, це помішання понять—такі, що не раз діти того самого народу не розуміють себе?

(Далі буде)

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 2.

ЛЬВІВ

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1929.

о. Зиновій Кузьма

II. Неділя Посту

„Се я... Месія... що говорю з тобою“ (Иоа. 4, 26).

(Докінчення)

Відти, що сучасна людскість не розуміє цих двох слів: „Спаситель (Месія) і відкуплення (спасення)“. Всі хочуть спастися, але яке має бути це спасення, того люди нині не розуміють, не знають.

Один горлає за визволенням зпід ярма праці, що докучає йому. Інший зітхає за національним визволенням зпід гнету чужого наїздника. Один бачить спасення в осьмигодинному час-праці. Другий знайшов би спасення в новій війні, в якій проїгнано би ворога з рідної землі.

Те все не є однак найперше і найконечніше. Корінь зла, від якого страдає сьогоднішня людскість, лежить глибше. Є одно таке затроєне жерело, з якого випливають усі лиха, терпіння, що доскулюють сучасній суспільності. Цим затроєним жерелом є гріх. Хто хоче бути правдивим Месією, мусить це жерело засипати, щоби це лихо знищити в корені.

Перше наше прохання, з яким маємо звернутись до кожного Месії, звучить: „Від всякого гріха охорони нас, Господи“. Маніфест (універсал) Ісуса Назарянина до людскости, який проголосив Бож. Спаситель на початку свого спасительського уряду, звучить: „Бо Син чоловічий прийшов шукати і спасти те, що загинуло“. (Лук. 19, 10).

І спасти нинішню суспільність — світ, може не месія з буянь революції, а Месія з ласки Божої. Правдивий Месія взяв на свої рамена хрест і був поранений за гріхи наші і мучений за беззаконня наші, а ми його ранами уздоровлені (Іса. 53, 5). Вже пророки виглядали Месії як страдального мужа, вкритого ранами і синцями, але народ не хотів такого Месії і саме задля цих ран, що Його вкривали, народ ізраїльський відкинув Його.

Горе цьому народови, який відкидає Месію! Тому, що Ізраїль відкинув Його, і Він відкинув свій народ. Вже давно

лежить святиня у попелі і ніюдин первосвященик не входить у святочних ризах до Святая-Святих, щоби принести жертву примирення.

З мурів Єрусалиму осталися тільки звалища. На цих звалищах збирається тепер, кожної п'ятниці, єрусалимська жидова. Мушени і жінки, старці і діти припадають перед цими „мурами плачу“ на коліна, цілють холодне каміння, обливають грубі камінні брили своїми сльозами і кличуть за своїм Месією. Але каміння глухе і німе не дає відповіді. Тоді у Велику П'ятницю вивели Жиди свого Месію поза міські ворота, а тепер Він вже не прийде більше ніколи. Тому я вас сьогодні попрошу словами Спасителя: „Глядіть, щоб вас хто не звів. Бо многі придуть в мое ім'я, кажучи: Се тут Христос, або там, не вірте“. (Мат. 14, 4). Є тільки одиникий правдивий Месія, що „йде в червоній одежі з Босору“. (Іса. 63, 1). В Його св. рани можемо вложити всі наші гріхи; Його св. Кровю можемо змити всі наші беззаконня.

В сім св. пості Він знова виконує свій спасительський уряд. В часі того св. посту Бож. Спатитель знов переходить через усі сповідальниці світа, щоби спасти свій нарід від гріхів. Дорогі! Тут є ваш правдивий Месія, ваш Спаситель і Відкупитель. У цих тижнях св. посту приходять всі до Нього. „А прийдіть і розсудимося, говорить Господь: Колиб ваші гріхи були мов багрянця, я мов сніг їх убілю; колиб як кармазин були червоні, будуть білі як вовна“. (Іса. 1. 18). Ходіть, а з радістю переконаєтеся, що: „Освободив мене Господь від всякого лихого діла і заховає для небесного царства Господь, котрому слава по вічні віки“. (2. Тим. 4, 17). Амінь.

III. Неділя Посту

„Я Син Божий“...

(Йоа, 10, 36)

Є щось чудового, притягаючого в особі Ісуса Христа. Попередньої неділі бачили ми низького Закхея, наставника над митарями в Єрихоні, як сидів на високому дереві морви і з поміж галуззя глядів на дорогу, кудю переходив Ісус, „бо хотів побачити Ісуса, хто Він є“. І заледви кілька днів минуло від цієї хвили, аж ось знова інші приходять з подібним бажанням. Було це вечером у цвітну неділю. Радісне торжество в Єрусалимі проминуло вже і учасники торжественного Ісусового візду розійшлися по домах. На площі коло святині осталося тільки кількоро дітей, що скакали ще з пальмовими галузками і кричали „осанна“.

Тоді, як розказує св. єванг. Йоан, кількох побожних поган приступило до апостола Филипа і просили його: „Пане, хочемо бачити Ісуса“ (Йоа. 12, 21).

Яке зворушуюче прохання! І ви хотілиб знова сьогодні побачити Ісуса? Тож ходіть за мною!

Минувшої неділі я вже вам говорив, що коли хочете пізнати Христа, то тоді треба зачинати історію не від Його народження — Різдва, а треба завернути далеко взад. І тому попереднього разу ми були завернули аж до райських порогів, де сам Бог по раз перший намалював був образ Спасителя. Але і це ще замало.

Коли хочемо пізнати Христа, то мусимо посунутися ще дальше взад, аж до того часу коли ще не було часу. Історію життя Спасителя мусимо починати від найдальшої вічності.

Ісус Христос, про якого говоримо, це ніхто інший, а єдинородний Син Божий, Син предвічного Отця, прославлений на віки. Останньої неділі ми розважували Господнє слово: „Я Месія“. Сьогодні підемо багато дальше і висше: „Я Син Божий“, (Йоа. 10, 36).

Багато вправді було сказано у світі великих слів, слів, що мали рішаче значіння для цілих століть, слів, від яких залежало життя тисячів. Св. Євангеліє передає нам неодноразово таке слово, що вийшло із уст Спасителя—слово таке могутнє, глибоке, що ми не зможемо його ніколи вичерпати, але я не знаю ніодного слова, яке мало би таке значіння, вагу і далекосяглість, як це: „Я Син Божий“. Над цим словом ми сьогодні застанемось, розважимо його.

„Я Син Божий“..

З цим словом входимо на властивий воєнний терен. Тут є поле боротьби, на якому віра стрічається з невірством. Тут точка, де розходяться душі. Тут слово „на упадок для одних і на повстання для других“ (Лук. 2, 34), „для одних запахом смерти на смерть, а для других запахом життя на життя“ (ІІ. Кор. 2, 16). В першу чергу хай виступить невірство і нехай займе становище до цього слова: „Я Син Божий“.

І щож воно скаже нам, яку відповідь дасть нам на це вимагання? Ісус з Назарету, думає дехто, здвигаючи при цім раменами, нічого такого про себе не твердив, а й не думав подавати себе за Божого Сина — не вважав себе за Сина Божого. Народився як бідна, смертельна людина, як і ми всі, жив у світі і зійшов до гробу вбитий.

Щойно пізнійше Його вірні, ученики, апостоли прибрали Його в усе, що найціннійше і найвеличавійше, немов у блискучу одіж, а Його голову увінчали промінистим вінцем Божества, чого однак Він сам не вимагав для себе. Так говорять недовірки. Вони кажуть, що Христос не вважав себе за Божого Сина, а Сином Божим зробили Його вже після хрестної смерті, ученики і апостоли.

Перед цим наступом ми не вступимось з поля боротьби. Як властиво ця справа мається? Чи справді сказав Ісус з Назарету про себе: „Я Син Божий?“

Коли Він це сказав? Де Він це сказав? Кому Він це сказав? Як Він це розумів?

Я вправді не можу точно вам цього сказати, котрого дня і в якому місці Він перший раз представився світові: „Я Син Божий“. Однак я вам можу сказати, де я це перший раз знайшов в св. Письмі.

Воно є 10-тій главі євангелія св. Йоанна. Було це в зимі... Спаситель зайшов у притвор Соломонів, що був добудований до святині, ховаючись від непогоди. Довкруги стояли фарисеї і книжники і підглядали Його, щоб побачити „чи не можнаб його зловити на якійсь бесіді“. „Доки зводитимеш нашу душу?“ гримали вони на Нього. „Коли Ти Христос, скажи нам отверто“. (Йоа. 10, 24). А Ісус відповів їм: „Я говорив вам і не вірите, діла, котрі я роблю в ім'я мого Вітця, ті свідчать про мене“, (Йоа. 10, 25); „про того все кажете, що хулу говорить, бо сказав: Я Син Божий“. (Йоа. 10, 36).

Так бачите, що тут стоїть чорне на білім, зовсім виразно і ясно, що Спаситель сказав до них: „Я Син Божий“.

Це було щось нового, нечуваного.

Представте собі і зясуйте ще раз положення. Про Сина Божого Ізраїль не знав нічого. „Слухай Ізраїлю, один є Господь Бог ваш Отець небесний“, це слово, цю правду, що її проголосив Господь Бог на Синайській горі, носив кождий Ізраїльтянин з собою не тільки в своєму серці, але й на своїх молитовних ремінцях і на хранительницях.¹⁾

Із розумних виховавчих причин обявлявся їм Бог Отець в Ст. Завіті як „одинокий“ і не дозволяв їм ще вглядати в багате божеське життя у лоні Найсв. Трійці. А тут приходить нараз чоловік, якого вони всі знали як „сина теслі“ (Мат. 13, 55), Галилеєць з погорджуваного Назарета, з якого ніщо доброго не може прийти (Йоа. 1, 46), стає перед ними і каже: „Я Син Божий“. Коли великий відлом скелі скотиться у воду, тоді вода буриться, шипить і не хоче успокоїтись. Ось так закипіло і в кругах книжників і фарисеїв, як Ісус кинув між них це сильніше, більш могуче від скелі слово: „Я Син Божий“. Глухе з початку воркотання перейшло згодом у голосну лайку. „Одні шукали знов спіймати його“ (Йоа. 10, 39), інші підняли каміння, щоб Його укамінувати „за хулу, що ти, будучи чоловіком, твориш себе Богом“ (Йоа. 10, 33). Лишіть каміння, хай воно лежить! Камінням не зможете загородити дороги правді. Ми однак мусимо ще глибше вглянути у св. Письмо. Чи слово, яке сказав Божест. Спаситель в притворі

1) Пергаментові картки, на яких виписувано цитати зі св. Письма.

святині, є самотнім визнанням, яке легко можна вичеркнути із св. Письма, або міститися воно в цілих рамах, в цілому самовизнанню Господа!

Воно справді стоїть у повній згоді зі всім, що Спаситель колинебудь про себе об'явив, про свою Особу, про своє післанництво, про своє відношення до Отця. Яка тісна і сердечна є по Його словам ця зв'язь, що лучить Його з Отцем. Між Ним і Отцем немає різниці: „Я і Отець це одно“. (Йоа. 10, 30).

„Хто мене бачив, бачив Вітця“ (Йоа. 14, 9).

„Хто мене ненавидить і мого Вітця ненавидить“ (Йоа. 15, 23).

„Бо Отець не судить нікого, а весь суд дав Синові; щоб всі почитали Сина, як почитають Вітця. Хто не почитає Сина, не почитає Вітця, що його післав“, (Йоа. 15, 23). Поміж Ним і Отцем зтираються всі границі. Він є так само вічний, як і Отець: „Перш чим Авраам був, я є“ (Йоа. 8, 58). Він всемогучий, як і Отець: „Дана мені всяка власть на небі і на землі“ (Мат. 28, 18). Він всюдиприсутний, як і Отець: „І се Я з Вами по всі дні до кінця віків“ (Мат. 28, 20). Тільки Бог може воскрешати мертвих, але Христос також може: „Бо як Отець воскрешає мертвих і оживляє, так і Син, кого хоче, оживляє“ (Йоа. 5, 21). Тільки Господь Бог може відпускати гріхи (Мар. 2, 7), але і Христос це може: „Кріпися, сину, відпускаються тобі Твої гріхи, іди в мир“ (Мат. 9, 7). Тільки Господь Бог може вислухувати молитов, але також Христос це може: „Сьогодні будеш зі мною в раю“ (Лук. 23, 43). Тільки Боже слово є вічне і непроминаюче, і до Христових слів це відноситься: „Небо і земля минуться, а мої слова не згинуть“ (Мат. 24, 25).

І справді ще тільки один маленький крок до того слова: „Я Син Божий“. І хто хотівби це маленьке речення „Я Син Божий“ вичеркнути із своєї Біблії, свого Євангелія, цей мусівби вичеркувати одно речення по другім, главу за главою, цей мусівби видирати із св. Книг одну картку по другій. Так цупко зв'язане з Євангелієм це слово: „Я Син Божий“. Невжеж хотів Спаситель, щоб люди це слово „Я Син Божий“ розуміли дослівно (буквально)? Чиж св. ап. Павло в своєму Посланні до Галатів (3, 26) не говорить про всіх християн: „Бо ви всі сини Божі“? Чиж не хотів і Спаситель бути „Синном Божим“ в такому апостоловому розумінні? Ні! Коли Він говорить про себе „Я є Сином Божим“, то Він не тільки хоче бути „дитиною Божою“ через ласку, через віру, але правдивим, дійсним Сином Бога — „Богом від Бога“, „Богом правдивим від Бога Правдивого“, „єдиносущним з Отцем“. Так Він думав і так Його розуміли Жиди. В протилежному случаю булиб Йому не зробили закиду „що хулу говорить, бо сказав: „Я Син Божий“ (Йоа. 10, 36).

Не приходилиби до Пилата зі скаргю: „Ми маємо закон і по нашому закону мусить Він вмерти, бо зробив себе Сином

Божим“ (Йоа. 19, 7). Тоді не насміхалисяби з Нього: „Інших спасав, себе не може спасти; коли він цар ізраїльський, нехай зійде тепер з хреста, то увіriamo в нього. Уповав на Бога: Нехай вибавить його, коли хоче; бо сказав, що: Я Син Божий“ (Мат. 27, 42 і сл.). Так, Він сказав це: „Я Син Божий“! І Він хотів, щоб люди розуміли це дослівно. Задля цього Він жив і задля цього вмер. А своєю смертю Він прибав ще печатку під цим реченням: „Я Син Божий“.

Було це в страстний четвер... Спаситель стояв перед судищем первосвященника Каяфи. Всі закиди ложних свідків, які вони проти Нього видвигнули, Він відпер. Залишився ще один закид: Він сам себе вчинив Сином Божим. Тоді встає із судейської лави первосвященик. Як найвисший суддя в Ізраїлі, ставить він обжалованому питання, таке рішаче і торжественне, якого ще ніхто в суді не поставив. „Заклинаю тебе Богом живим, щоби ти нам сказав: чи Ти є Христос, Син Божий?“ (Мат. 26, 63).

Гробова, глибока мовчанка довкруги на усіх лавах. Очи всіх звернені на Христа. Тепер рішиться!

Тепер мусить Він дати ясну відповідь, чи Він є Христом, Месією, якого обіцяли пророки, на якого цілі віки ждали отці, патріярхи. А ще більше! Він мусить тепер дати ясну відповідь, чи Він є Сином Божим, за якого Він себе так часто перед людьми видавав. Тепер рішиться!

Не тільки „так“, або „ні“ Він мусить сказати, але Він мусить сказати це під присягою.

Тепер рішиться!

Від відповіді, яку дасть Спаситель на це питання, залежить все.

І тому наслухують ангели і люди, небо і земля, приятель і ворог, віра і невірство, усі ждуть відповіді, яку дасть на це питання Вязень.

Тепер рішиться!

Досі мовчав Спаситель перед Високою Радою на всі запити і закиди. Невжеж і тепер буде мовчати? Що тоді? Тоді зрадіють, заликують його вороги і скажуть: бачите, Він не важиться відповісти. Колиб Ісус ще й тепер мовчав, тоді мусілиб замовкнути й Його приятелі, тоді, мої дорогі, я не стоявби сьогодні тут перед вами на цій проповідальниці і не голосивби вам цього слова Божого.

Тепер рішиться!

Ради Бога, що Він зробить?

Богу дякувати! Цим разом Він не мовчав. Він знав добре, що відповідь ця, яку Він мусів дати, принесе Йому певну смерть. Але Він рівнож знав, що від цієї відповіді все залежить. І тому відповідає первосвященникови ясно і рішучо:

„Ти сказав“ — Я є (Мат. 26, 64).

І цю свою відповідь дав під присягою, а в кілька годин пізніше витиснув під нею печатку своєю червоною кровю. І знов хвиля глибокої мовчанки.

Тоді первосвященик роздер свою одежу і закликав до зібраних: „На що нам ще свідків? Ось тепер ви чули хулу. Що вам здається?“ А з усіх лавок члени високої ради закликали: „Винен є смерті“ (Мат. 26, 65).

Так, мої дорогі: „Чи треба нам ще свідків?“

Таке питання маю право і я вам поставити. Після тої присяги Спасителя перед Каяфою маємо до вибору тільки або, що це, що Він каже є правдою — або ні. Якщо це неправда, тоді Він є богохульником, обманцем, кривоприсяжником, якого зовсім справедливо розп'яли на хресті. А коли це є правдою, тоді Він є Сином Божим, перед яким мусимо припасти на колішки, щоб віддати Йому належний поклін.

Або — або!

Третьої можливості нема. Вибрати не тяжко. Ні! Він не є обманцем. Хто так живе, хто так молиться, хто так терпить і хто вмирає так, як Він, цей не може бути обманцем. Цього не поважитися сказати хочби найбільше завзятий Його ворог. Полишається проте тільки одно: Він є, як сам сказав, Сином Божим.

Так, Він ним є!

І колиб я ще доси не вірив в це, то тепер вірю:

Він є Божим Сином. Він є ним!

І ця заява, яку Господь зложив перед Каяфою, вилетіла із судової сали і відгомоном покотилася через краї, моря, віки цілі. Він є єдинородний Син Божий — наш Господь. Із тою правдою віри вирушили Апостоли в світ і проповідали її всьому сотворінню. Ця правда віри є основною догмою, підвалиною катол. Церкви. І немов львиця обороняла св. Церков цю правду віри перед усіма наступами ложних наук — єретиків і невірства і не дозволила в цій науці змінити ані пропустити ні одної йоти, ні одної коми.

І чим більше сьогодні шаліють дикі напади ворогів на Христа, з чим більшою скаженістю намагаються вони зірвати з Його голови вінець Божества, тим виразніше, тим голосніше св. Церква звіщає: Він є Сином Бога живого! І не надармо! Бо тут розходиться о це, чи ми можемо ще далше називати себе „христіанами“ — чи ні.

Лиш на момент представте собі, мої дорогі, цей страшний факт: Ісус Христос не є Божим Сином, Його слово це обман... А що тоді? Що тоді? Це вже перед 1900 роками передумав до кінця св. ап. Павло, як проповідав про воскресення Ісуса і про це пише до Коринтян: „Тоді являємося ложними свідками Божими, тоді марна наша віра, бо ви ще в ваших гріхах. Отже й ті, що уснули в Христі, погинули“ (І. Кор. 15, 14 і сл.).

Яка лячна перспектива. Коли Христос не є Божим Сином, то тоді, каже св. Апостол, „являємося ложними свідками Божими“, тоді надармо св. Петро заявив: „Ти є Христос, Син Бога живого“. Тоді св. Тома даремно молився:

„Господь мій і Бог мій!“ (Йоа. 20, 28).

Тоді надармо писав св. Павло: „В нім мешкає вся повнота Божества тілесно“ (Кол. 2, 9). Тоді або всі апостоли взаємно себе обманювали, або як ложні свідки нас обманули.

Чи ж це можливе? Невжеж можна таке подумати? Ні! Апостоли не є ложними свідками! Вони себе не обманули. Коли вони проповідали Христа, як Божого Сина, то вони знали: чому. Вони ж були свідками Його чудес через три роки. Вони ж власними своїми руками розділювали між 5 тисячну товпу народ хліб і риби, які Він помножив. Вони ж бачили цих хорих, котрих Він уздоровив, бачили калік, що йшли здорові домів із своїми ліжками.

Апостоли і нас не хотіли обманювати. Бо і яку користь малиб вони з цього?

Яку нагороду одержали вони за це, що рознесли вістку про Ісуса, Божого Сина, через гори і доли, краї і моря? Праця і труд, голод і спрага, кайдани і тюрма, хрест і меч – це їхня нагорода. Ні! Апостоли не йшли на смерть з обманом на устах. Їхнє свідцтво про Божого Сина є правдиве. І далше... Коли Ісус не є Божим Сином, тоді „марна є наша віра“, тоді уся наша віра і ціле християнство є збудоване на неправді.

Чи це можливе? Невжеж можна таке подумати? Ні! Моя віра не є марною... Коли я вірю в Христа, тоді „знаю, в кого я увірив“ (ІІ. Тим. 1, 12). Євангеліє, благовість о Христі яко Сині Божім, це „сила на спасення кожному віруючому“ (Рим. 1, 16). І далше... Коли Христос не є Божим Сином, тоді і „ви ще в ваших гріхах“, бо тоді Він не є „Агнцем Божим, що бере гріхи світа“ (Йоа. 1, 29). Тоді ви даремне приходите в сім великім пості до св. сповіди і просите розршення. Чи ж це можливе? Невжеж можна таке подумати? Ні! Ми не є більше в гріхах. А це відтоді, як Христос „через власну кров увійшов раз до святині, осягнувши вічне відкуплення“ (Евр. 9, 12).

А вкінці! Коли Христос не є Сином Божим, тоді „ті, що уснули в Христі, погинули на віки“. І чи це можливе? Невжеж можна таке подумати? Ні! Наші померші не пропали на віки. Він, що колись перед брамами міста Наїн воскресив молодця, а в Витанії викликав з гробу Лазаря: „Лазаре, вийди“ (Йоа. 11, 43). Він і сьогодні є воскресенням і життям для кожного, що в Нього вірує.

Можемо протє молитись за наших померших і кликати до них: „Жийте в Христі!“

Ось таке значіння має це Спасигелеве слово: „Я Син Божий“. Ми не віддамо цього слова ні за які скарби світа.

Бо все, чим я є, що я маю, нащо надіюся і в що вірю, все те міститься в цім Христовім реченню: „Я Син Божий“.

Всі сумніви розвіялись. З Ап. Томою падаємо перед Христом на коліна, і визнаємо: „Господь мій і Бог мій!“

Амінь.

Четверта Неділя Посту

„Я хліб життя“

(Йоа. 6, 35)

Прекрасний, чудовий був сьогоднішній ранок. Сьогодні 150 дітий наших приступило до св. Причастя. З усміхненими личками вклякнули вони перед престолом, а коли прийняли до уст Найсв. Евхаристію, тоді з молоденьких сердець понеслася радісна пісня:

„Витай між нами, Христе, витай!

Щастя єдине в цей час гостини,

В невиннім серці, в серці дитини

Ти наше сонце, життя і рай —

Витай між нами, Христе, витай!“

І це сонце Найсв. Евхаристія, яке нині в ранці так гарно зійшло було у нашій церкві, нехай і нині вечером ще раз освітить цю останню годину дня своїм лагідним світлом, нехай озолотить її.

Слово Спасителя „Я хліб життя“.. нехай буде предметом сьогоднішнього нашого розважання.

Про це слово говорить нас шеста глава євангелія св. Йоана. Дуже мало розділів в св. Письмі, які ставлять такі вимоги нашій вірі, як ця глава.

Св. Євангелист Йоан впроваджує нас у цей ранок після чудесного помноження хліба на пустині.

Народ довго шукав за Спасителем ранком і вечером, а що Його не нашли „увійшли самі в човни і прибули до Капернаум, шукаючи Ісуса“ (Йоа. 6, 23). Так починає св. Йоан свій звіт, і я не можу що ліпшого вчинити, як тільки дослівно переповісти те, що нам говорить про цей чудесний ранок св. Євангелист.

Люди „прибули до Капернаум, шукаючи Ісуса. І знайшовши Його по тім боці моря, сказали Йому: Равві, коли Ти прибув сюди? Відповів їм Ісус і сказав: Істинно, істинно говорю вам: шукаєте мене не тому, що бачили чудеса, але що їли хліб і наситилися. Дбайте не про страву, що минається, а що перебуває в життя вічне, котру Син чоловічий вам дасть, бо цього назnamenував Отець Бог“ (Йоа. 6, 24–27).

„Сказали отже до нього: Господи все давай нам того хліба. Сказав же їм Ісус: Я хліб життя; хто до мене приходить, не

буде голодувати, а хто вірить в мене, не буде прагнути ніколи". „Я хліб живий, що зійшов з неба. Коли хто їсть цей хліб, житиме повіки, а хліб, що я дам, це моє тіло“...

Невжеж чував хто таке? „Я хліб життя“, „а хліб, що я дам, це моє тіло“.

Чи ж не є ці слова немов воздушною трубою для людського духа, що можуть навіть наймудрішого збаламутити і вивести з рівноваги?

„Я хліб життя... Хто їсть мене, житиме повіки“. Що це має значити? Як це станеться? „І сперечалися між собою Жиди, кажучи: Як може Він дати нам тіло їсти? І сказав їм Ісус: Істинно, істинно говорю вам: Коли ви не будете їсти тіла Сина Чоловічого, не будете пити Його крові, життя не будете мати в собі. Хто їсть моє тіло і п'є мою кров, має життя вічне... Це хліб, що зійшов з неба... Хто їсть цей хліб, житиме по віки“.

Слухай! Чи ж не чуєш, як по цих словах починає в Капернаумі дзвонити по раз перший дзвінок на освячення Дарів тихо—зовсім тихо?!

Дуже мало було однак таких, що зрозуміли цей голос дзвінка. В їхнім імені св. Петро складає заяву: „Господи, ми увірили і пізнали, що Ти є святий Божий“. Інші не чують голосу цього дзвінка, що дзвонить на освячення.

Один за другим відходять від Христа: „відступили і вже не ходили з Ним“.

Прикро це вправді для Спасителя, що Його слухачі проідились, опустили Його саме в той день і в цю годину, коли Він вперше отворив трошки дверцята кивота на це, щоб заясніла велич євхаристійного Агнця. А хто не вірить в це таїнство, і не хоче зігнути своїх колін перед кивотом і дарохранительницею, нехай іде собі в мирі, — цей не має часті з Ним.

І від того памятного ранку не раз виглядали Апостоли обіцяного небесного хліба.

Минає один місяць за другим. Ніде ще не ясніє найсв. Агнець. Сам Спаситель прикриває його заслоною найглибшої мовчанки, й ніхто не вагається питати Його про це. Аж сталося!

Вже хилиться до заходу сонце в страстний четвер, а враз з ним заходить і сонце земського життя Спасителя. В останнє сідає Він з апостолами за стіл, щоб спожити з ними Пасхальну Вечерю. Аж тепер, у цю останню годину, сягає Він до своєї божеської скарбниці, щоби полишити памятку для своїх. І Він вибирає й добуває із своїх небесних скарбів те, що найцінніше.

В навечеріє своєї смерті взяв Ісус у свої святі, пречесні руки хліб, віддав хвалу, поблагословив, переломив і дав своїм ученикам, кажучи: „Прийміть і їжте, се є тіло моє, що за вас дається“ (Мат. 26, 26 і Лук. 22, 19).

В подібний спосіб взяв Він чашу, віддав хвалу, поблагословив, дав своїм ученикам і сказав: „Пийте з неї всі, бо це є кров моя нового завіта, що за многих проливається на відпущення гріхів“ (Мат. 26, 26). „Робіть се на мій спомин“ (Лук. 22, 19).

Ось тепер сповнилося найгорячіше бажання Спасителя й Апостолів. Ці слова, що їх говорить тут Спаситель, це слова завіщання, і слухаючи цих слів, не можна похитувати головою.

„Адже людського завіщання, ствердженого, ніхто не відкидає, або додає що до нього“ — перестерігає Апостол (Гал. 3, 15).

Тому мусимо прийняти слова Спасителевого заповіту так, як вони звучать. Не можемо до них нічого додати або опустити.

Так воно й є: це, що Він держить у своїх руках, цей хліб, є Його тілом, як каже св. Августин: „Христос держав себе самого у своїх руках тоді, коли він подавав хліб і казав: Се є моє тіло“.

Так воно є

Слухай! Чи не чуєш, як у цей момент на вежі святині дзвонить дзвін на освячення і голосним, чистим звуком звіщає світови: „Прийміть і їжте, се є моє тіло“.

І ось тепер Спаситель додержав слова, сповнив обітницю, яку дав в Капернаумі: „Я є хліб життя“. Це справді думка, що зродилась не на землі, а в небі. Ми не можемо порпатись у цій таємниці, але хочемо в покорі перед нею зложити руки: „Витай нам, правдиве Тіло Ісуса Христа, в глибокій покорі молю Тебе. Ісусе, Тобою живу я! Ісусе, з Тобою умру я! О Ісусе, я Твій живий і мертвий“.

Ще одно питання. Чому Спаситель, на заслону свого Божества, за знак своєї присутности вибирає саме хліб?

Чи не мав тисячі інших знаків до своєї розпорядимости?

Чи найцінніші каміння—самоцвіти не могли послужити Йому за домівку Його величі?

Він вибирає хліб, бо в цей спосіб має змогу ввійти в найтіснішу злуку з людиною. І як пожива переходить в тіло і кров, так хоче Спаситель виповнити ціле єство людини, що прийняла Його в св. Причастю. Він чинить нас учасниками Божої природи. (ІІ. Пет. 1, 4), й по св. Причастю можеш дослівно з Апостолом сказати: „живо вже не я, але живе в мені Христос“ (Гал. 2, 20).

Яку честь виявив Спаситель пшеничному колоскови тим, що плоду його живив за зверхній знак своєї св. присутности!

Тому в середніх віках князі і королі вважали собі за велику честь, коли власними руками могли приготувати просфору.

Коли Венедиктини з опатства Clugny сіяли і жали пшеницю, яка була призначена на просфори, то молились і співали псалми. Білий хліб—просфора була для них чимось святим, ще заки були над нею висказані слова освячення, а через це почитання пшениці і хліба вони хотіли почитити самого Спасителя, що сказав: „Я хліб живий, що зійшов з неба; коли хто їсть хліб сей, житиме по віки“ (Йоа. 6, 51).

Дорогі! І ось ми тепер дійсно стоїмо в осередку нашої віри, перед ворітьми нашого спасення, перед мостом, що лучить людей з Богом, що лучить небо і землю.

Цей малий, білий хліб, останній заповіт нашого Спасителя, є в дійсности „хліб живий“, це „хліб життя, що зійшов з неба“. В цьому виді хліба живе Спаситель, тут кружить Його пресв. кров, тут бється Його боголюдське серце, тут є Він присутний з тілом, душею, Божеством і чоловіцтвом, правдиво, дійсно, существенно.

Цей малий, білий хліб, це вдійсности „хліб, що живе і дає життя вічне“. У цьому хлібі живе життя, тут випливає таємне жерело, що розсилає у світ життєву струю.

Яке чудо!

Доси була смерть немов самодержцем у світі. І не тільки тілесне життя підлягало їй, але й душі наче спали смертельним сном.

Даремними, безуспішними були змагання смертельників, щоб втекти перед смертю і найти вічне життя. Ніодно зілля проти смерти на землі не виросло.

Природне життя на нашій землі не могло само з себе повстати. Його Бог сотворив. Деякі вчені, щоби віддалити думку про божє сотворення, піднесли погляд: що життя на землю злинуло з іншого небесного тіла.

Не знаю, чи це було би можливе. Але це знаю певно, що душевне життя, життя надприродне, життя вічне не могло вирости із земського насіння.

Воно мусіло прийти з неба.

Тому з неба зійшов сам Божий Син і приніс нам життя, замкнене в малім виді евхаристійного хліба. Він сам є „хліб живий, що зійшов з неба“, щоби цей, хто їсть сей хліб, не вмер.

Яке чудо!

Життєва сила, яка випливає з цього хліба, є така велика, що деяким святим вона вистарчала на те, щоби скріпити, вижити і вдержати тілесне життя.

Св. Катерина з Сієнни цілими місяцями жила тільки св. Причастям, а про блаженного Николая з Фліє розказують, що він через 20 років не приймав ніякого земського корму, а своє життя піддержував тільки малою частиною св. Причастя.

А ще більшою є ця життєва сила, що із тої Найсв. Тайни спливає в душі. У цього, що гідно споживає цей св.

корм, починається дійсно зовсім инше, нове життя. Старайтеся тільки порозуміти це добре! Спаситель не каже: що „хто їсть хліб цей, одержить колись вічне життя“, тільки говорить: „цей має вічне життя“.

Коли ти гідно приймаєш св. Причастя, то тим самим ти кладеш собі основу під вічне життя.

І як зерно збіжжа незаметно перемінюється в колос і дозріває у хліб і як у цей хліб таїнственно вступає Божий Син, так само і в тобі, брате, тихо, таїнственно, по спожиттю цього хліба розцвітається нове життя, яке дозріває у вічне життя. І до того, хто прийняв в себе це вічне життя, ніколи не може мати права навіть і смерть. Нехай вона й приходить!

Вже перед нею був в тебе священник.

В своїх руках ніс він дароносницю, із якої виняв частину білого хліба, вложив в твої уста і сказав: „Чесного і пресв. тіла Господа нашого Ісуса Хр. причащається раб Божий... в життя вічну. Амінь“.

Тепер вже не потребуєш боятися смерті! Маєш задаток вічного життя в собі.

Потішена, скріплена силою цього хліба твоя душа проходить через темні ворота смерті до вічного щасливого життя. І цей св. хліб виявляє вповні свою силу щойно при блідому світлі смертної свічки. Повне своє значіння досягає цей св. хліб тоді, коли священник над домовиною читає євангеліє: „Я хліб життя, коли хто їсть цей хліб, житиме по віки“.

А коли тіло вже розложиться, то і тоді смерть не може вбити цих зародків життя.

Вправді сила ця хвилево дрімає у спорохнявілім кістяку, але коли зазоріє новий ранок, тоді вона знова прокинеться і вплиє в мертво тіло нове величне життя.

„Хто їсть моє тіло і п'є мою кров, має життя вічне і я воскрешу його в останній день“.

Бачите, так непомітно, але безупинно пливе із тої Найсв. Тайни для нас життя. Є одно старинне, поганське передання — міт про велита Антея. Він був непоборний так довго, як довго своєю ногою дотикав землі і черпав з неї її силу.

А ми в св. Евхаристії дотикаємося неба; і з нього беремо його силу. Як довго ми дотикаємося неба, що криється в євхаристійному хлібі, то спливають на нас небесні сили; як довго маємо зв'язок з Найсв. Евхаристією, доти ми є непоборні так, що ані смерть, ані діявол не можуть мати до нас приступу.

„Господи все давай нам того хліба“ (Йоа. 6, 34).

Таке було бажання народу зібраного в Капернаумі, коли слухав, як Спаситель перший раз говорив про цей хліб життя.

І ми сьогодні не маємо иншого прохання, як це: „Господи, все давай нам того хліба“. Гляди, хліб цей є вже тут — він вже приготований для тебе.

Там в кивоті стоїть позолочена чаша і вона у щерть наповнена цим хлібом життя. Як колись у пустині кожного ранку спадали з неба малі, білі зернята, щоби накормити нарід, так і сьогодні кожного ранку спадає ця манна Нов. Завіта з неба, от тут перед іконостасом, і ти потребуєш тільки прийти, щоби її назбирати. Як колись не зменшався припас муки в скрині вбогої вдовиці з Сарепти, так і хліба цього не бракне в (чаші) пушці.

Кивоти це збіжіві комори-шпихлірі життя, що ніколи не опорожняються, а стоять отвором для кожного паломника, що переходить через цю земську долину сліз до вічного життя. *)

Тому „прийміть і їжте“.

Тут є для всіх заставлений стіл і нікого, хто достойно, гідно схоче приступити, не виключиться від того св. пиру.

Знова надійшов пасхальний час і св. Церква пригадує нам свою строгу заповідь: „Бодай раз в рік перед Великоднем сповідатися і в своїй парохії причащатися“.

Для тих, що знають цей хліб, його силу і красу, ця заповідь є злишною. Вони вже приходять до св. Причастя з усіх сторін — муштини, жінки, юнаки і дівчата, а навіть малі діти, і ті не хочуть оставатися позаду.

Дай Боже, щоби з нашої парохії—громади нікого не забракло. Ох, коби то всі прийшли!

Св. Письмо розказує нам про одну потрясаючу подію. Уже місяці цілі падала манна в пустині. Але народови вже сприкрилося це і він воркотів і казав: „Опротівіла нашій душі вже ця нікчемна пожива“ (IV, Мойс. 21, 5). І кару зіслав Г. Бог за усю зневагу — наслав огненні їдовиті вужі, і кого вони вкусили, мусів вмерти.

Браття сердечні! Невжеж ви не бачите цих вогненних змій?

Ці вогненно-червоні змії комунізму і большевизму сичать наоколо Європи і загрожують християнській вірі, християнській культурі смертю і знищенням.

І длячого ви погорджуєте цим хлібом, що живе і оживлює? Длячого він вам видається вялим і безсильним? Чому

*) Заввага Редакції: Сей уступ про причастіє просто зки-
вота уложений емінентно в латинським дусі. Авжеж у нас правильно
люди мають причащатися на Літургії з щойно освячених частиць,
і наш проповідник має саме отсей звичай узглядняти.

Редакція нароком „пустила“ (не переробила) сей уступ, щоби
звернути увагу на те, як то непомітно навіть у проповідях вводимо
латинські категорії в нашу церковну психіку.

вашій душі опротивіла ця пожива? Браття, віруйте, що: „Коли не будете їсти тіла Сина Чоловічого, і не будете пити Його крови, життя не будете мати в собі. (Йоа. 6. 54).

„А хто їсти ме цей хліб, житиме по віки“.

Тому „прийміте, ядіте“!

Хліб цей — це хліб для хорої людскости-суспільности, це лік проти ненависти національної і класової. Цей хліб — це дорога до Христа, а через Христа до мира — щастя, а дорога ця провадить через св. Причастя.

Дорогі! Сильно, твердо стоїть чаша з небесним кормом посеред нинішнього лихоліття. Білий хліб життя зноситься понад бурливими хвилями сучасних подій, що намагаються нас знищити.

Тому приходять всі не тільки тепер перед Великоднем, але приходять до св. Причастя частійше в році. Щодня кличе вас дзвінок на Сл. Божу. Кожного дня малі двіночки в церкві запрошують вас до Господньої трапези. А „хто їсть хліб цей, житиме по віки“. Амінь.

Пята Неділя Посту

Я... правда.

(Йоа. 14. 6)

В Римі у папській палаті Ватикані є одна чудова картина, яку намалював найславніший маляр Рафаель. Знана є ця картина під іменем „Атенська школа“.

В цій „Атенській школі“ зібралися разом найславніші мудрі старинного, поганського світа: Платон, Аристотель, Пітагор, Архимед і інші, як вони там звуться. Одні сидять у глибокій задумі, інші стоять заняті живою розмовою.

Підіть до них і запитайте їх: Чого ви шукаєте? Чому ви спорите? Вони відповідать вам: ми шукаємо тільки одного: Правди. Один вказує пальцем в гору, другий глядить на землю, третій пише рильцем, а четвертий рисує цирклем.

Ідіть ще раз до цього зібрання шукачів правди, і запитайте їх: чи знайшли ви Правду? Де вона є? Покажіть нам її!

І всі вони в великому розчаруванні мусять признати: Кілька зерен правди ми знайшли, кілька промінів з її вічного світла ми схопили, але самої правди ми не найшли. Якщо так, то лишіть їх, цих нещасних шукачів правди, котрі не можуть вам нічого ліпшого сказати. Покинь, брате, Атени враз з їхньою високою школою і йди ген за море до вбогої, погордженої Галилеї.

А може там знайдеш те, чого шукаєш.

Бо вже нераз вибирав Бог те, що слабе і мале, щоби застидати велике і сильне.

Так, там ти знайдеш те, чого шукаєш.

Там стоїть один муж — Ісус з Назарету, і до цілого світа кличе: „Я правда“.

І це він говорить з повною повагою і рішучістю, що виключає всякий сумнів: „Я правда“.

Слухайте!

Правда наповняє кожде людське серце солодкою тугою і ширим бажанням.

На що то вже чоловік не відважився, чого вже не робив, щоб зглибити, добути правду! Через далековид глядить у безмежні простори, мікроскопом вдирається у найглибші тайни земського буття, поринає в глибини океану і зноситься вгору у воздушні простори, щоби наблизитись до правди. Так, правда заслугує на це, що не один задля неї проводить безсонні ночі при світлі лампи, а не один для неї жертвує своє життя.

Але помимом цієї туги, цих бажань, люди не знайшли правди.

І тоді, коли вони думають, що наблизилися вже до неї, то вона тим далше від них втікає. Є це вже дуже давна людська скарга, яку виповідає вже Соломон в своїй книзі Еклезіяста: „В нихже дах серце моє, еже разуміти мудрость, і еже видіти попеченіє сотворенное на земли“...

...І видіх, яко не может чоловік ізобрісти твореніє сотворенное под солнцем: елика аще потрудится чоловік обрісти, и не обрящет“ (Еккл. 8, 16—17).

Так воно вже є в природному порядку річій. А оскільки менше може людина визнатись в останніх і найбільших питаннях людського життя: Пощо ми живемо на землі? Яка ціль і яка радія нашого буття? Яка є наша вічна ціль? Хто вкаже нам дорогу до неї? Питання над питаннями! Найбагроднійші і найсильнійші уми мучились надармо цілими віками над цим, щоб знайти відповідь на ці питання.

А які висліди цих змагань?

Лиш те пізнав, що знати нічого не можу. „І тим гризусь і мучусь і трівою“ — говорить Гете (Фавст).

В часах переворотів, таких самих, які й ми тепер переживаємо, гинуть старі цінности, засуджується стару правду на смерть, а нова поволі виринає із лона майбутности, якраз в таких часах лунає у світі таємне, тужне бажання: дайте нам правду — вже раз!

(Далі буде)

ПРОПОВІДІ

Додаток до „НИВИ“ ч. 3.

ЛЬВІВ

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1929.

о. Зиновій Кузьма

Пята Неділя Посту

Я... правда

(Йоа. 14, 61)

(Докінчення)

Слухай!

Серед цієї зневіри й непевности лунає грімкий голос, немов звук сурми: „Я правда“. З напруженням всі слухають.

Рільник кидає свій плуг, а рибак сіти. Митар відходить від своїх митниці, а жінка відривається від своїх домашніх занять. Приходять старі і діти. Приходять грішники і праведники. Із всіх сторін збігаються: з Юдеї, Галилеї, Самарії. Сотки, тисячі приходять і хочуть побачити цього чоловіка, що про себе каже: „Я правда“. Для них немає далекої дороги, вони шукають його. Ніякі манівці не є для них задовгі, вони знаходять Його. Ніяка гора не є для них зависока, вони йдуть за Ним. Він може бути в святині в Єрусалимі, або в синагозі в Капернаумі, всюди громадиться народ коло Нього. Він проповідає на горі, а і човен, що хитається по синіх хвилях озера, є для нього проповідницею, з якої навчає народ. З подивом, захопленням слухають люди Його науки.

Самі не знають, що мають більше подивляти: чи слова, які говорить, чи цього мужа, що обявляє їм таку мудрість.

З ними діється таке, як з тими сліпцями, що виходять нагло із темряви на світло і не можуть надивитись на його красу. Завсіди, як Він закінчив свою проповідь, „всі дивувалися і славили Бога, кажучи: „Ніколи такого ми не бачили“ (Марк. 2, 12); „ніколи так не говорив чоловік, як сей чоловік“, (Йоа. 7,—46). І відкіля береться це вражіння, яке викликають Його слова?

Чи Він говорить так по вченому, що всіх пориває за собою? Ні! Його бесіда така проста, що її розуміє і неграмотний рибалка і мала дитина. Він говорить про ріллю і сівача, про кукіль і пшеницю, про воробців і про лелії, про

мудрі і нерозумні діви... Однак не це притягає слухачів. Одно їх приводить до Нього і цілими днями держить їх біля Нього: це правда.

„Я правда“.

Це велике, могутнє слово. Ніхто з людей не міг цього слова вимовити.

А чиж не має він слушности? Пригляньтесь! Правда має свої ознаки, і ми приновимо найстрогійше мірило до Христа, щоби побачити: чи є у Нього справді ці ознаки правди чи ні? Першою прикметою є це, що правда є вічна і непроминаюча. Раз щось є правдою, це і полишиться правдою. Два рази два є чотири: це є правда, правдою є нині і останеться правдою по віки.

Те саме є в Христа. Його слово є вічне і непроминаюче. „Небо і земля минуться, а мої слова не минуться“ (Мат. 24, 35). Не одно вже змінилося у світі відтоді, як Спаситель сказав це слово.

Племена—народи повставали і погинули; закони і устави поупадали, як зівяле листя на землю. Христос однак і Його слово осталися. І як ніодна краплина Його крові не всякла безслідно у скали Голгофти, а принесла вічне відкуплення, так ні одно слово, що вийшло з Його уст, не полетіло на марно з вітром. Він вибрав мужів, які понесли Його науку даліше.

„Опоясавши бедра правдою“ (Еф. 6, 14), вислав Він своїх Апостолів у світ, „щоб вони були помічниками правди (ІІІ. Йоа. 8). Він оснував свою Церкву, що є „стовпом і утвердженням правди“ (І. Тим. 3, 15)

З нею йде Він вже майже від 2000 літ скрізь вавилонську суматоху світа.

Вона і нині навчає на Його доручення непомільними устами. Того вимагає правда.

Правда є тільки одна.

Це її друга ознака.

Вона не може дозволити одним сказати „так“, а другим „ні“. Де є правда, там мусить бути єдність і згода.

Так воно й є у Христа. „У Нього було „так“, а не було у Нього „ні“ (ІІ. Кор. 1, 19).

І як Він сам тільки одну правду знає, так і єдність є цим першим, чого Він для своїх благає у свого Отця небесного: „Отче святий заховай їх, щоб були одно, як і ми“ (Йоа. 17, 11).

Те саме є і в Його Церкві. Як тільки вона розпочала своє життя, то її хвалою і славою є, що християни „були одно серце і душа“ (Дія. 4, 32), „перебували в спільности в науці Апостолів“ (Дія. 2, 42). І це є її славою по нинішній день, як учить цього кожний катехизм. „Наша Церква є одна“.

Члени тої Церкви все і всюди визнають ту саму віру, приймають ті самі св. Тайни.

Того вимагає правда.

Правда є отверта.

Вона не накладає на своє обличчя маски і не дозволить собі завязувати очий. Вона не може назвати чорним те, що є білим, а білим те, що є чорним. Такою є правда. Так воно є і в Христа. Він всі річі називає слухним, дійсним іменем. Він говорить правду не тільки тоді, коли вона звучить так мило, як „блаженні, блаженні“ в Його нагірній проповіді, але також і тоді, коли Його „горе вам“ гуде, мов далекий грохот грому.

Так само є і в Христовій Церкві.

Христос завжди живе в Церкві, тому і Церква мусить бути рішучою і отвертою. І вона голосить цю правду явно, без огляду на це, чи це комусь подобається чи ні: що є гріхом, те й зве гріхом.

А особливо в нинішніх часах загальної деморалізації, коли віра впала, коли виправдують розпусту, чужолоство і всякі гріхи, мусить св. Церква тим більше отверто і рішучо говорити правду, боронити заповідий Божих. Того вимагає правда.

Правда є незломна. Ніяка сила в світі не зможе її перемогти. Її не можна звязати шнурами, скувати кайданами і замкнути в тюрмі.

Вона не йде на переговори і не входить в ніякі компроміси.

Так є і в Христа. У Нього нема „якби“ і „але“. Коли Він раз сказав своє „амін“, „істинно, істинно кажу вам“, тоді вже нема над тим що мудрувати і сумніватись. Так воно є і в Його Церкві. Церква є незломною і такою мусить бути. Цілий світ може проти неї повстати, вона не боїться. Чого то вже не пробували, щоби зігнути її спину.

Огнем і мечем і тортурами провадили проти неї боротьбу. Тисячі відмовили їй послуху. Вона з закервавленим серцем гляділа на це. Цілий великий край, Англія, в часах реформації відпав від Церкви тому, що Церква не дозволила англійському королеви розвестися з його законною жінкою.

Того вимагає правда.

Правда є вкінці нетолерантною, нетерпимою. Вона не може стерпіти, біля себе ніякого фалшу, облуди. Вона не може помиритися з брехнею і не може засісти до одного стола враз з невірством і ложею. Так воно є в Христа.

З Його уст виходять обильно слова любови і прощення, але коли хто спротивиться правді і заступить їй дорогу, тоді не вагається Він кинути на того свою клятву.

„Горе тобі“, так кличе Він до невірного Капернаума, „бо відраднійше буде землі содомській і гоморській в день

судний, як тому місту“ (Мат. 10, 15). Те саме є і в Його Церкві. І вона мусить бути нетерпимою супроти невірства, ложі і облуди. Вона не може сказати: моя наука є правдива, але і ваша є правдива. Хтось може знаходити, що це є застроге і безпощадне поступовання, але це є ознакою правди.

Тої нетерпимости в правді не вживає вона проти заблудших, тільки проти самих блудів. Ніхто не молиться так горячо, по приміру Божественного Учителя, як св. Церква, щоб Господь всіх привів до єдності правди. Але де хтось дозирає тіло Церкви і сіє незгоду, там вона є так нетерпимою, як колись ап. Павло, що пише: „Та колиби... ангел з неба проповідав нам більш того, що ми вам проповідали, нехай буде виклятий“ (Гал. 1, 8). Того домагається правда. Але це не до вподоби світови. Світ затикає собі вуха, щоби не чути правди.

Заледви тільки прогомніло це слово: „Я правда“, зараз станула лож до боротьби і намагалася „правду держати в неправді“ (Рим. 1, 18).

Фарисеї виливали всю ненависть, а мечі поганських катів вищербились, затупились в боротьбі з геройськими визнавцями правди. І нині ще вороги правди замкнулиб нам уста, замкнулиб перед нами проповідниці, якщоб могли. Нинішній світ виповів правді війну. А у світі гуде шум: „Що є правда?“ (Йоа. 18, 38). На розстайних дорогах, на рогах вулиць різні сектанти голосять нині свою науку. А який вислід тої боротьби проти правди? Ми бачимо це наглядно. Розвал суспільної будови: невірство, деморалізація, розбої. Ляк огортає серце кожного, коли подумає, що буде далше? Який кінець того?

Нинішня людськість подібна до казкового Агасвера, — вічного Жида, що колись відіпхнув Спасителя від свого порога і тепер віки цілі блукає по різних краях по світі і ніде не находити спокою.

І сучасна людськість прогнала Спасителя з Його правдою від свого порога, і тепер не має спокою. Туга велика огортає душу людства; усіми нервами вслухується воно в далекі голоси; воно шукає довкруги ратунку, як налякана дитина шукає за рукою своєї матери.

Нині є не тільки богохульники що проганяють Спасителя з Його правдою, але і поважні дослідники правди, яких невірство опугало. Один з них признаєся отверто: „Невірство, пережилось і люди знов питають: невжеж не має нічого вишого від того бідного земського світа; вони ще тільки не знають добре, де його шукати“ (Fr. Neumann). О, ходи до нас, нещасний, змучений життєвою вандрівкою паломнику! Тут знайдеш те, чого шукаєш.

Ходи до нас і ти слухачу, якщо в твоєму серці шаліє буря сумнівів і невірство.

Ходи до нас і ти, що стоїш посеред холодного світа, відчуваєш тугу у своїй душі за сонцем, за світлом. Ходи до нас і відпочинь! Тут знайдеш правду, а враз з правдою спокій і душевне вдоволення. А ми, мої дорогі, на вколішках дякуймо нашому Господеви, що дав нам правду. Держіться її кріпко і не віддайте її за ніякі скарги світа. Я знаю і чую, як висланці різних сект стукають до ваших воріт, і одні з них одно Євангеліє, а другі знова інше хочуть вам дати. Подякуйте їм! Ми цього не потребуємо. Якщо вступитись не захочуть, двері їм покажіть! Ми знаємо тільки одну Церкву, одну віру, одного Духа, одно хрещення, одну правду. А правда ця, є та сама, яку приніс з неба Син Божий, що сказав про себе: „Я правда“.

Відновіть нині це приречення, яке ви зложили при св. хрещенні устами своїх хрестних родичів. Чи віруєте в Бога Отця і Сина і св. Духа і св. кат. Церкву? — Ми віримо. Чи обіцяєте заховувати ту віру до останньої хвилини свого життя? Обіцяємо Амінь.

Неділя цвітна

„Кому відпустите гріхи, відпустяться їм, а кому задержите, задержаться“.

(Йоа. 20, 23)

Надходить Великий, тихий, святий, страстний тиждень тиждень мук нашого Спасителя, тиждень ласк для світа.

Ми зібралися нині в цім домі Божім на це, щоби, страстну дорогу, цей тернистий шлях, яким Спаситель йтиме, встелити ваями — галузками, обсипати квітами вдячності і любови.

Він справді заслужив на це, щоб ми залишились при Ньому і враз з ним сторожили. Він же за нас сторожив у гетсеманському саді і віз важку боротьбу, а на Голгофі віддав своє життя, як цінну за наші гріховні провини. З особливою вдячністю зберіться довкруги хреста, з якого спливає кров, що її проливав Христос „во оставленіє гріхів“.

Щоби приготувитись до святкування цього страстного тижня, щоб збудити в собі відповідний настрій, нині розважимо про це велике Христове милосердя для грішників.

Три роки невтомимо ходив Ісус по жидівській країні, як той добрий Пастир. І це був той щасливий, благословений, повний ласк час, що його передбачив „пророк“, це був „рік примирення Господнього“, бо Христос прийшов на те,

щоб „сціляти сокрушених серцем, потішити всіх засумованих“ (Іса. 61, 1—2).

Хто тільки захотів, міг Його знайти. Обертався Він між фарисеями, засідав до стола з митарями, а навіть найбільшої грішниці не позбавив свого милосердя. Кого тільки пригнітали гріхи, той міг піти до Нього, і прохати прощення.

Будь спокійний, „прощаються тобі твої гріхи“ (Лук. 5, 20), „йди в мирі“.

А ми? — запитаєш.

Так, маєш слухність. А ми? Як кождий час, так і час Христового перебування на землі минав скоро.

Божественний Спаситель покинув цю невдячну землю і вернув до Отця небесного. А до когож ми підемо тепер, щоби просити прощення наших гріхів? Хто скаже нам це слово потіхи: „Прощаються тобі твої гріхи — йди в мирі“? О, який жорстокий цей день, що забрав нам Спасителя! На очах своїх учеників Христос знісся на небо. Зловіщою є ця хмара, що закрила Його перед їхніми й нашими очима.

І чомуж Ти відійшов від нас, Господи Спасителю? Лишися, остань з нами!

Тисячі рук простягаються за Тобою і мільйони голосів кличуть: Лишись, лишися!

Та Христос відійшов.

Чи не чув Він цього зову — благання?

Так, він чув.

Він знав, що у світі остають нещасні грішники і тому Він, як правдний Спаситель, подбав про них, і в свій любови знайшов для них ратунок. Вечером, після свого воскресення, Він установив для них св. Тайну Покаяння. Я вам розкажу про цей пам'ятний вечір.

Діялося це в Єрусалимі мабуть у тій самій комнаті, в якій Спаситель споживав зі своїми Апостолами Останню Вечерю і установив Тайну Евхаристію. Тут одержали Апостоли з Його рук свячення на священників Нов. Завіта. Тут в цій комнаті одержали вони Тайну Миропомазання, коли зійшов на них св. Дух, першого дня Зелених Свят. Тут в цій комнаті, в тім соборнім — архикатедральнім храмі цілого світа, лежить початок св. Тайни Покаяння. Залякані подіями останніх Христових днів, заховалися Апостоли в мурах того дому. Але вже знов починає докруги них прояснюватись, розходяться чорні хмари смутку і горя, що затемнили їм життя. Від кількох годин гомонить, розходитьсь з уст до уст вістка, яку принесли від Христового гробу жінки мироносиці: „Він воскрес!“ Надходить Петро, і свідчить, що бачив Господа; прийшов Йоан, і твердить те саме. Приходять обидва ученики з Емаус і з радістю розказують: „Ми бачили Господа“.

І коли вони так розмовляють, являється Він сам між ними, хоч двері були замкнені. Засідає за стіл і їсть разом з ними. І коли спожив страву, встає. На його обличчю пробивається небесний маєстат, а в очах ясніє блиск Божества. І говорить Христос маєстетично: „Мир вам! Як мене післав Отець, і я посилаю вас“ (Йоа. 20, 21). Апостоли дрижать. Що це має означати? А Христос дунув і сказав їм: „Прийміть Духа святого“; кому відпустите гріхи відпустяться їм; а кому задержите, задержаться“. (Йоа. 20, 22, 23). І коли це сказав, зник їм з очей.

Дорогі! Ми не можемо як слід зрозуміти ваги й значіння цієї години, того моменту. Спаситель хоче відійти, але заки відійде, віддає в людські руки Божу силу — прощати, підпускати гріхи. „Як мене післав Отець, і я посилаю вас. Прийміть Духа святого; кому відпустите гріхи, відпустяться“... Яке велике значіння має тут у тих трьох реченнях кожне слово!

„Як мене післав Отець, і я посилаю вас“. І з тим самим завданням, післанництвом, з яким Син Божий прийшов від Отця, хоче тепер вислати Апостолів у світ. І як Він сам прийшов на те, „щоб шукати і спасти те, що погинуло“ (Мат. 18, 11), так і вони мають шукати тих, що погинули, і мають розділювати між них ці спасенні дари — прощення гріхів. Вправді вони самі власною силою, не можуть того чинити. До цього потребують помочі „свише“. Тому і дунув на них Спаситель і сказав: „Прийміть Духа святого“. Не хто інший, а св. Дух, третя Особа Божа, має наповнити їх своїми ласками і вчинити їх спосібними орудниками прощення гріхів.

„Кому відпустите гріхи, відпустяться їм; а кому задержите, задержаться“.

Це прекрасний великодний дар нашого Спасителя, безмежний в своїй глибині, незміримий, неоцінений в своїй вартості, непонятний в своєму змісті. Тільки Божа мудрість могла його придумати, тільки Божа всемогутність могла його дати і тільки Божа всевідучість знає, скільки то людей ушасливить цей небесний дар.

Так! Бог знав, чого ми найбільше потребуємо, і тому Він цю Тайну відпущення гріхів повірив своїм апостолам і їх наслідникам. В людські руки вложив владу прощати гріхи. Але того многі не хочуть узнати. Всупереч словам Христа відкидають це людське посередництво ласки.

Говорять деякі так: „Я сповідаюся перед Богом і в тайні чиню покуту перед Господом. Бог знає мене і простить мені мої провини“. Така балачка не нова. Були вже такі, що так говорили 1600 літ тому взад. Вже великий Учитель Церкви св. Августин виступав проти таких балачок, бо так пише: „Чи Христос на вітер говорив ці слова до Апостолів: кому відпустите гріхи, відпустяться їм? Чи ті ключі, які Христос

передав Церкві, є безсильні, що ти говориш: Я сповідаюся одному Богови тільки?"

Христові слова не малиби ніякого змислу, а власть, яку Христос передав апостолам, не малаби ніякої вартости, якщо апостоли не малиби змоги її виконувати, якщо перед ними ніколи не бувби вклякнув нещасний грішник, і не просив відпущення гріхів.

Ні! Апостоли не тільки мали говорити про прощення гріхів, не тільки мали проповідати поєднання в Христі, але вони мали в імені Христа і відпускати гріхи. Вони не тільки мали бути проповідниками покаяння, але мали бути і сповідниками, щоби усі, в котрих совість була обтяжена, могли приходити обвиняти себе в своїх гріхах—сповідатись і одержати розрешення. І тільки таке людське посередництво відповідає ясним словам Спасителя: „кому відпустите гріхи, відпустяться їм"... І таке людське посередництво відповідає і потребі замученого людського серця.

Вправді я знаю це, що і я „викуплений... цінною кров'ю Христа" (І. Петр. 1, 19) і що „Христос осягнув вічне відкуплення. (Євр. 9. 12).

І це вже нам часто проповідали: що „Господь Ісус прийшов на сей світ грішників спасти" (І Тим. 1, 15).

Не раз ми вже співали: „У Господа милость і многое у него ізбавленіє". Це все правда. Це все я знаю. Але те все мене ще не вдовольає. Я хочу ще почути, що я дійсно вільний від гріхів. Я хочу мати не тільки неясне почування, але хочу мати певну за поруку, що мені гріхи відпущено, що я вільний від гріхів. Грішник хоче почути це тихе слово розрешення: „Розрішаю тя от всіх гріхов твоїх во імя Отця і Сина і Св. Духа".

Богато вже літ минуло,—оповідає німецький священник о. Каім, — як одного разу в вечірню годину покликали мене до великого шпиталю. Якийсь хорий зажадав священника. Вхожу до комнати хорих. Тут лежить молодий старшина, смерть вже витиснула на ньому своє пятно.

„Я не є католик", каже до мене, „як ми привитались,—але я хотівби бути на місці католика. „Я знаю, що вже недовго житиму, а хочу по католицьки умерти, прошу вас, отче, допоможіть мені". Питаюся я його, що його склонило до цього прохання, а він мені на це відповів дослівно таке: „Я хочу стати католиком, щоб я міг висповідатися, хочу визнати свої гріхи і хочу почути слова розрешення, бо инакше я попавби в розпуку". В годину пізніше зробили ми замкнення рахунків з цілого його життя і коли я підніс руку і почав говорити слова розрешення, соняшний промінь радості розяснив обличчя хорого. Я запитав його, звідки він знає про катол. сповідь, бо в його родинних сторонах нема католиків, тільки протестанти, а він сказав: „В своїй моло-

дості був я пажом на дворі катол. короля в Саксонії і як паж товаришив королеви до катол. королівської церкви і там я бачив дуже часто, як король і люди сповідалися і причащалися“. Бачите, дорогі, що вчинив добрий примір!

Той саксонський король давно вже лежав у гробі, але його добрий примір допоміг ще по літах бідній, нещасній умираючій людині до відправлення доброї сповіді і до щасливої смерті. Добрий примір! Це велика сила. Де слова вже не помагають, там потягає ще примір.

Може є в твоїм домі хтось, що не хоче йти до цієї пасхальної сповіді. Може це є твій рідний батько, брат, син, сестра, муж. Слова тут безсильні. Спробуй ще раз — добрим приміром.

А може маєш якогось доброго приятеля або знакомого, про котрого знаєш, що йому дуже тяжко приходится сповнити той обов'язок великодної сповіді.

Перви його силою твого доброго приміру!

Дорогі! З завітнішим днем розпочинається Страстний Тиждень,—але серед цих сумних понурих днів здалека чути вже гомін великодних дзвонів, а перед брамою світлого праздника Воскресення стоїть апостол Павло і кличе до нас: „Вичистіть отже старий квас, щоби ви стали новим тістом... Бо і наша Пасха, Христос, принесена в жертву. А так празнуймо не в старім квасі, не в квасі злоби і лукавства, а в опрісноках чистоти й правди“ (І. Кор. 5, 7).

Богато з вас в цих тижнях вже приходило тут до церкви, щоби в св. сповіді вичистити „старий квас“. Деякі ще придуть. А тих, що не хочуть прийти, поручаю вашим молитвам. Моліться за них! Вони потребують тої молитви. Бо коли Господь вже віддавна стукає до їхніх сердець, а Його слова не роблять на них ніякого вражіння, то може дійти до цього, що закличе до такої кам'яної душі: „Я іду, і шукатимете мене і в вашім грісі помрете“ (Йоа. 8, 21). О, яким нещасним буде той, хто зачне Бога шукати тоді, коли вже буде запізно, коли аж по півночі стукатиме до його дверей!

Чи є хто такий між вами, що хотівби знайтись в такому положенню?

Нема! Немає ніодного!

Для того „шукайте Господа, доки можна знайти його, кличте до Нього, доки близько вас“ (Іса. 55, 6). Ворота ласки стоять отворені. Всі можемо ними ввійти і все направити.

Тож нехай це станеться ділом! Амінь.

Велика Пятниця

Затьміння Сонця

„Боже мій, Боже мій, чому Ти мене оставив“ (Мат. 27, 46).

Велике нині свято! Зпоміж тих тисяч могил — гробів, розсіяних по широкому світі, є один, до якого нині спішать мільйони — це св. гріб. Нині знов переживає християнський світ цю страшну подію Голгофти. Дивлюся на вас, мої дорогі, і відгадую ваші думки. Ви хочете, щоб я в нинішній науці розказав вам про цю давну, святу, зворушуючу історію: про терпіння і смерть нашого Спасителя.

Находжуся в сім щасливім положенню, що не потребую викликати у ваших серцях поважного настрою, бо це вже вчинила св. Церква нинішнім Богослуженням. Замовкли дзвони, а св. безкровна жертва Літургії, яка щоденно приноситься, нині устала на те, щоби наші думки звернулись до тої кровавої жертви, яка нині за нас приноситься на хресті, а перед вами виставлено плащеницю, щоби ви уцілювали рани Христові — ту ціну нашого спасення.

Коли Спаситель промовив своє останнє слово і, склонивши голову, умер, то ціла природа заворушилась. Земля починає дрожати в своїх основах, занавіса в єрусалимському храмі роздерлася на двоє, від верху аж до низу, гроби отворилися, а тіла святих, що померли, встають. А над цілою землею нависла темрява „Від 12тої години аж до 3-тьої настала темрява по всій землі“ — так говорить св. єван. Матей. Це дивне затьміння сонця у Велику Пятницю є ярким образом затьміння иншого Сонця, того Сонця, яке поволі заходило від 12. години до 3-ої на хрестному дереві на горі Голгофті, аж вкінці погасло. Тож ходім і ми нині на верх гори Голгофти і звідти пригляньмося тому подвійному соняшному затьмінню, якого ще не бачила земля, відколи крутиться довкола сонця. Затьміння Сонця на горі Голгофті буде предметом нинішньої науки.

* * *

Втихли останні удари молотів на Голгофті. Підвівся хрест з своїм божеським тягарем у гору. А з того хреста споглядає Спаситель на світ.

Як кожного ранку, так і в цю Велику Пятницю зійшло сонце над Єрусалимом від сторони моавитської пустині.

Як кожного дня, так і тоді відбуло воно перед полуднем свою звичайну дорогу по небі і освітило гори і доли.

В тім нараз!... Шось діється в горі, на небі... Ясне соняшне світло чимраз більше блідне і блідне... Якась невидима заслона закриває соняшну кулю... Хрест не кидає тіни...

Понура страшна, таємна темрява висувається із Йосафатової долини і окутує цілу гору, ціле місто, околицю, усю землю в чорну, жалібну кирею.

„Від 12-тої години настала темрява по всій землі аж до години 3-тьої“.

Не було це звичайне затьміння сонця, яке можна оглядати кожного року в якійсь частині земської кулі.

Знаємо, що тоді була якраз жидівська Пасха, яка все припадає в часі весняної повні, а в часі місячної повні не може бути затьміння. Це природний закон. Було це отже затьміння чудесне, якого люди не передбачували, якого астрономи не обчислили, і тому воно тим більше вразило людські уми.

Старинне християнське передання розказує, що один поганський мудрець — філософ, на ім'я Діонісій, який пізніше став християнином, був свідком того затьміння в Греції і побачивши його, закликав: „Що це є? Або Божество співчуває чийомусь терпінню, або терпить само Божество“.

Він мав слушність! Терпить сам Бог, а сонце своїм неприродним затьмінням свідчить про це. І чим більша темрява залягає довкруги хреста, тим більша тишина настає на Голгофті. Богохульні язика, що виливали усю їдь своєї ненависті на Спасителя, обкидуючи його насмішками, мовкнуть одні за другими.

Вороги, що переслідували Його аж до тої смерті на Голгофті, зникають один за другим. Збентежені втікають до міста під охороною темряви.

О, що за страшний знак на небі, цей захід сонця в полудне.

Колись давно на цих горах і долах Юдеї кипіла завзята боротьба на життя і смерть між Ізраїльтянами і Аморейми, котрі гнобили ізраїльський народ.

І в розгарі тої боротьби вожд і провідник ізраїльського народу Ісус Навин, на долині Аяльон підніс свої руки і горячо благав: „Сонце, стій!“ І зупинилося на Божий приказ сонце і освітіло поле битви і світило так довго, доки не закінчилася ця битва перемогою в користь Ізраїля.

І знова нині на цих юдейських горах йде боротьба на життя і смерть. Розходитьсь в цій боротьбі о те, щоби зломити окови смерті, — гріха, і прогнати князя тьми. Але цим разом сонце не задержується в своєму обігу, а спішиться, щоби чим скорше скритись і не бути свідком тої страшної події, яка розіграється на Голгофті.

І ось стоїть Єрусалим із своєю святинею, своїми паламами, площами, вулицями окутаний, сповитий темрявою від години 12-тої до 3-тої і ніодна зірка не заблимає над цим нещасним містом.

Справдилося тепер слово, яке сказав Господь Бог устами свого пророка Амоса:...

...**“І в той день заповів я сонцю заходити в полудне і наслав темряву на землю серед ясного дня. І оберну вам ваші свята в смуток і усі пісні ваші в плач. а кінець усього буде гіркий день”** (Ам. 8, 9). О, ти ще серцем це відчуєш, Єрусалиме, і то в цей день, коли в горі на облаках небесних зявиться ще раз грізний знак гніву Божого, але тоді буде вже запізно!...

А тепер це страшне зявище небесне не робить вражіння на закамянілому народі. Їхні очі бачуть вправді це зявище, але серця їх закамяніли. І тому над ізраїльським народом сповнився суд Божий: **“Кінець усього буде гіркий день”**.

В 40 літ пізніше залягли чорною хмарою вороги — Римляни ізраїльську країну, збурили місто Єрусалим, зруйнували, з землею зрівняли святиню.. **“Кінець усього буде гіркий день”**. А ти, християнське серце, нині старайся добре пізнати, що здійав Спаситель для твого спасення в ту Велику Пятницю, щоби тебе зворушив цей страшний знак небесний, щоби ти, христ. душе, не була колись стручена у цю глибоку пільму, де по заході сонця немає сходу, де ніч вічна, ніч без ранку—страшна нічна темрява, якої не освічує ні один ясний промінь Божої ласки, небесної потіхи.

* * *

А тимчасом на горі Голгофті, на хресті, в пільмі продовжується ця страшна подія, яка розпочалася в полудне.

На хресті заходить ясне Сонце життя, **“світло світа”**.

І цей захід Сонця на хресті більше вражає наші серця, чим те затьміння на небі.

Немов те ясне, природне сонце, що сходить і відбуває по небі свою дорогу, так зявився Спаситель і ходив по землі.

Своєю наукою розяснив пільму, що залягла була над світом, не в одну темну хатину післав Він соняшний промінь радости, а не одну темну душу грішника освітив Він ясним промінням Божої ласки.

Це ясне Сонце закінчило свій обіг і тепер хилиться до заходу. І цей захід його є таксамо чудовий, маєстатичний, яким був і обіг його (життя).

Смерть Спасителя не є такою, як смерть інших людей. Як природне сонце, коли має заходити, то перед своїм заходом висилає ще в світ останні радісні проміні, так і це Сонце життя на хресті не зайде, не згасне скорше, аж заясніє ще раз повним блеском. І ось перед своїм заходом скуплює воно усі свої проміні в одній точці і кидає їх на одно людське серце і освічує смертне ложе нещасного грішника своїм лагідним саявом.

Найнегідніший з поміж людей, розбійник, який не був гідний, щоб на нього світило природне сонце, удостоївся того щастя, що на нього впали останні проміні заходячого Сонця життя — останній доказ Спасителевої любови.

І розбійник цей широко відкриває своє серце, для цих останніх промінів Божого змилювання. В розкаянню визнає свою провину: „достойну кару за наші діла приймаємо“. Відважно заступається за Спасителем: „та сей ніякого зла не вчинив“. В покорі благає він Спасителя: „Згадай на мене Господи, коли прийдеш у своє царство“.

А яку щедрю нагороду одержав він від Спасителя: „ще нині будеш зі мною в раю“. Це пращальне поздоровлення Спасителя — останній промінь заходячого Сонця — ласки, який освітив ще нещасного розбійника.

Потім настала ніч...

Глибока, страшна, темна ніч...

Прийшла „власть тьми“.

І нависли над Спасителем усі страхіття тьми — почали на Нього звалюватись гріхи цілого світа. І не тільки хрест Спасителя вкрила ця ніч, але вона окутала і Його душу.

Вже на горі Оливній в гетсиманському саді зазнав Він передсмертної тривоги, вже там серед ночі розносились Його зітхання: „Сумна душа моя аж до смерти“ (Мат. 26, 38). Але там Він має ще потіху — там відчуває Він близькість Отця, там може Він ще до Нього кликати: „Отче мій, коли можливо, нехай мине мене ця чаша“ (Мат. 26, 39). А на хресті ніч ще темнійша, ще страшнійша, ще більші терпіння, ще сильнійша передсмертна тривога. Отець небесний від Нього віддалився.

Чи чуєш цей благальний зов, що розноситься серед тої темряви: „Боже мій, Боже мій, чому ти мене оставив?“

В тих словах, в тому благаннію пробивається безмежний біль. Це є та гірка чаша, перед якою Христос так дрожав у гетсиманському саді, а яку тепер приходится Йому вихилити аж до дна. Але так Спаситель не може з землею розлучитись. Так не може зайти — погаснути Сонце на хресті. „Боже мій, чому Ти мене оставив?“

Це не можуть бути і не є останні слова, якими прощається Спаситель із світом. Ні! ні! Ще раз мусять розійтись хмари — облаки, ще один останній ясний промінь мусить блиснути перед заходом Сонця.

І справді хмари розходяться. Ще раз відчиняє Христос свої уста, з яких виходить слово переможця, що прогомонів над світом:

„Звершилося“. Так, звершилося!

Власними устами звіщає Ісус перемогу, яку відніс в той день боротьби. Почуття самотності, опущення уступило. Ще раз стало ясно довкруги Нього. Знова відчуває Христос

близкість Отця. І ще раз вимовляє Його солодке ім'я: „Отче, в руки твої передаю духа мійого“. І склонив тоді голову і віддав духа. Мертвий висить на хресті...

Зайшло, погасло Сонце..

А коли сонце заїде, то через якийсь час червона — багряна заграва на західньому овиді зазначає це місце, де воно закотилося. Так зайшло і наше Сонце життя в Вел. Пятницю на Голгофті, а червона заграва — цілий потік крові спливає з хреста і зазначає це місце, де воно зайшло.

Переняті страхом стоїмо перед мертвим тілом нашого Спасителя. Длячого? Защо Син Божий терпів і умер? — питається якийсь жалібний, внутрішній голос, який годі втихомирити. Тут стоїмо перед великою тайною, перед замкненими святими дверми. Можемо до цих дверей стукати, як довго захочемо, — вони не отворяться. Але одну відповідь чуємо: „чи не мав се Христос пострадати і аж так увійти в свою славу?“ (Лук. 24, 26).

Дорога до слави веде через терпіння; шлях до висот веде через низини; дорога до світла через темряву.

Сонце мусить найперше зайти, щоби слідуючого ранку знов заясніти новим блеском. Щоби насіння могло вирости і розвинутих, то треба його перше вкинути та заборпати в землю.

Христос зійшов до гробу, умер на це, щоби воскреснути до нового життя.

І ця дорога Христова через ніч до світла, через хрест і смерть до слави — має бути і нашою дорогою.

І в нашому житті не брак таких хвилин, в яких затемнюється сонце, в яких темрява огортає нашу душу, не брак хвилин, в яких і ми враз з пророком можемо жалітись: „Господь мене опустив, Господь на мене призабув“ (Іса. 49, 94). Не брак хвилин, в яких „князь тьми“ має владу над нами і хоче нас пересіяти, як пересівають пшеницю.

І прийде колись, вибе в нашому житті година, що заїде, погасне сонце нашого життя. Може погасне воно нагло у саме полудне життя, як у цю страшну Вел. Пятницю, а може заїде пізнійше тихо, незаметно, як заходить сонце в літній вечір, що змучене цілоденною дорогою йде на спочинок.

І задля цих всіх хвилин, годин людського життя Христос Спаситель в Вел. Пятницю увійшов у темну країну смерті. Він не забрав з собою від нас хреста і терпіння, смерті і гробу, бо і нам „через многи муки треба увійти в царство Боже“ (Дія. 14, 22).

Але Він нам хрест прославив — прояснив, терпіння осолодив. Дійшовши до мети, кличе Спаситель до нас: „в світі горе матимете; та бодріться, Я побідив світ“ (Іоа. 16, 33).

А тепер приступіть тут до тої Плащаниці і подякуйте Спасителеви за ту Велику Пятницю, за ці терпіння, за ту кров, що її пролляв Христос за нас.

Приступіть до цього Божого гробу ви всі, що щирими сльозами розкаяння, в святій великодній сповіді, змили свої провини і в покорі уцілуйте ті рани найсвятіші, уцілуйте ту землю, на яку впала кропля найсв. крові Спасителя, яку пролляв за вас, щоб ви не загинули, а жили вічно.

Відступіть від того Божого гробу ви всі, що в серцях своїх гнів до свого ближнього криєте.

Подивися: чи може то твій ворог — сусід, з яким гніваєшся, пробив тобі руки, чи пробив тобі ноги, як пробили вороги Спасителя? Чи може більше тебе скривдив, як скривдили невинного, найсвятішого Ісуса? А гляди, Він все простив—дарував своїм ворогам в цю останню годину свого земського життя. Серед страшних мук, болів отвирає свої уста і молиться — чуєш? — молиться за своїх... катів: „Отче, відпусти їм, бо не знають, що роблять“... (Лук. 23, 34).

Зараз ось тут при цім Божім гробі поєднайся з сусідом — з ворогом своїм, прости, даруй йому ті зневаги, яких ти зазнав від нього — прости йому, якщо хочеш, щоби і тобі Христос простив твої гріхи. Всі, всі впадьмо тут на коліна перед цим Божим гробом і благаймо Спасителя: Господи! коли в мойому життю темрява зачне мене вкривати, коли зорі почнуть гаснути, прошу Тебе, будь моїм світлом, не опускай мене!

На Тебе вся моя надія. Амінь.

Великдень

І Схід Сонця

„І дуже рано в перший день тижня прийшли до гробу о сході сонця.“
(Мар. 16, 2).

Христос воскрес! Несеться ця радісна вістка по цілому світі. Стелиться вона по безмежних українських степах, несеться понад ліси „тихої волинської сторони“ і через багна бaignистого Полісся, гомоном наповняє синьоверхі Карпати і летить ген далеко за води, за моря, куди лиха доля загнала наших людей, та звіщає „хрещеному мірови“, що нині свято над святами, свято побіди світла над темрявою, свято воскресення Христового. Сонце, яке в Вел. Пятницю зайшло так кроваво, сходить знов славно і вступає на свою небесну дорогу.

І як той захід сонця в Вел. Пятницю, так і схід сонця на Великдень має для нас велике значіння. Не в цьому розумінні, як це хоче ворожий Христови світ, не в цьому

розумінні, як того хочуть різні недовірки, що в своїх письмах пояснюють зміст Великодня так, що Великдень це свято весни — поворот сонця і т. ин. Ні!

Великдень це свято Сонця. І ми ужиємо тої назви — того слова, але ми надамо йому висший, освячений зміст.

Великдень, це наше духове свято, свято духової весни, Сонця.

Ходім ще раз на гору Голгофту.

З того самого місця, з якого ми бачили в Велику П'ятницю заходяче Сонце, нині оглядатимемо чудовий схід Сонця в Великодний ранок.

* * *

Чудовий, величавий є схід сонця в високих, снігом вкритих горах.

Довкруги ще ніч і на верхах і вдолах. А ось на сході овид зарисовується вузькими, золотими обручами. З минути на мінуту ширшає цей обруч, і щораз більше золотіє. В тім нараз, немов лискавка, вистрілює з темряви перший промінь і зараз викочується зпоза снігом вкритих гірських верхів вогняна соняшна куля. Моментально сотки гірських шпилів і ледівці, запалюються жаром, а сонце зноситься щораз висше і висше втискається в долини і будить там сплячих людей. Але чим є цей прекрасний схід сонця в горах супроти сходу Сонця у Великодний ранок?

Ген на сході за Йорданом на пустині Моав починає світати.

Зпоза юдейських гір блиснув перший соняшний промінь.

Гляди, як він повзає по каміннях гробу на горі Голгофі і цілує свіжі, росою вкриті квітки в долині Йосафата, вилискується не сталевій зброї жовнярів, що стоять на варті при Христовім Гробі.

І в цьому часі, як там на сході, за Йорданом, готується сонце до своєї щоденної дороги — в тім самім часі, в темному гробі готується і Божеств. Спаситель до свого побідоносного походу.

Його прославлене тіло виходить через відвалені ворота гробу лекше і скорше ніж соняшні проміні, що продираються скрізь вікна. Ясне світло, перед яким сонце блідне, осліплює сторожу, яка немов громом поражена паде на землю.

Так, а не инакше, можемо собі представити воскресення Спасителя. Немов це соняшне світло, що вранці пробирається через хмари — так побідоносно мусить вернути у світ і Спаситель після цього страшного заходу в Велику П'ятницю.

(Продовження буде)

ПРОПОВІДІ

Додаток до „НИВИ“ ч. 4.

ЛЬВІВ

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1929.

о. Зиновій Кузьма

Великдень

I

Схід Сонця

„І дуже рано в перший день тижня
прийшли до гробу о сході сонця“.
(Мар. 16, 2)

(Докінчення)

Дотепер була в світі ніч — ніч не така, як наші ночі, але ніч, що тревала тисячі літ. Глибока, темна ніч!

Люди — як пише ап. Павло в посланію до Римлян — „знікчемніли в своїх думках і затьмилося їх нерозумне серце“. Тільки малий скравець землі, на якому жив вибраний народ, освічувало світло правдивої віри в Бога. Але і тут часами була глибока, темна ніч. Ізраїльтяни самі пізнали це і жалувалися, що сиділи „в темряві і тіни смертній“. З високої сторожевої башти споглядає на людськість пророк Ісаїя і з жалем стверджує, що „темрява вкриває землю і темнота народи; далеко від нас справедливість, чекаємо світла, а ось темрява“ (Іса. 60, 2). З тугою споглядає він, чи скоро зійде сонце, а з наболілого серця виривається запитання: „Стороже, яка пора ночі, стороже, яка пора ночі?“ (Іса. 21, 11).

І таки діждався пророк цієї хвили — він бачив цей схід сонця у Великодній ранок! За ворітьми аду, всі старозавітні праведники ждали на цей схід Сонця.

В хвилі своєї смерті Спаситель зійшов до них і звістив їм, що вже світає, що настає день. І ось сей новий день, день, „єгоже сотвори Господь“.

Після заходу Сонця в Велику Пятницю знова зійшло „світло світа“.

Як сонця не можна скувати ланцюхами, прив'язати шнурками, ані не можна його ув'язнити в тюрмі, так і жидівській старшині не вдалося задержати Спасителя в темному, каменем приваленому, запечатаному гробі.

Коротка була втіха темних сил над гробом Господа. Привалили каменем цей гріб, запечатали його добре, поставили вартових, і на що це здалось? Немов весняний гомін котиться вулицями Єрусалиму радісна вістка, що „воскрес“. З Єрусалиму розноситься ця вістка, по цілім краю, і в коротці по всіх дорогах Азії, Єгипту, Греції, Риму гомонить це радісне „воскресе, якоже прорече“.

І як природне сонце продирається через хмари, розгонює мрак, так і під впливом цього Сонця—правди, розходяться тумани сумніву, невірства, забобонів, та ідолопоклонства.

І як це природне сонце топить лід та сніг, так і під впливом теплих промінів цього Пасхального Сонця топиться закам'янілість сердець. І як під впливом теплих промінів природного сонця виростають і цвітуть квітки, так і під впливом оживляючого світла Пасхального Сонця виростають і цвітуть квітки любови, радості, мира, терпеливості, лагідності, доброти, справедливості, чистоти. Сонце, яке тоді, у той перший Великодний ранок, зійшло, дотепер ще не зайшло. Воно вандрувало понад країнами старинного римського царства сотки літ тому назад, воно зійшло і понад зеленими гаями, золотими нивами і розлогими степами нашої рідної України.

На своїй дорозі дійшло воно й до Америки, Китаю, Японії. Воно не спочиває, як і це сонце на небі, аж доки не закінчить свого обігу понад земською кулею, доки не сповняться слова пророка: „І поприходять народи до світла Твого“...

Ось таке значіння для світа має цей схід Сонця у Великодний ранок. Зі знаменем — прапором побіди встає Воскресший і того прапору не дасть собі видерти. Можуть недовірки нині знова кричати, як колись: „Проч з ним!“ Але невіруючому світові не вдасться знищити християнства — загасити Сонця Правди, бо „Правиця Господня піднесла мене, Правиця Господня подала силу“ (Пс. 117, 16).

З тою надією, під звук великодних дзвонів, збираються нині вірні по цілім світі, наповняють церкви і співають Христоси во славу радісну пісню: „Христос воскрес із мертвих“.

Христос живе! Для цілого світа зійшло ясне Сонце!

А тепер вгору серця! Нехай впадуть на них оживляючі проміни Пасхального Сонця. Підімо за тими побожними жінками, що йдуть до Христового гробу. Сонце якраз сходить. Але мироносиці того не бачуть. Їхнє Сонце життя зайшло для них, сховалося ще в Пятницю за верх гори Голгофти.

Малодушність, сумнів і сльози не дозволяють їм бачити великоднього Сонця. „Хто відкотить нам камінь від дверей гробу?“ (Мар. 16, 3). Журиються вони, йдучи до гробу... А це

що? Камінь відвалений, гріб пустий, а на камені сидить ангел в білій одежі і звіщає їм:

„Ісуса шукаєте, Назорея, розпязого“ (Мар. 16, 6). „Нема його тут, бо воскрес“... (Мат. 28, 6).

Це одно слівце „воскрес“ прогання з їхніх сердець усю малодушність, боязливість, а наповнює їх радіщами, щастям.

Один промінь того Великоднього Сонця паде в хатину, в якій скрилася в Пятницю вечером Страдальна Мати зі своїм горем і прогоняє звідти всі сльози й журбу. Промінь цього Божого Сонця трапляє в серце Магдалини й вона паде до ніг Христови: „Равуні.. Учителю наш“ (Йоа. 20, 16).

Промінь того Сонця паде в серця двох подорожних, що йшли дорогою до Емаус, прогання сумний настрій, пригноблення, і вони на радішах визнають: „Чи наше серце не горіло в нас, коли говорив в дорозі?“ (Лук. 26, 32). До тисяч — мільйонів людських сердець знайшло дорогу це Великодне Сонце і прогнало з них ніч, розвіяло туман темряви.

Дорогі, чи розумієте ви, яке значіння має це Сонце, що сходить у Великодний ранок? Воно хоче прогнати з людських сердець темну ніч гріха — розвіяти туман журби, несупокою, смутку. Тож нехай ці великодні дзвони не дзвонять надармо! Вони весну звіщають і сонце витають — і те, що на небі, і це, що в наших серцях.

Тож прийди, прийди ти наше (духове) Великодне Сонце, освіти і розогрій наші замерзлі серця, щоб вони розтаяли, щоб знова навчилися молитись, прощати, працювати, вірити і надіятись, жертвувати і терпіти. Нехай проміні цього Великоднього Сонця впадуть у кожне холодне, байдужне людське серце:

„Встань, котрий спиш... а просвітить Тебе Христос“ (Еф. 5, 14).

„А так празнуймо (Пасху) не в старім квасі, не в квасі злоби і лукавства, а в опрісноках чистоти й правди“ (I Кор. 5, 8).

Нехай спадуть проміні того Пасхального Сонця на кожду родину — на батька, матір — родичів і дітей: „Мир вам“ (Йоа. 20, 20). Нехай проміні того Великоднього Сонця спадуть на наші кладовища і на ці самотні, опущені, з похиленими безрезовими хрестами, стрілецькі могили, розсіяні по нашій Україні.

„Бо коли Христос умер і воскрес, так і Бог тих, що поспули в Ісусі, приведе з ним“. (I Сол. 4, 13).

В гору наш зір, до тих щасливих висот, де Боже Сонце ніколи не заходить, де вічна Пасха. Амінь.

Великдень

II

„Я є воскресення і життя“...

(Йоа. 11, 25)

Вже другий день гудуть-грають розгойдані великодні дзвони. Вже другий день лунає радісна пісня „Христос воскрес“.

Христос воскрес! Радіє світ,
Бо вже прийшла весна-життя,
Пропала в вік вже власть гріха,
Душевна тьма і смерти слід —
Христос воскрес!...

Радіє світ, що Христос воскрес і своєю смертю смерть побідив.

Радіє світ, що рішився давний двобій між смертю і життям.

Як переможець витязь стоїть Христос на побоєвищі і кличе до світа: „Я є воскресення“. Це буде предметом нашого сьогоднішнього розважання.

Пригляньмося цьому двобою, що його звели з собою смерть і життя, і радіймо цим побідним кличем Спасителя:

„Я є воскресення і життя, хто вірить в мене... не умере по віки“.

Першою на полю боротьби являється смерть. І хоч ніхто не бачив її очима, проте вона є тут. Хоч ніодно людське вухо не чуло її кроків, а проте знаємо, що вона в день і в ночі ходить кругом нас, щоб позбавити нас життя.

Хто її закликав?

„Через одного чоловіка гріх у світ прийшов, а через гріх смерть“ (Рим. 5, 12). А коли вона вже раз з'явилась у світі, володіє вона з необмеженою властю, з нечуваною жорстокістю.

Вона відриває дитину від матерніх грудий, вялить, морозить квітки у весняний ранок, не забуває і за згорбленого старця, що йде, опираючись о палицю. Отвори перші сторінки історії людськості — і що там вичитаєш?

„І було віку життя Адамового 930 літ і він умер... І було віку життя Ситового 912 літ і він умер. І було всього віку Еноса 905 літ і він умер“...

„І він умер і він умер“... це є страшна судьба мільйонів, які перейшли через цей світ. Що тільки родиться на землі, мусить стати порохом, попелом.

Це є смерть! Ох, як мені лячно, на саму тільки згадку про смерть, весь дрожу зі страху. Я не хочу вмирати! Ні!

І кождий чоловік у глибині своєї душі відчуває тугу за життям. Він не хоче вмирати. Обома руками хапається за

життя. Жити хоче він, жити, щасливо жити, вічно жити. Жити хочу і я. Але деж знайду життя? Чи перейду ногами цілу кулю земську, чи духом перейду усі віки, всюди знайду тільки кістяки і могили.

Смерть є великою побідницею. Немов велит Голіят виходить вона кожного ранку на арену світа і наслідуючись, кличе до живучих: Хто відважиться стати до боротьби зі мною?

Хто відважиться?

Де цей герой, щоб став до змагань зі смертю? Де цей Давид, щоб став до боротьби з цим Голіатом?

Ось іде вже! Є це нащадок Давидового рсду. Давида, геройська кров пливе в його жилах. І вже стають вони проти себе. Площею боротьби є дорога, яка від брами міста Наїн веде на поблиський цвинтар.

Саме виходить з міської брами похоронний похід. Скосила смерть молоде життя і хоче свою добычу захвати в гробі. Аж ось надходить Спаситель зі своїми учениками, зворушений горем матери-вдовиці, задержує похоронний похід, дотикається мар і говорить до помершого: „Молодче, тобі кажу, встань! (Лук. 7, 14). І смерть, чи хоче, чи ні, мусить зложити свою зброю і віддати добычу.

Там, коло брами міста Наїн вона перший раз потерпіла погром.

В тихій світлиці Яіровога дому смерть і життя стрічаються вдруге.

Холодна, закріплена лежить жертва смерті — молоде дівчатко, на смертному ложі. І знов приходить Ісус і каже: „Дівчино, кажу тобі, встань!“ (Мар. 5, 41). І дівчинка встала. Це була друга програма для смерті.

Третій раз стрічаються вони на цвинтарі в Витанії. Там смерть скінчила вже усю свою працю.

Вже чотири дні лежить Лазар в гробі—тіло псується,—розкладається вже. Аж ось приходить Спаситель до засумованих, горем прибитих сестер, Марти й Марії, і говорить до них слова, яких ще ніхто на сім світі не сказав: „Я є воскресення і життя, хто вірить в мене, не умре по віки; чи віриш сьому?“

А в доказ того, що це, що говорить, є правдою, йде до гробу Лазаря і сильним голосом кличе: „Лазаре, вийди!“ (Іоа. 11, 43).

І що ж діється? Живчик починає знов битись, серце рівнож, очі отираються. Він живе! І знов мусить смерть віддати свою добычу. Тут на гробі Лазаря вона потерпіла найбільший погром. І хоч тричі зістала, смерть побитою на голу, а проте не дає за виграну.

На війні — ми самі це пережили — буває таке, що один виграє битви, а другий відносить перемогу.

Міг Спаситель виграти битви, але перемогу покищо віднесла смерть.

В Велику Пятницю перемогла смерть. Свогого противника перемогла, замкнула в гробі і запечатала.

Як переможець стоїть вона на Голгофі. Але, смерти, не радій передчасно! Ось вже несеться вулицями Єрусалима гомін — вістка: Він воскрес! „Нема Його тут, бо воскрес“ (Мат. 28, 6). На досвітку третього дня Господь розриває окови смерти, з прапором перемоги в руках стає на відкоченому камені і кличе: „Я є воскресення і життя; хто вірить в мене, не умре по віці“. Це радісна великодня вістка. Звіщають це ангели переляканим жінкам, що вранці приходять до гробу; довідуються про це і Апостоли. „Я є воскресення і життя“.

Життя, яким Він тепер живе, є інше, як перед тим.

Його тіло, що ранше підлягало терпінням і смерті, перетворене до життя без болів і терпінь.

Є це життя без змучення, без недостатків—життя повне найблагороднішого щастя і безконечних радощів—життя без смерти, без кінця і тіней.

Ми знаємо, „що Христос, уставши з мертвих, уже більше не вмирає; смерть не має вже над ним влади“ (Рим. 6, 9). Як витязь стоїть нині Христос на побоевищі. „Деж, смерти, твоя перемога? Деж твоє жало?“ (Кор. 15, 55).

* * *

Чи віриш в це: „Я є воскресення і життя?“ Душе християнська, чи віриш в це?

Так, я вірю в це. І колиб мене хто про це питав тисяч разів, то я тисяч разів з радістю відповім: так, я вірю в це! Вправді ще й по воскресенню Господа ходить смерть по світі, але ми знаємо, що вона вже не є цим страшним демоном руїни, тільки Божим посланцем, який має нам пригадати і упінути, що ми „не маємо тут постійного міста, а шукаємо будучого“ (Євр. 13, 14).

„Я є воскресення і життя. Чи віриш сьому?“ Так, я вірю і радітиму і потішати себе буду цією вірою тоді, коли прийдеться мені запізнатися з маєстатом смерти, при смертному ложі моїх найдорожших, коли глядітиму, як хтось з них переходить через темні ворота смерті.

І сьогодні радітиму, коли враз з цілою громадою піду на цвинтар і стану над гробом моїх дорогих.

„Я є воскресення і життя. Чи віриш сьому?“ Так, я вірю і кріпко вірити буду навіть тоді, коли й мені загляне смерть у вічі, коли і я на собі мусітиму досвідчити її сили.

Я знаю, що тільки один є сильніший від смерті: це є Христос, який „є воскресення і життя“.

Один тільки може спокійно глядіти смерті в очі — це є християнин, що з вірою говорить: Христос живе, а з ним і я. І як Христос умер до життя, так і ми умremo, але умremo до життя. „Бо як у Адамі всі умирають, так і в Христі всі оживуть... Первісток Христос, відтак ті, що є Христові, в часі приходу Його“ (І Кор. 15, 22 сл.).

А це життя наше, що його одержимо через Христа, буде життям новим, без порівняння красшим, чистішим, буде це життя прославлення тіла й душі. Душа буде цілковито освічена саявом триєдиного Бога.

А рівнож і тіло, що тепер терпить різні прикрощі, і воно увійде у це щасливе прославлене життя. „Сіється в тлінності, повстане в нетлінності; сіється в нечесті. повстане в славі. Сіється в немочі, повстане в силі; сіється тілесне, повстане тіло духовне“ (І Кор. 15, 42 сл.). Як це станеться—це є тайною. „Се говорю вам тайну“ пише в своєму листі св. Апостол (І Кор. 15, 51).

І хочай це є і полишиться тайною, проте я вірю і враз з євангельскою Мартою кличу радісно: „Так, Господи, я увірила, що Ти Христос Син Бога живого, що прийшов у світ“ (Йоа. 11, 27).

І так Великдень, день слави Спасителя, є і нашим днем слави. Його перемога є й нашою перемогою. Його воскресення є запорукою і нашого воскресення. І коли сьогодні по скінченню Служби Божої підете на цвинтар — на гроби, щоби поділитись з душами тих, що їхні тіла там спочивають,— батьків ваших, кривих, приятелів, тою радістю, яку самі відчуваємо з причини Христового воскресення, радісно помоліться: „Вірую... в єдиного Господа... воскресшого в третій день по писанієм“ — і запевніть цих наших померших, що всі ми „чаємо воскресення мертвих і жизни будучаго віка“.

„Я є життя“. Розуміли гаразд Апостоли це слово Господнє.

Він дійсно був світлом, що освічувало їхні душі; Він був миром, супокоем, що наповняв їхні серця; Він був найбільшою радістю, якої вони зазнавали; Він був одним словом їхнім життям і всім.

Розумів добре це слово св. Павло, який в своїх листах радісно визнає: „Христос мені життям, а смерть зиском“ (Фил. 1, 21). А як добре розуміли це слово многі святі!

Воскреслий Христос був тою силою, що зродила героїстство мучеників, що залюднила землю громадою чистих дівичь, що видала стільки святих і стільки шляхотних душ привела до Бога.

Нехай слова св. Апостола „Христос мені життям“ стануть і нашим кличем. В Христа хочемо вірити; Йому хочемо зберегти вірність, яку ми Йому присягнули; з Ним хочемо щораз тісніше лучитися в св. Причастію; з Ним під Його проводом,

хочемо відважно боротись проти діавола, світа і гріха, з Ним хочемо жити і вмирати.

А коли наше дочасне життя западеться у гріб, як це сонце, що відбувши свою денну дорогу, ховається за гори, заходить, то все таки наше життя, як те сонце, зійде знова побідоносно, коли засвітає новий день. Тоді святкуватимемо разом вічний Великдень, і сповняться слова: „Я є воскресення і життя, — хто вірить в мене, хочби і вмер, житиме, а кожний, хто жие і вірить в мене, не умре во віки“.

Амінь.

Великдень

III

„А коли Христос не воскрес... ви ще в ваших гріхах“

(I Кор. 15, 17)

Христос воскрес! Веселий день,
Співає люд, радіє світ,
Несесь гомін грімких пісень
В широкий світ, під неба звід.

Так співає і радіє нині наш український люд, — стоячи перед пустим, порожнім гробом свого воскреслого Спасителя.

Але не так воно було першого Великоднього ранку. Не гомоніли тоді радісні пісні—псалми. Тоді було чути тільки жалісні, сумні співи по усопшм.

В неділю досвіта вибираються мироносиці до гробу, щоб довершити похоронний звичай — намастити тіло помершого Христа ароматами і миром. Ідуть вони сумні, прибиті горем; з їхніх уст виходить журливе питання: „Хто відкотить нам камінь від дверей гробу?“ (Мар. 16, 3). Прийшли... дивляться... а камінь відкочений, гріб порожний.

І вже новий жаль починає огортати їхні серця, аж тут бачуть вони ясну постать в білих ризах і чують з ангельських уст першу великодню проповідь: „Нема його тут, бо воскрес, як сказав... Ідіть скоро та скажіть Його ученикам, що воскрес...“ (Мат. 28, 6 сл.).

І вони врадувані відходять і несуть цю вістку далше. І ця вістка радісна, немов це ясне сонце, розганяє хмари сумнівів, журби і малодушности.

Господь справді воскрес! Закінчилася ця боротьба, яку Він звів за наше спасення. Камінь відкочений... гріб пустий—Христос воскрес! Радісно щебечуть пташки, шумлять розцвітаючіся дерева, ціла природа радіє, бо Христос воскрес. Дорогі! Ви сьогодні навіть не можете собі добре зясувати,

представити цього, яке велике значіння має для нас ця подія, яке значіння має це свято Воскресення Христового.

Добре це розуміли вороги Христа — знали вони добре, що це буде значити, як Його гріб отвориться і віддасть свою добичу. Недармо вони такі заняті в вечір в Велику П'ятницю. Вправді тіло Ісуса лежить поховане в гробі в городі Йосифа Ариматейського, а гріб привалений важким каменем. Але їх не вдовольняє ця камяна плита. „Зібралися на другий день... первосвященники і фарисеї до Пилата, кажучи: Пане, ми згадали, що той обманець сказав, будучи ще живий: Після трьох днів воскресну. Прикажи отже стерегти гробу аж до третього дня, щоби часом не прийшли його ученики і не вкрали його і не сказали людям: Встав з мертвих і буде послідний обман гірший першого. Сказав їм Пилат: Маєте сторожу, ідіть, стережіть, як знаєте. Вони ж пішли і обезпечили гріб запечатанням каменя і сторожею“ (Мат. 27, 62 і сл.).

А третього дня, як тільки зійшло сонце, надходить до міста відомість, що „Він воскрес“. І ще не протерли книжники і фарисеї очий зі сну, аж тут з усіх сторін чують: Він воскрес із мертвих. Як?... Що?... Гріб порожний?... Він воскрес?... То не може бути!.. Це не сміє бути!.. Але так воно є! Вже надходять жовнярі, що стояли на варті перед Христовим гробом. І розказують про це, що сталося. А жидівська старшина підмовляє їх: Ось вам гроші — тільки говоріть всюди: „як ми спали, його ученики прийшли в ночі і вкрали його“ (Мат. 28, 13). Чи ж не сором вам так говорити? Вже св. Августин відзивається: „Що ви кажете: „як ми спали?“ Чи ж може римський жовняр спати на варті?“

А колиб вони всі і справді були трохи здрімнулися, то невжеж їх сон був такий твердий, що вони не чули, як відвалено важкий камінь, і не запитали, як винесено тіло з гробу? А коли вони справді спали, то як могли вони говорити про це, що вмежчасі сталося? На сплячих свідків ніхто в світі не покликуюється. „Його ученики прийшли“. Ці залякані, застрашені люди!

Колиб це сталося було в шість неділь пізніше — тоді, як вони на Зелені свята одержали силу „свише“, то ми могли би в це повірити.

Але тепер ще ні!

Таж ще перед кількома днями всі вони розбіглися з Оливної гори на всі сторони. Замкнулися в кімнаті, і оглядають, чи всі засуви добре позамикані! І ті ученики малиб прийти і „вкрати тіло?“ Невжеж це можливе? От недавно писали часописи, що хтось у Львові на Личаківському цвинтарі розбив гріб і ограбив, а поліція шукає злочинців, щоб їх покарати.

Тож арештуйте Апостолів! Знайдіть тіло Ісуса, покажіть Його народови, а тоді справа з тим чудом воскресення ви-

ясниться. Але ні! Не спав ані один жовняр, ані один ученик не прийшов і не вкрав тіла. Тільки ангел є при гробі і звіщає побожним жінкам:

„Знаю, що шукаєте Ісуса розп'ятого. Нема Його тут, бо воскрес...; ходіть і подивіться на місце, де лежав“.
(Мат. 28, 6 сл.).

Так, воскресення Спасителя є неоспоримим фактом, є сильною правдою.

І як цим книжникам і фарисеям, так і сучасним недовіркам не вдалося і невдається заперечити чуда Христового воскресення, невдається їм вичеркнути свята воскресення Христового з християнського календаря.

Чого то вже не пробували, чого то вже не виписували в своїх письмах недовірки, щоб ту свою ціль досягнути?!

Ісус не умер дійсно — таке верзуть деякі — Він умер тільки позірно. І коли в холодному гробі Христос відзискав сили і притомність, встав, і відвалив камінь, яким був привалений гріб... Що вони говорять? Спаситель не вмер? Невжеж чоловік, що висів три години на хресті, і по великих муках — терпіннях склонив голову, вмер тільки позірно? Нехай буде благословенне це копіє, що пробило Найсв. Серце Ісуса, і ця кров і вода, що виплила з пробитого місця, бо вони є найяснішим доказом цього, що Спаситель у Вел. П'ятницю справді перестудив поріг смерті, справді помер. Так, Він помер, говорять інші недовірки, в це не можна сумніватись, але Він мертвим і залишився. У гробі Його тіло підлягло розкладови, як тіло усякого іншого чоловіка. А коли ученики думали, що бачили Його, то вони впали жертвою галюцинації (привиду).. Як? Невжеж усім їм тільки привидівся воскреслий Ісус? Невжеж привидівся Він Магдалині, яка пізнала Його в городі по глосі?

Невжеж Він привидівся цим двом ученикам, яким по дорозі до села Емаус поясняв св. Письмо і ломав хліб у хаті? Невжеж жертвою привиду впали і ці одинайцять, що в кімнаті в Єрусалимі з ним розмовляли і їли?

Чи може привидівся Він і цим 500 ученикам, про яких згадує Ап. Павло (I Кор. 15, 6)?

Ні! Апостоли не були людьми легковірними, за яких хотіли б їх мати недовірки. Пригляньмося тільки такому Томі. Ми можемо бути вдячними йому за його сумнів й невірство: „Коли не вложу свого [пальця в рани від цвяхів і не вложу своєї руки в Його бік, не повірю“. Але почув від Христа слова: „Вложи свій палець сюди і поглянь на мої руки і подай свою руку і вложи в мій бік, і небудь невірний, а вірний“ (Йоа. 20, 25 і сл.). Апостоли не тільки, що себе самих не обманули, але й нас вони не хотіли ошукати. Бо що ж би їм з цього прийшло? Якуж нагороду вони одержали за це, що

рознесли відомість про воскресення Христа по всіх краях—по світі цілім? Труд, невігода, голод, спрага, тюрма і смерть—от це і вся їхня нагорода!

Так, воскресення Христа є великим чудом. А ще більшим чудом бувби такий факт, що Апостоли є „ложними свідками“ (І Кор. 15, 15), які розносять, поширюють лож у світі, на ложі основують християнські громади і за лож терплять і вмирають!

Але ні! Апостоли не є „ложними свідками“. Коли вони говорять про воскресшого Христа, то знають, чому вони проповідують те, що, як самі пишуть, „бачили нашими очима... чого наші руки дотикалися, про слово життя... і ми звіщаємо вам і пишемо вам, щоб наша радість була повна“ (І Йоа. 1, 1 і сл.). І про ніяку часть Символа Віри Апостоли так часто і так виразно не говорять, як про V-ту: „І воскресшого в третій день по писанієм“. І як тільки в часі Зелених Свят зійшов на них св. Дух, зараз виступив св. Петро перед зібраною громадою Жидів і каже: „Ісуса Назорея, якого ви руками безбожників замучили, убили... Його Бог воскресив“ (Дія. 2, 22 сл.).

А коли св. Ап. Павло станув на Ареопагу в місті Атенах перед поганськими філософами—вченими, так говорив до них: „Бог судити має весь світ по справедливості, через мужа, котрого настановив... воскресивши Його з мертвих“ (Дія. 17, 30 і сл.). Початком і кінцем кожної Апостольської проповіді і перед Жидами і перед поганами, князями—вченими і простолюддям є: „Вірую... в єдиного Господа Ісуса Христа... воскресшого в третій день“... Воскреслий Спаситель був для них усім, їхньою потіхою, розрадою в горю і смутках, в тюрмі—в життю і смерті. А і нині живе ще між нами один чесний, віродостойний свідок, з цих часів первісного християнства, який свідчить про воскресення Христа, а свідком тим є наша Неділя. По воскресенню Спасителя, Апостоли враз з вірними занекали святкування жидівської суботи, яку колись Бог на горі Синай призначив на день супочинку. Замість смого дня, стали святкувати перший день тижня: Неділю.

В той день сходилися вони разом на молитву і ломання хліба, а то для того, що в неділю Спаситель розірвав кайдани смерті і славно воскрес з мертвих.

І так кожда неділя, яку святкує весь християнський світ більш як 1900 літ, є віродостойним свідком цього великого чуда.

І я з особлившою радістю звіщаю вам, мої дорогі, цю новину, що: Христос воскрес! А яке велике значіння має для нас це свято Воскресення Христового, то про те говорить нам св. Ап. Павло в своєму першому листі до Коринтян: „А коли Христос не воскрес... ви ще в ваших гріхах“ (І Кор. 15, 17).

Чи чуєте ви, браття і сестри: „то ви ще в ваших гріхах“?

Як це розуміти? Це так належить розуміти: Якщо Христос не воскрес з мертвих, тоді він не є Божим Сином; тоді Його терпіння, Його смерть не мають безконечної вартости; тоді і Його кров не є ціною окуп за наші гріхи; тоді не мав Він права говорити „відпускаються тобі гріхи твої“, тоді не міг Він установити ніякої Тайни для нещасних грішників.

„А коли Христос не воскрес... то ви ще в ваших гріхах“.

Бо тоді, ми священики надармо проповідали в часі того Вел. Посту, надармо взивали ми вас до св. сповіди; тоді надармо ви приходили і просили о розрішення, а ми надармо вам давали його.

Ні! Ні, це неможливо.

„Тепер же Христос воскрес з мертвих первісток між помершими“ — так радісно кличе до світа св. Павло (І Кор. 15,20). Отже Він є Сином Божим і може прощати гріхи. Можете проте і ви приходити і сповідатись, а ми священики можемо в Його імени вас розрішати. І тому ви не є вже в ваших гріхах.

Тож радійте і співайте воскресшому Господеві: Христос воскрес! Душе радій,

Скінчився сон і ніч гріха,
Вже сонце йде, проміння рій
Віщує день новий життя.

Амінь.

Неділя Томина

Знаки ран Христових

„Вложи свій палець сюди і поглянь на мої руки і подай свою руку і вложи в мій бік, і не будь невірний, а вірний“ (Йоа. 20, 27).

Христос воскрес!.. Ожив убитий Абель, котрого кров, невинно пролята, взивала до неба о пімсту.

Невинний Йосиф, якого людська злоба увязнила в тюрмі, вийшов з неї на волю. Ісус живе — являється своїм ученикам і витає їх словами: „мир вам“. Про це розказує нам нинішнє св. Євангеліє, а разом малює нам цю картину, як Ісус показує невірному Томі знаки від цвяхів — сліди своїх ран, і каже йому диткнутися їх. Апостол не може опертися такому наглядному доказові — він паде на коліна і молиться: „Господь мій і Бог мій!“

Ця подія доказує нам наглядно, що Ісус і по своєму воскресенню задержав ці сліди ран, які Йому завдали вороги в часі страстий.

1) Длячого Ісус задержав знаки від ран на своєму прославленому тілі?

2) Які постанови повинен збудити в нас вид цих знаків-ран?

I

. Христос задержав сліди своїх ран на знак своєї перемоги

Через своє воскресення відніс Ісус перемогу, яка є найсильнішим доказом Його Божества — перемогу, яку тільки Бог може віднести. Він переміг могутнього князя тьми wraz з його легіонами і зв'язав його сильними оковами в пекельний пропасті. Він переміг смерть, якої не могла перемогти ніяка людська сила. „По жертва смерть перемогою. Деж, смерте, твоя перемога? Деж, смерте, твое жало?“ (1 Кор. 15, 54).

На пам'ятку цієї славної перемоги, Божественний Вождь носить п'ять промінносвітливих ран. Як цей вождь, що рятував батьківщину від ворога, не скриває своїх ран, а гордиться ними, так і Божественний Вождь Ісус задержав знаки від ран на своєму тілі, бо ці сліди ран свідчать світові що: „переміг лев з покоління Юди“. (Об'яв. 5, 5).

2. Христос задержав сліди ран на знак гарячої ревності

Головним призначенням — ціллю людини є свого Сотворителя прославляти і почитати, як це сказав Божественний Спаситель: „Любитимеш Господа Бога твого всім серцем твоїм і всею душею твоєю і всею думкою твоєю“ (Мат. 22, 37). Свій розум має людина підпорядкувати Богови, устами своїми має Його величати, а серцем любити.

Однак через гріх чоловік спроневірився своєму призначенню і слава Бога підупала. Тоді Всевишній після свого єдинородного Сина, щоб Він знищив владу диявола, щоб людський рід знова привів до Бога, щоб оснував царство справедливості і любови. І Син Божий сповнив це посланництво — поручення Свого Вітця, сповнив Його ревню, як про Нього псалміст пророкував: „Ревність для дому Твого зіла мене“ (Пс. 68, 10). І ревність ця доти не дозволила Йому спочити, доки, як жертвенне ягня, не повис розпятий на хресті і не проливав своєї крові з п'яти великих ран.

Тому і сліди, знаки від цих ран, є ознакою Його гарячої ревності. Вони свідчать світові, яку велику жертву поніс Христос на те, щоб повернути потоптану Божу славу й честь між людьми.

3. Спаситель задержав сліди від ран, як знак горячої любови

Іди, християнине, і запитайся розпязтого Спасителя враз з пророком: „Что язви сія посреди руку твоєю?“ (Зах. 13, 6). Що це за рани на Твоїх ногах, в боці Твоїм? Чому рани ці такі страшні, що годі на них глядіти, без співчуття? Хто завдав ці рани, хто поранив Спасителя? Відповідь тобі на це пророк: „Він поранений був за гріхи наші“ (Іса. 53, 5).

Відповідь дасть тобі на це Євангелист і скаже тобі, що рани ці завдали Христови жидівська старшина і римські жовнярі: „вони розпjali Йсго“ (Лук. 23, 33), а „один з воїнів копієм отворив Йому бік“ (Йоа. 19, 34). А якуж відповідь дасть нам сам Господь? Слухай, що Він тобі скаже: Рани ці завдала мені любов, бо „Я свою душу кладу за вівці“ (Йоа. 10, 15). „Більшої від сеї любови ніхто не має, щоби хто свою душу положив за своїх друзів“ (Йоа. 15, 13).

Так, ці рани завдала Йому любов, бо Його хрестна смерть була ділом найчистішої і великодушної любови.

Тому й рани ці є ознакою Його любови і то любови, що не знає границь, любови, що все жертвує, все стерпить.

4. Ісус задержав сліди ран на своєму прославленому тілі на потіху побожних—праведників

Рани Ісусові є захистом перед покусами. І коли, дорогий брате, огонь злої пристрасти палитиме твоє тіло, тоді згадай ці рани Христові, а вогонь цей погасне.

„Деж є більша охорона, захист для слабосилого — говорить св. Берnard, — як не при Господніх ранах? Шаліє світ, горить вогонь пристрастий, спокушує діавол, не впаду я, бо стою на твердій скалі. А коли я тяжко згрішу і лякатиме мене моя совість, не впаду в зневіру, коли згадаю рани Господа“ (св Берnard). Так при ранах Христових шукаймо захисту в гору і тривоzi, в рану Христового Серця скриваймося, коли зближатися буде ворог, а будемо безпечні.

5. Христос задержав знаки ран своїх на пострах безбожних—грішників

Страшним буде колись вид ран Христових для тих, що Його розпjali, але й не менше лячним буде і для всіх безбожних людей.

Грішники! Гляньте на Розпязтого! — Глядіть на ці рани, які Він дозволив собі завдати... за вас!

Глядіть на ці Його руки пробиті, які Він складав до молитви за вас!

Глядіть на ці Його ноги, як Він поранив собі, покер-авив, по камянистих дорогах, стежках Юдеї, коли ходив в навчав, щоб ратувати вашу цінну душу!

і Яка невдячність з нашої сторони! Ісус для нас все вчинив, а ми невдячні грішники що робимо?

Народе християнський! Глянь на ці знаки від ран, що їх сьогодні показує Спаситель невірному Томі, а через нього і нам усім—бож ми їх завдали Спасителеви, ми своїми гріхами поранили нашого Ісуса. І невжеж вид пораненого Спасителя не зворушить тебе, грішнику? Невжеж, ти навіть і тепер,—на вид ран цих не подумаєш про покаяння?

Невжеж в тебе таке кам'яне серце, що ще й тепер не прийдеш до св. сповіди, щоби перепросити зневаженого Господа? „Воззрят нань, егоже прободоша“ (Зах. 12, 10). А ще страшнішими будуть рани Ісусові для грішників в день суду.

(Продовження буде).

о. П. Гедз

пар. Лукавиці нижн.

Сльоза над гробом

**о. Богдана Дорожжінського, завідателя Лукавиці вижної
дня 22. XI. 1928.**

Піснь на глас 7. воскр.

„Господи, Господи, аще бымъ видѣлъ кончину
житія моего,
Тогда взошелъ бы на высокую гору и видѣлъ бы
мой прекрасный гробъ.
Гробе мой, гробе, ты пресильный мой домъ!
Каменіе то сусѣды мои; пѣсокъ точится, то
стежи моя,
А червіе то племенники мои; земля святая то
родна мати моя.
Прийми мя яко чадѣ свое на вѣчное жилище!

Земля свята, то рідна мати Твоя, о. Богдане!

Вона прийме Тебе за хвилину в свої обійми. Трьох приятелів має чоловік. Перший то маєток і той Твій приятель оставив Тебе сейчас, о. Богдане. Другий приятель то Твоя родина: рідна мати, дорога жена, браття, опікун-стрий, оо. кондеканальні і полишені Тобою парохіяни. Той приятель привів Тебе до дверей суду, і щож? дальше з Тобою не піде, хоч рад би піти до самого Судії, та неможливо. От за хвилю двері суду замкнуться за Тобою і для нас вже дальша судьба Твоя незнана. Ждемо; може слівцем бодай відозвешся до Твого приятеля, заки двері суду замкнуться за Тобою. Але ні!

уста Твої на віки замовкли, а той обов'язок останнього прашання в імені Твоїм припав на мене: Прощай, дорога жено; не судилося нам бути довго в спільнім життєв'ї та ділитися і тішитися нашим щастям і потомством. Майже в рік по вінчанню впав на Твої рамена великий хрест; сама мусиш його нести; нехай Господь Всевишній допоможе Тобі не упасти під його тягарем і в надії, що колись побачимось, заховати для мене любов і пам'ять! Прощай Ти, рідна мати! Дякую Тобі за Твої труди, за недоспані ночі над моєю колискою і в моїй слабості. Діждалася Ти видіти мене на становищі, та не судилося Тобі радуватися довго моїм щастям. Нехай милосерний Бог улекшить Тобі перенести той удар. Лишаю Тебе, дорогенька мамо, від тепер земля свята то рідна мати моя! Прощайте, мої браття; на вас лишаю нашу матір, будьте для неї Ви опікунами і підпорою старости. Стоїш над розритою могилою і Ти, сідоглавий мій стрію, а сльоза жалю схиляє по Твоїм пооранім лиці. Ти заступав мені рідного батька: помагав скінчити школи і стати разом з Тобою служителем Христовим; на жаль не мав я ще і часу бодай в часті віддячитися за Твою доброту. Щиру подяку складаю Тобі за все, а через Тебе і нашому Архієреєви, котрий своїми святительськими руками зволив мене перед кількома місяцями рукоположити в стан священничий. О. Бог дане! „Во малі“ був Ти між нами, а однак своєю простодушністю, лагідністю та чемністю зєднав собі серця всіх кондеканальних Отців і своїх вірних, повірених душпастирському проводу, і тому всі, навіть старці, прибули тут нині, щоби віддати Тобі останню прислугу і упросити своїми молитвами, щоби справедливий Судія був милостивий для Тебе. В імені покійного собрата Вам, Вч. ОО., а в імені Вашого душпастиря Вам, парохіяни, дякую за Ваші труди і молитву; нехай Христос Спаситель нагородить за се.

О. Богдане і дорогий сусідо! За хвилю земля свята, рідна Твоя мати, закриє Твої тлінні останки і другий приятель Тебе полишить. Вірним Тобі останеться щойно третій приятель: Твої чесноти і добрі діла; вони заведуть Тебе перед престол справедливого Судії. Молимося і „милими діємося“, щоби той Судія милостивий був для Тебе і щоби з уст Його почув Ти слова:

„Добрі, рабє клагій и кѣрний, ѿ малѣ възвѣстѣ кѣрєнє, надѣ мно-
гими тѣ поставлю: вниди въ радость Господа Твоего“ (Мат. 25, 21).

Амїнь.

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 5.

ЛЬВІВ

XXXXXXXXXXXXXX

Р. 1929.

о. З. Кузьма

Неділя Томина

Знаки ран Христових
(Докінчення)

Як прийде Бож. Спаситель в силі і славі судити живих і мертвих, як заграють ангельські сурми, тоді і грішники стануть на суд. І покаже їм Ісус свої рани і промовить до них: Глядіть на мої пробиті руки, на мої пробиті ноги!

За вас Я терпів! За вас дозволив Я себе розпяти і смерть поніс.

Глядіть на цей мій бік пробитий! Я дав собі серце своє пробити на те, щоби ви могли знайти в ньому захист в життєвій мандрівці. А ви ту мою жертву потоптали.

„Ідіть від мене прокляті в огонь вічний, приготований діяволу і його ангелам“ (Мат. 25, 41). Тоді прийде каяття, але не буде вже вороття. Будуть тоді грішники благати о змилювання, але буде вже запізно. А щоби, борони Боже, вас, мої любі, не стрінула ця страшна доля, завертайте, поки час, поки ще не запізно!

II.

Коли ми сьогодні враз з Апостолом Томою глядимо на рани Спасителя, мусимо зробити собі три постанови.

1. Першою нашою постановою нехай буде: ніколи не забувати про милосердя Спасителя. Уяви собі, дорогий брате, такий випадок: Твій приятель, щоби відвернути від тебе смерть, яка тобі загрожує, дає собі пробити руки, ноги і серце гострим мечем—жертвує своє життя, щоби тільки тебе ратувати.

І ти, якщо в тебе є бодай маленька іскорка вдячності, цього йому не забудеш, правда? При кожній нагоді з одушевлення будеш усім розказувати про цей поступок свого приятеля, і часто відвідуватимеш його гріб.

А тепер, мої дорогі, зятяйте собі, що все те Ісус дійсно вчинив для вас.

„Я прийшов — говорить Спаситель — щоби життя мали і надто мали“ (Йоа. 10, 10). А щоби це життя дати нам, Спаситель дозволив завдати собі цих п'ять глибоких ран.

Невжеж не булоби це чорною невдячністю, якщо ми забули про це милосердя Спасителя?

Часто нарікає Господь в Ст. Завіті на ізраїльський народ за те, що забув на Його добродійства.

„Слухайте, небеса, і уважай, земле, бо се Господь говорить: Я виплевав і виховав синів, але вони погордили мною... Віл знає свого власника, а осел ясла свого пана, а Ізраїль мене не знає і нарід мій не розуміє мене“ (Іса. 1, 2—3). Ізраїль нічого не знав про цю найвисшу любов, яку виявив Бог для світа, бо він не бачив ще ран Спасителя. А ми бачили—оглядали ці рани нашого Спасителя. Оскільки більше міг би обжаловувати нас Господь, якщо ми забули про це милосердя Боже?

Ні! Ні, Ісусе! Я ніколи не забуду про це, що Ти для мене вчинив. Радше забуду про все те, що маю дорогого на цьому світі, про все те, що любе мені, але Твоїх добродійств, Твого милосердя ніколи не забуду.

2. Друга наша постанова, яку зробимо собі нині, дивлячись на рани Христові, звучатиме: Я хочу дбати про спасення душі своєї.

Рани Христові наглядно і виразно говорять нам, що вчинив Спаситель для ратowania наших душ.

П'ятьма кривавими цифрами є виписана ця сума на Його прославленому тілі, яку Він заплатив за наші душі. А коли так справа мається, як дуже ми повинні дбати про спасення своєї душі. Дорогоцінний предмет бережемо перед знищенням, переховуємо старанно.

Невжеж, тільки душа наша, що є ціннішою за всі скарби світа, не заслугоє на старання? Дорогі! А ви як дбали дотепер за свою душу? Своїм грішним життям ви видерли, зрабували душі спокій, мир. За марну ціну гріха ви може запродали її діяволу. Горе вам! горе, якщо воно є так, бо тоді ця струя крові, яку проливав Христос за спасення світа, стане вогненною рікою, що вічно палитиме. Але ні! До того не сміємо допустити. Враз зі св. Августином скажімо собі сьогодні: „тому, що я пізнав, що душа моя окуплена кров'ю Сина Божого, я рішився її берегти і не продам її діяволу“.

3. Третьою нашою постановою буде: в терпіннях і горю не нарікати.

Який великий біль терпів Спаситель, як Йому пробивали руки й ноги.

Вже мала іскорка вогню, що впаде на руку, пече; мала колючка тернини, як вбється в тіло, завдає біль; а який великий біль терпів Ісус, коли Йому вбивали в руку і ноги грубі цвяхи, які ламали кости, шарпали, рвали нерви! Який великий біль терпів Спаситель, коли через три години висів на хресті! І справді сповнилися слова пророка: „О ви всі, що

проходите дорогою — глядіть, чи є більший біль, як мій“. (Єр. 1, 12). І один погляд на ці рани Спасителя вистарчить, щоби нас переконати, що всі наші терпіння є нічим в порівнянні до цих терпінь Спасителя.

І немає такого терпіння — пише св. Григорій, якого не можна би знести, якщо тільки згадається терпіння Спасителя.

Як гарно ясніють ці рани на прославленому тілі Ісуса! Неначе п'ять ясних зір — п'ять ясних сонць!

Щасливі ті, що з довірям глядять на них, і памятаючи про Боже милосердя, терпеливо двигають хрест свій в слід за Спасителем і дбають про спасення своєї душі.

З радістю поспішають вони на зустріч Ісусови в день суду, як Він кликатиме їх: „Прийдіть, благословенні мого Вітця, наслідуйте приготоване вам царство від основання світа“. (Мат. 27, 34). А м і н ь!

Неділя Пятидесятниці

Благодатна буря в день Зелених Свят

„Гляди, я творю все нове;
Я даю води в степах... щоб напоїти
нарід мій“. (Іса. 43, 20)

Зелені Свята це дуже давнє свято. Вже в Старому Завіті святкували Ізраїльтяни Зелені Свята дуже торжественно. Зеленью й квітами замаювали свої доми, святкували ці свята Зелені при звуках сурм, на памятку того дня, в якому колись, в давнину Г. Бог заключив завіт з Отцями на горі Синай і дав народови десять заповідей.

Перші Зелені Свята святкували Жиди під горою Синай і свята ці не були ще тоді радісними, веселими святами... Чорна, грізна хмара, закрила гору Синай, блискавиці, одна за другою, прорізували хмари, гуркотіли громи, а під горою, яка дрожала і ціла була вкрита димом, стояв ізраїльський народ, заляканий і з дрожанням слухав голосу Бога, що із хмар проголошував народови десять заповідей. Такі були перші Зелені Свята...

Минули віки цілі... Сотки, тисячі разів святкував вже ізраїльський народ свої Зелені Свята на памятку того дня, як понад горою Синайською шаліла ця дивна буря. Аж ось мешканці міста Єрусалиму переживали знова Зелені Свята, які мали цілковито відмінний характер — особливе значіння. Були це перші християнські Зелені Свята, в часі котрих понад світом перейшла буря св. Духа.

Вправді це не була грізна буря, що страх викликає, як та понад Синайською горою, але це була буря, вправді сильна, а зате благодатна.

Ми нераз бажаємо собі такої бурі, якаб не страху нам нагнала, але якаб після горячої літньої днини прочистила воздух і подала спрагненій природі оживляючий дощ.

Такою саме була ця буря, що перейшла понад Єрусалимом у той пам'ятний ранок перших християнських Зелених Свят. Ми в нинішній науці розважимо перебіг й ділання цієї бурі в день Зелених Свят.

I.

Коли в горячу літню днину надходить буря, то ціла природа прибирає якийсь особливий вид. Пташки перестають співати, наче всі позасипляли... настає якась дивна тишина, що оловом тяжить над полями й лугами—тишина перед бурею. Аж ось починає зриватися вітер. По вулицях, дорогах, знімається курява, вітер крутить, вертить порохом.. Неначе на вогнених конях надіждає буря. Ясні, осліплюючі блискавки разураз прорізують темні, чорні хмари..., а десь далеко грохотить грім. Починають падати перші краплини дощу — зразу рідкі, щораз стають густіші — а дивись вже й ллється дощ, мов з відра, а спрагнена земля, втягає в себе оживляючу вохкість, наче дорогоцінний напій. А який свіжий і здоровий воздух після бурі! Листочки на деревах, що були прив'язали й наче сонні звисали, тепер піднімаються згору, а люди віддыхають легше, свободніше. Уся природа віджила, відродилася.

Те саме, що діється в природі в часі кожної бурі—те саме діялося в часі Зелених Свят з апостолами, які враз з Марією, Матірю Ісусовою, були зібрані в кімнаті в Єрусалимі. Від цієї пори, як їх Божеств. Учитель відійшов до свого Отця Небесного, перебували вони у тихій самоті. Гамір великого міста, що готовилось до зустрічі Зелених Свят, до них не доходив. У тихій самоті і замкненню „перебували (вони) одностанно на молитві“ (Діян. Ап. 1,14).

Була це тишина перед бурею, вправді не тривожна і денервуюча, але була це тишина врочиста, повна надії, молитовна—тишина перед бурею св. Духа. Чи чуєш? Вже починає шуміти вітер—надходить буря. „І повстав негайно з неба шум, наче від надходячого буйного вітру, і наповнив увесь дім, де вони сиділи“. (Діян. Ап. 2,2).

І в цьому моменті, як у тім домі в Єрусалимі зчинилася ця буря, починає блискати, немовби небо роздерлося — з неба падають вогненні блискавки. „І явилися їм розділені язики, наче огненні, і осів над кожним з них“.

А коли буря шаліє і блискавки раз враз прорізують небо, тоді нам стає лячно і горе тому, на чію голову вона впаде у виді грому. Не такою є буря св. Духа, вона не викликає страху, а радість—покріплює. Блискавиці, що їх зсилає св. Дух, не вбивають, а оживляють. „І наповнилися всі духом святим і почали говорити різними мовами“ (Діян. Ап. 2,4).

В часі цієї бурі в день Зелених Свят спав на апостолів відсвіжуючий, оживляючий дощ. Пригляньтесь тільки св. Петрови! Яким нерішучим був він дотепер, а після цієї бурі св. Духа стає правдивим, цілим мущиною. Перед кількома ще тижнями, був він боязливий, хиткий, на горі Оливній в Гетсеманському саді опустив свого Учителя, тої самої ночі зі страху перед служницею тричі Його вирікся, а нині він сильний, відважний, перед тисячною товпою свідчить за Ісусом. А якимиж людськими, буденними думками, був він перенятий тоді, коли хотів свого Учителя здержати від тої стравної, хресної дороги, а тепер тішиться, радіє Христом, „якого руками безбожників убили і замучили“ (Діян. Ап. 2,23).

І хтож це викликав, спричинив в ньому таку наглу перемену, як не ця буря в день Зелених Свят? Пригляньмося другому апостолови св. Йоанови. Як кипіла в ньому горяча кров, коли в часі мандрівки одно самарянське містечко не захотіло прийняти Божеств. Учителя! „Господи, хочеш, ми скажемо, щоби огонь зійшов з неба і спалив їх?“ (Лук. 9,54). Так питав він колись Божеств. Учителя, розпалений пристрастю, а тепер він учеником любови, лагідний, наче голуб, він живе і вмирає з одною тільки думкою і бажанням: „Діточки, любіться взаємно“. Звідкіля ця перемена? Це, мої дорогі, те вогнянне полум'я, що ранком в Зелені Свята, наче блискавка, спало на його голову, це воно спалило в ньому старого чоловіка і розпалило у його серці вогонь святої любови. Цю перемену в ньому викликала сила св. Духа.

Пригляньтесь усім прочим апостолам! Ще годину перед тим вони старанно замикали двері зі страху перед Жидами — а тепер відважно виходять з кімнати, в якій скривалися, йдуть у ворожий світ, готові на муки й смерть за свого Вчителя. Тепер вже нічого їх не залякає. Вони вже не бояться ніякої небезпеки. Не бояться вони вже ані поган, не страшні для них ложні брати, не грізні вже ані міста, ані пустині, не грізне для них й море, не лячні труди й невиди. Те все вчинив св. Дух в часі тої бурі в день Зелених Свят.

Ви вже може завважали, що коли буря-злива йде далше, то дощ в одному місці слабне, а за те в іншому падає сильніше, або як грім в одному місці гуркотить щораз тихше,

а за те в іншому грохит змагається щораз сильнійше. Так і ця буря в день Зелених Свят пішла дальше. Коли цей благодатний дощ спав на апостолів, ще тисячі й мільйони мали стати учасниками цих ласк.

„А перебували в Єрусалимі Юдеї, мужі побожні, з усякого народу, що під небом. Колиж повстав той голос, зішлося множество“ (Діян. Ап. 2,5). Тисячі людей заповнили маленьку площу перед цією хатиною, в якій були зібрані апостоли.

І ось вже вийшли апостоли з кімнати „жива тьма свідків“ (Євр. 12,1), а із тої тьми хмари паде на зібрану товпу благодатний дощ. І тихо стало на цьому майдані... І чути вже голос, наче грохит грому. „А Петро,... підніс свій голос і сказав їм: Мужі юдейські і всі, що мешкаєте в Єрусалимі, нехай се буде вам відомо і прийміть до уший мої слова“. (Діян. Ап. 2,14). Мов грохит грому серед бурі гомонять його слова понад головами товпи. Він говорить їм про Месію і отверто вимовляє Його велике ім'я: Ісус з Назарету. Гроном паде це ім'я в товпу... А Петро говорить дальше, його слова переміняються в нагальну бурю..

Слово по слові, речення по реченню—це грім за громом.

„Ісуса Назорея... ви руками безбожників замучили і убили“. ¹⁾ Це перший удар грому.

„Сього Ісуса воскресив Бог, чого мивсі є свідками“ ²⁾—другий удар грому.

І говорить так до них дальше, аж почали кликати до апостолів: „Мужі галилейські, що ж нам робити?“ ³⁾

„Покайтеся і нехай охреститься кождий з вас в ім'я Ісуса Христа“. (Діян. Ап. 2, 38). І три тисячі голов схилилося вниз, а по них спливає дощ хрестильної води—три тисячі душ відроджується до нового життя в ім'я Ісуса Христа.

І багато красше й милійше від цього сонця, що після бурі з'являється на голубому небі, світило це сонце Божої ласки над новою християнською громадою.

І як в огороді після дощу привяла городовина починає підноситись в гору, рости, те саме було з християнською громадою по цім дощі в день Зелених Свят. Була ця християнська громада наче цим святим, Божим огородом, в якому почали рости й дозрівати плоди св. Духа: любов, радість, мир, терпеливість, доброта, віра, смирність і здержність. (Гал. 5, 22.)

¹⁾ Діян. Ап. 2, 22,23.

²⁾ Діян. Ап. 2, 32.

³⁾ Ibid 2, 37.

А з Єрусалиму пішла ця буря дальше понад міста й села св. Землі, понад гори й доли, через пустині й моря, і всюди, куди вона перейшла, зсилала свій плодотворний, оживляючий дощ і перемінювала пустарі в розкішні, гарні божі левади.

І сотки літ тому назад надійшла ця буря із південного Сходу і перелетіла понад нашою Україною. Було це 988 р., коли на поклик нашого українського князя св. Володимира прийшли до нас на Україну божі висланці—місіонарі з Греції. І замиготіли блискавки у проповідях Божого слова понад українськими широкими степами, волинськими лісами, поліськими багнами, наддністрянськими лугами й синьоверхими Карпатами. Під впливом ділання св. Духа, поганська Україна перемінилася в християнський божий огород.

Дорогі! Віки, століття цілі минули від часу тих перших, християнських Зелених Свят. І знова тепер так душно, парно в нас. Атмосфера важка, усыпляюча. У воздуху знова повно трійливих випарів (міязмів). Нині у цілому світі, а зокрема між нашим народом стільки безвіря, ненависти, сварні не-згоди!

Коли ми приглянемося сьогоднішньому світові, а зокрема сучасному життю нашого українського народу, коли читаємо в часописах про ці неспокої, політичні чи соціальні перевороти, коли приглянемося цим партійним роздорам—ворожнечі, то можемо запримітити один факт, що сучасна людськість, а зокрема і наш народ щораз більше віддаляється від Духа Божого. Ми бачимо, що в одних державах (Совіти—Мексико) релігія Христова переслідувана, а в других ледви толерована, як памятка з минулих віків і більш нічого. Безвірки (атеїсти) піднімають нині свої богохульні руки проти самого Бога і намагаються скинути Його з престолу.

Модерна держава, модерне знання, модерне мистецтво й письменство, техніка, торгівля і промисл працюють сьогодні свідомо й несвідомо над цим, щоби ім'я Бога вичеркнути з життя так поодинокі людини, як і цілого народу.

Правда, богохульники, безвірки все були, але нині вони отверто, нахабно виступають проти Бога, провадять з о р г а н і з о в а н у боротьбу з релігією і це власне є характеристичним явищем сучасних часів.

Перед у цій боротьбі веде більшовицька Росія, де є особні товариства „безбожників“, що в 1923 р. нараховували 123.000 членів. І нині там на Радянщині говориться про „безсмертного“ Іліча і про „знищеного“ Бога.

Цей ворожий—протирелігійний напрям поширюється і у нас. Наші доморослі марксісти—наймити червоного інтернаціоналу, селяроби, соціялісти-радикали в своїх часописах, що розкидають задармо між народом, на вічах, зборах накидаються в першу чергу на духовенство, при допомозі різних

наклепів, клевет, брехні, намагаються підкопати повагу, авторитет духовенства у народі.

Ці апостоли безвіря знають добре, що сказав Христос: „Ударю пастиря, і розбіжаться вівці стада“ (Мат. 26,31), і тому вони всю свою ненависть звертають проти духовенства, яке стоїть на заваді їхнім діявольським замірам, висмівають релігійні святощі, побожні народні звичаї — заорюють душу українського народу.

А наслідки цих діявольських змагань—знищити релігію —страшні! Бо в міру того, як між нашим народом упадає релігійність,—ширяться розпуста, розбої, бандитизм в застрашуючий спосіб. Де нема Бога, там все підноситься крвожадний звір—людина-убійця. І слушно говорить історик Люї Блянк: „Цей, що усувається зпід Божої влади (суверенності), мусить прийти під власть (суверенність) ката“.¹⁾

Дня 30.X. 1926 р. телеграф. агенція „Руспрес“ донесла, що на Великій Україні в Києві арештували 350 дітей в віці від 8—16 літ, які тинялися без догляду... Лікарські оглядини виявили, що 72% між ними є недужі на полові недуги.²⁾ В цьому ж році на зїзді словянських лікарів в Білгороді лікар Українець, Др. Матюшенко, подав такі страшні цифри, що прямо волосся дубом стає. На Україні—говорив він—виказує статистика 39% полово-недужих. Десятьлітні дівчата віддавалися проституції.³⁾ Такі є наслідки тої боротьби з релігією.

Розграбили, розікрали більшовики церковне й монастирське добро, а тепер перемінюють доми Божі на шпиталі для полово-недужих!! Розпука огортає серце кожного чесного Українця, коли глядить на це, що діється на нашій землі. Бо коли народ наш не схаменеться і не навернеться до Бога, то згине! Один тільки Бог, Дух Божий може ще виратувати наш народ із цього лиха, яке навістило нашу батьківщину, бо до нього належить панування над світом і над серцями людей! Де тільки споглянемо, чи на небо, чи на землю, всюди стрінемо цього всемогучого Бога, що являється одним, правдивим Володарем.

Споглянь, брате, на це небо, мережане золотими зірками, і поспитай цих зір ясних: Хто вас сотворив? Вони скажуть тобі: Дух Всемогучого!

Запитайте тих гір високих, рік сріблених, моря бурливого, поспитайте в кожного сотворіння, почавши від цього вірла, що в блакитах неба колишеться, аж до цього червака, що у поросі валяється; поспитайте цих столітніх ялиць із Чорногори і того буряну, що під тином росте: Хто вам дав

¹⁾ Gmelde: Der Unsichtbare ст. 73.

²⁾ Жінка й дитина на Радянщині ст. 14.

³⁾ „Діло“ з 1926 р.

існування? А всі вони скажуть тобі: Дух Бога, Дух св. Так! Одно, що може виратувати сучасну людскість, а зокрема наш український народ, це поворот до св. Духа! Цю душну атмосферу, цей трійливий воздух, що спинює віддих, може прочистити тільки така св. буря, як колись у ці перші Зелені Свята.

Тому, мої дорогі, нині просить о це на вколішках св. Духа: Прийди, св. Духу, вихром злети у душі і прожени з них всяку погань і нечистоту! Прийди, св. Духу, і громом вдар в серця людські й запали їх св. любовю до Бога. Прийди, св. Духу, і зішли лагідний, теплий дощик твоєї ласки на ці зів'ялі, засохлі душі, щоб у них зійшли, вирости і дозріли плоди праведности. А м і н ь.

Празник Пресвятої Тройці

(Понеділок Зел. Свят)

Сліди триєдиного Бога

(За Каїмом)

„Не возможеши видѣти лица моего...
...но узриши задная моя“. (ІІ. Мойс. 33, 19)

Тяжко згрішили Ізраїльтяни в часі своєї мандрівки в пустині. Вони зробили собі золотого тельця і скакали, танцювали довкруги цього ідола. Розгнівався Господь на цей впертий народ і хотів знищити його. Тоді Мойсей, слуга Божий, знова заступився за своїм народом і сказав до Господа. „Аще убо обрѣтох благодать пред тобою, яви мні тебе самого, да разумно вижду тя“... (Ісх. 33, 13).

„Господи, яви мні тебе самого“...

Мойсею, що ти говориш?

Чиж не знаєш цього, що навіть Серафими, які стоять перед престолом Бога, закривають обличчя своє двома крилами, бо навіть ангельські очі не можуть глядіти на велич Господню? (Іса. 6, 2).

Ні, ще ані один смертельник не оглядав Бога, не бачив його таким, як Він є, бо „мешкає в неприступнім світлі, котрого ніхто з людей не бачив, ані бачити не може“. (І Тім. 6, 16)

Дорогі, ми якраз сьогодні, в Празник Пресв. Тройці, мусимо це підчеркнути: „Небо узрит человек лице мое и жив будет“ (ІІ Мойс. 33, 20).

Нині ми стоїмо перед таємницею всіх таємниць, перед найбільшою загадкою в буттю Бога: Один Бог в трьох особах; „бо е три, що дають свідочтво на небі, Отець, Слово і Дух святий і сі три є одно“. (І Йоа. 5, 7). Обличчя того триєдиного Бога ніхто з лю-

дий не може бачити і його ества збагнути. І коли навіть пророк Ісаїя, який мав змогу одного разу заглянути в небо кличе: „Горе мені, я погиб, бо я чоловік з нечистими устами“ (Іса. 6, 5), то нам тим більше полишається одно—мовчати. А св. Апостол каже: „Бо хто з людей знає, що є чоловічого, як не дух чоловічий, котрий є в ній?“

Такі що Божого, ніхто не знає, тільки Дух Божий“ (І Кор. 2, 11).

„Оглибино багатства і преудрости і розуму Божого!.. Бо хто пізнав ум Господній? Або хто був йому дорадником?.. Бо все з нього і для нього. Йому слава по віки Амінь“. (Рим. 11, 33 і сл.).

Але ми раді довідатись, яку відповідь одержав Мойсей від Господа на це своє прохання: „Господи яви мені тебе самого“.

Про це говорить нам св. Письмо: „Не возможеш видіти лица моего... не бо узрит человек лице мое и жив будет... — но узриши задняя моя“. І ця відповідь, яку дав Господь Мойсееви, мусить і нас сьогодні вдоволити. Божого ества ми не можемо збагнути, але він хоче нам виявити „задняя своя“, свою доброту, свою велич. Його обличчя бачити вправді не можемо, але можемо знайти-пізнати його сліди і це спробуємо сьогодні в покорі вчинити.

В Сикстинській каплиці у Ватикані знаходиться велика картина Михайла Ангела. Картина ця представляє ті часи, про які говорить св. Письмо: „Земля була пуста і порожна і темрява вкривала бездну“ (Бит. 1, 2).

І ось іде вже Бог, всемогучий Отець, „Предвічний“, як його називає пророк Даниїл (Дан. 7, 9), проходить через хмари і розділяє їх своєю всемогучою рукою і серед цього хаосу — безладдя кличе: „да будет світ“ — хай станеться світло.

І в той день, коли був перший ранок й вечір на землі, зійшов Бог із вічності у світ і щораз кличе Він: „да будет, да будет“. І куди Він проходить, все повинується його волі. Він сходить у бездну і „заградих море врати“. (Йов. 38, 8).

Вір проходить крізь небозвід і запроваджує лад і надає закони. Він сотворив і „Пліади й еспера, й арктура... (Йов 9, 10) і ранню і вечірну зорю. Він проходить і через землю, а куди ступить, прозябає життя.

Земля вкривається зеленню й зіллям і плодовитими деревами. Він приказує, а море наповнюється рибами, воздух птахами, а ріжнородні звірята наповнюють ліси й левади. Він бере одробинку порошу і творить з нього чоловіка, для нього творить дружину, благословить їх: „Ростіте, множіться і наповняйте землю“.

І так „на початку сотворив Бог небо і землю“.

Так, мій брате! Можеш глядіти куди хочеш, чи в день глядітимеш на небо освічене ясним сонцем, чи в темну ніч споглядатимеш на зоряне небо; чи глядітимеш на землю вкриту срібlistими ріками, золотосяйними пшеничними нивами; чи слідитимеш очима за цими пташками, що відлітають у вирій, чужі краї, всюди побачиш сліди всемогучого Бога. А коли вглянеш у Божі твори, чито при помочі мікроскопу досліджуватимеш цей малий світ в кроплині води, або при помочі далековидів (телескопів) слідитимеш обіг зізд на небі, усюди побачиш Божу всемогучість, мудрість й доброту. „Бо невидиме його із сотворіння світа розважуванням творів стає видимим Його вічна сила і божество“. (Римл. 1, 20)

Так, бачу я Бога всюди і хоч Він закриває ще переді мною своє обличчя, то я всетаки знаю, що Він є тут і молюся з повним довірям до нього: „Вірую во єдиного Бога Отця вседержителя, творця неба й землі“.

* * *

І цей укритий Бог, хотів прийти ближше до нас і виявити нам свою доброту.

Тому в часі зіслав з неба на землю свого єдинородного Сина, сяйво своєї могучости. „Він явився в тілі“ (І. Тим. 3.16), „явилася доброта й чоловіколюбє Бога, Нашого Спасителя“... (Тит. 3, 4).

Так, глянь тільки на ці сліди розкинені по усіх селах й місточках, горах і долах благословенної країни! Всюди, де ми його не стрінемо, чито як сидить він у човні недалеко від берега озера, або на горі і проповідає; чито задержується біля хромого або сліпця, чи в товаристві митарів і грішників; чи стрінемо його біля воріт міста Наїн, або біля гробу Лазаря; чи побачимо Його, як відпускає гріхи каючийся Магдалині, або потішає нещасного розбійника на хресті — всюди Він являється Добротою Бога, що сходить до нас.

Чи будемо на Нього глядіти, як Він на горі Оливній клячить на землі, під важким тягарем гріхів, або як розпятий висить на хресті, між небом а землею, всюди Він є цєю Добротою Бога, що приходить до нас.

І тоді, як установає для нас Тайну Покаяння, і тоді, як приобіщує нам, що: „Я з вами по всі дні, до кінця віків“, все Він є тою Добротою Бога, що сходить до нас.

Так, брате! Ти знова можеш глядіти, куди хочеш, і чи побачиш його в вифлеємській стаєнці, або в хатині в Назареті, чи загостиш враз з Ним до дому Закхея в Єрихоні, або до цієї комнати на Сіоні; чи підеш за ним хресною дорогою, або стоятимеш при хресті на Голгофті, всюди бачитимеш сліди милосердного Бога, всюди бачитимеш „його славу, славу,

славу як єдинородного від Вітця повну ласки і правди". (Йоа. 1, 14).

Так, бачу я Бога всюди. І коли він своє обличчя скриває під людським обличчям, то все таки знаю, що Він є і звірою молюся „І во єдиного Господа Ісуса Христа, Сина Божія“...

* * *

Побожним паломникам, показують ще нині в Єрусалимі на горі Оливній камінь, на якому Бож. Спаситель мав перед своїм вознесенням витиснути своєю ногою останній свій слід на землі (stopка). Чи це правда, не знаю, а колиб навіть цей камінь і цей слід Спасителя не були правдивими, то через те ще не відійшла від нас доброта Божа, не залишив Бог нас самих.

Спаситель відходить, а на його місце приходить св. Дух, Дух Отця і Сина, сходить в день Зелених Свят на Апостолів. Приходить Він під шум вітру і в виді вогняних язиків сходить на кожного з них.

І як тільки зійшов, починає розсівати свою доброту по цілому світі.

Він дав апостолам силу й відвагу проповідати у світі Христову науку, дав їм дар говорити ріжними мовами й творити чуда.

Дух св. провадив нову релігію Христову у побідоносному поході через світ.

А хтож це вислав св. Апостола Андрія над Дніпро в українські степи і звелів йому занести нашим прадідам першу вістку про триєдиного Бога? Це вчинила доброта св. Духа.

Дорогі! І де не споглянемо, чи у величавий собор, чи у маленьку деревляну сільську церковцю, або молитовню, усюди стрінемо таємні сліди третьої Божої Особи, св. Духа. Чи денебудь у світі охрестить і миропомаже священник дитину, або розрішить грішника, чи уділить хорому св. елеопомазання, або поблагословить подружжєство або єпископ висвятить священика — все те є проявом доброти св. Духа, що сходить до нас.

Так, знаходжу Бога всюди. І хоч він скриває ще переді мною своє обличчя, вірю, що він тут є, і молюся з довірям: „І в Духа святого, Господа животворящего“.

Пророкови Єзекиїлови з'явився маєстат Божий у дивному виді — як їздив на золотому возі з чотирма колесами, що рівночасно розходились в чотирох напрямках, не обертаючись в бігу.

Ми не можемо собі як слід уявити цього дивного воза, на якому зійшов Божий маєстат. Але це є влучний символ Божої творчости, яка все обнімає, а сліди її розходяться

на схід і захід південь і північ. Це є доброта і сила триєдиного Бога, що сходить до нас у цьому таємному возі. Його обличчя бачити тепер не можемо, аж колись, як зперед наших очей спаде заслона.

„Бо тепер бачимо, як у зеркалі невиразно, а колись лице в лице“ (І. Кор. 13, 12).

І хоч його таємного ества не можемо бачити, проте віримо, що є один Бог у трох Особах Божих, і враз з сотвореною вселенною величаймо його нині — Бога Отця, що нас сотворив, єдинородного Сина, що нас відкупив, і св. Духа, що нас освятив:

Слава Отцю і Синови і св. Духови завсіди і нині і во вічні віки.

Во ім'я Отця і Сина і св. Духа. Амінь.

о. Евз. Бачинський

Проповідь над гробом бл. п. о. Теофіля Бобикевича

крилошанина Митр. Капітули

(Помер дня 8 березня 1926 у Львові)

Плаче над помершим, бо устало
світло його

Блаженні померші, що вмирають
в Господі.

Непомильна правда, св. Письмо, поручає нам суперечну річ. Воно каже нам плакати над помершим і каже нам тішитися над помершим, кажучи, що „блаженні померші“. Як це погодити?

А, бо смерть, домовина, гріб і цілий похорон инакше виглядає, якщо на нього дивитись оком чисто людським, земським, світським, а инакше, коли на них дивитись оком чоловіка висшого, чоловіка віри — оком християнина. По людському беручи річ, смерть це збірне поняття на означення всякої руїни та доповнення і вінець борб, біл, ріжних терпінь, страшних заводів, то кара за гріх, то руїна цього маленького світа, котрого називаємо чоловіком, — спустошення, знищення і забуття. Як птах по воздусі перелетів, і сліду по ньому немає, як корабель по морі переплинув, і скоро сплились води назад, і не знаєш, кудюю перейшов, — так чоловік, коли вмирає. Був і вже його нема, і немовби

його на світі ніколи не було. Замкнеться над ним віко домовини, одна труна більше в гробівці і та велика машина цього світа піде своїм шляхом, і по давньому сонце світитиме і сніг і дощі падати будуть і вітри шуміти не перестануть, і по давньому кожен з нас вернеться до своїх занять... Поговорять... поплачуть... забудуть... Був і вже його немає. Все скінчене. І тому то кличе св. Письмо: „Плачте над умершим, плачте, бо устала світлість його“. Шож це за світлість чоловіка на землі? Світлість чоловіка: то його значіння, то його благородні пориви і горячі бажання, то його довершені діла, то його праця і труди — отсе та світлість чоловіка!

Бог дав споро тої світлості і бл. п. о. крилошанинови Теофілеви, над котрого отвертим гробом стоїмо. Дав йому Всевишній визначне становище в духовній ерархії, до якої ввійшов по трудах сірої, буденної, довголітньої праці сотрудника при катедрі св. Юрія, і через весь час побуту в св. Юрі, зразу як сотрудник, а в другій половині як крилошанин, Покійний все відзначався благородними поривами і горячими бажаннями. Як вірпий син гр. кат. Церкви і українського народа працював витревало над піднесенням духа побожности і духа патріотизму між тими, між якими був поставлений. Проповідав, сповідав, дбав о моральне движення повірених йому душ. Коли перед війною завязався був комітет при архикат. церкві, що мав зайнятись будовою другої церкви на городецькому передмісті, покійний о. Теофіль став секретарем цього комітету і багато причинився до того, що на Богданівці станула вже у воєнних часах твердиня — церква під покровом св. Андрея. За ті свої труди, за ту свою працю, в першій році світової війни опинився Покійний в московській тюрмі, в якій враз з іншими, між іншими і з бл. пам. єпископом Боцяном, мучився цілими тижнями, не падаючи духом, не затрачуючи нічого із своєї завзятости і рішучости. У воєнні часи, в часи лихоліття бере пок. о. Теофіль на себе тяжкий обовязок опікуна убогих і з великою, питомою собі совісністю обходить свій округ, доручує хлібові картки тим, що їх потребували.

Зіставши крилошанином, хоч уже підкошений на здоровлі, виконує всі обовязки, наложені на нього Архієреєм і статутами капітули, і живо займається життям-буттям своїх духовних братів. Коли прийшла хвиля, що львівське духовенство, ідучи слідами інших станів, приступило до оснування священичої кооперитиви, то між основниками стрічаємо бл. пам. пок. о. Теофіля і членом управи тої кооперитиви, „Власної Допомоги“, остає до смерті. Покійний живо інтересувався нашими просвітньо-культурними і економічними установами, майже до всіх належав, і в часах навіть най-

більшої матеріальної скрути давав лепти на народні цілі*). Всего, чого бажав, Покійний доконати не міг, бо з роду був кволого здоров'я, та від ряду літ нищила його організм укрита недуга, яка не давала йому спромоги сповнити все те, що наміряв. Вкінці майже негайно смерть острою косою підкосила його життя. І ось пок. о. крилошанин у домовині перед нами і тому св. Письмо кличе: „Плачте над помершим, бо устала світлість його!“ І ми справді оплакуємо втрату пок. нашого брата, бл. пам. о. Теофіля, і спочуваємо сердечно в смутку полишеній його доньці, що стоїть в німім, безмежним болем над домовиною свого найдорожшого батька.

Та одначе не даваймо надто розвинутиись тому благородному почуванню смутку і жалю. То та сама відвічна Правда, яка каже нам плакати над помершим, кличе голосно, сильно: „Блаженні померші“. Так! вони блаженні, вони щасливі! Не дивимось на них оком надто людським, земським, але оком віри, як на християнина пристало, а віра свята нам скаже, що, що зі смертю чоловік не гине, а щойно жити починає, бо чоловік то не лише саме тіло, яке має спільно з усіма іншими сотворіннями, але він біля тіла має й безсмертну душу. Душа ця, цей дух безсмертний, бере свій початок від Бога і до Бога вертає і з Богом живе в безсмерті! Дух не розпадається, не псується, не пропадає, бо складових частин не має, бо є одним, неподільним єством на взір поєдинчости і духовости Бога. Смерть — це лише перехід до ліпшого, кращого життя, це поріг безсмертності. Чим пристань для моряка, гоненого філями на судні по морі, тим гріб для чоловіка гоненого філями життя. І тому напостигає нас св. Письмо: „Не плачте над помершим. Блаженні померші!“... Але чи всі померші є блаженні? Щасливі? Ах, ні! Ті, що умирають в Господі... А в Господі і з Господом помер бл. пам. пок. о. Теофіль. Тому щасливий, блаженний він!

І тому нема причини до безмірного плачу для Тебе, найближша родино, і для нас знайомих і приятелів Покійного. Він не вмер, а живе, — мертве тіло зложимо у гріб, але дух його живе, живе в безсмерті і з цієї домовини кличе до нас: Я християнином! Тіло моє складаєте ви присутні в гріб, віддаєте землі, з якої воно взяте, а дух мій уже витає в просторах небесних, звідки вийшов, від Бога, і стає на суд Божий. Відходжу від вас і прощаю вас, але тільки до часу. Прощаю тебе, дорога доню, що без мами при мені ховалася. Прощаю тебе, дорогий зятю, внуки мої дрібненькі і прощаю родино, та вас присутні оо. духовні, товариші мої і приятелі.

*) Покійний о. крилошанин був щирим прихильником й читачем „Ниви“, а належав до найточніших передплатників. Дивно зложилося, що ще в 1928 р. заплатив наперед а серпня 1929 р. саме за такий час, скільки пожив.

Прощаю і вас, братства церковні, і дякую вам усім за звеличення похоронного обряду. Нехай вам Господь Бог винагородить за ваш труд, за отсей величавий похорон. Але я ще прошу вас о одну прислугу, одну ласку для мене: не забувайте мене в своїх молитвах побожних.

І якже не вислухати тої останньої просьби покійного о. Теофіля? Хоч серце жаль стискає, а сльоза око палить, з християнським підданням себе волі Божій кличмо, просім Господа: „Вічне упокоєння подаждь, Господи, помершому брату нашому священноієреєви Теофілеви!“ Амінь.

о *А. Галандюк*

Різдво св. Івана Хрестителя

„Благословен Господь Бог Ізраїлів,
що зглянувся і післав вибавлення
людям своїм“. Лук. 1, 68.

Немічний тілом із первородним гріхом на душі приходить чоловік на світ. По тій причині святкує Христова Церква тільки памятний день смерти своїх святих, що вийшли з її лона. Щасливі ті, що з Христом жили і з Христом помирали. День їх смерти є початком нового життя, днем небесного різдва.

Але є один святий, що вже в утробі матери в шестім місяці по своїм зачаттю був звільнений від первородного гріха і вже перед своїм народженням був покликаний Богом до святости. Є ним Предтеча Ісуса Христа, св. Іван Хреститель. А що сам Ісус Христос заявив, що зпоміж народжених жінками нема більшого від Івана Хрестителя, тому св. Церква святкує також день його народження і то з більшим навіть торжеством, як день його смерти. Св. Іван був випрошеною дитиною, дитиною ласки і благословення, якої народження заздальгідь заповів Бог незвичайно торжественно на велику радість всіх, що нетерпеливо очікували приходу Спасителя на світ.

Якже оповістив Бог різдво св. Івана Хрестителя і в який спосіб проявилася радість свояків і знайомих з нагоди того різдва?

За днів Ірода царя, в часі, коли по словам пророків мав прийти всіми очиданий Спаситель світа, жив в ізраїльській землі старенький священник Захарія зі своєю подругою Єлисаветою. Обое походили з священничого роду та були праведні перед Богом, бо жили без догани по божим приписам і законам. Та їх побожність досвідчив Бог тихим терпінням, бо були бездітні, хоч дожили вже глибокого віку.

(Докінчення слідує)

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 6.

ЛЬВІВ

XXXXXXXXXXXXXX

Р. 1929.

о. Петро Ярославич

Преображення Господнє

Взявши Ісус Петра, Якова і Іоана,
преобразився перед ними.

Така то вже людська натура, що, чого повно у чоловіка в серці, то про се найчастійше і уста говорять. А що серце людське звичайно повне дочасних, туземних, а дуже часто і недобрих, поганих річий, тому і люди говорять звичайно про туземні, дочасні річі, а частісенько й про такі, за які Г. Бог гнівається.

Інакше мається річ з серцем Господа нашого Ісуса Христа. Воно було переповнене тільки одним: любовю. Перенятий тою любовю до людей, бажав Ісус тільки одного: виратувати ту нещасну людську душу з неволі диявольської, освободити її від гріха, вернути їй утрачене небо. Аби того dokonати, мусів пролляти свою, в нічім неповинну, кров. І тої страшної муки Ісус цілим серцем бажав собі. Тому то й часто розповідав своїм ученикам про свої страсти, муки - терпіння, про смерть на хресті. Ученики і Апостоли не розуміли докладно тої бесіди І. Христа, і скільки разів Христос зачав говорити про свою смерть, то вони зараз починали журитися, сумувати, відказувати, а навіть раз св. Петро обізвався: Ой Господи! не буде з тобою так, як ти кажеш!... Але Ісус Христос таки зараз і зганив його. Обернувся до Петра і каже: Йди геть з такою спокусою, ти не розумієш того, яка є воля божя; божя воля є, щоби я терпів і вмер за людей.

Ісус Христос знав, що, коли ученики попадали в таку неохоту і заклопотання, як тільки зачинав їм говорити про свої муки і смерть, то коли та мука на правду прийде, вони перелякаються до решти і відречуться його. Тому як добрий лікар постарався наперед о добрий лік на ту страшну хвилю. Хотів їм Христос так просто на очі показати: Ви, мої любі ученики, не журіться моєю мукою, ні смертю; смерть — хоч дуже люта і страшна — прийде, але і перейде, а ви тіштеся тим, що буде по смерті. Хотів їм Ісус Христос показати, що по муках і смерті чекає його велика слава і прославлення

і що подібну нагороду за терпіння може дати і їм, бо він є всемогучим Богом.

Ось як то предобрий Ісус показав їм ту річ. На кілька неділь перед своїми страстями взяв він трьох Апостолів, Петра, Якова і Йоана, і вивів їх на гору Тавор помолитися. Нараз, несподівано серед молитви з'явився в горі над головами Апостолів ясний облак, вони піднесли в гору очі і побачили серед світлого, блискучого, як сонце ясного облаку, мовби серед самого неба Ісуса, свого Господа і Бога, в такій славі, в такій величавості, в якій він нині в небі сидить праворуч Отця. Ісус Христос преобразився перед їх очима, перемінився в такого, яким мав бути по вознесенню; оточився таким маєстатом, серед якого царює нині в небі. Його одяг біліла, як сніг; його лице сяло, як сонце ясне; цілу його особу оточувало небесне блаженство. Коло Спасителя з'явилися два найбільші мужі Ст. Завіта: Мойсей і Ілія. І чути було, як вони бесідували з Христом про те, що незадовго мало в Єрусалимі статися, про смерть Христову.

А що ж Апостоли? Вони з зачудовання аж забули, де вони і що з ними робиться. Їм здавалося, що вони в небі. Господи, закликав серед того небесного упоєння св. Петро, якже добре нам тут бути! Позволь, а ми построїмо тут три шатра, одно для Тебе, друге для Мойсея, третє для Ілїї. Серед того закрив їх ясний облак, з неба дався чути голос божий: Се Син мій возлюблений, котрого я собі уподобав. Його слухайте! — Не могути знести такої ясности, перелякани ученики припали до землі. Тоді приступив до них Ісус Христос і сказав: Не бійтеся, вставайте. — Вони підвелися, а видіння вже не було — зникло.

І що ж ви скажете на те преображення Ісуса Христа? Св. Отці кажуть, що Ісус Христос через своє преображення показав Апостолам своє прославлення перед мукою на те, щоби їх приготувати на ту хвилю, коли прийде його мука і смерть: на ту хвилю, коли прийде і їх мученича смерть. Нехай Апостоли не лякаються того терпіння, яке їх чекає; але нехай ним тішаться, бо перетерпівши, дійдуть і вони до такої слави, яку бачили на Ісусі Христі на горі Тавор. Дійдуть до неї тим певніше, бо той, що міг з собою таке чудо зділати, зможе і їх допровадити до небесної слави, божим доказав, що він є всемогучим Богом.

Якаж з того наука для нас?

Ото ми дуже подібні до Христових учеників. Говорив їм Іс. Христос про своє терпіння, а св. Петро каже: Не говори так, Господи! так не буде з тобою! Сеж не годиться тобі!... А Іс. Христос відповідає йому: Йди геть, сатано! ти не розумієш, яка є воля Божа!... Такі і ми! І ми не все розуміємо волю божу! Не розуміємо того, що воля божя є: аби ми терпіли в сім життю, бо терпен-спасен; без терпіння нема

спасення. В небі хотілиб ми всі бути; але коли з волі божої впаде на нас яке нещастя: слабість, неурожай, недостаток огонь, чи яка инша прикрість, тоді ми дуже незадоволені з тої волі божої; кривимося на неї і кажемо так само, як св. Петро: Так не повинно бути! так не належиться! за що на мене таке горе звалилося? Ми так говоримо. А знаєте, як назвав Ісус Христос св. Петра за таке слово? Сатаной! Чиж та назва не належиться і нам, скільки разів не хочемо вирозуміти волі божої? Вперед треба пострадати, наперед треба перетерпіти, а щойно перетерпівши, можна вийти до вічного життя.

Нагороду за терпіння показав нам І. Христос своїм преображенням. Та нагорода призначена нам усім, се видно вже з того, що всі ми маємо свої терпіння. Г. Бог любить нас; всіх нас хоче мати в небі, тому на всіх насилає різні долегливості, бо без них годі булоби дістатися до неба. Скажіть, прошу, коли то ми найблизше Бога? Чи тоді, як нам добре діється? Чи тоді, як нас біда тисне? Питаю вас, мами? Коли то дитина до вас найбільше горнеться, тулиться? Правда, що тоді, як воно слабе, смутне, як потребує вашої оборони — опіки. Коли дитина здорова, коли вона має, чого захоче, коли довкола себе видить самих прихильних людей, коли ви самі їй з пестощами накидуєтеся, тоді вона о вас і не дбає. Але як тільки заслабне, коли її що перелякає, о, тоді біжить до вас сама, тулиться до вашої груди; бо знає, що ви її обороните-поратуете! А з нами старими чи не діється так само? Коли ми здорові, добре нам все ведеться, всі наші замисли сповнюються, коли не дізнаємо ніякої прикрости ні долегливості, тоді робимося зухвалими, гордими, Бога забуваємо, від нього відчужуємося, а починаємо уживати світа; стаємо неужиточними і для Бога і для людей. Але коли біда притисне, коли Г. Бог спустить на нас свою караючу руку, тоді щойно чоловік присідає; пізнає, що зле робить; що без праці і молитви нічого доброго не буде; тоді признається до провини супроти Бога і людей. Г. Бог робить з нами так, як ми, господарі, робимо з норовистим конем. Забирає нам обрік, вкладає нам в зуби тверде вудило; а лінивого ще й бичем нажене до праці. І щож, чи за те нещастя, бо так певно назвеш, чоловіче, кару божу, чи за те, питаюся, маєш нарікати на Бога чи дякувати? Ой, дякуй, брате дорогий, дякуй; бо то для твого добра, то для твого спасення.

Але не один може скаже: Бог мені свідком, що я про Нього в щастю ніколи не забував. Я робив, що до мене належало; я ділився з хлібом з бідними, я памятав продім Божий, ніхто мене п'яного не бачив, ціле село може посвідчити, що я нікого не скривдив; а мені тяжше жити, як неодному злому. На те скажу тобі лише стільки: Справедливі булиб твої нарікання, колиб ти згинув так, як гине худоба — раз

на все А скажи, чоловіче, чи ти нарікавби справедливо, якби тебе який великий пан наняв до роботи, і дав тобі за цілий день тільки кусник хліба і збанок води; а вечером, якщо ти щиро і совісно працював, заплатив тобі стільки, що за ті гроші мігби ти цілий рік безжурно жити.

Так само робить Г. Бог з нами. Він поставив нас на тій землі, щоби ми ціле життя працювали; дарів своїх уділяє нам не раз за купо, лишає нас працювати о хлібі і воді, але по сім життю, якщо воно буде чесне, приготує нам таку нагороду, якої ми ані поняти, ані зрозуміти не можемо, і то на все — на цілу вічність. Допече тобі біда, нужда, подивися на Христа, котрий з любови до тебе був такий бідний, що не мав ні хатчини, не мав де голови приклонити — не мав де спочати. Дивився на Апостолів що з голоду рвуть колосся і витирають об долоню; сире зерно їдять і так хочуть заспокоїти голод. Чи ж не буде нам легше терпіти недостаток з такими товаришами?

Терпи, брате, і дякуй Богу за те! Терпіли люди перед нами, терплять тепер і будуть терпіти аж до кінця світа — одні зле, другі добре. Біда і терпіння такі старі, як світ, як старий гріх нашого правітця Адама. Ніякий розум людський терпіння скасувати не годен.

Дав тобі, брате, Бог хатчину, дав кусник поля, здорові руки до роботи, дякуй йому і за те, не нарікай. Не нарікай на Бога, але берися щиро і з вірою до роботи, щоби в годині смерті міг сказати: Не жаль мені, Господи, коли така твоя воля, покинути сей світ і хату і поле, яке я управляв в поті чола, бо знаю, що йду до тебе і що добре буде дитині у свого вітця.

Зсилає Г. Бог на нас терпіння, ми нарікаємо, але не заставляємося над тим, чи то не з власної вини терпимо? А коли ми своїй біді самі винні, то тоді не нарікаймо на Бога, але на гріх, що є причиною нашого нещастя. Може розпуста стягнула на тебе гнів божий? Може кривда вдовиць, сиріт, сусідів кличе о пімсту до Бога? Може пиянство, зневажання імени божого викликали кару божу на твою хату? А коли так на правду, то відки маєш право нарікати, чоловіче? Не відказуй, але впадь на коліна і подякуй Богу, що тебе не щадить в сім життю, щоби тебе пощадити в вічнім. Слухаймо волі божої, зносім терпеливо хрест наш, потерпім до часу, а вийдемо до вічної слави, де нам буде добре жити з Господом нашим Ісусом на віки. Амінь.

о. А. Галакдюк

Різдво св. Івана хрестителя

(Докінчення)

Але, як колись Авраамови і Сарі, дарував Бог також тим стареньким подругам сина, сина молитви, що мав проголосити царя Ізраїля своєму народови. Бог післав одного з перших небесних сил, свого архангела Гавріїла до священика Захарії саме тоді, коли він запалював пахуче кадило в святині, довкруги котрої згромадився народ до молитви.

Як величає значіння того місця і часу! На святім місці проголошується прихід предтечі Месії, а разом самого Месії. Сей великий Цар, обіцяний Спаситель людскости, се прецінь Син того, котрому здвигнено святиню і до котрого зносився милий запах жертви кадила. І саме та свята хвиля, коли і священик і народ молилися і благали, щоби їх молитви знесли до Бога, як хмари кадила, і щоб милосердя Бога зійшло на них, в тій торжественній хвилі оповістив архангел близький прихід спасення вибраному народови.

Високе, небесне достоїнство архангела, невисказана велич сходячого з престола Всевишнього божого післанника наповнили зразу Захарію святим страхом і боязню. Але післанник неба звертається до дрожачого від страху священика з тими словами: „Не бійся, Захаріє, бо вислухана молитва твоя і жена твоя Єлисавета породить сина тобі і даш йому ім'я Іван“. Лук. 1, 13.

Як чудно звучали слова архангела! Чи оповіщував Бо коли різдво смертного чоловіка? Чи передказував кому так велич характеру, високість покликання і повні благословенні труди? Ні, бо один тільки св. Іван був звільнений ще в утроб матері від первородного гріха і тільки про нього могли бути висказані подібні слова.

Коли Захарія почув такі слова, вступив сумнів в його груди, і навіть голосно висказав його, питаючи архангела: „По чім я знатиму се, бо я старий і жінка моя постарілась у днях своїх“. Лук. 1, 18. На се відповідаючи, архангел сказав йому: „Я Гавріїл, що стою перед Богом і послано мене говорити з тобою і благовістити тобі про се. І от ти замовнеш і не зможеш говорити до того дня, коли се станеться, за те, що не йняв віри словам моїм, котрі справдяться у свій час“. Лук. 1, 19–20. Захарія онімів аж до сеї хвилі, коли надав синові, що народився йому, ім'я Іван. Висока, свята повага архангела і чудесне оніміння Захарії надали тому оповіщенню великої торжественности і святости. Се чудесне оповіщення містило в собі таїнство, що до часу мало бути ще укрите перед широким світом.

Так величаво і торжественно оповістив Бог різдво св. Івана Хрестителя. Якже проявилася радість свояків і знайомих з нагоди того різдва?

Велика радість запанувала в домі Захарії й Єлисавети, коли їм народився син. Довгі роки благали вони Бога о наслідника. Безнастанна, получена з упованням на Бога, покірною їх молитва зістала вислухана в часі, коли майже вже страшили надію. Вони зрозуміли ясно, що син в тім віці був більше даром Бога чим природи. А який се був син? Син приобіцяний Богом, що мав приготувати дорогу будучому Месії. Яка се радість для стареньких, чесних подругів! Єлисавета висказала свою радість ніжними, звеличуючими словами: „Так учинив мені Господь у ті дні, коли зглянувся, щоб зняти з мене докір між людьми“. Лук. 1, 23. А Захарія сейчас промовив, як тільки написав на таблиці ім'я своєї дитини: „Іван буде ім'я йому“. В тій хвилі наповнився Святим Духом і пророкував, кажучи: „Благословен Господь Бог Ізраїлів, що зглянувся і послав ізбавлення людям своїм, і підняв ріг спасення нам у домі Давида, раба свого, як оповістив устами святих пророків своїх, що були від віку. Дав спасення від ворогів наших і від руки всіх, що ненавидять нас; щоб учинити милість батькам нашим і згадати завіт святий свій, клятву, що клявся Авраамови, отцеві нашому, дати нам. Щоб ми, визволившись від рук ворогів наших, без страху служили йому у святости і правді перед ним у всі дні життя нашого. І ти, дитино, пророком Вишнього назавешся, бо йтимеш перед лицем Господнім, щоб приготувати дорогу йому, дати народови його зрозуміти спасення в прощення гріхів їх, по благій милости Бога нашого, з якою зглянувся на нас Схід з висоти, щоб освітити сидячих в темі і темряві смертній і направити ноги наші на дорогу спокою“. Лук. 1, 68 - 79. Свята радість наповнила серце Захарії і вилилася в тім величавім псалмі подяки за нескінчене божє милосердя.

Стрілою рознеслася вістка про народження дитяти поміж сусідами і свояками урадованих подругів. Вони тішились разом з Єлисаветою коли почули, що показав Господь велику милість свою над нею. В осьмим дні, в дні наіменування, в котрім дитя мало одержати своє ім'я, вони зішлись в домі Захарії, щоб звеличати се радісне семейне свято і виявити свою участь в радості чесної батьківської пари. Вони хотіли надати дитині ім'я її отця Захарії. Та якже здивувалися, коли від появи архангела німий отець написав на дощинці ім'я свого дитяти і сейчас отворилися його уста та розв'язався його язик і в божественнім захваті став славословити Господа. В той спосіб зістало проголошене перед ними висше призначення дитяти і тим ширійше і живійше могли радуватися з різдва Предтечі Месії.

Ся чудесна подія захопила подивом всіх побожних Ізраїльтян, як лиш почули про неї. Святий Євангелист говорить: „І напав страх на всіх, що жили кругом них, і проне-слась вістка про все те по всій стороні Юдейській“. Лук. 1, 65. Всі почули і пізнали в тім руку Господа, котрий задумує щось великого з тою дитиною. Ті зпоміж них, котрі всю свою надію покладали на бже Провидіння і чекали на потіху Ізраїля, почулися сильно скріплені, бо зрозуміли, що близьке є царство Месії. Вони пізнали з Захарією в дитяти будучого пророка Всевишнього, що мав іти перед лицем Года, і велика була їх радість.

Християни! Памятний день Різдва св. Івана Хрестителя наповнює радістю серця всіх побожних християн. Зраділи старенькі, чесні подруги бо Бог вислухав довголітну, щиру їх молитву, зняв докір з них і дарував їм сина; зраділа рідня, приятели і знакомі. бо Бог вказав на близький прихід Спасителя світа, котрому св. Іван мав приготувати дорогу. Разом з ними тішимося також ми всі зажурені, засумовані і згрижені і в пориві сеї радости прикрашаємо зіллям стріхи наших хат, бо на порозі Нового Завіта появився віщун, що проголосив приїзд небесного Царя на землю й основання на ній нового царства без кінця. Амінь.

Святих верховних апостолів Петра і Павла

А я тобі кажу, що ти єси Петро і на сій скалі збудую мою Церкву і ворота пекольні не переможуть її. Мат. 16, 18.

Девятнайцять віків минає, як Ісус Христос оснував свою Церкву. За той час народи гинули і нові родилися, а Христова Церква не змінилася. Могучі держави розсипалися і на їх розвалинах нові повставали, а царство Бже на землі не захиталося. Нові світи відкрито, а християнська релігія, хоч стара, новою була для жителів нововідкритого світа. Богато ересий повстало поміж християнами, але Церква Христа все була і позістала непомильною голосителькою правди. Всілякі вільнодумці розсівали свої думки і погляди поміж людьми, але Христова Церква позістала непорушена, хоч багато членів утратила. Престоли переверталися і корони спадали з голов, а Церква Христа не захиталася. З потрясень і бурі віків вийшла ціло одна тільки Церква Христа,

бо вона збудована на скелі, над котрою пекольні ворота не мають сили.

Християни! Сьогодні святкуємо пам'ятний день смерти обидвох стовпів Церкви, святих апостолів Петра і Павла. Вони були, як ми, людьми і давно помирали, але діла їх живуть. Вони помирали, але свята Церква, котру укріпили і правда, котру голосили, все ще живе. Їх смерть доказує, що чоловік є порохом, а їх діла, що він є образом Бога.

Слаба і переверотна людська воля стає сильна і діяльна при допомозі божої ласки.

Одного разу прийшов Ісус Христос над Галилейське море. Коло Нього зібралося дуже багато народу. Ісус вступив до Петрового човна і казав трохи відчалити від берега та розпочав учить людей. По скінченій науці Ісус казав Петрови закинути сіть у воду. „Учителю — сказав Петро — цілу ніч трудилися ми і ніщо не зловили, але на твоє слово закинемо сіті“. Лук. 5, 5. Як се апостоли зробили, наловили таке множество риб, що аж сіть рвалася. Тому попросили апостолів з другого човна і при їх допомозі витягнули сіть та наповнили рибами обидва човна. Побачив се Петро і перелякався та упав до ніг Ісуса і сказав: „Відійди від мене, бо я грішний чоловік, Господи“. Ісус успокоїв його словами: „Не бійся, відтепер будеш ловити людей“. А чи ж надумувався святий апостол, чи послухати слів Господа? Ні, він мав добру волю, полишив сіті і човна, і пішов за Ісусом. Як же нагородив його Ісус за таку велику жертву? Ісус змінив його до теперішнє ім'я Симон, що означає слабого, німічного чоловіка на Петро, що значить стільки, що скала. Петро мав від тепер стати скалою Церкви.

Але заки пізнаємо Петра як скалу, пригляньмося передше слабому Симонові, бо він є образом всіх людей доброї, але слабкої волі. „Господи, хоч і всі соблазняться, тільки не я; хочби мені і вмерти з тобою, не відречуся тебе“, так казав Симон, коли Господь заповів своїм апостолам свої страсти. Горяча була його любов до Господа, і тому, коли появилася товпа людей зі зрадником, щоб зловити Ісуса, згадав свою присягу і витягнув свій меч і відт'яв ним ухо архієрейському слугі. А разом з тим щезла його відвага, бо він все ще був Симоном, що боїться смерті. Тому відрікається він три рази Ісуса перед служницею, коли вона питала його, чи також він є учеником Ісуса. А як провадили Ісуса з архієрейської палати до темниці, поглянув Ісус на Петра. І що ж хотів Ісус сказати тим поглядом? Ти є Симон, ти є доброї справді, але слабкої волі чоловік. Ти вправді сказав: Ісусе, ти є сином Бога живого; ти вправді сказав: хочби мені і вмерти з тобою, не відречуся тебе; але твій дух тільки був бодрий, а тіло німічне. Ти маєш вправді віру, але тільки так довго, доки нема спокуси; ти маєш любов, але тільки, як

довго не прийде потерпіти за неї. Такий є Симон. Такий є кождий чоловік. Він не раз говорить: „Ісусе, для тебе жию!“ А леж, чи живе він для Ісуса? Чиж можна для Ісуса жити, а при кождім негодованню діавола згадувати? чиж можна для Ісуса жити, а словом-ділом святі імена і святі Тайни зневажати?

„Ісусе, для тебе хочу вмерти!“ Але як можу для Ісуса вмирати, коли для нього не жив? Колиб так хто сказав: Маєш сто тисяч, як відречешся Христа, або помреш смертю, якщо того не зробиш. Щоб я вибрав: смерть чи гроші? О, зовсім певно не смерть. Я Симон зі слабою волею. Благо мені, колиб ще Петро з мене був, а не Савло. Але якже часто діється якраз послідне! Савло зневажав Господа, переслідував його приклонників по домах, переслідував їх на улицах, тягав їх на смерть. Або, чиж се не Савло пильнував одежі при смерті першого Христового мученика? Хтож инший, як не Савло, йшов до Дамаску, щоби там переслідувати Христіян? І Хоч Савло став Павлом, то прецінь ще багато є Савлів. Ще нині багато знайдеться злобних і переворотних людей. Так бачимо, що Петро був слабій, а Савло переворотної волі, заки порушив їх серце промінь благодати. Якимиж опісля стали вони і якими й ми маємо стати за їх приміром при помочі божої благодати?

„Тоді почав Петро проклинатися та клястися, що не знає чоловіка і зараз півень запівав. І згадав Петро слово Ісуса, промовлене до нього: Перше ніж когут запіє, тричі відречешся мене. І вийшовши геть, плакав гірко“. Так щезла неміч Симона, щоб зробити місце силі божої благодати в Петрі. Він вийшов геть, і плакав гірко. Се були сльози його доброго серця; вони стерли вину минушини і зробили зі слабого Симона Петра—скалу. І тому по воскресенню Ісуса якраз на березі Галилейського моря, де був покликаний слабій Симон, закликав Господь до сильного Петра три рази: „Чи любиш мене більше ніж сі?“ І не дармо. Трикратно вирікся Петро в слабости Господа і трикратно мусів його визнати в силі божої ласки. За се сказав йому Ісус: „Паси мої ягнята, паси мої вівці“. Він був поставлений видимим головою цілої череди, щоб над нею чувати та її пасти. А шож робить добрий пастир? Він дає своє життя за свої вівці, як говорить наш Спаситель. Сам Ісус Христос заповів йому торжественно смерть на хресті словами: „Направду, направду, говорю тобі: коли ти був молодший, опоясувався еси і ходив, куди хотів; колиж постарієшся, то простягнеш свої руки і инші тебе опояшуть і поведуть, куди не схочеш“. Йоан 21, 8. А св. апостол Йоан додає від себе: „Сеж промовив, означуючи, якою смертю прославить Бога“. І так воно сталося. По довгій апостольській праці цісар Нерон засудив св. Петра на хрестну смерть. Жовніри звязали його ланцухами і вивели за

місто, де побачив перед собою хрест. На тім хресті казав себе розпяти головою до землі, бо уважав себе негідним умирати в сей спосіб, як умирав Син Божий. Тою своєю смертю запечатав все, чого доси учив, і показав себе сильним, як скала, якої навіть пекольні ворота не переможуть. Щирі сльози покаяння та огнений хрест св. Духа перемінили слабого Симона в сильного Петра. Хрест і миропомазання зділали в нас також подібну переміну. Але хмари наших гріхів давно затемнили ту переміну. Нехайже ті хмари наших гріхів сплинуть зі сльозами покаяння та відслонять нам сонце благодати, щоб ми зробилися з Симонів сильними, як скала, Петрами. А коли одні зі слабих Симонів стануть сильними Петрами, то другі знов зі злих і переворотних Савлів нехай стануть Павлами. Злий і переворотний Савло їхав до далекого Дамаску, щоби там повязати всіх християн і поставити їх на суд в Єрусалимі. Але в дорозі до Дамаску нагло освітила його велика ясність з неба. Від того блиску він осліп, впав на землю якби поражений громом, і почув голос: „Савле, Савле! чому мене переслідуєш?“ На приказ Бога удався до Дамаску, де охрестився, прозрів, пізнав світло правди і став великим світилом святої Церкви. В такий надзвичайний спосіб покликав Бог тринадцятого свого апостола і в такий надзвичайний спосіб ще також в наших часах навертає закаменилих і переворотних грішників.

Один урядник, що в життю в ніщо не вірив, довгі роки лежав хорий і ніяк не хотів навернутися. Жінка просила і благала його, щоби покаявся і не забрав їй по своїй смерті спокою, коли помре без покаяння, але без успіху. Удавалася також до різних священників. Вони приходили розмовляли з недужим, але, як котрий з них згадав недужому про сповідь, він відвертався до стіни і не обзивався більше ні одним словом. Вкінці явився один священник, що розмовляв з недужим про все і вся. Колиж зійшла бесіда на душевний стан недужого, той священник так промовив: „Або се, що віримо, є неправдою, або воно є правдою. Якщо се є неправдою, будуть всі обурені, але ніхто нічого не втратить, коли в се буде вірити. Якщо се правда є, всі будуть щасливі, що вірять в се“. Над тими словами застановився недужий, а по кількох хвилях подав священникови руку і сказав: „Ви уратували мою душу“. Він висповідався, запричащався і вмер з розкаяним серцем на збудовання цілої громади, в котрій давнішими літами багато згіршення заподівав. Так несподівано став він при допомозі божої ласки з Савла наверненим Павлом. А скільки разів ми в небезпеці життя чи в великім нещастю обіцювали Богови поправу і були уратовані? А чи змінилися і поправилися ми?

Християни! Глядім на великі світила Церкви, Петра і Павла, та вступаємо в їх сліди. Якщо ми були слабої волі,

як Петро, станьмо через сльози покаяння сильні, як Петро. Якщо ми є злї та переворотної волї, як Павло, станьмо через божу ласку подібними до Павла по наверненню. Не виходім з божого дому без твердої постанови наслідувати Петра в покаянню, а Павла в сильній волї. Тільки тоді будемо мали зпоруку, що після смерті будемо оглядати Петра і Павла в їх прославленню, і разом з ними будемо прославлені.

Амїнь.

Неділя III. по Сошествію

Шукайте перше царства Божого
і його правди, а се все доложиться вам.
Мат. 6, 33.

До св. Филипа Нері прийшов раз молодий студент і хвалився перед ним, що родичі дозволили йому записатися на університет, де думає пильно вчитися і щасливо закінчити свої студії. „А шож пічнеш потому?“ приязно спитав його святий. „Потому буду старатися, щоби стати славним у науці і вимові“. „А потому?“ спитав знов святий. „Потому стану адвокатом і дороблюся великого майна“. „А потому?“ „Потому заведу в родиннім кружку спокійне, вигідне і щасливе життя“. А потому?“. „Всіми поважаний доживу глибокої старости без журби і клопотів“. „А потому?“ „Умру, як всі люди“. „А потому?“ запитав ще раз святий з побожною строгістю. Молодець глянув на небо, задумався і, не відповівши більше нічого, віддалився. Він пізнав тепер ціль свого життя і не пішов на університет та не зістав адвокатом, але вступив до монастиря, щоб дати добру відповідь на останнє „а потому?“

Християни! Все, що дочасне і до землі привязане, се — тільки средство до осягнення останньої цілі чоловіка, якою є вічне спасення. Тому треба передовсім журитися про вічне спасення, а щойно потім про все дочасне і кінечне до утримання життя на землі. „Шукайте передовсім царства Божого і його правди, а се все доложиться вам“. Хтож так далеко забувається, що старається передовсім про дочасні, земні добра, багатство, достатки і славу, а мало дбає про спасення душі або і зовсім не думає про нього, той перевертає установлений Богом порядок і вважає дочасні добра, жадоби і розкоші за важніші і милїйші своєму серцю, як служба Богови і спасення безсмертної душі.

Стараймося передовсім про спасення душі, а щойно потім думаймо і дбаймо про все дочасне, потрібне і кінечне для тіла, в котрім мешкає душа.

Бог є ціллю і кінцем нашого життя. Бог сотворив нас, щоби ми пізнавали і любили його, йому служили і в нім знайшли спокій, щастя, радість і вічну нагороду. А щоби ми могли осягнути сю найвисшу й самотню ціль нашого життя, дав нам Бог розум, щоби його пізнавати, серце, щоби його любити, волю, щоби йому служити, і наділив нас ще своєю надприродною ласкою та різними дочасними, земними добрими. Божа ласка є кожному чоловікові конечно потрібна, бо без неї ніхто не може бути спасений, а природні, земні добра помагають нам тільки легше осягнути спасення. Тому божа ласка є безумовно конечним средством до спасення, а природні, дочасні земні добра є тільки немічними средствами в великій ділі нашого спасення, що стоять на останнім місці в порядку спасення.

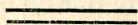
Розум і віра говорять нам, що наше життя не кінчиться на землі, бо в нас мешкає і живе безсмертна душа, що є духом, який не має початку в часі та який триватиме цілу вічність. Тому не сотворений світ, що колись скінчиться, не природні, земні добра і достатки, не розкоші і почести сього світа, з якими розлучимось при переході душі до вічності, є ціллю нашої душі, а Бог і вічне щастя, вічні розкоші і вічна слава в небі. До Бога, до неба рветься наше серце і наша душа, а божа ласка є тою драбиною, по якій пнемося до неба, як ті ангели в видінню патріярха Якова підчас його втечі до вуйка Лавана. З нею треба нам вірно і постійно співділати аж до кінця життя, бо вона є така конечна для душі, як пожива й одежа для тіла. Божу ласку заслужив нам Ісус Христос і розділяє її через свою Церкву в святих Тайнах всім, що приймають їх, стільки, скільки потребують, щоби могли осягнути найвисшу ціль — Бога, небо, вічну славу і вічне життя.

Але людська душа мешкає в тілі і послугується в часі тілом, щоби могла ділати для вічності. А тіло потребує поживи, щоби не розпалося та одежі, щоби не потерпіло на здоров'я від зимна, спеки, дощу і вітру подібно, як дім потребує вапна і цементу, щоби будівельне каміння разом держалося і виповнені були всі щілини і шпари. І як дім є не задля цементу і вапна, щоб цемент і вапно можна було зжити, а цемент і вапно є задля дому, так також Бог утворив людське тіло не задля їди і пиття і не задля строю, а їда і пиття і одежа є задля тіла, а тіло задля душі, щоб душа могла в нім мешкати, а душа і тіло — цілий чоловік задля Бога. Хтож думає, що пожива і пиття, одежа і стрій, багатство і достатки є ціллю його життя, то безумний, бо не вірить в безсмертність душі, не вірить у вічне життя, не вірить в найвисше добро. Він бере помічні средства за ціль, себе за средство, а Бога ні за що.

Один маляр сидів раз при своїх сталюгах, натягнув на рами полотно, нарисував на нім олівцем зариси образу, потому умочив пензель в фарбах і малював. По довгім часі скінчив свою працю. Був се на диво красний образ, твір правдивого мистецтва, викінчений аж до найменших подробиць. Приглядався тій роботі один неук кілька годин денно через вікно. Коли твір штуки був скінчений, не міг неук з дива вийти, що з полотна, пензля і фарб можна щось такого красного створити. Думав, що переймив штуку від маляря. Тому купив сталюги, полотно, рамці, покост, фарби і палету і почав рисувати і малювати. Але що нарисував, було машкарою, а що намалював, мазачиною. Образ не вдався. Змінив фарби і лінії, але випало ще гірше. Тепер пішов до маляря, розповів йому свою біду і сказав: „Я робив те саме, що і ти, рисував, фарби накладав, але ти маєш прекрасний образ, а я тільки мазанину. Звідки се походить?“ „Приятелю! сказав маляр, образ, що його видиш на полотні, був вже викінчений в моїй уяві, а пензель і фарби були тільки помічними средствами, щоб його видимо на полотні представити“. Тим не-тямушим неуком, є чоловік, що в дочасних почестях у людей в богацтвах, достатках і розкошах того світа шукає щастя. Коли він має те все, думає, що йому нічого більше не хибує до повного щастя. Але він перестрашиться певно при кінці, коли побачить, що осягнув тільки машкару щастя. Образ правдивого щастя, Бог, не був в його душі і серцю, в життю він не старався його пізнати, не дбав про божу ласку, бо видів тільки зверхні, помічні средства. Якеж страшне буде його розчаровання!

Христіані! Шож поможе нам дочасна журба, котра розлучає нас з Богом і нашим спасенням, або принайменше віддаляє від нього? Чи ж при всіх наших стараннях здужаємо додати собі зросту на один локоть, або продовжити своє життя бодай о один рік? Чи ж наша журба вложить нам бодай кусок хліба до уст, або придбає нам кавалок лаха на покриття своєї наготи? Нінащо не придасться нам наша журба, коли небесний Отець не буде журитися за нас. Він утримує наше тіло, дає нам життя і повітря, здоровля і поживу, одєжу і все, що потрібне. „Ним живемо і двигаємося і єсьмо“. Дія. 17, 28. А хто занедбує старання про царство Боже, того Бог часто карає відмовою благословення в дочасних річах. Зрештою всі дочасні добра не всілі ущасливити нашої душі на віки. „Який пожиток чоловікови, колиб весь світ позискав, а душу свою погубив?“ Мат. 16, 26. „Шукайте перше царства Божого і правди його, а се все доложиться вам“. Мат. 6, 39. „Щасливий чоловік, котрий в законі Господнім знаходить своє уподобання і в законі його вправляється день і ніч. І буде він як дерево насаджене близько впливів водних, котре плід свій дасть в свій час“. Пс. 1, 1-3.

Християни! Нехайже буде першим і найважливішим нашим обов'язком старання про царство Боже і спасення душі. Не занедбуймо також старатися про дочасні добра, конечні до утримання нашого життя, але так, щоб не прив'язувалося до них наше серце і не попадало в розпуку, коли нам щось не вдається. Працюймо і запобігаймо недостаткам гідними способами та покладаймо всю надію на божу поміч і благословення, а Бог, що кормить птиці небесні та одягає пільні квіти, не випустить також нас зі своєї опіки. Амінь.

Неділя IV. по Сошествію

Коли хто про своїх, а найбільше про домашніх не промишляє, той відцурався віри і гірший від невірнього.
I. Тим. V. 8.

Біда і злидні проганяють часто дітей зпід опікунчих крил родичів. Нелітний син і донька тиняються поміж чужими людьми на заробітках і службі. А чужі люди рідко займаються несвоїми дітьми так щиро, як сотник своїми домашніми, про що оповідає нам сьогодні євангеліє. Сотник знав свого слугу не тільки тоді, як він був здоров, але піклувався ним також у хоробі. Коли занедужав вірний слуга і ніякі ліки не помагали йому, сотник, хоч поганин, удався до Ісуса і таки діпняв того, що Ісус вислухав його, змилюсердився над ним і уздоровив недужого слугу.

Християни! Виховуймо в карности своїх дітей і не пускаймо їх поміж чужих людей без спасенних напімнень і пересторог, а з наємниками і слугами поступаймо як з власними дітьми.

Велике зіпсовання обичаїв наших часів заставляє нас, християнських родичів, зділати все, що в нашій снлі, щоби заховати нашу дитину перед проступком. Бог повірив дитину нашій опіці і за її душу і тіло поносив відвічальність перед Богом. Тому завчасу подбаймо про християнське виховання дитини і не пускаймо її в світ поміж чужих людей без спасенних напімнень і пересторог. Нехай дитина знає, що з болем серця розстаємося з нею. Поручім її опіці ангела хоронителя і поучім її, щоб не вдавалася в лихе товариство, була доброю і слухняною, працювала, скільки могла, і молилася до Бога, а Бог не опустить її. Скажім їй, що вона не

буде сиротою поміж чужими людьми, бо Бог на небі буд-
її отцем, а пр. Діва Марія матірю. А хто має такого отця
і таку матір і їх держиться, той не буде знати недо-
статку.

В світі повно згіршення, багато зводителів. Навіть
добре вихована дитина вертає часто домів звихнена і зіпсо-
вана. Особливо велике число невинних молодих дівчат падає
жервою зводительських штучок диких розпусників. Під
ріжними позорами ведуть вони дівчат на відлюдні місця,
йдуть з ними до шинків, наклонюють до пиття горячих на-
питків, запивають їх і роблять з ними, що хочуть. Такі не-
дозволені сходити кінчаються звичайно дуже сумно, руйнують
родинне щастя та окривають соромом і ганьбою родину. То-
му дівчина передовсім петребує старанної і печаливої опіки:
„Донька таємнича печаливість батька, а старання про неї не
дає йому заснути... Щоби коли в своїм дівицтві не була
зганьблена, а в батьківському домі не зістала бременна“. Сир. 42, 10.
„Маєш доньки, стережи їх тіла і не оказуй їм веселого лиця“.
Еккл. 7, 26. Не пускаймо доньки вечерами на вулицю і до
шинку, бо се перший крок до затрати невинности. Там за-
скакує коло неї злий дух і покріє її соромом.

Та ще більше треба вважати, коли наша донька йде
в світ поміж чужих людей на службу і заробітки. Нехай ні-
коли не наймається до таких, яких добре не знає. Нехай не
лакомиться на великий заробіток, бо хто багато обіцює,
в того багато підозріння. Укінчена гімназистка, донька емери-
тованого шведського офіцера в Штокгольмі, вичитала поміж
оголошеннями в часописах, що богатим льордам в Англії по-
трібна молода, образована панночка до товариства. Умовини
були дуже корисні. Молоденька шведська красуня знала
добре англійську мову. Їй припало до вподоби легке і дуже
добре платне заняття. Окрім того бажала звидіти світ і у-
лекшити долю своїм батькам. Про короткій нараді зі своїми
родичами удалася вона до одної з найбільших, столичних
госпинниць в Штокгольмі, де пробувала дама, в якій треба
було зголоситися. З дамою прибула до Англії і заїхала
в критій повозці до величавого, пишно устроєного дому
в Льондоні, що знаходився глибоко в подвір'ю. Та показало-
ся, що вона дісталася не до льордів, а попала в дім розпу-
сти продана наче худобина за 3000 франків. Зараз таки
слідуючого дня її дуже скатовано за се, що не хотіла дати
себе зганьбити. Припадково пізнала вона сина одного висо-
кого урядовця з міністерства, що дався сюди звабити лихим
товариством. В розпущі розказала йому, хто вона є та як
сюди дісталася. Він не важився її зганьбити, і прибічав її ви-
ратувати. За впливами батька старався сейчас увільнити її.
Але остережений властитель завчасу відпродав її такомуж
домови в Парижі. Звідси вивезено її до султанських гаремів

в Константинополі. Колиж їй удалося втекти з гаремів, попала до дому розпусти на Угорщині, де набавилася страшною половою недугою і серед страшних мук невдовзі закінчила своє життя. Богато, багато було вже випадків, де таких нечесних торговців удалося поліції спіймати щойно тоді, як через їх руки перейшли десятки жертв. А кількож то їх незнаних швендається по світі і закидає свої діавольські сильця на невинні жертви. Стережим своїх доньок і не даваймо їх до незнаних людей.

Рівнож і хлопців перестерігаймо перед небезпекою, що грозить їм поза домом. Нехай шанують свою честь і бережуть своє здоров'я та не даються звести на бездоріжжя зіпсованим товариством. Особливо перестерігаймо перед небезпеками тих хлопців, що йдуть до війська, бо там багато розпусників, багато переверотности, багато нагод до зіпсовання.

В подібний спосіб ми, християнські родичі, повинні поступати зі своїми дітьми, а попри се держати їх в строгій карності і часто нагадувати, а ще більше перестерігати їх перед тим, що чекає їх в світі, якщо прийдеться їм опустити батьківський дім і шукати хліба поміж чужими людьми.

А як поступати зі слугами і наємниками, котрих приймаємо в свій дім?

Перед Богом всі люди рівні та всі мають право на вічну щасливість в небі. Бог не дивиться на суспільне становище чоловіка, бо перед Богом має вартість тільки душа і серце. Тому приймаймо слуг з приязню і любов'ю. Обходімся з ними лагідно і ввічливо. Лагідність і ввічливість лагодить те, що в стані, слуг є понижаюче і прикре. Маймо милосердя для слуг і помагаймо їх в біді і недугі.

Будьмо справедливі в своїх вимаганнях та розмовляймо з ними. Даваймо їм відповідну поживу особливо, коли праця тяжка і напружуюча, щоб могли як слід працювати без шкоди для здоров'я. Виплачуємо їм совісно заслуженину. До злочину чоловіковбивства порівнує мудрець тих, котрі не виплачують заслуженини своїм слугам: „Хто проливає кров і хто зраду творить наємникови, браття собі.“ Еккл. 34, 27.

Даваймо слугам час і нагоду до сповнювання їх релігійних обов'язків, бо перед престолом найвисшого Судії будемо мусіти здати рахунок, як ми дбали про їх душевний корм і спасення. Тому посилаймо їх до церкви на богослуження і нагадуваймо, щоби не занедбували великої сповіді і причастя та не вдавалися в небезпечні товариства. Подбаймо також про се, щоб знали християнські правди віри конечно потрібні до спасення.

(Докінчення буде)

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 7—8

ЛЬВІВ

Р. 1929

о. А. Галандюк

Неділя IV. по Сошествію

(Докінчення).

В тій цілі посилаймо їх на духовні науки і даваймо їм читати добрі, побожні книжки в вільних від заняття хвилях, особливо в неділі і свята і в довгі зимові вечері.

Заохочуймо їх до ошадности і не видаймо їх занадто поспішно зі служби, але стараймося допомогти їм поправитися, скоро завважили їх похибки, бо вони їх роблять певно більше з поспіху і нерозваги, як з легкoduшности і злоби. Нехай не чують з наших уст ні проклонів ні безстидних і безбожних бесід, щоби також вони не важилися щось подібного говорити в нашій домі. Забороняймо їм заключати недозволені знакомства і звертаймо їм увагу на сумні наслідки таких знакомств. Поступаймо з ними як з нашими дітьми і світīm їм добрим приміром, до чого напoминає нас св. Павло словами: „Коли хто про своїх, а найбільше про домашніх не промишляє, той відцурався віри і гірший від невірного“.

Один побожний селянин любив своїх слуг як своїх дітей. Він звертав увагу не тільки на поступки слуг, але стався також о їх дочасне і вічне добро. Не приймав нікого на службу, хто не тишився доброю славою і зараз відправляв тих, котрі не любили молитися та слухати побожного читання або щось згіршаючого зробили. Добрим слугам було добре в його домі, бо нікому з них не робив кривди, хоч може не багато платив їм. Любив дуже порядок, але не обтяжував нікого працею. Коли хто зі слуг захорював, посилав по лікаря, велів доглядати його як свою дитину і сам його відвідував та потішав. В неділі і свята посилав їх до церкви. А що мешкав за селом і далеко було до церкви, говорив до слуг: Чим дальше і прикріjšа дорога до церкви, тим лекша і ближша до неба. Завсіди вважав на них, щоби ніколи не опустили ранішньої або вечірньої молитви. В неділі і свята читав їм побожні книжки, поки не стомився. В той спосіб діти і служба поступали в чесноті і боже благословення спочивало над його домом. Якщо також ми поступатимемо по-

дібно зі слугами, вони прив'яжуться до нас і згадуватимуть нас колись незлим, тихим словом.

Раз вийшов священик на цвинтар в своїм селі. В тім побачив на гробі молодого чоловіка, як він клячав, молився і плакав. „Чи може тобі чого не достає і потребуєш помічі“, спитав його священик. „Ах ні“ — відповів молодець — „я плачу з любови і вдячності, бо в тій могилі спочивають господарі, яких мало на світі; їм завдячую своє навернення і надію на вічне спасення. Я був легкодушний і злий, а вони прийняли мене на службу, направили мене на добру дорогу й обходилися зі мною як зі своїми дітьми. За се я вдячний їм до смерти і часто ходжу помолитися на гробі своїх добродіїв, бо инакше не можу їм віддячитися“.

Християни! Виховуймо по християнськи діти, картаймо і напоминаймо їх, як довго вони живуть з нами, щоб не зійшли на бездоріжжа і манівці, якщо підуть шукати хліба поміж чужих людей. Зі слугами і наємниками поступаймо як зі своїми власними дітьми, обходімся з ними по людськи, не перетяжуймо їх працею, не задержуймо їм належної заплати і стараймося о їх дочасне і вічне добро, памятаючи про се, що вони є також божими дітьми і такимиж людьми, як ми.

Аміль.

Роздество Пресвятої Богородиці

„Радуйся, благодатная, Господь з тобою, благословенна ти між женами“. Лук. 1, 28.

Молодого Товію вислав отець, щоби полагодив справу в далекім місті. З тугою очікували родичі повороту сина. Його мати Анна — оповідає св. Письмо — сиділа щоденно на верху гори при дорозі, звідки могла глядіти в даль. Як вона одного дня знов сиділа на верху і гляділа в даль, побачила на овиді подорожнього, а материнське око пізнало в нім сина. Вона побігла до дому, звістила се своєму мужеві і сказала: „Твій син йде“. Опісля поспішили обоє назустріч синові, обняли і поцілували його і плакали з радости (Товит 11, 5).

Подібно поступає також Пр. Діва Марія, котрої празник Роздества сьогодні святкуємо. Вона як дійсна мати Сина Божого і духовна мати людей сидить сьогодні біля свого Сина на верху небесного Сіону і з тугою глядить за тими своїми синами, котрі вертають з далекої мандрівки до правдивої батьківщини. Вона тішиться, якщо грішники жалують за свої гріхи, навернуться і стануть оправданими, коли конаючи кидають світ, а страдаючі душі опускають страшний

вогонь чистилища, щоб ввійти до своєї небесної вітчизни. Вона спішить їм на стрічу, приймає, обіймає і цілує їх, як правдива мати, що голубить свого сина і тішиться ним.

Християни! Пр. Діва Марія є дійсною матір'ю Сина Божого і правдивою, духовою, нашою матір'ю.

Добрий син любить свою матір і тішиться нею та любо згадує її в щасливих годинах радості і в тривожних днях болю. Хтож годен забути те вірне, повне любови материнське серце? Цілий світ болю та небо, повне блаженства, вложив Бог в нього. Як далеко сягає наша свідомість, бачимо себе на руках при серцю матери. Вона сиділа над нашою колискою, берегла нашого сну і своєю вірною любов'ю укоювала наші болі. Перші солодкі слова почули ми з її уст, вона вчила нас молитися і при її руці ставили ми наші перші кроки. Вона знаходила свою втіху в нашій щастю, по її лиці спливали сльози в нашій горю. Тому кожда добра дитина так дуже любить свою любу матір і мило згадує її кожний чоловік, хочби в його грудях як пусто і зимно було.

Але ми маємо ще иншу матір — Пр. Діву Марію. Та вона не є нашою звичайною, тілесною, тільки духовою матір'ю. Вона є матір'ю, через котру ми всі наново родимося. Вона зродила Ісуса Христа, Сина Божого, що сам є життям і нам дає нове життя. Гідности божого материнства ніхто не всилі заперечити Пр. Діві Марії, якщо не схоче стати в супереч світлові віри, свідощам св. Письма і науці католицької Церкви.

Зовемо Пр. Діву Марію Матір'ю Божою або Богородицею, бо почала і зродила по людській природі того, котрий по божій природі є правдивим Богом. Вона дала життя тому, котрий є первотворцем всіх сотворіннь; в часі зродила того, котрого предвічний Отець від віків зродив; носила в своїй утробі того, котрого небо і земля не можуть обняти. А якщо так можна сказати, Пр. Діва Марія бере участь в правах небесного Отця над своїм достойним почитання Сином, і сей, що всій природі приказує, є підвласним і підчиненим їй. Якже високе достоїнство досягнуло дитя Йоакима і Анни! Мовчати і дрожати повинні тут всі сотворіння — кличе св. Петро Даміян — і навіть не важитися дивити на таке безконечне достоїнство. Нема більшого достоїнства понад достоїнство Матери Божої. Бог міг сотворити красший світ як сей дійсний, але не міг наділити ніякого сотворіння висшим достоїнством, як наділив Матір Божу. Чи не найвисшою ознакою почитання були слова, які колись вирекла перестрашена Єлисавета: „І відкіля мені се, що мати Господа мого прийшла до мене“? Лук. 1, 43. Якщож Марія є Матір'ю Божою, то зовсім певно можна сказати, що спомагала при ділі нашого відкуплення, бо дала свою найчистішу кров на утворення найсвятішого тіла Ісуса Христа, котре стало після ціною

заплати за наше спасення. Вона кормила своїми грудьми того, котрий принісся в жертву за гріхи світа; жертвувала свого Сина в святині і на хресті за спасення людського роду, та як Мати Всевишнього мала гідність і достоїнство співділати при нашім відкупленні. Пр. Діва Марія зродила життя всіх родів, і тому всі роди величають її. З тої причини кличе св. Августин: „Ева носила сльози в своїм лоні, Марія радість; та грішників, ся святих зродила; та кару принесла на світ, ся спасення, та гріх розмножила, ся заслугу; та зранила, отся цілила“. Ева зродила нас до смерти, Марія до життя; Ева зрабувала нам рай, Марія знов засадила поміж нами дерево життя й отворила нам вступ до непроминаючого раю. Ева стратила благодать, через Марію відзискали ми наново благодать, Марія є праматіррю нового людського роду.

Як Мати Божа Пр. Діва Марія тісніше злучена з трьома божими особами, з Пр. Тройцею, від всіх сотворінь. Вона є донькою предвічного Отця, матіррю Божого Сина, нареченою Св. Духа. Як донька предвічного Отця є ділом його всемогучости; як мати Божого Сина — мешканням Божої мудрости; як наречена Св. Духа посідає всі скарги його любови. Вона є найсовершеннішим божим твором — промінем Божества.

Марія є матіррю Бога і в наслідок сього також матіррю людей. її достоїнство як Матери Божої є для нас запевненням її могучости, а як мати людей дає нам запоруку своєї доброї волі. Пуста булаб наша надія, якби Марія мала тільки могучість і силу без доброї волі або добру волю без могучости й сили; але де могучість і сила сполучені з доброю волею, там наша надія жива та сильна і ми маємо смілисть і відвагу жадати потрібних для нас благодатий. Марія є наймогучішою, найсильнішою і найліпшою зі всіх материй. Нема в неї нічого терпкого ні відражаючого; материнське її серце повне співчуття, доброти і милосердя. „О блаженна надіє, безпечне прибіжище — кличе радісно св. Анзельм — мати мого Бога є разом моєю матіррю“. З якою певністю можемо надіятися на наше блаженство, коли воно зависить від рішення нашого доброго Брата і співчуваючої нашої Матери.

Пр. Діва Марія є ранною зорею, що зноситься над нашим овидом. Вона красна як місяць, ясна як сонце, страшна як готовий до бою полководець. Місяць окидує промінням темряву ночі, ранна зоря віщує зарання, ясне сонце огріває й освічує повну життя днину. Ніч є станом гріха, зарання часом покаяння, день ознакою благодати. Хто в грісі є, нехай дивиться на місяць і кличе Марію, щоби за ласкою свого Сина окинула його серце промінем покаяння! Бо хтож коли кликав її серед ночі гріха і не був вислуханий? Марія-ж є матіррю чистої любови і святої надії. Хто зведеться на за-

ранню до покаяння, нехай зверне свої очі на ранну зорю і кличе Марію, щоби за ласкою свого Сина спонукала його до надолуження! Бо хто ж коли кликав її з набожністю і не був вислуханий? А що життя чоловіка на землі є безнастанною боротьбою зі світом, похотями і діаволом, нехай кождий, кого тільки нападують сі вороги, звернеться до Марії, а вона зявиться сейчас як готовий до бою полководець і закрие його перед смертоносними ударами ворогів своїм небесним омофором. Марія є дошкою ратунку для грішників, нашим прибіжищем і підставою нашої надії. Коли побожно будемо стукати до неї, змилюється над нами і вилучує нас з горя і смутку. Не хибує їй ні на силі, ні на волі, бо вона є царицею неба і землі і матір'ю милосердя. Вона є наша мати, а деж може мати забути на своїх дітій?

Марія є другою, що появляється на небі, щоби знов не вигинув людський рід. Вона, се — керниця Якова, при котрій навернулася самаританка — керниця повна милосердя. Богато грішників завдячує їй своє навернення, багато праведників свою непохитну постійність, багато святих вінець своєї слави і заплату в небі.

Христіяни! Прибігаймо завсіди до Пр. Діви Марії, матери милосердя, нашого життя і нашої надії по Бозі! Кличмо і зітхаймо до неї на тій долині сліз, де плач і стони над нашим горем і нуждою є нашим щоденним заняттям! Благаймо її, щоби звернула на нас милосердні свої очі і в свого Сина вимолила для нас свободний вступ до небесного царства після нашої туземної повної злиднів мандрівки. Не жадаймо від неї ні дочасних дібр сього світа, ні звільнення від хрестів і прикростий життя! Хрести і прикрости будуть для нас нагодою до покликання, якщо їх будемо добре уживати. Щоби в надії на наше спасення ми могли нести їх, просім Марію о ввєднання для нас чесноти терпеливості та о відразу до гріха, що є одиноким нашим злом, котрого мусимо боятися. Просім її, щоби дозволила заховати нам ту чистоту серця, покору і всі прочі чесноти, завдяки котрим вона такою милою стала Богови. Молім її, щоби показалася для нас матір'ю милосердя особливо в годині нашої смерті, коли буде важитися наша вічна судьба. На ту послідну хвилю нашого життя взиваймо передовсім заступництва Пр. Діви Марії, щоби не мав ніякої власті над нами ворог спасення та щоби смерть була для нас переходом до вічного блаженства, щасливим поворотом до нашої небесної батьківщини. Амінь.

Воздвиження Чесного Хреста

„І коли я буду взнесений від землі, то всіх притягну до себе“. Іван XII, 32.

В задумі і в розкаянні стоїмо сьогодні довкола прибраного в осінні цвіти хреста й згадуємо щасливу хвилю його віднайдення й радісний день його вивиснення. Старенький патріарх Макарій підніс тоді на горі Голгофті хрест, а зібраний довкруги народ бився в груди, кааявся, припадав до землі і кликав з глибини серця: „Господи помилуй“.

Хрест є знаменем побіди Ісуса Христа над діаволом і прославлення християнина. Хоч зроблений зі звичайного дерева і не видно в нім нічого незвичайного, всюди про нього говорять і величають його в піснях і молитві. Бачимо його в церквах і хатах. Ідім на цвинтар і не знайдемо ні одного християнського гробу, де не булоби хреста з дерева чи каменя. Глядім на церковну вежу і там знайдемо хрест. Вийдім в поле і знов побачимо посеред філюючого зеленого збіжжя хрест з розтягненими неначе до благословення раменами. А перейде християнин біля хреста, здимає шапку і хреститься. Пробудиться ранком зі сну, чи удається вечером на спочинок робить на собі³ знак святого хреста. Знаком святого хреста благословить священник вірних в церкві і конаюча на смертній постелі мати кличе своїх діточок до себе та робить над ними останній раз знак святого хреста, заки ще замкне свої очі на віки!

Християни! Високо цінім і почитаймо хрест, бо хрест, як знамя побіди Спасителя над діаволом і смертю, притягає нас всіх до себе, і заохочує нас до терпеливого зношення терпінь та вказує нам безнастанно в гору на небо.

Якась дивна, непоборима сила тягне серце чоловіка до хреста. Хто почислить ті довгі ряди людей, яких притягнув і пригорнув до себе хрест, почавши від сотника сторожі на Голгофті, що визнав в помершій Ісусі Сина Божого, а скінчивши на мужах християнського і поганського світа наших днів, що під хрестом глядають відради і пристани супокую тай тих пребогато людей, котрих ніхто не міг перерахувати, з кожного народу і роду і людей і язиків стоячих перед престолом і перед Агнцем, зодягнених в білі одежі з пальмовими вітками в їх руках. Отк. 7.9. Хто може притягнути і пригорнути до себе душі так, як Ісус, Син чоловічий і Божий, що з неба зійшов на землю і знов повернув до неба?

Коли оглядаємо околицю, підносить нас на дусі хрест на церковній вежі і втомлене наше око шукає в нім повного

глибокого значіння спочинку; чи ж не є се потяг до хреста? Нас зворушує паломник, що клячить під хрестом, старець і мати з дитятком на руках, що сидять під хрестом; чи ж не є се потяг до хреста? На зворушений наш ум примирюючо ділає хрест на сірій збочі та понурім узгір'ю і дикій кручі і на місці огидного злочину; чи ж не є се потяг до хреста?

Довгі віки зноситься хрест понад історією людськості, глядить на широкий світ, притягає всіх людей в свої витягнені рамена, хоче притягнути також нас. Але якщо хочемо, щоби хрест притягнув і пригорнув нас в свої рамена, то мусимо дати себе притягнути, бо проти нашої волі не може нічого вдіяти, навіть божа всемогучість, щоби не насилувати нас.

Приходім всі по зірваний для нас овоч з хрестного дерева. Шукаймо його в св. Причастю і в Службі Божій, бо тут тепер знаходиться сей овоч, що на хресті колись дозрів. Споживаймо сей овоч, коли хочемо нешкідливою зділати отрую заказаного райського дерева, яку передали нам наші прародичі. Приймаймо якнайчастійше найсвятійше Тіло і Кров Господа нашого Ісуса Христа! На виднім місці ставмо хрест в наших домах й оповідаймо своїм діточкам про те, що сталося на нім. Відкриймо їм таємницю розп'ятого Сина Божого і зацепім любов і страх перед Христом Спасителем.

Всі терпіння і прикрости в нашім житт'ю, се — наш хрест. Безперечно, що се великий тягар для нас, але терпеливо двигаємо його на своїх раменах, скоро глянемо на Христа Спасителя з хрестом на раменах в дорозі на Голгофту. Скатований до крові двигав свій хрест Христос Спаситель, двигав його Симеон Киринеєць на своїх плечах, двигаймо також ми і ніколи не нарікаймо на великий їх тягар. Послухаймо, що оповідає німецький поет Шаміссо в одній зі своїх легенд про вибір хреста: З далеких країв вертає змордований довгою дорогою паломник і з неохотою несе свій хрест в тій надії, що в недовгім часі удасться йому виміняти сей невідгидний хрест на інший, лекший і принагідніший. В долині бачить перед собою довгу та широку шопу, а в ній повно хрестів. Жваво прямує туди, щоби тут зпоміж безконечної скількості хрестів вибрати собі такий, який саме бувби відповідний до його сил. На бік кидає свій хрест, цілий опорошений і окервавлений ізза далекої дороги та поздовж і поперек переходить шопу, пильно приглядається хрестам і по черзі пробує їх, але ні один не надається йому. Вже і день минає, але ніяк не може вишукати такого хреста, який бувби відповідний до його сил. Вкінці побачив на боці ще один незначний хрест, що своєю величиною і тягарем якраз надавався на нього. Приступає до нього, підносить його, кладе на свої рамена і радісно кличе: „так, се той сам, якого я бажав“. Алеж коли став ближше

приглядатися йому, пізнав здивований, що се хрест, який досіль носив з таким негодуванням.

Ми, християни, будуємо звичайно в виді хреста божі храми з чолом до сходу сонця. Не забуваймо однак, що ми є також божими храмами і своїм тілом творимо вид хреста. Хто хоче пересвідчитися о тім, нехай розтягне свої руки, а побачить на собі справдішній хрест, звернений в гору до неба. А знаємо ми, чому наше тіло творить собою вид хреста? Тому, щоби в нашім туземнім життю ми нічого більше не надіялися, як тільки хрестів. Навіть Божий Син не був звільнений від тягарів і двигання хрестів, коли прийняв на себе людське тіло. Невжеж ми малиб бути звільнені від хрестів? Тому зносім так терпеливо і з таким підданням себе божій волі наші хрести—всі терпіння і прикрости дочасного життя, як зносив їх Ісус Христос. Через терпеливе зношення прикростий в життю станемо співучасниками заслуг Ісуса Христа й осягнемо вінець небесної слави. Під хрестом входимо в правдиву, близьку звязь з нашим Спасителем Ісусом Христом.

Хрест вказує нам заєдно на небо. Туди звертаються наші очі, хоч понад нашими головами летять хмари смутку і шаліє буря життєвих хвиль, тиснуться сльози з очий і болі з ніг валять, хоч кругом ненависть і неправда. Прийде час і хмари пролетять і буря затихне, болі щезнуть, любов і правда запанують довкруги і маєстатичний блеск хреста засяє на облаках погаслого неба як знак побіди над злобою світа. Ніколи не забуваймо, що терпіння є переходом до вічності, ціною вступу до неба.

Ланцюхами любови притягає нас до себе Спаситель, відколи зістав вивисшений на хрест, а з хреста на Голгофті на небо. Але хоч яка велика і могутня та сила притягання, не є вона невідпорною для тих, що не хочуть дати себе притягнути.

Нехайже надземна сила хрестного дерева притягає наші уста до ран розп'ятого на хресті Спасителя, коли положилося на ложе смерті. Який се величавий вид, коли лагідне світло вічності бе з очий спокійно конаючого мученика і надією на вічне блаженство прояснюється зболіле його лице. Подібно також заосмотрена й покріплена Найсвятійшими Тайнами душа вмираючого християнського праведника жде спокійно удару останньої своєї години і переходу до вічності. Довгі роки терпіння зникають раз на все перед блаженною вічністю як тяжкий сон перед ясним світлом дня. Ще тільки хвиля, а стане перед престолом свого Спасителя в білій як сніг одежі і з хорами ангелів і святих співатиме псалом радості.

В раю росло дерево розуміння доброго і злого, а що чоловік з нього їв? Смерть собі їв і стратив небо. А хрест є для нас деревом життя, бо мав на собі найблагородніший

овоч — розп'ятого Ісуса Христа, дотикався його тіла і був облитий його кровю. Возьмім хрест з історії людства, а пропаде людське спасення. Християнству завдячує хрест своє прославлення, а для християнина є хрест символом і знаком звеличання, бо на хресті вмер Христос Спаситель і відкупив людський рід. Хто любить Христа Спасителя і радується спасенням, радується також оруддям спасення.

Святий, спокійний знак хреста є тим, у чім сходяться та єднуються дочасність і вічність. Амінь.

Свято великомученика Димитрія

„Се ті, що прийшли з великого горя“. Откр. 7, 14

Земля, се — місце вигнання, терпіння і безнастанно боротьби зі злобою діавола і світа. Переможцями в тій боротьбі стають сильні духом, що вміють панувати над собою та в потребі не заважають життю своє віддати задля висших цілей. Такими переможцями вийшли з довгої тристалитньої, нерівної боротьби з пануючим тоді ще сильним поганським світом перші християни. Вони були глибоко пересвідчені про правдивість Христової віри, вірили в перемогу правди і задля неї не лякалися найстрашніших мук, які тільки людська уява та злоба могли вигадати, а около тисячі й тисячі мучеників віддало навіть життя для неї.

Сьогодні святкує наша Церква пам'ятний день смерти св. Димитрія, одного з безчисленно великого числа мучеників, що пролляли свою кров за Христову віру серед найбільшого душевного супокою, без прокльонів і нарікань.

Християни! Будьмо, як св. Димитрій, сильні духом, щоб кріпко держатися своєї християнської віри і спокійно вмирати.

Святий великомученик Димитрій побачив світ серед пишних, великопанських палат на побережжю егейського моря в портовім, грецькій городі Солуні. Богаті та заможні його родичі потайки визнавали Христову віру, були дуже побожні і дали своєму синові-одинакови старання виховання в душі християнської релігії. Вже від найранших літ свого життя визначався Димитрій рідкою побожністю і незвичайними християнськими чеснотами. Колиж дійшов до літ зрілості, заіменовано його солунським воєводою на місце помершого батька. Він займав се високе і почесне становище, але як християнин пам'ятав, що не багатство і слава є головною ціллю життя, а старання за спасення душі. Тому совісно сповняв наложені на себе обов'язки та як ревний християнин понад все боявся Бога, явно визнавав ім'я Ісуса Христа і других до сього приводив. Колиж цар довідався про його

явне, наскрізь християнське життя, не йняв зразу сьому віри. Щойно з поворотом після війни з Сарматами вступив по дорозі до Солуня і велів св. Димитрієві явитися перед собою та оправдатися з роблених йому закидів. Але Димитрій зовсім не гадав оправдуватися перед цісарем і рішився радше все стратити, навіть життя пострадати, як виректися Христа. Тому вже заздалегідь розділив весь свій маєток, срібло, золото і все своє багатство поміж бідних і сміло заявив цареві Максиміянови, що він християнин і нізащо в світі не відступить від своєї віри. Розгнівався Максиміян і приказав увязнити Димитрія за таку смілу відповідь.

Небогато знайдеться поміж нами таких відважних, сильних духом, котрі добровільно рішилися би відказатися від всіх почестий світа, позбутися майна і всіх багатств і добровільно йти до вязниці задля Христової правди і науки. Є такі люди, що легко, як рукавичку, змінюють віру своїх батьків і готові навіть виректися самого Христа задля марного зиску і вигоди та пустої суєти світа. Захланність звичайно затуманює і засліплює нас і ми забуваємо навіть, пощо живемо на землі. Коби тільки трохи вигідніше жити й якнайбільше нагарбати марної мамони, се одиноке ясне стремління, одинока ясна ціль нашого життя. Коло сього безнастанно обертаються наші гадки, про се тільки думаємо, в сім тільки видимо ціле своє щастя.

Бог справді дозволяє в справедливий і уміркований спосіб побільшати своє майно, але строго наказує не любоватися в нім і не привязувати до нього свого серця, користуватися ним для добра слави і добра ближніх. Але передовсім повинні ми усильно старатися о те, що постійне і вічне, о спасення своєї душі і вічне життя. Тому треба кріпко і постійно держатися своєї віри, а в потребі радше відказатися від всіх почестий і достатків, як виректися Христової релігії, або хочби тільки змінити свій обряд, в котрім ми зросли і виховалися. При всіх наших стараннях, смутках і життєвих турботах не забуваймо на ті страшні слова Христа: „Хто відречеться мене перед людьми, того й я відречуся перед Отцем моїм, що на небі“. Мат. 10, 33. Гарт душі і сила духа дадуть нам при допомозі божої ласки перемогу над життєвими пристрастями, переслідуваннями і злобою світа.

Після увязнення Димитрія улаштував Максиміян жорстокі видовища для своєї розради і для забави населення солунської провінції. На сих видовищах полисувався своєю силою велит Лій, що з високого помосту спритно і хитро скидав своїх противників на уставлені рядом попри поміст списи, на яких серед страшних мук вони кінчили своє життя. Колиж до сих звірських змагань гордий Лій почав з кпинами взивати і приневолювати християн, піднявся боротися з ним християнин, на ім'я Нестор. Він відвідав насамперед

Димитрія в вязниці, що весь час молився і прославляв Бога, та попросив його о благословення. Димитрій перехрестив його, поблагословив і сказав до нього: „Лія ти переможеш, але і сам умреш за віру Христа“. Скріплений на силах Нестор пішов, станув до боротьби з Лієм і голосно закликав: „Боже Димитрія, поможи мені!“ Опісля кинувся на Лія, скинув його з помосту й убив його на списках. Розярений з лютоści цар велів сейчас стягти голову Несторови та заклоти списками Димитрія, що сталося дня 26. жовтня 306. року. Сам Бог прославив після смерті Димитрія, бо з його тіла текла пахуча масть, від котрої много недужих відзискало здоровля. Звідси то зовемо святого великомученика Димитрія мироточивим.

Супокійно, тихо, з солодким усміхом радості на устах витали правдиві ісповідники Христової віри оруддя своїх мук і вмирили в тім переконанню, що „подвигом добрим подвизалися“. Серед найстрашніших мук, вигаданих дикими помислами людської уяви, гинули вони в повільнім конанню, а однак ні стонів, ні зойків, ні скарг, ні нарікань не було чути з їх уст, не вичитавби найменшого болю з їх лиць. Зі степенуванням їх мук, степенувалася їх радість і супокій серця. Павло уносився на радощах серед тяжких злиднів життя. Петро та Йоан ликували, коли удостоїлися бути зневаженими задля Христа. Андрій з одушевленням витав свій хрест, а св. Лаврентій жартував оточений полуміннями палаючого костиря. Цілі хори мучеників старалися як найбільше уподобатися зненавидженому, поборюваному, переслідваному і розп'ятому від світа Христови. Вони виділи небо отворене і Христа з вимахуючою до них пальмовою галузкою в руках. Чи ж супроти того їх душі могли відчувати болі смерті при таких захваті небесного блаженства? Чи ж може бути смерть гіркою для того, котрий для Христа зводить останній свій бій? Солодощі небесних радостей падуть каплями до чаші терпінь і перебивають всю її гіркість.

А тепер спитаймо себе, слабодухи, без кріпкої віри в красшу будучність і вічне щастя в небі, якеж буде наше розставання зі світом? З чимже ми, самолюби, що вміємо тільки повзати по землі, станемо перед престолом Всевишнього? Який буде наш кінець, яка заплата чекає нас після смерті від Бога і людей? Зовемо себе христіянами подібно, як звали себе ними святі мученики і непохитні ісповідники Христа, але нема в нас ні правдивої християнської віри, ні солодких овочів її, бо нема в нас ні гарту душі, ні тої сили духа, що мали її Христові ісповідники перших віків і святі мученики. В погоні за солодкими розкошами світа серед низьких турбот на землі спливають нам дні нашого життя на землі, поки вибе наша остання година і застукає смерть до нас. Хтож привитає нашу душу тоді й який вираз наго-

го лица буде в годині смерті? Щасливий той, котрого життя перенизане правдивою християнською вірою і солодкими овочами її, бо в нього є гарт душі, завзятість і сила духа перших християн.

Християни! Будьмо сильні духом, держімся кріпко своєї віри, не повзаймо по землі як повзуни, а шукаймо того, що в горі, коли хочемо стати переможцями та ввійти до щасливої вічності. Там привитає нас Христос Спаситель з пальмовою галузкою в руках і заведе нас до своїх весільних хоромів, де з святим великомучеником Димитрієм поміж хорами ангелів будемо радуватися і веселитися та вихваляти і прославляти Бога. Амінь.

о. М. Яросевич

Різдво Пресв. Богородиці

Начало нашого спасення, людіє,
днесь бисть.

Люди, нині починається діло нашого спасення, бо нині неплідна мати з старинного роду родить давно вже пророками заповіджену Діву, що має стати матір'ю і приємницею Бога. Радуйся, праотче Адаме, веселися, прамати Ево, бо нині родиться Марія, котра відчинить нам назад райські ворота.

Ось тими словами висказує св. Церква свою радість з рождства тої, що змала тяжкий гріх праматери Еви. Тішитися нині св. Церква, і до своєї радості запрошує всіх нас; бо день рождства Прч. Діви Марії, то день дуже важний в ділі спасення нашої душі.

Надійшов час, коли Син Божий мав зіступити з неба на землю; одначе не міг Спаситель зійти з неба скорше, доки не народилася Святійша між всіма святими, котра стала його приємницею-матір'ю. Нині почалося наше благовіщення; нині народилася та, котру стільки часу чекали патріархи, пророки і св. Мужі ст. Завіта. Нині зійшла зоря; нині кінець ночі і тьми, нині початок Сонцю спасення душ наших. Без того Сонця людям булоби тяжше ніж без того звичайного сонця, що світить на небі.

Тож витаємо тебе, новонароджена Діво! Витаємо тебе, Царице; витаємо тебе, Надіє наша.

Як без дерева не булоби овочу, так без Марії не булоби Христа.

Отець Пречистої Діви звався Йоаким, мати Анна. Вони вели свій рід зі старої родини царя Давида; тепер однак

жили в убожестві. Не мали ніяких маєтків ні достатків земських; але зате, мали велике майно душі; бо праведні і побожні були такі, що не було на світі другої пари людей такої побожної, такої чистої, такої ревної до служби божої, як вони. Старенькі вже були, а не благословив їх Г. Бог діточками, хоч дуже о ту ласку Бога блага́ли. Вкінці вислухав Г. Бог їх просьби і дав їм дочку, котрій рівної ніколи на світі не буде. Яка велика радість наповнювала їх груди, як щиро тішилися, коли прийшла на світ Преч. Діва! В довгий, горячий, щирій молитві подякували Г. Богу за ту ласку, що вислухав їх просьби.

Тай ми, дорогі браття і сестри, тішимося, коли Г. Бог поблагословить нас дитинкою. На який же спосіб обявляється найчастійше та наша радість? Чи ми ту хвилю обходимо по божому так, як св. родичі Пресв. Діви? Чи ми дякуємо Г. Богу за той дар в щирій молитві? Мені здається, що воно не так у нас, як повинно бути у християнських родичів. День уродин нашої дитини дає нам спосібність до веселої, часто грішної забави. Ледви лиш дитина вродиться, так зараз домашні промишляють, де то взятиби гроший на гостину? На той час гроші мусять бути, хочби прийшлося дещо заставити в жида або запозичитися на лихву. Несуть куми дитину до хресту і велику ласку Богови роблять, як по дорозі до корчми не вступають; але таки частейко буває, що не конче то твезі до церкви приходять.

Аж страх і стид о тім погадати, щоби душа християнська мала так мало пошановання, що важи́лася нетвереза переступити поріг дому божого. Чиж вид тої невинної дитини і ті св. обряди св. тайни хрещення не порушать твого серця, чоловіче, до вдячності і до віддання належної хвали Богови? Таж ви принесли дитину, щоб вона відроджена до нового життя могла любити Бога і вічно йому служити. Одна душа більше прийшла на світ, щоби славити і любити Бога, але прийшла з первородним гріхом; з церкви вийде обмита в купелі хрещення ласкою Св. Духа, як дитина божа, з правом до вічної щасливости. Радуйся, батьку! тішся, мати! веселися, ціла родино! Поблагословив вас Бог найбільшим благословенням. Дитина се радість ваша; ото потіха ваша, ото надія ваша; се підпора вашої старости. Вид тої дитини повинен вас побудити до віддання належної чести Г. Богу; на вид тої дитини, котра вас татом і мамою кликати буде, повинні ви собі простити всі давні урази і непорозуміння та постановити, що відтепер будете вести ліпше, святійше, примірнійше життя для упрощення ласки божої собі і своїй дитині і для доброго приміру.

Ото по св. хрещенню відбираєте дитину з рук Церкви святу, невинну. Горе вам, коли будете причиною, що вона свою невинність утратить. Ледви вернете до хати з новим

воїном Христовим, зараз починається прийом. Та нехайби! Приємів Г. Бог не наказав. Сам І. Христос, коли ходив по землі, заходив часом на гостину до різних людей, на весілля навіть був, воду в вино перемінив. Але ріжно можна гоститися: з Богом і без Бога. От прийшли запрошені гості зіли, що Бог дав, випили там склянчину пива, поговорили собі, як Бог приказав, та розійшлися, бо то в хаті мати хора лежить, потреба їй спокою. Се гостина з Богом, за таку гостину честь вам, господарі. Але щож, у нас нема гостини без горівки, а де повно горівки, там мусить бути і діявол, там уже Бога нема. Гості і їсти не конче похочують, щоби лиш чарка була цілий час повна. І ллють у себе ту отрую жидівську, аж доки в головах не позавертається. Скількиж то при такій гостині гріха, скільки безбожних співанок, скільки плюгавих слів, а навіть і діл! В церкві відреклися куми діявола, а в хаті знов він господарить. Чи може такою гостиною хочете його перепросити за те, що ви йому душу видерли, коли дитину охрестили? А тому, що дитина ще грішити не може, то спішайтесь куми, щоб її в тім виручити, заступити. Куми приймають при св. хрещенню на себе обовязки родичів, тому і називаються „хрестними родичами“.

Чи ж думаєте, що як впетесь на хрестинах, то вже виповнили ви ті обовязки і вже нічого більше робити не маєте? Мати по породі лежить хора нераз у бідній, убогій хатині, потребує і ліпшої вигоди і більше старання і здоровшої страви, а тут нема ані за що купити муки, ані кавалка якого мяса, бо останній гріш, який був в хаті, пішов на горівку. А коли кумове і куми пють до себе за здоровля матери і дитини, вони, не маючи помочі, можуть зійти з сього світа. Чи ж не можна забавитися по божому, прийняти гостий тим, що Бог дав: хлібом, сиром, маслом? Чи чоловік для живота сотворений, і тільки тоді щасливий, коли добре наїсться? Тільки тоді бавиться, коли впеться? Маєш гроші, купи замість горівки теличку або вівцю, нехай росте і множить на віно для твоєї дочки, на дарунок для невістки. Купи пару пнів пчіл, нехай роблять мід для твоєї дитини, заки підросте, збереться красний гріш, за котрий можна буде дитину посилати до школи. Купи пару щіп, посади їх у саді на памятку хрещення твоєї дитини, а Господь Бог поблагословить, то і деревця і дитина нагородять твою працю і старання красним і смачним овочем.

Просімже нині народженої Пречистої, щоби вона випросила нам ту ласку, щоб ми могли наслідувати її в життю, а тоді все инше само прийде. Любов наша до неї буде додатком всього благословення божого, яке відродить у нас чесноту християнську, внесе щастя в нашу родину, молодь

окрасить чистотою і омерзить їй гидку розпусту, в терпіннях наших дасть нам витревалість, щоби ми без нарікання зносили всі хрести і недогоди, якими нас Господь Бог карає за наші гріхи, щоби Преч. Діва випросила нам щасливу смерть, а по смерті вінець небесної слави. „Под твою милость“...

о. Богдан Цурковський

Празнична проповідь

Азъ есмь пастирь добрый, пастирь добрый
душу свою полагаетъ за овци.

Йоа. 10, 11.

Радісно, весело сьогодні в цім храмі святім, що аж серце в груді радується! З соток, з тисяч грудий несеться побожна пісня в облаки небесні, сотки вірних сердець бються сьогодні скорійшим живчиком, а святочний, торжественний голос дзвонів так неначе з псалмопівцем кличе-закликає: „Хваліте Господа, князі і ви, що є судіями людей; хлопці і дівчата, старі і молоді нехай вихваляють ім'я святе Господа свого“ (Пс. 148).

І зі всіх сторін зійшлися ми тут, в сім храмі святім, не одні може і далеку дорогу відбули, не жалували цього горячого часу жнив, щоб тільки „доброму Пастиреві“, Ісусови Христови, зложити щирю, з глибини серця пливучу подяку, що ласкою своєю не дав нам у цих для св. віри тяжких часах зійти з правдивої дороги на манівці, хижим вовкам на поталу.

„Я пастир добрий“ — сказав Ісус Христос сам про себе. І дійсно тільки з любови до свого стада, до роду людського, прийняв він людське тіло, в злиднях та недостатках своє земське життя вів, щоб в кінці смертю на хресті закінчити земську долю доброго пастиря.

І Апостолам Христос Господь оставив цей світлий примір доброго пастиря та дав їм приказ, щоб наслідували його. І услухали вони голосу свого божественного Пастиря і пішли в світ, щоб голосити його пресвяту науку, щоб вірно пасти його стадо. А мов величезна скала-граніт представлявся для них цілий тодішний світ. Через первородний гріх віддалений від життєдайного жерела правди, від небесних висот, ступав цей світ тільки по землі і тільки на цій землі шукав щастя та укоєння спраги душі. І цю тверду, претверду скалу-граніт мали Апостоли лупати, мали з неї зділати урожайну ниву, пригожу до засіву божих правд. Щоби ви, дорогі во Хр. браття і сестри, сказали такому чоловікови,

який з малим молоточком вибравсяби лупати скалу на каміння? Правда, ви йому щиро сказалиби: „Чоловіче, шкода твогойоу труду“, а деякі і висміялиб його! Подібно представлялися — по людські судячи — і вигляди Апостолів в їх пастирській праці. Булиж це люди прості, неосвічені, які в тяжкій щоденній праці своїх рук заробляли на чорний кусок хліба. Як отже їм других учити було, коли самі невчені, а деякі і неграмотні були. А до цього чи і ця наука, яку вони голосили, була здібна відразу припасти до серця людям? Чи може голосили про щастя та земські достатки? Чи закликали людей приманчивими словами: „Ходіть до нас, пристаньте до нашої віри, а побачите, що зникнуть від вас біда та злидні, богатими та щасливими зробимо вас на сім світі“? Чи може потурали всяким похотям та пристрастям? Де там! Противно! Вони проповідали „Христа розпязого“, Христа, що казав: *„И иже не носитъ креста своего, и вслѣдъ мене грядетъ, не можетъ мой бити ученикъ“* — а хто не носить хреста свого і не іде в слід за мною, не може бути моїм учеником“ (Лука 14. 27.). „Ні, чоловіче“ — голосили вони — „тут, на цім світі, на цій землі, не будеш і не можеш бути цілковито щасливим; в поті чола твогойого будеш їсти твій щоденний хліб, під тягарем життєвих хрестів клонитися будеш, терневою дорогою ступатимеш, бо не тут, на цім світі, твоє призначення, а там у Бозі, твоя правдива вітчизна“.

А однак за допомогою божої ласки Апостоли, а відтак їх наслідники, упасли тисячі й тисячі овечок, завели їх до Христа. А цілі ряди таких добрих пастирів звели кроваву боротьбу, боротьбу на життя і смерть з кровожадними вовками, які від віків кружили і кружать коло Христової вівчарні та тільки глядять, чи часом яка овечка не відібеться від свого стада, щоб її піввати. Не жалували Апостоли і свого життя, щоб тільки Христового стада на погубу не дати.

Таким добрим пастирем був св. Петро, перший між Апостолами, таким був Апостол народів св. Павло, такими були всі прочі Апостоли та Ученики Христові. А за ними тисячі й тисячі їм подібних добрих пастирів числить та славить наша св. католицька Церква. По всіх сторонах землі, по всіх краях та у всіх народів прославляли вони свого першого Пастиря та голосили божественну його науку.

(Докінчення буде)

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 9

ЛЬВІВ

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1929

о. Богдан Цурковський

Празнична проповідь

(Докінчення)

Дорогі в Хр. брати і сестри! Майже дві тисячі літ ми-нає від цієї хвили, коли то перші пастирі Христового стада розійшлися в світ, щоб після Христового зазиву пасти його стадо. Дві тисячі літ! Який великий, превеликий простір часу! Скільки то за цей превеликий час зайшло змін на світі, скільки то могучих держав, скільки народів перестало існувати! І чи за цей могучий простір часу зайшли рівнож зміни і в католицькій Церкві? Чи може вже ревні та добрі пастирі перевелися у ній? Чи нам, потомкам славних та вірних батьків, глядіти тільки на давнє, минуле? Невже чимсь подібним і сьогодні повеличатись не можемо? О, ні, на щастя, ні! Від початку свого існування аж по сьогоднішній день видавала і видає католицька Церква многі тисячі добрих та вірних пастирів, які з повним запертям себе, з повним пожертвуванням пасуть повірене собі стадо Христове. Певно, що цього цілого дня не вистало б, колиб я вчисляти хотів діла та терпіння добрих пастирів по світу, колиб між іншими тільки згадати хотів про діла та подвиги цих місіонарів, що то в недоступних та диких краях, між дикими та ворожими племенами проповідують науку Спасителя. Дятого погляньмо і то тільки побіжно на це, що нас найбільше повинно займати, на нашу греко-католицьку Церкву, на наш український народ. І ми, хоч бідний та нещасний народ, можемо рівнож повеличатися цілим рядом добрих пастирів і сміло можна сказати, що саме ці ряди добрих та ревних пастирів становлять одну з найсвітлішших картин в історії нашого народу. Таким добрим пастирем був у нашого народу між іншими св. Йосафат Кунцевич, архієпископ полоцький, який в обороні свого стада своє життя поклав; таким рівнож добрим пастирем є і теперішній наш владика митрополита Андрей. Бо коли то настали тривожні часи для нашої Церкви, коли здавалося, що вже остання година вибила для нашого народу, то він твердо мов скала стояв при своїм стаді, остерігав його

перед фалшивими пророками, щоб в кінці поділити долю нещасиого свого стада.

А скількиж то було в нас таких добрих пастирів, про яких світ, не знає, а які в тихій та ревний праці в винограді Христовім життя своє поклали! Такими є всі ті, які в недавніх воєнних часах, а ще частійше серед заразливих пошестних недуг при сповнюванню своїх обов'язків життя своє віддали. Переїди, брате, здовж і поперек давний австрійський край, по всяких Талєргофах, Грацах, Бригітках, Домбах і як ще вони там зовуться, ці каторги ХХ століття, заглянь у безмежні російські простори, у далеку, зимну Сибір, а знайдеш там не одну свіжу ще могилу, в якій спочивають мученичі кости доброго пастиря, якого одинокою провиною було це, що сильно мов скала стояв при своїм стаді та не дав його звести на блудні дороги. А чи знаєте, що підчас світової війни майже одна третина нашого духовенства вимерла на тиф і інші заразливі недуги, заразившись при сповіди хорих? А однак світ про це не знає! Тихо спочивають вони у своїх могилах, як тихою була їх праця, як без розголосу було їх пожертвования. На їх могилах не видніють величаві пам'ятники, про їх працю та подвиги не пишуть газети ні книжки, бо не для світової слави трудиться добрий пастир, але для Христа й для добра свого стада. Хиба від часу до часу дрібні діти-сироти, опущені та безрадні заплачуть над могилою свого батька-пастиря, а їх невинні та чисті мов хрусталь сльози вються у вінець на могилу вірного пастиря.

Та однак не всім пастирям Христового стада доводиться життя своє покласти в сповнюванню своїх обов'язків, а всетаки вони є добрими пастирями. Вони рівнож в своїм життєво накладають на себе обов'язки, несуть тяжкі хрести злучені зі своїм урядом, які густо-часто своєю величию дорівнюють жертвам крові, жертвам життя. А особливо тепер в цих тяжких часах для св. віри положення доброго пастиря не є до позавидування! Про це зрештою ви самі найліпше знаєте. Зі всіх сторін вороги Бога та вороги св. Церкви роблять могутні наступи на ваші безсмертні душі, яких берегти та вести по правдивій дорозі правд Христових є задачею та святим обов'язком кожного пастиря. Вороги св. віри дуже добре розуміють Христові слова: „Поражу пастиря, і розбігнуться вівці“, вони знають, що тільки по трупі пастиря легко дістатися до його стада, і тому всі свої наступи звертають проти ваших пастирів, проти священиків. І в тій цілі так живим словом, а дередовсім письмом розширюють вони різні клевети та очернення на цілий духовний стан і на поодиноких священиків зокрема, стараючись в цей спосіб розбудити недовіря, ба й ворожнечу між стадом і пастирем. Як тільки це їм удасться, як тільки

повстане недовіря і ворожнеча між стадом і пастирем, так уже ворота до стада стоять їм отвором, ще тільки крок, а стадо певно в їх руках знайдеться.

Розкажу вам, дорогі во Христі браття і сестри, про одну подію з часів недавньої світової війни, яку розказував мені один бувший полковник австрійської армії, наочний свідок цієї події. Здається, кождий з вас знає, так званий „італійський фронт“, а може не один з тут присутніх і сам там був. Саме на цьому „італійським фронті“, у високих альпійських горах стояв на дуже важній позиції один полк війська і то не цього добірного, так званого „штандового“, але тих сивоголових „ляндштурмаків“, яких уже сини при війську служили. Щоб зрушити цілим фронтом, треба було найперше конечно здобути позицію, яку займав цей полк. І що вже ворог наштурмувався і то десятикратно більшими та добірнішими силами, все надармо, все з великими втратами мусів уступати. І побачив ворог, що силою тут нічого не вдіє, тоді взявся на інший спосіб, на такий, якого беруться вороги св. віри. Нічю потихоньки розіслав він своїх висланників, так званих агітаторів, своїх таки людей, які попали у ворожий полон, заплатив їм добрі гроші і поручив їм, щоб вони в розмові з жовнірами цього полку так поволеньки, непомітно, ніби то жалуючи бідних людей — бо звісно, що вовк в овечій шкурі дістається до стада — почали очернювати команданта та офіцерів полка одним словом, щоби почали сіяти недовіря та ворожнечу між мужвою і старшиною. А обставини так тоді складалися, що не тяжко це їм прийшло. Бо, як самі знаєте, тяжко було за живність, за хліб чорний, за одяг, білля. Отже ці висланники, ці агітатори, почали ширити такі вістки, що живності, білля та мундурів є доволі, цісар дає аж надто, тільки командант та офіцери крадуть, що не міра. Нарід бідний гине з голоду та всяка погань чіпається його тіла, а вони, офіцери, живуть по панськи тай ще до того коштом бідних жовнярів маєтки збивають! А це була очевидна неправда, бо такі самі недостатки, принайменше на позиції, терпіли всі без виїмку; цісар не давав, бо сам не мав, і ціле населення краю терпіло голод та недостаток. Але правда правдою, а клевета й лож робили своє. І знаєте, що сталося? Ото при слідуючій наступі ворог із малими втратами заняв цілу позицію, яку через довгий час перед тим ніяк не гіден був здобути. Ось до чого довели недовіря та ворожнеча до провідників!

До такого самого доводить рівнож недовіря та ворожнеча духовного стада до пастиря. І ви нераз, слухаючи таких очернень ваших душпастирів, а може навіть у добрій вірі притакуючи їм, і самі не знаєте, куди то, як то кажуть „стежка в горох“ — що те все неправда, лож, або що воно

стократно побільшене і перекручене не до пізнання, пущене в світ одиноко в сій цілі, щоб вірне стадо Христове повести на цю дорогу, куди хочуть провідники безвірства та відступства. І для того цей Найвисший Пастир кличе до вас сьогодні з престола: „Сторожіть і моліться, щоби ви не попали в покусу“ (Мат. 26, 41), бо наоколо вороги вашої безсмертної душі.

І в імені цього Найвисшого Пастиря звертаюся до тебе, цвіте народа, українська інтелігенціє! Не потребую вам згадувати, бо самі зрештою добре це знаєте, а до цього ця страшна трагедія воєнних, а ще більше повоєнних часів ясно мов на долоні виказала, до чого може дійти чоловік, коли його душі не просвічують ясні проміни святої віри. Не потребую рівнож виказувати, яку велику й похвальну роль відгравала та відграє Церква в розвою кльтури та правдивого поступу в історії народів, а передовсім яке велике, превелике значіння має наша гр. кат. Церква для українського народа. Що ми сьогодні окремішній, відрубний народ, що не розплилися ми в морю сильних та могучих сусідів — це заслуга нашої Цеукви. Це вже і противники нашої народньої окремішности без застережень признають. А хтож инший, як не наші душпастирі були першими піонерами народньої свідомости та просвітнього і економічного підойму українського народа? І як передше, так і тепер, так в радісних, як і сумних та рішаючих хвилях в життю українського народа духовенство твердо мов криця стоїть та стоятиме біля свого народнього прапора, а передовсім берегтиме цього батьками переданого скарбу, святої віри у повіренім собі стаді. І хто дійсно щирим серцем, не тільки словами, любить свій нарід та добра йому бажає, цей рівнож мусить любити той фундамент, на яким нарід опирається — його батьками передану св. віру та його Церкву. І для того ніодин вірний син свого народа не буде ставити перешкод та колод на дорозі душпастиря; противно: старатимься рука в руку з душпастирем працювати над подвигненням та ушасливленням рідного народу. На бік зі всякими особистими амбіціями та уразами, коли ходить о такі великі цінности, як людська душа та добро українського народа!

В імені Найвисшого Пастиря звертаюся до тебе, вірний та многострадальний український народе. Великі лихоліття та нещастя перебув ти! Від нападів Половців та Татар аж до найновіших часів лягло твоїх синів без числа, цілі ріки сльоз материй, жінок та сиріт твоїх проллялися, а ти, неначе цей могучий віковичний дуб, остоявся серед цих бур та круговоротів життя. Нехай же так само всі затії та наступи ворогів твоєї батьками переданої св. віри розібються о вірну твою грудь як о непорушну гранітну скалу. А щоб

це досягнути, щоби в цих тяжких часах для нашої батьківської віри устоятися при ній, — належить передовсім кріпко держатися своїх духовних пастирів.

Спільна доля і недоля вже від віків споїла сильними вязами наш нарід з його душпастирями, і дасть Бог, що ніяка сила в світі не зможе цих вязів розірвати.

І длятого то сьогодні, в цей празник святий, в цей час ласк Божих, упадьмо на коліна перед Найвисшим Пастирем Г. Н. Ісусом Христом, та в щирій, з глибини серця пливучій молитві просім Його, щоб не щадив нашому многострадальному народови добрих та ревних пастирів, щоб ласково своєю допоміг їм нести тяжкий хрест свого звання для добра, щастя та спасіння душ свого стада. Щоб вірний наш народ сильно, мов скала, стояв при св. вірі, при своїх духовних пастирях, щоб не дався обманути та звести на блудні дороги. А коли так буде, о, тоді не бідний та опущений ми народ, але сильний і могучий, щоніяка сила, ні „врата адова“ не переможуть його. Амінь.

о. Оп. Гадзевич

Проповідь

(виголошена 1 листопада в Дрогобичі 1928 р.)

„Спічнуть і встануть“

Отсі слова приходять мені, на думку скільки разів гляну на домовину, кладовище, могилу. Перший раз вичитав я їх на входовій брамі одного кладовища, коли я був ще дитиною. Хоч тоді такі справи, як домовина — кладовище — могила — смерть, мене не інтересували, бо в мене було лиш одно бажання життя, якому, здавалось мені, не буде кінця, всежтаки вони вбились глибоко в моїй пам'яті так, що не можу їх забути. Противно, вони виринають тепер в моїй душі ще з більшою силою і зрозумінням. Видно, що в них міститься велика, життєва, а ще більша правда божя. Могила це символ смерті, а смерть це найважніша хвиля в життю чоловіка. Це замкнення рахунків книги життя чоловіка, це розлука з усім, що переживав він на світі, це такий масстат, перед котрим клонить голову кождий. Скільки разів бачу, як несуть покійника на вічний спочинок, перенимає мене жаж. І якщоб проти страхіття смерті не було ніякого, лагодячого ліку, то, здається неодному пришлося би завчасу збожеволіти. Та Провидіння Боже приходить нам тут з помічю і дає нам на це чудовий лік. Є ним вроджена нам св. віра в позагробове життя, а її

найкрасшим висловом є слова: „Спічнуть і встануть“. Вони є цілющим бальзамом на зболілу душу чоловіка, бо вимовно говорять, що смерть це тільки перехід до вічного, будучого життя. Колиж до них додамо обявлену нам віру в слова самого Господа Іс. Христа: „Я є життя і воскресіння, хто вірує в мене, має життя вічне і я його воскресну в останній день“, то це страхіття смерти блідне, уступає, а на його місце входить солодка надія на красше майбутнє життя поза гробом. Ось перед нами могила — прибрана квіттям, вкрита червоною-козацькою китайкою, приголублена синьожовтим емблемом українського народу, окружена живим квіттям — молодими вірлятами і соколятами, надією Церкви і народу. Що це значить? Що це такого, що нині в храмі самого Господа-Христа-Царя зібралась так чисельно українська громада? Чогож засіли на виднім місці представники-сеніори українського громадянства і з повагою споглядають на могилу? Тужлива-похоронна пісня лунає в домі Божім з грудий самої співацької еліти. Чогож то стільки панотців стануло перед могилою і несуть свої молитви до Христа Господа серед благовонного кадила і мерехтячого світла? Чого? Чи маю аж казати? Хибаж наше серце нам того не говорить? Це вже 10-ий раз збирається українська громада — український народ в святинях Господа Бога перед могилами, щоби віддати пошану своїм батькам, матерям, братам, сестрам — дітям українського народу, що з любови до свого рідного краю поклали свої голови в могили за найкрасші ідеали українського народу. Отся могила це лиш символ тих тисячий могил і могилок, розкинутих по цілій Україні — по полях, гаях, лісах, дебрах, горах, безвістях. Отся могила — це символ української Голгофти, яку переходив український народ серед страшного воєнного лихоліття. І хоч з тих могил віє на перший погляд духом смерти, то слова „Спічнуть і встануть“ кажуть нам чогось іншого в тих могилах добачувати. Це не звичайні смертельники лежать в тих могилах. Це наші герої, що в важкій хвилі здвигу українського народу віддали за нього все. Герої — це слава кожного народу. Тому з тих могил віє не сумом, не пониженням, але доброю славою. Хтож кличе нас до тих могил? До них кличе нас наша Церква, співтоваришка долі і недоли нашого народу. Вона то цілі століття була його підоймою і нині кличе нас до молитви за душі поляглих героїв. До них кличуть нас ці ясні душі героїв, бо вони нас тепер потребують. Їм греба нашої молитви, а передовсім тоді, коли мають віддати Господеви останній кодрант за свої немочі — за вольні і не вольні блуди в своїм життю на землі. А молитва ця, сполучена з безкровною Христовою жертвою, це для них найдорожший скарб. Вона веде їх до останньої ціли, ломить і усуває перепони і веде

їх до самого Господа, у котрого є всі скарби і щастя, добро, любов, справедливість, воля, для яких то дібр вони жили на землі і дішли у гріб і поза гріб. Споможені нашими молитвами умолять у Господа, щоб дав нам сили і витревалости в праці до осягнення тих дібр, задля яких вони зійшли у в могилу.

До тих могил кличе нас наша любов до них, наше серце. Тоді, коли вони вмирали, коли замикали очі на вічний спочинок, не було коло них ні батька — щоб їх на дусі скріпив, ні матері — щоб їх до серця приголубила, ні брата — щож за руку стиснув, ні сестри — щоб повіки на вічний сон замкнула. Батьком їм тоді був холодний вітер-мороз, мамірю — сира земля, брат м — смертний піт, сестрою — сама смерть. Ах це хвиля і важка і тяжка. Не було може навіть і священика, щоб їм потіху віри, Христа, в останнє передав. Тому оце довг любови і обовязку склаємо їм нині, пращаючи їх на вічний спокій. Та не задержуйтеся довше при нас — говорять нам вони ізза могил. Ідіть до своїх занять, до праці і то великої і чесної. Ми бачимо ваше лихоліття, якому ви самі в части винні — та бачимо ваші крамоли, незгоди. Зрозумійте, що ідеали, для яких ми голови зложили, не все здобувається оружжям, бо це лиш скрайна оборона, але перш всього до їх осягнення треба взаємної любови — чесної праці на тих ділянках, де вас Провидіння Боже поставило: чи то в уряді, чи при варстаті, чи при престолі, чи в полі при плузі, чи в читальні, школі, кооперативі.. Це ваш садок на рідній землі-Україні. Якщо цього обовязку чесно не сповните, то шкода ваших і наших жертв — бо Господь передасть винницю, яку вам дав, другим робітникам, щоб віддали йому плоди. В ваших серцях має бути любов до Бога, підстава любови всього, любов до нььки України, а її проміні мають проникнути цілі ваші родини, ваші діти, покоління, бо це завдаток з тих дібр, для яких ми лягли в могилу. — Чую ще зпід тих могил голос. Чи чуєте? Неначе вихор осіннього вітру зівялим листям шелестить, неначе в полі на бездоріжжі пташка кливить. Ні, це не вихор гуде, це не пташка квилить, відповідають ті, що в могилах — це безталанні полишені нами вдови і сироти тиняються в голоді і холоді. Це наші оставші при життю товариші, інваліди, о поміч — о хліб кличуть. Ось тут на пращання до вас наша просьба: Поможіть їм, згадуючи нас при могилах.

Чуємо, чуємо, кохані, ваш голос. Ми сповнимо чесно ваш заповіт. — Любов до вас будемо в серці носити, за душі ваші Бога молити, дітям-унукам, правнукам чарівну казку любови і героїства про вас оповідати, доки не настане великий день — велика хвиля — вам і нам дорога і мила, доки не настане весна нашого народу. Амінь.

На закінчення старого року

З ударом 12-тої години мине безповоротно старий рік і пірне в морі вічності на завсіди. А люди пращають старий рік, але не всі однаково пращають. Одні закінчують рік по християнськи, а другі по світовому; одні пращаються з уступаючим роком гучними забавами, бенкетами, пиятикою тай розпустою, і так новий рік витають безбожністю, хоч се ані мудро, ані по християнськи. Бо чиж годиться таку поважну, таку торжественну хвилю, якою є перелім між старим і новим роком витати розпусною радістю? А друга частина людей, до котрих і Ви належите, збираються в переддень нового року в церкві, щоби подякувати Богу за щасливо перебутий один рік життя більше, і просити Божої ласки і благословення на дорогу нового року.

З днем кожного нового року всі бажаємо собі взаїмно щастя, здоровля і всякого добра. Такі желяння свідчать про зичливість одних зглядом других, та щастя в дійсності не залежить від желань, але в великій мірі від нас самих. Якщо ми будемо злими, то й рік буде злий; бо рік се протяг часу, се 52 тижнів, се 365 днів, се чиста, незаблиця, і якщо вложимо в ті тижні, в ті дні добрі діла, то буде щасливий рік; а якщо заповнимо той протяг часу злими ділами, то буде нещасливий рік.

Рік се порожня комната, чотири стіни, як її умеблюємо, такою буде.

Нині останній вечір в році. Дорогі браття і сестри. Кожний вечір, як кінець дня, повинен пригадувати нам кінець нашого життя, щоб ми розбуджували в наших серцях побожні, святі постанови. Оскількиж більше повинні ми се робити нинішнього вечера, як останнього в році?

Тож використаємо сей важний граничний час між одним і другим роком на побожні розважання і постанови, на працю для наших душ. Минає старий рік, то правда, але спитаймо себе, як він минає? Чи старий рік тебе, чоловіче, наблизив до Господа Бога? Чи ти в тім році ближший неба, чи ближший пекла? Кожний з нас з кінцем сього року поступив о один крок в своїм віці наперед, але чи так само поступив ти, чоловіче, в побожності і чеснотах наперед? Пережили ми той цілий рік, се правда; деякі навіть не пережили, а так перепхали його, перекапарили; пережили ми 12 місяців, 52 тижні, 365 днів, а ніодин місяць, ніодин тиждень, ніодин день, ніодна година не є затра-

чена для нас перед Господом Богом, бо за весь час треба буде здати рахунок. А ти сам найліпше себе знаєш, і знаєш: чи устоїшся перед Богом у рахунок, чи ні?

Хочеш, брате, щасливого року? Та хто його не хотів би? Отже знай, що від тебе залежить, чи новий рік має бути для тебе щасливий, чи ні. Найбільше від тебе самого! А якщо в старім році тобі не велося, якщо в старім році тебе нещастя переслідувало, то вдарся в груди і з жалем скажи собі: Я сам собі на те заслужив. Вини на Г. Бога не смієш складати. Бо уважай!

Г. Бог через цілий рік стеріг тебе від нещастя. Ти не втратив може нікого з тих, котрі найдорожші твому серцю: ані жінки, ані діточок твоїх. Тобі служили здоровля і сила, та зі своєї зарібщини не видав ані на лікаря, ані на шпиталь, ані на аптику. Бог благословив тобі в праці, і ти стягнувся на свою власну хату, а як ні, то бодай заощаджений якийсь гріш на чорну годину. Одним словом: Г. Бог зі своєї сторони зробив для тебе все, щоби тобі не зле велося. Не маєш отже найменшої причини жалуватися на Г. Бога.

А тепер спитай своєї совісти, що ти дав Богу за те все? Як ти йому віддячився за всі ті ласки і благословення?

Чи може оті опущені Служби Б. в неділю мають бути подякою Г. Богу за доброту до тебе? Чи може ті занедбані сповіди? Чи може ті забави, пиятики, розпуста, гра в карти? Чи може ті нечисті бесіди або скверні гадки? Отже, як бачиш, Г. Бог зробив все для тебе, а ти для Бога нічого! Через се і рік був нещасливий, бо ти поніс страти
на душі,
на здоровлю
і на кишені.

На душі, бо свою душу ти занедбав, гріхами осквернив.

На здоровлю, бо ті невиспані ночі на розпусних забавах ти чимало разів відхорував, відлежав.

На кишені, бо багато гірко запрацьованого гроша ти стратив. А був би ти той гріш мав при собі, колиб ти був більше „церковним“. Не віриш? Порахуй!

Як ти в неділю підеш до церкви, то по полудні ти собі ляжеш на відпочинок, і не кортить тебе до компанії. Ти стратив на „тацу“, але за се заощадив вдесятеро більше, бо не пішов на карти і забаву. А як ти замість іти на Службу Б. в неділю до полудня спиш, то пополудні підеш в компанію на цілий вечір до пізньої ночі, і за се заплатиш кілька долярів що неділі. Відтак кінці тобі не сходяться, і ти нарікаєш, що рік нещасливий.

В новім році не смієш так поступати, бо як не зміниш свого життя, то новий рік ні в чому не буде різнитися від старого. Злий для тебе був старий, злим буде й рік новий!

Отже нема иншої ради, як поправитися. А поправа ся лежить в трьох словах:

молися,
трудися,
трезвися.

Мо л и с я! Не занедбуй церкви! Ходи в неділі на богослуження! Приступай частійше до св. сповіди.

Т р у д и с я! До сього змусять тебе життєві обставини, і хочби не хотів працювати, то мусиш, бо в Америці хто не працює, не буде жити.

Т р е з в и с я! Не марнуй гроша на забави, на карти, на пиятику. Як то виповниш, то не лише рік, але й цілий вік будеш щасливий.

о. М. Кінаш

Америка

Похоронна проповідь

з нагоди несподіваної смерти

Дорогі браття й сестри! Яку відповідь ви дали би мені, колиб я поставив вам ось таке питання: „Християнине, скажи мені день і годину своєї смерти?“ Яку відповідь ви даєте на моє питання, яку відповідь ви годні дати? Я певний того, що ані одно з вас не відізветься, всі будете мовчати; а якби я конечно наперся почути від вас відповідь, то ви хиба сказали би: Ми не знаємо ані дня, ані години нашої смерти. Ми — скажете — знаємо, коли умерли наші родичі; я знаю, коли умерла моя жінка; я знаю, коли умер мій брат, — ми знаємо, якою смертю вони померли, але коли я умру і якою смертю, того ніхто не знає.

Ми, думаючи часом про смерть, представляємо собі, що ми умremo звичайною смертю, що будемо перед смертю на кілька днів або тижнів хорувати, що будемо мати доволі часу приготувитися на смерть, зробити порядок з нашим майном, з усіми розпрощатися, і спокійно замкнути очі. Так ми собі нашу смерть уявляємо і такої смерти бажаємо. А як чоловік ще молодий, то навіть не згадує йому за смерть, бо згадаєш, то ще висміє тебе і слухати не буде. Та дуже часто буває, що ми помиляємося в наших рахунку, бо ніде нема написано, що ми ма-

ємо дожити старости, що маємо умерти природною смертю, а противно, дуже часто ми є свідком, що вмирають і молоді, і то не конче природною смертю, а несподіваною. Бо старі мусять умерти, а молоді можуть; бо між життям і смертю лише один крок. Чиж то так багато треба, аби вмерти? Нераз з марної дурниці найде на чоловіка смерть, нагло й несподівано. Скільки то між людьми було й буде випадків, що кров ударить на мозок — і найсильніший чоловік в одній хвилі уже труп? Стисне за серце, чоловік скривиться, і в одній хвилі паде трупом. Одна маленька жила пукне, і вже смерть. Мала болячка в горлі затамує віддих і найсильніший чоловік гине. Одно остя з риби залетить до горла і задусить чоловіка. Одна мушка з водою — а чоловік уже не жиє. Уколення голкою, скалічення бритвою, а наступить затроєння, й вже труп. Автомобіль, стріткара, аероплян, фабрика — всі то вороги людського життя, все те чигає на людське життя. Хто годен вичислити всі ті тисячні випадки, від яких гине чоловік?

Возьмім для прикладу хочби й нинішній похорон. В трумні, перед нашими очима лежать тлінні останки молоденького, бо 16-літнього хлопця, сина бідної вдовиці, котрому ніколи й на гадку не прийшло, що він в 16 році має закінчити своє життя. А закінчив його випадково, не природною смертю. Не жаль було би мамі, колиб хорував; не жаль було би родині, колиб недуга була причиною його смерти, а то випадок, і то страшний випадок. Зійшов з того світа несподівано, передчасно, умер з рук рідного брата. Неосторожне, легкодушне хлопяче маніпулювання стрільбою, і один з них упав трупом. Випадок, якого ніхто не сподівався, і ніхто не винен.

Всі плачуть, усі жалують; бідна мама, сестри, брат, стрийко, тета, сусіди, знакомі але випадок — випадком. А таких випадків багато на світі.

Без сумніву, найбільше відчуває той нещасливий випадок рідна мама небіжчика. Вона трудилася коло його виховання 16 літ; як вдовиця всю свою надію покладала на найстаршого сина, тішилася, що от-от добивається до берега. Стільки літ вдовою з дрібними діточками, і якось Г. Бог дозволий їй діждатися, що син ось-ось стане мамі з помічю улекшить їй виховати й другі, менші діти, бо вже буде в силі заробити і допомогти бідну вдовицю, а тут, як грім з ясного неба, поразила її вістка, що її потіха й надія вже не жиє. Хто годен описати жаль, розпуку, бідної мами й вдовиці? Ніюдин мущина, хочби й священик, не годен дібрати слів, щоби представити біль материнського серця по страті своєї дитини, бо хоч ми, мущини, є батьками й любимо свої діти, але ніколи батько так не любить, як мама; а хто більше любить, той і більше бо-

ліє; отже біль матери перевищує біль батька, і тому, хоч і я є батьком дітей, то таки не всілі дібрати слів, щоби змалювати біль серця матери-вдовиці над трупом сина, що такою трагічною смертю зійшов з сього світа.

Тому, коли я мушу розпрацати нині матір зі сином, то зроблю се коротко: Нене моя рідна! Матінка моя кохана! Та кулька, котра мене життя позбавила, вона й твоє серце пробила; зранила його і болем та розпукою наповнила. Пращай, нене моя! Пращай і прости мені, що я стався причиною твого смутку і болю. Не тужи за мною, а радше молися, щоб Господь був милосерний для мене і простив мені мої провини.

Пращай братчику мій, пращайте сестрички; любіть нашу матінку, шануйте, і старайтеся так справувати, щоби не завдавали їй гризоти і смутку, як я їй нехотючи завдав.

Пращається покійний Михась зі своїм стрийком Антоном, зі своєю тетою і вуйком, з близшою і дальшою ріднею, з усіми тут присутними, і дякує їм за останню прислугу.

І я, покійний молодче, пращаю тебе від себе і прошу усіх тут зібраних о щирі молитви за твою душу, щоби небесний суддя не помянув тобі твоїх молодих провин, а прийняв твою душу до вічної щасливости. Амінь.

о, М. Кінаш
Америка

Проповідь на Різдво Христове

Христос раждається! — Славіте!

Отсими словами вітаю вас, любезні мої парохіяни, і приношу вам, по старому українському звичаю, на коляду мої сердечні желання усякого земського і небесного добра. Тисяч девятьсот двацять дев'ять літ минає, як сю радісну новину рождества Христового рознесли ангели устами пастирів по цілому Вифлеємі, а три звіздарі поза границі жидівського краю, а помимо так довгого часу радість з приводу рождества Христового не змаліла, й рікрічно, коли надійде цей памятний день, коли „Бог предвічний...“ залунає по церкві, то серце християнина наповнюється такою радістю, якби се щойно нині сталося. І що за причина такої загальної радости? Причина лежить у тім, що празник Різдва Христового, се памятка того вікопамятного дня, коли — як каже наш поет Шевченко — „Зоря все-

світная над Вифлеємом зійшла, і мир, і радість принесла на землю людям“.

Нині особлива радість для найбідніших; бо Той, котрого Отець небесний післав на землю для спасення людського, не вибрав собі королівської палати, не прийшов на світ в панських пишних покоях, але обрав собі пастирську загороду, найбіднішу стаєнку, місце, яке служило за захист крайнім бідакам.

Нині витаємо гостя, котрий вас усіх бідних найліпше полюбив, і нині повинні наповнитися невимовною радістю серця тих чорноробів, що працею рук своїх удержують при життю себе й свою родину. Правда, що від неволі гріха, вічної загибелі відкупив Христос увесь людський рік, так бідного, як і багатого, останнього жебракa і короля, і під тим оглядом є він спасителем цілого людського роду; але крім того загального відкуплення Христос являється великим добродієм саме бідного, упослідженого народу. Чому? Бо Христос виступив перед світом з такою наукою, з такими кличами, які піднесли раба до гідности чоловіка. Своєю новою наукою переломив Він той ложний пересуд маючих владу, що бідний має бути рабом багатого. Визволив убогих з неволі. Богаті неволили бідних, не вважали їх за людей, а Христос зрівнав бідного з багатим перед Божим лицем, і тому радість у бідних з приводу Різдва Христового повинна бути далеко більша чим багатих, бо багатим приніс Христос душевну свободу від гріха, а бідним приніс і душевну свободу і тілесне визволення. Крім того, Христос полюбивши бідних, полюбив і їх убожество, й тому убого на світ явився.

Щоби ви, мої сердечні браття, могли зрозуміти, чому я в першій мірі завзиваю до радості найбідніших, саму — сказатиб — мізероту, то передовсім мусите пізнати, яке було суспільне положення найбіднішої верстви перед Христом, а який суспільний переворот зділала в цілм світі наука Христа?

* * *

Поведу вас гадкою в давні часи, дуже давні, 2.000 літ в зад, в часи римського і грецького царства. Возьмім до рук історію-книжку, а вона вам розкаже про суспільний лад у тих державах, про положення найбіднішої верстви людей в тих часах. Історія розповість вам, що в тих часах нарід був поділений на дві класи, на панів і невільників-рабів. Це були часи, в яких утвердилася загальна думка, що хто не пан — той не чоловік. Приміром, римський магнат-вельможа мав необмежену владу над своїми підданими і обходився з ними гірше, як нині господар зі своєю худобою. Останки такої неволі заховалися ще до недавних ча-

сів і у нас в формі панщини. Кріпацтво, панщина се рештки того невідрадного суспільного ладу. В часах перед Христом для бідного не було ніякого права. Такий римський шляхтич-патрицій держав по тисяч і більше невольників до своєї розпорядимости й був необмеженим паном їх життя. Свого невольника забити, кинути в став на поживу риbam, програти в кістки, або дрюгому дарувати, се була річ так звичайна, як нині зарізати курку, або заколоти безрогу. Людей вивозили на ярмарок, торгували ними, як худюю, й це нікого не дивувало. Такий суспільний лад тревав тисячі літ і нікому через голову не перейшло, аби се мало колись змінитися. Бідний нарід стогнав в ярмі, але терпів, бо навіть подумати не смів, що може бути инакше, що у нього таке саме право до життя, як у його пана.

Аж ось приходить на світ давно пророкований Спаситель; в місточку Вифлеємі родиться від Діви Ісус, син Божий. В 30 році виступає зі своїм словом, голосить світові свою нову науку. „Заповідь новую даю вам, да любите друг друга. Всі ви браття“. Не має бути між вами ріжниць, що той Грек, а сей Жидовин, що той Скит-дикун, а сей раб, а тамтой свободний. Своєю новою наукою вводить Христос між людей загальне братолюбство.

А фарисеї й книжники, володарі, вельможі, сенатори і пани заворушилися на таку науку, підняли крик, і оскаржили Ісуса перед римською владою, що Він бунтує нарід, перевертає державний порядок.

Але зате, як то мило було почути бідному невольникови, що в своїм життю веселої години не зазнав з уст назарейського Учителя, „вси бо ви єдино єсте!“ Чуєш, брате? — шепче один дрюгому — чуєш, що каже Пророк, той Богом післаний Учитель? Він каже, що ми маємо такі самі душі, як наші пани; Він каже, що перед Богом ми рівні з ними.

Осанна! благословен грядий! Кричить з радости віковичний раб, а верховоди зубами скрегочуть, бо бачуть кінець їхньому панованню.

Бачите, браття, хто перший зрівнав щодо людської гідности бідного з багатим, хто підніс перший протест проти рабства й неволі? Син Божий, Христос Спаситель, котрого памятку рождества ми нині так торжественно святкуємо.

А „червоні товариші“ й подібні їм „опікуни“ бідного люду хваляться, що то вони обстають за бідними, а тимчасом Христос уже давно домагався права і справедливости для бідного люду. Нинішні „спасителі“ Христову програму вкрали, а самого Христа прогнали. Чужу працю собі присвоїли, під нею підписалися, а дійсного автора зчеркнули. А до того ще й баламутять людей, що Христова наука, християнська релігія йде на шкоду робочого народа, що

релігія це опіум людскости, що треба її позбутися. Так? Позбутися, викинути зі серця того Христа, котрого серце горіло любовю до бідного народа?! Чиж такі провідники народа не стають в один ряд з римськими патриціями, магнатами, вельможами, та жидівською старшиною, котрі засудили на смерть Оборонця бідного, закріпощеного люду?

* * *

„Слава во вишних Богу, а на землі мир!..“ — співали ангели при рождестві Христовім, а сими словами заповіли, що Ісус на світ приходить, щоби завести мир між людьми. А тут уже 2.000 літ доводять і того миру не видати. Війни, перевороти, неспокій, жалі, нарікання, і щораз до гіршого якось іде. Що за причина?

Причина в сьому, що науку Христову вигнали з верхів в доли, що випхали її з палат під солом'яні стріхи, що нема її в серцях тих, що стоять на чолі держав, що пишуть закони й вимірюють справедливість; що не мають її ті, що володіють народами. Якби Христовими ідеями перенялися всі: квроновані голови, державні дипломати, парламенти й сенати, інтелігенція й простий нарід, пани й хлопи, хлібодавці-фабриканти й робітники — тоді бувби напевно мир, булоб братолюбіє, булаб справедливість, бо Христова наука наказує гнобити, неволити й кривдити ближнього. Христос не дозволяє правдою торгувати й кайдани неволі накладати.

Якби засади Христової науки прийнялися у цілому світі, тоді не треба би творити „Ліги Народів“ в цілі заведення миру між державами, бо тоді вся людскість булаб одною лігою мира на Христових статутах, під Христовим прапором. А що прогнали Христа з верхів в низ, то не диво, що війни одних проти других не переводяться, бо одні кривдять других, не зважають на Христовий закон, топчуть Його святі заповіді. Треба впровадити Христа і в королівську палату і в панські сальони і в курну хату, а тоді буде між людьми мир.

* * *

„Видіхом звізду і прийдом!“ Отже наукові досліди завели астрономів, мужів глибокої науки, до Христа. Дорогою наукових дослідів три астрономи доходять до Бога. А в нинішних часах намагаються вмовити в людство, що наука не погоджується з релігією. Нині учені досліджують природу, проникають тайни природи, а Сотворителя знайти не можуть. Усі звізди перечеислили, а Христової звізди не годні знайти. Передше наука приближала чоловіка до Бога, а нині наука віддаляє від Бога. Проч з Христом! Нехай жиє природа! Нехай жиє людський розум, який обійдеться

без Бога! Такими дорогами людско не зайде до красшого; таким способом не зацвितуть науки, не піднесеться в народах моральність, не буде мира!

Христос мусить заволодіти людськими серцями, замешкати в людських душах; чоловік мусить бути релігійно вихований і проваджений, бо без віри в Бога людський рід буде блудити в темряві й не вийде з неї, бо як каже незабутний наш Маркіян: „Бог хотів, щоби ти світло видів, а ти в п'їтму влюбився“. А заволодіє в світі Христова наука, тоді люди будуть жити після неї; пошанують власть і закони; полюблять чесноту, а відвернуться від гріха, і щойно тоді набере властивого значіння рождественська коляда: „Вселенная, веселися!...“ Амінь.

о. Евзебій Бачинський

Жалібна промова

виголошена на похороні бл. п.
Івана Матієва, візитатора шкіл, при
винесенню тіла з дому жалобу.

Мені припав сумний обовязок попрощати покійного візитатора бл. п. Івана Матієва іменем Учительської Громади — станового товариства українських учителів середніх шкіл.

Коли передучора рознеслася сумна вістка про смерть того визначного громадянина-педагога, українське учительство, враз із загалом українського населення міста Львова, покрилося жалобою, бо нестало одного з найвизначніших наших громадян, що протягом майже чверть століття в тім місті стояв на важнім відповідальнім становищі краєвого інспектора, потім візитатора учительських семінарій і вселюдних шкіл в нашім краю. Відчули се всі, що відійшов непересічний чоловік, сміло скажу — велит ума, серця і заслуг. І коли я в сій сумній хвилі маю промовити над його домовиною, то я свідомий того, що я не всилі дати належної характеристики діяльності Покійного, бо йому належитья тревалий пам'ятник від нас, і я певний, що такий пам'ятник виставить йому в будучности історик нашого шкільництва. Я обмежуся ледви до важніших дат з життя помершого візитатора.

(Докінчення буде)

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 10

ЛЬВІВ

Р. 1929

о. Евзебій Бачинський

Жалібна промова

(Докінчення)

Жалібні слухачі! В легендарних оповіданнях з середніх віків зберіглася віра, що великі мужі не вмирають, але сплять по гробах, гробівцях, щоби в свій час встати і ділати, а в тих легендах є частина правди. — Великий чоловік не умирає цілковито, не зовсім помер візитатор Іван Матіїв, поза світи пішов його дух, до гробу зложать його тлінні останки, а серед живих лишиться пам'ять його діяльності, мудрі його ради і зарядження. Се певне, що теперішнє покоління народнього учительства, яке Покійний виховував, буде ще довго кормитися хлібом його духа і буде користати з його світлих, фахових вказівок, які голосив і ширив Покійний.

„Звізда від зізди ріжниться в ясности“ пише св. Павло, а щож чоловік! Ріжняться люди умом і діяльністю. Не говорю в тій хвилі про звичайних людей, — але про тих вибраних, що стоять висше пересічних. У Покійнім візитаторі належить подивляти всесторонність знання і сполуку гарних прикмет, які рідко зі собою вяжуться. Хто знав Покійного близше, мусів подивляти велике знання в злуці з надзвичайною пильністю, тверезий ум і глибоку віру. Умів Він говорити, учити і писати, як се мало кому є даним. Майже ніодна галузь знання не була йому чужою, а та всесторонність, основність була його характеристичною ціхою.

Родився Покійний в селі Новиці калуського повіту, як син пароха о. Григорія; гімназійні студії відбув в Станиславові. По maturі записався на богословний факультет у Відні, звідки по році вертає до Львова і переписується на філософічний факультет. Професорську працю зачинав у Львові, як суплент німецької гімназії, по зложенню професорського іспиту стає учителем держ. учительського семинара в Тернополі. Пять літ його совісної, точної, видатної праці, звертає на нього увагу тодішньої шкільної влади, яка переносить його до академічної гімназії у Львові, а вже по двох роках стає Покійний директором новооснованого учительського семинара в Сокалі. Сю нову важну школу, яка мала

образувати народнє учительство, поставив Він на високім рівні науки так, що теперішній її директор (Амброзій Андрохович), і менований переддвома місяцями, прощаючися з товаришами праці в ІІІ держ. уч. семінарі, сказав: „Я хочу поставити семінар в Сокалі на тій високости, на якій був за першого директора, І. Матієва“.

Зі Сокаля прийшов Покійний на посаду краєвого інспектора учит. семінарів і народніх шкіл до Львова за часів Австрії, і в організації тогож шкільництва поклав великі заслуги так, що стрінуло його високе відзначення: став іменованій „радником двора“. Світова війна застає Покійного у Львові. Хоч далекий від всякої політики, бо відданий виключно праці над піднесенням народнього шкільництва, паде жертвою інтриг і вивозять його уступаючі царські війська разом з іншими закладниками до „неволі“, в якій перебував аж до революції в 1917 році. Вернувши до Львова, вернув до своєї улюбленої праці. Покійний написав підручники для історії рідного краю і був автором 4 букварів для вселюдних шкіл, написав також многі історичні праці, друковані по журналах і наукових видавництвах.

В львівській шкільній Кураторії мав опінію найкрасшого знавця народньої освіти, з Його голосом числилися, він був рецензентом українських підручників. Два тижні перед смертю прислали Йому ще з Кураторії підручник до рецензії, а також запрягнуто Його до проводу при семінаріяльних матурах.

Особливою опікою Покійного тішився ІІІ держ. уч. семінар у Львові, до зорганізованя якого Покійний вельми прислужився, добираючи для нього найкрасші учительські сили.

Як візитатор в поступованню з учительським зборам умів все лучити повагу свого високого становища з батьківським серцем і незвичайною ніжністю поступовання. Мені, як катехитови ІІІ держ. семінарії, а відтак польської муж. семінарії, доводилось нераз бути свідком Його госпітацій, а відтак погоспітаційних конференцій. Ті конференції були для учителів правдивим духовим пиром. Покійний візитатор не картав, а поучав і давав цінні фахові вказівки, які лишалися кождому великою дорогоцінністю в дальшій тяжкій педагогічній праці.

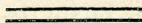
Для молоді був Пок. все вирозумілим, особливо убогі сирітські ученики усе стрічалися з милосердям сього, впрочім строгого, педагога.

Неможливо мені в короткій похоронній бесіді зібрати усе про Покійного; додаю, що Покійний візитатор своєю сильною індивідуальністю і надзвичайною силою волі зумів опанувати уми і серця молоді, якій показував все на ті ідеали, котрі будучий педагог повинен мати в своїм

серці. На зверх видавався зимним, холодним чоловіком, але вдійсности під тою внішньою поволокою крилася глибина горячого чуття і добре серце.

Слушність і справедливість каже ще мені сказати, що Покійний був усе вірцевим і привязаним сином свого народу.

Від Учительської Громади, якої активним членом був Покійний від основання товариства, і від тих многих Його учеників, що вдячні Йому працюють в народнім шкільництві, прощаю нині Покійного. За хвилю розвинеться сумний похоронний похід, виступить духовенство, окружать домовину близша і дальша родина, підуть товариші праці і підчинені, піде так численно зібрана молодь, перейде похід попри улюблену Покійним святоуспенську церкву, попри гімназію, в якій зачинав свою працю, і попри будинок, в яким її закінчив — а за ним піде наш смуток і жаль по великім Покійнику, якого втрату нині всі так болючо відчуваємо. Амінь.

о. М. Кішат

Америка

На різдво Христове

Весела світу новина нині:
Христос родився в яслах на сіні.

До смерти не забуду того вражіння, яке на мене, ще як малого хлопця, витиснув день перед Різдвом—Святий Вечір. Я нині вже в літах, але ті події, ті хвили зі святого Вечера так живо стоять мені перед очима, що я годен змалювати вам той Вечір так вірно, якби се нині діялося. Перед моїми очима ще нині пересувається ціле обійстя: і хата і садок і пасіка і стодола, навіть бачу стежку до саду і той перелаз на подвір'ю. А те саме, думаю, і з вами діється, дорогі мої браття й сестри.

Щоби з нинішнього рокового празника Різдва Христо-вого мати дошевну насолоду і відчутти бодай в приближенню ту радість у серцю, яку ми відчували, доки були малими при наших родичах в Ріднім Краю, то пригадаймо собі нині ті Святі Вечері, які до нині полишилися в нашій памяті.

Ще тиждень до свят, а дітвора вже думає й говорить про свята, нетерпеливиться. Кожний день роком стає, де-нервус дітвору, сон відбирає. Наконець вже надійшла та довго очікувана днина. Батько вештається по обійстю, по-прятати мусить господарське знаряддя, заглядає до стайні,

а діти крізь вікно слідять кожний його крок. Уже пішов до стодоли прилагодити сіно на стіл, солому на підлогу і сніп колосистого збіжжя, — „діда“. Мати з доньками в кухні, приготують страви на Свят-Вечір. Найстарший хлопець коло батька в стодолі, а малі що хвиля вибігають з хати на поріг і водять очима по небі, чи не видно вечірної зірничі, чи далеко ще до вечера? Помало налягає на село вечірний сумрак, а дівтора аж міниться з нетерпеливості й радости. Один за другим пробігає до стодоли і важуть в руках, що тяжше? Дід, чи вязанка сіна, чи солома? От уже замиготіла на небозводі вечірня зірниця. Батько дає одному вязанку дрібненького, запашного сіна в руку, другому „діда“, а сам бере велику вязанку мервястої соломи, й усі гордо, з повагою йдуть до хати. Ввійшли до світлиці, а батько в голос: „Христос раждається!“ Мати з доньками відповідають: „Славіте Його!“ Батько розстелює сіно на столі, а мати прикриває білим обрусом; „діда“ поставив в углі хати на лаві, а дівтора розкидає солому по хаті, встелює нею цілу підлогу, а відтак качається по хаті, перекидується, „квокає“. Поклала мати на стіл великий бохонець хліба, а батько вирізав в хлібі діру і встромив свічку. Після сього вносять з кухні страви і ставлять на стіл. Батько з челяддю стає перед заставленим столом, всі спільно відмовляють молитву, а відтак співають тропар: „Роздество Твоє, Христе Боже наш“... або першу стрічку коляди: „Бог предвічний“... Відспівавши, обділюються св. просфорою, а потім сідають за стіл. На покуті коло „діда“ сідає батько, голова родини. Мати міжтим насипає до черепочка жару і вкидає ладан, щоб благовонне каділо розносилося по храміні, тай і сама присідає до Вечері. На лиці батька малюється повага, а на матернім гордість і щастя, що така газдиня з неї, що аж 12 страв на стіл поставила. По Вечері зачинають всі колядувати. Родичі, виколядувавши з дітьми кілька колядок, наганяють їх спати, бо досвіта треба йти до церкви. Коли як коли, але на Різдво кожний спішить на відправу, бо такий празник лише раз у році, — гріх опустити.

Так переводили наші родичі, тай ми з ними, святий Вечір і Різдво в Рідному Краю. Тут в Амерці неможливо задержати наших різдвяних звичаїв, але все таки й тут намагаємося бодай здебільшого на старокраєвий лад відсвяткувати сей роковий празник. Не буде „діда“ на покуті, не буде соломи на підлозі, то бодай вязаночку сіна батько купить і по столі розстелить. Тай „проскурка“ тай свічка на столі тай колядок гарних заспівають, нехай дівтора, тут роджена, не забуває предківських звичаїв. З малими змінами маємо й ми тут на Святий Вечір і на Різдво, що мали ми при наших родичах в Рідному Краю. Правда, що згадуючи наші молоді літа, згадуючи св. Вечір і Різдво при родичах, ми посеред

різдвяної веселости рік-річно сльозами заливаємося, але лекше на серці, коли дати волю сльозам. На загал різдвяні Свята по нашому звичаю і тут в Америці для нас і веселі і приємні і торжественні. На тім можнаби закінчити обряд Святого Вечера між українськими родинами там і тут, але я хотівби згадати й за тих зпоміж наших, котрих ніхто ніколи в церкві не бачить, котрі навіть раз у рік не заглянуть до неї. Вони вже забули, як церква виглядає, вони мабуть і дороги не знають, але свята для всіх, тож і вони мусять святкувати. Вартаби пригланутися їх святкованню. Тож ходім до них, до їх помешкання! Відчиняємо двері й входимо до кімнати. О, Боже! Якийжеж то воночий сопух вдарив на нас; мало що з ніг не звалив. Кидаємо очима по хаті, й що бачимо? Нехарність і задуха. Кругом стола сидить кількох муштин старших і молодших. Се „бордінгери“. Їх червоні лица огнем горять. На столі фляшка з горівкою, в куті півбочок пива. У кожного в руках карти. На столі купка гроший. Очі в них огнем палають, світяться неприродно під впливом алькоголю. Кождий з напруженою увагою читає свої карти, і час від часу кине проклоном. Одні чваняться плюгавими жартами, а другі регочуться. Деякі по кутках на лахах храплять. А нині Святий Вечір...

Один з них тому кілька днів дістав лист від старенької мами. Найдорожший сину, — пише старовина — уже четвертий лист пишу до тебе і ніякої відповіді не маю. Чи ти ще жиєш? Бо я ледви по світі лажу; голодом примираю; гідного лаха не маю на собі, а люди зі сміхом договорюють: а що там ваш „американець“?.. Ой сину, сину! коби ти знав, як мені прикро слухати насмішок задля тебе...

А другому жінка пише, щоб вертав якнайскорше, бо ради не може собі дати з господаркою при дрібних дітях. Газдівство підупадає, хата валиться, податок незаплачений... Мама пише, жінка пише, а вони з карт і пиятики не виходять. Що їх обходить мама, жінка, діти! Що їх обходить нужда в краю! Що їх обходить, що наші з останнього тягнуться, щоб піддержати Рідну Школу, просвіту, інвалідів! Вони вже затратили серце і совість, честь і народність. Вони вже здичіли в Америці. У людей Святий Вечір, а в їх душі грішний вечір. Ще пару літ покапаріє, а відтак шпиталь для божевільних, або „пургавз“ (дім убогих). Тай нащо я все те зібрав до купи й перед ваші очи поклав?..

Для науки, браття, для науки! Щоб ви пізнали, що чоловік без церкви дичіє, що церква робить чоловіка благородним і сумлінним. Нас доля може розкинути світами; ми будемо в Америці, в Канаді, в Бразилії й Бог знає де, але як ми собі оберемо церкву за маму, як ми скупчимось коло церкви, як ті курятка коло квочки, то ми, хочби де, збережемо свою віру, свій обряд, свої звичаї й обичаї, одним

словом свою народність. Помимо кордонів, що нас розмежують, будемо один нарід український і до одної спільної ціли будемо стреміти. Вийде з краю відозва, то сю відозву виконає й Українець американський і канадійський і бразилійський, бо се лише різні галузки одного і того самого дерева. Доки в нас привязання до церкви, доти ми жиємо вірою, а доки в нас віра, доти ми не пропащі. Вірою впровадив Мойсей нарід з неволі, вірою й ми наберемо гарту духа й вибемось в силу. Христос для всіх прийшов на світ, Христос приніс справедливість для всіх, а хоч люди Його правду подоптали, але не придопали. Нині ще правдою торгують і Господа зневажають, але гряде час, що всі народи заживуть своїм вольним життям, а в тій сім'ї народів буде й український нарід. Лише не тратьмо віри!

Після прийнятого у нас звичаю одні другим з нагоди Свят складають желання, тому і я, не відступаючи від звичаю наших предків, желяю вам, дорогі браття і сестри, веселих Свят! Желяю вам, щоби ви завсіди стояли твердо при своїй вірі, церкві й народности.

Разом з пастирями й царями віддаймо новонародженому Дитятку в дарі наші смиренні серця і благаймо Його: Благослови нас, святе Дитятко, благослови нас, Христе Боже, — ми твої діти.

Христос родися! — Славіте!

Велика тайна

Проповідь кардинала Михаїла von Faulhaber'a, архієпископа Монахійського, в катедральнім храмі в Сольнограді 24.9. 1928.

Тайна сія велика єсть; азъ же глаголю во Христа и во церковь.
Еф. 5, 32.

Більше, чим пять перших тайн, тайна священства і подружжя повинні вийти на пожиток для людскости і принести цілі струї благодати божої для соціального життя. Тайна священства повинна витворити мужів, які широко розсівають спасительне благословення і засаджують надприродне життя. Тайна подружжя має збудити мужів і жінок, які переводять дальше творче благословення боже, а природне життя ведуть в морально впорядкований спосіб. Від Бога Отця „всяко отчество на небесѣхъ и на земли именуется“ (Еф. 3, 15). Під „отчествомъ на небесѣхъ“ розуміє апостол духових отців тайни священства, яких діти „не отъ крови, ни отъ похоти плотскія, но отъ Бога родившася“. Під „отчествомъ на земли“ думає він тілесних отців

подружжя. Таким способом і сам Павло тайну священства і подружжя поставив в сусідстві, попри себе.

Подружжя є чисто соціальною тайною. Соціальною, бо обнімає собою дві особи, бо звернена є на се, щоби обновляти постійно вмираюче життя, бо по божому плану має вона бути корінним лікуванням і благословенням для людської суспільності. Бо і на щож може придатися лікування галузій дерева, як воно в корені хоріє? Що можуть допомогти нам соціальні закони, коли праводавство країни щораз то більше улекшує розводи, а ними прикладає сокиру до життя народу? Якщо погребеться святість подружжя, тоді можна про моральні сили і здоровля повторити Петрові слова: „се ноги погребших мужа твоего при дверехъ и изнесутъ тя“. (Дія. 5, 9).

Приклонім коління з глибоким боговінням, розважаючи „велику тайну“ подружжя. І подружжя є одною з семикерниць, з яких черпаємо надприродне життя. І подружжя є одною з семи святих чаш, виповнених по береги Христовою кровю.

І подружжя є один із семи святих храмів, повних божеської архітектоніки. І подружжя є одним з семи дзвонів в ряді семи тонів святих тайн. А як кожду тайну уділюється в імя Отця і Сина і св. Духа, так і подружжя благословиться тимиж святими іменами. Дійсно в тайні подружжя проявляється особлиwsze благословення Бога-Отця, Бога-Сина і Бога-Святого Духа.

В подружжі проявляється особлиwsze благословення Бога-Отця. Дивно воно, скільки творчого благословення зілляв Творець неба і землі на ростинний і звіринний світ, а яким особливим благословенням обняв він людське подружжя. „И благослови ихъ Богъ глаголя: растите и множитесь и наполните землю“ (Бит. 1, 28). Се благословення наче райський „источник“ розіллялося на всі чотири сторони світа. А як цілий сей порядок у природі становить основу для пізнійшої будівлі ласки, так стоїть у сім питанні життя-буття природа і ласка в однім святім зрівнанні. Найбільшою тайною природи є сотворення чоловіка; найбільшою тайною в надприродному світі, в царстві віри і благодати, є вочоловічення Бога в лоні Диви із Назарета і на наших жертвенниках-престолах. Ніодному чоловікові не впало би на гадку щось такого світського й природного, як подружжя, щось такого тасмничого, такого страшного із тьми і мраки природи між сім святих тайн видвигати і подружжя як велику тайну попри хрещення і евхаристію поставляти. Та божі думки перевисили і сим разом людські думки. Творець природи побудував на найстрашнійшій і найтайнійшій природній силі діло благодати, а тим самим отсю силу природи уярмив і освятив; як він

загородив море воротами і сказав йому: „до сего дойдеши, и не преjdeши, но въ тебѣ сокрушаются волны твоя“ (Иов 38, 5, 11), так само обняв він і пристрасть людської природи сильним моральним законом. Так отже пересадив він дике оливне дерево з садів Содоми в божий огорог.

Глядіть, як гарно проявляється всемогучість Бога-Отця і в зовнішнім знаку тайни подружжя. Кожда тайна має свій зовнішній знак, що його можна видіти або чути, який вказує не тільки на якусь особливу благодать кожної поодинокій тайни, але сю благодать дійсно передає. У хрещенні є таким видимим знаком вода і зливання водою, при миропомазанні миро і помазування миром, при евхаристії хліб і вино. При подружжі ґрунтується зовнішній знак у тім, що жених і невіста за обоюсторонньою згодою передають себе взаємно на подружжя пожиття в любові і вірності аж до смерті. А в якій формі і в яких обрядових рамках сю згоду заключається: чи через притакнення, чи передання обручок, чи інший який прояв волі на спільність в пожитті, се вже лежить у руках церкви. Ось томуто і обряд тайни подружжя в різних часах був ріжний. Від собору в Триденті стало се церковним законом, що подружжя заключається в присутності католицького священника при двох свідках і кождий католик є обов'язаний в совісті сього обряду піддержуватися. Отже в зовнішнім знаку подружжя підноситься особливо тіло чоловіка і згода чоловіка в порядок благодати і стає в очах Бога як щось цінного.

А глядіть, як проявляється всемогучість Бога-Отця і в невидимій внутрішній ласці тайни подружжя. Люди звичайно сполучують з якимсь зовнішнім знаком определене значіння. Через подання руки можуть змовлені люди виражати: Я приобіцюю Тобі се або те. Тільки Бог може злучити з зовнішнім знаком внутрішню благодать, з знаком подання руки благодать вірності на дійсне додержання даного приречення. Подружжя, як тайна, довершується в дуже короткім часі, але благодать тої хвилі має дієвувати на цілий протяг подружого пожиття—подібно як, вода з жерела мусить плисти в цілій і найдовшій ріці. Отся благодать має бути велика і світла і має стояти так у головах подружого ложа, як і при колісці дитини, і мусить щораз відновлятися, хоч весільні пісні вже давно прогули, а може перемінилися на жалібні заводження. О, які нещасливі і бідні ті подружжя, що скоїлися не в стані благодати.

Глядіть, як всемогучість Бога-Отця проявляється і в виконавцях тайни подружжя. Більшу часть святих тайн уділяють священники як „строители тайнъ божіихъ“ (I Кор. 4, 1), тайну священства (а в латинників і миропомазання) уділяють тільки єпископи, а тайна подружжя має те визначне, що вона уділяється через молодята, жениха

і невісту. В сій тайні молодята є не тільки тими, що її приймають, але вони її самі dokonують. Що правда, то церква мусить бути при сім через пароха, а за його дозволу через іншого священика заступлена, щоби прийняти в божє ім'я приречення обопільної згоди і в божім імені сю сполуку поблагословити, одначе виконавцями сеї семої тайни є самі молодята, жених і невіста. Бог-Отець каже своє „так“ і „амін“ до слів згоди приймаючих тайну подружжя, до їх згоди і сполуки дає він своє благословення, як при першім подружжі в раї. Який жаль, що з причини всяких весільних короводів і приготовань до вінчання молодята не звертають уваги на характер свого дієства і на святочність сеї великої хвилі в їхнім житті.

В подружжі проявляється також благословення Бога-Сина. Якщо діло відкуплення має сягнути в найглибшу глибину упавшої людської природи, то воно мусить сягнути саме там, де первородний гріх спричинив найбільшу руїну і людській природі найтяжшу рану задав. Дяка Тобі, божественний Спасителю, що Ти сю рану загоїв і подружжя до достоїнсти святої тайни підніс! Сим сказав Ти до всіх женихів і невіст: В ваш благодатний і щасливий весільний день хочу я при вас бути, як колись на весіллі в Кані Галилейській.

Християнсько-католицька молоде! Коли подружжя в божім царстві є такою великою тайною, то повинна ти з глибоким святочним уважанням про сю тайну й думати і говорити, з таким самим уважанням, як про тайну хрещення або про святе причастя. Вступ до подружого стану і до родини є помазаний кровю Христа — тому й не годиться тобі нечистими ногами сей поріг переступати. Що в божих очах є таким святим, як тайна, се не сміє бути нечистим ані в твоїх очах, ані в твоїй уяві, ані в твоїй мові, ані в письмі! „Подружжя се велика тайна“ — се велике таїнство — грецьке слово містерія значить те саме, що латинське sacramentum. Апостол додає ще: „се же во Христа и во церковь“. Христос вибрав собі церкву як нескверну і непорочну невісту „да будетъ свята и непорочна“ (Еф. 5, 27) і в таємничій сполуці з нею заключив повне благодати співжиття. Із сього святого сполучення мають родитися божі діти, такі численні, як звізди на небі. Від сього святого прообразу, одинокого подружжя, закінченого в небі, падає світло на його подобизни на землі. Певно, що земські подобизни мусять до якоїсь міри носити в собі і заховувати черти свого небесного первовзору; вони мусять становити одностайну спільність пожиття, сполуку одного мушчини з одною жінкою; бо життя в подружжї трикутнику булоби викривленням первообразу. Отся сполука мусить становити найсердечнішу життєву спільність, мусить із

двох людей вийти одна одиниця, „будета два во плоть єдину“, як каже апостол. Тих двоє людей лучаться з собою нерозривно, неподільно, невідклично, на подобу спо-луки Христа з Його церквою.

Важно заклучене і довершене подружжя може тільки смерть одного з обох подругів розв'язати. Ніякий горожанський закон, ніякий світський уряд не може подружжя розв'язати, а навіть власть папи вязати і розрішати має тут своє обмеження. Розв'язує хіба близьке споріднення, про яке в часі вінчання ніхто не знав, бо воно робить подружжя взагалі неважним. Може церковний суд відкрити, що один член подружжя вже звінчаний, тоді се нове подружжя неважне. Раз важно заклучене і довершене подружжя може тільки смерть розв'язати. Атже подружжя не є чисто приватною угодою — на подобу, як винаймається н. пр. хату і знов виповідається; Бог на престолі підписав з вінчаючимися угоду і каже: Я могого підпису не беру назад. „Еже убо Богъ сочета, человекъ да не разлучаетъ“. (Мат. 19, 6). Аж хочеться кричати до всіх родин, на всіх вулицях, у всіх парламентах: подружжя нерозривне, подружжя нерозривне! Та хочби се у катехизмах як товстими черенками було випечатане, хочби се і на всіх церковних дверях прибито і з всіх проповідниць проголошувано, а всетаки наново впливають прошення, чи сього або того подружжя не можна би розв'язати. Католицька церква є самотнім релігійним стоварищенням, яке з твердою строгістю і серйозністю відноситься до Євангелія: „Всякъ пуцай жену свою и приводяй ину, прелюбы дѣтеъ: и женяйся пущеною отъ мужа, прелюбы творить“. (Лук. 16, 18). Божі заповіді щодо подружжя в євангелії і церковні подружжі перешкоди можуть неодному виходити твердими і лютими, можуть його серце тяжко ранити і, як він думає, його щастя життя бурити, а всетаки для суспільности і для загалу і для морального здсровля народу вони є благословенням.

І дивно воно: де віра в церкву, як невісту Христову, зникла, як у реформованих, де слово Павла „во Христа и во церковь“ більше не значить нічого, там понизилося розуміння нерозривности подружжя. Взагалі переймає нас страх і відраза, як приглянутися здичінню теперішних подружж. Чи ж не подобає воно як поворот до Мойсеевого закону, який призволяв на відпустний лист? Чи ж не є се відворот у варварство півмісяця? І чи ж не малаби Австрія і нині великої місії ратования християнської культури заходу? Якби Христос нині прийшов, він певно виступив би проти тої мерзости знищення і сказав би: „Я вивисив подружжя до гідности тайни, а ви понизили його і зробили з нього яскіню гри пристрастей. Я полишив вам велику тайну, а ви зробили з неї згіршення“.

В подружжі проявляється благословення святого Духа-Бога. Благословення св. Духа називаються: дух, любов, благодать. Подружжя є духом, бо воно є гадкою Божою. Правда, воно встановлене на те, щоби і тиху тугу і бурливе пожадання людської природи лікувало, але воно не сміє згубитися в тілестности, право духа мусить все бути при кермі! „Отъ плоти плоть есть, и рожденное отъ духа духъ есть“. (Йоа. 3, 6). Отже подружжя по божому сердцю мусить бути тільки сполукою сердець. Спільнота назвища, мешкання, життя, але передовсім спільнота сердець і думок! „Тщасяся блюсти єдиненіє духа в союзѣ мира“. (Еф. 4, 3). Мішане подружжя є все чимсь розколеним, не є воно єдністю духа. „Одна дорога, кудю йдемо, один Бог, перед котрим молимося, одно небо і твоє і моє“.

Друге благословення подружжя через св. Духа називається любов. Любов є найсвятійше і zarazом найменше святе слово в людській мові. Любов се промінь святого Духа, який є особовою любовю Отця і Сина, любов то була зізда на божім небі, яка з неба упала і яку щораз глибше задоптувано в порох. У святій тайні подружжя має бути та любов піднесена з пороху і поставлена як свічка на престолі святині. Тайнственно посвячена подружжя любов не є як голос дзвону, що то сильно залунає, але скоро прогуде, вона є любовю сильнішою від смерті, вона є тою святою посвятою одного за другого, яка все переносить, все прощає, яка ніколи не минається, вона, як сього треба, є також тою зберігаючою любовю, а може себе опанувати і себе повздержати. І в подружжї життю є моральний порядок з сильними опертями. І любов між родичами і дітьми через тайну подружжя знімається з чисто природної земської царини і переображується в надприроднім світлі.

Третє подружжє благословення святого Духа називається благодать. Можуть з часом такі дні і години прийти, де то жінка тихими сльозами плаче, а чоловік рошалілими руками розриває вузли, які сам добровільно на себе наложив. Може і такий час прийти, коли стане темно, якби всі зізди з неба попадали, а останні наші сили нас опустять. В таких хвилях мусимо молитися о силу божої благодати, і благодать тайни подружжя в нас також через се відновляти, що станемо в родині спільно молитися і спільно до святих тайн приступати. В сім лежить тайна щасливої подружжї сполуки, щоби і духа і любов і благодать заховати.

На деяких іконах Спасителя бачимо, як він в лівій руці держить земську кулю, а правою благословить. В семикратнім багословенні подає він через хрещення ранне багословення на християнське життя, через миропомазання багословення для молоді на її дорогу, через найсвятійшу евхаристію багословення хліба, через покаяння багосло-

вення милосердного Самарянина, через слейомпомазання вечірне благословення християнського життя, через священство благословення апостольське, а через святу тайну подружжя уділяє благословення дому для родини і благословення коріння — основи для життя народу. Царю світа, будь також царем християнських родин, хорони і благослови їх.
Амінь.

Переклав з нім. ВДС.

о. Володимир Лиско

Наука про сповідь

I

Совість і обрахунок совісті

Прийміте духъ святъ. Имже отпустите грѣхи, отпустятся имъ: и имже держите, держатся.

(Йоа. 20, 23)

Коли по зісланню св. Духа Ап. Петро виступив з проповіддю божого слова, нарід, що його слухав, був такий одушевлений його наукою, що многі приступали і питали: „Що маємо робити, щоби дістати відпущення гріхів?“ А св. Апостол відповідав: „Покайтеся и да крестится кійждо вас во имя Ісуса Христа“. (Дія. 2, 38). Кождий з вас нехай покається і охреститься. Вониж ще не були хрещені.

„Що маємо робити?“ — відізветься і нині не один з вас. Що маємо робити, щоби бути спасеними? Чи є ще спосіб виратувати свою душу? Миж грішні, і гріхами відвернулися від Бога!

Ми не такі, яким був один Індіанин. Я читав раз таку історію. Один місіонар проповідував Христову науку між Індіанцями. Тих, що прийняли ту науку, він охрестив і відїхав; а за рік приїхав знова до них, щоби їх висповідати. Коли виявив свій намір, чому приїхав, питає його один Індіанин: „З чого ми маємо сповідатися?“ „Із своїх гріхів“ — відповідає місіонар. „З яких гріхів? Може ви нас зле охрестили?“ — питають. „Ні, з гріхів, які ви поповнили по хрещенню“.

„Або можна по хрещенню грішити?“ — з великим здивуванням запитав Індіанин. Сльози стали в очах місіонаря, що найшов у них таку велику віру і таку витривалість в своїх постановленнях. „О щасливі Індіанці — погадав собі — ми білі

не такі вірні Господу Богу*. Ти, християнине, скільки ти по хрещенню вже грішив? Може більше, як нехристи.

Щож робити? Чи є ще спосіб очистити свою душу? Є сповідь. В добрій сповіді може чоловік очистити свою душу і знова відзискати божу ласку.

Та — на жаль — многі зле сповідають. Вони не сповідають конечних умовин до сповіді.

Про сі умовини я хочу нині говорити.

I.

Що треба зробити, щоби сповідь була добра?

1. Щоби сповідь була добра, насамперед треба покорі. Треба доброго розположення серця. В св. Письмі, де лиш говориться про відпущення гріхів, всюди згадується про таке розположення серця. Блудний син, нім вернув до свого вітця, наперед розважив свій мізерний стан, своє нужденне положення, до якого довело його грішне життя. А пізнавши се, постановив вернути до свого вітця, впасти до його ніг і сказати: „Отче, я согрішив на небо і перед тобою, — я вже не достойний назватися твоїм сином“. Се була покора.

Митар стояв при дверях храма; він навіть своїх очий не смів піднести до неба, але в покорі бився в груди і казав: „Боже, милостивий будь мені грішному“. Марія Магдалина по своїм наверненню з такою покорою відносилася до Ісуса, що все падала Йому до ніг: в домі Симона і під хрестом на Голгофті і в той час, як Ісус явився їй по своїм воскресенню.

Чому та чеснота, чеснота покорі, потрібна до важности сповіді, навчає тридентський Собор. На тім Соборі св. Церква оголосила, що чоловік без помочі божої не може ані добре своїх гріхів пізнати, ані за них жалувати.¹⁾ До сього він потребує особлившої ласки Божої. А ласку Гос. Бог дає лише покірним. Кажеться в св. Письмі: „Бог гордим противиться, смиренним дає благодать“.

Як багато людей приходить до сповіді і сповідаються зле! Чому? Їм бракує того доброго розположення серця, їм бракує покорі. Неодин іде до церкви, хоче сповідатися, але в цілім його захованню нема ні крихітки того внутрішнього розположення. Вистроєний або вистроєна серед пустих жартів іде до сповіді. Без подання руки, без прощання зі своїми ворогами, як гордий фарисей, мовби ласку кому робив, мовби хотів похвалитися перед Богом. Чи може бути така сповідь добра? Ні! Бог гордим противиться, смиренним дає благодать. Ти, чоловіче, коли маєш приступити до сповіді,

¹⁾ Сесія 6, кан. 3.

упокори своє серце — так, як блудний син упокорився. Проси Бога о добру сповідь, як просив той сліпець на дорозі: „Господи... да прозрю“. Господи, проясни мій розум, щоби я пізнав свої гріхи, нужденний стан моєї душі, і щоби повернув назад на праву дорогу. Проси, як просив Давид: „Із глибини возвах к Тебі, Господи, Господи, Господи услыши глас мой“. „Уза грішник повязаша мя“ (пс. 118, 61). Узи гріховні спутали мене, і без Твоєї помочі не зможу їх розірвати. „Боже милостивий, будь мені грішному“.

Ось так упокорися.

2. Другою умовиною доброї сповіді є добра совість і обрахунок совісти.

Що таке совість?

Совість се голос душі про моральність наших діл. Се моральна відбитка, зеркало нашої душі. Зробиш ти що, то воно зараз відібється в твоїй душі. А чи воно добре, чи зле — то на се відізветься совість так, як у фотографії: вірно.

Зробити обрахунок совісти значить: добре придивитися своїй душі, розважити свої діла. Ми сказали, що совість се зеркало нашої душі. Але є різні зеркала — прості і криві; так є й люди, що мають різну совість — добру або скривлену. Ви бачили нераз в панських огородах округлі склянні бані — то так як вигнуті зеркала. Поглянути в таку баню, побачимо в них все поменшене.

Є люди, що мають таку совість, як ті вигнуті зеркала. У них все, що вони самі зроблять, хочби всі на се зглядалися, маленьке, незначне. Колиб хто інший зробив, розуміється, вони перші сталиб на цілу околицю кричати. Таки люди, коли приходять до сповіді, не мають з чого сповідатися. Вони ніколи і нічому не винні. Коли кленуть, то діти винні. Коли гніваються, сусід винен; коли були п'яні, коли когось ошукали... Все те маленьке, або товариші винуваті. Чи може бути така сповідь доброю? Ні! Такий чоловік не має доброї совісти. Такий чоловік не має доброї совісти. Такого совість вигнута і не представляє вірно його діл.

Коли йдеш до сповіді, то мусиш знати, що є гріхом смертельним, а що простительним. Катехизм у руки! Треба знати катехизм. Переступив ти заповідь божу, знав, що сього не вільно було робити, а ти робив — то в сповіді треба так сказати, якби ти перед Богом стояв, і Бог твої діла бачив. Так є, коли ти сповідаєшся, Бог слухає твоєї сповіді, хоч ти перед Його слугою говориш. Бог бачив тебе і ціле твоє поступовання.

Є також зеркала вгнуті, що кожду річ дуже побільшують. Є й такі люди, в совісті яких все побільшується. Всюди бачуть гріх і то великий. Ніколи не мають спокою

совісти й самі собі не вміють ради дати. Такий стан є також небезпечний. Бо може бути такий випадок, що річ сама в собі є малим, простительним гріхом, але коли їм здається, що се великий гріх, і той гріх сповнять — то допускаються справді тяжкого гріха. Такі люди мусять упокоритися, мусять дати себе вести сповідникови і у всьм йому повинуватися, після його поручення поступати, бо лише в сей спосіб, як учить св. Альфонс, такі скрупулянти можуть прийти до рівноваги своєї совісти.

Є зеркала закрашені. Возьми пр. червоне або зелене скло поред очи, а все буде тобі видаватися червоне або зелене. Є такі люди, що мають таку закрашену совість. Вони на своє поступовання глядять мов через закрашені скла. „То не гріх“, каже неедин, коли намовляє другого до гріха. „Ти боїшся, не бійся, я то на себе беру“. Нічого не допоможе тобі таке говорення і не оправдає тебе на суді божім. Бог не буде судити після твого говорення, але після своєї божої святости, після того, як св. віра вчить, чи щось є гріхом, чи ні.

Тому то, хто йде до сповіди, має дуже на се уважати, щоби мати добру совість. „Імійте совість благу“ — каже св. Письмо.

А тепер обрахунок совісти.

Чимало людей сповідається, але сповідається зле. Чому? Вони сповідаються з діл, але нічого не говорять про свої лукаві думки. Бо чейже і гадками можна тяжко Бога образити. Ангели нічого злого не зробили, вони лише одною гадкою Бога образили, і через ту свою горду гадку страшили небо і пішли на вічну муку.

Чимало йде до сповіди і сповідається зі своїх діл, але нічого не говорить про свої грішні бажання.

Десята заповідь Божа каже: „Не пожадай“. Грішнебажання — хоч не сповнене — перед Богом значить майже стільки, що діло. Пр. прийшов ти до торгівлі, бачиш на столі гроші. Будиться в тобі бажання ті гроші взяти. Вже то замірив ті гроші взяти, аж тут хтось надійшов і тобі перешкодив. Ти не вкрав, і не сповідаєшся. Добре робиш? Зле. Не сповідаєшся, бо гадаєш собі: я не вкрав. Але чи не бувби ти тих гроший взяв, якби не був тобі сей другий перешкодив? В такому випадку бажання майже рівняється ділу. А скільки то разів приходять нечисті бажання — проти шостої божої заповіді. Ти не допустився гріха ділом, але ти хотів грішити, ти може і намовляв на гріх, чи ти з сього не маєш сповідатися? Коли ти мав такі нечисті бажання і добровільно собі їх до серця допускав не відвертав їх, не боровся з ними — то поповнив ти тяжкий гріх.

Чимало людей сповідається зі своїх гріхів, але нічого не говорить, скільки то осіб грішило через них, не спові-

дається з т.зв. „чужих гріхів“. А чейже є немало людей, що своїм злим поступованням доводять других до гріхів. Запросив хтось товаришів до себе на гостину, або зайшов з другими до корчми, і починає гостити. Та в захопленню наш чоловік звичайно не має міри. Хоч бачить, що його гості вже мають досить, то ще припрошує і наливає, аж всі попиються. Хто був причиною того, що твої гості попилися? Ти. Чи не мавш з того сповідатися? Мусиш, коли хочеш, щоби сповідь була добра.

А ті обмови, очернення... Десь там хтось-щось сказав, а ти, не провіривши: чи се правда, йдеш і шепчеш другим, і йде ганьба по цілім селі. Колиб ти був змовчав, скільки то осіб охоронив би від гріха обмови чи очернення... А так на твоїй душі чужі гріхи.

Чимало людей ідуть до сповіди і сповідаються з того, що зробили, аж не сповідаються того, що занедбали.

Сповідається мати і визнає гріхи, які вона сама поповнила, алеж вона має діти, які занедбувала виховати. Діти не моляться, діти роблять шкоду по полях, по сусідських огородах, а вона — мати — на се нічого не каже. Діти в час до сповіди не приготовані. Про се вона при сповіди не згадує. Добре сповідається? Зле. Дорослі діти ходять по ночах. Донька має якісь тайні знакомства, вечерами зникає, а мати на се глядить через пальці. І при сповіди сього не згадує, не згадує про занедбання своїх обов'язків. Добре сповідається? Зле.

Неодин іде до сповіди і сповідається зі своїх гріхів, але нічого не говорить про обставини. Хтось порушив чужу власність, треба подати обставини, коли вони змінюють тяжкість гніха. Вкрав ти пр. кравцеви голку, і він через те стратив день роботи, хоч голка невелика річ, ти поповнив немалий гріх. Взяв ти що в приватного чоловіка, то се буде инакший гріх, якби ти те саме взяв в церкві, або якби се була річ посвячена.

Кажеш: священник не питався. Священник нераз питається, щоби тобі допомогти, та не все він може се робити. Коли не питається, ти є обов'язаний свої гріхи так представити, щоб священник міг пізнати правдивий стан твоєї душі.

Люди сповідаються, але не кажуть числа гріхів.

Чи треба казати, скільки разів ти якийсь гріх поповнив? Так. Чоловік має при сповіди сказати всі свої тяжкі гріхи. Авжеж що иншого є, коли хто раз опустив Службу Божу, а десять разів. Инша провина, коли хто взяв раз один зол., а знов инша, коли брав десять разів по 1 зол. Що иншого, коли хто раз ближнього побив, а що иншого, коли на нього десять разів нападав. (Докінчення буде)

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 11

ЛЬВІВ

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1929

Володимир Лиско

Наука про сповідь

(Докінчення)

Як я можу пам'ятати, скільки разів я якийсь гріх зробив? — оправдується не один. Чекай, друже! Помало! Погадай собі: Ти маєш на сповіді сказати всі тяжкі гріхи. А тяжкий гріх і добрий християнин так повинні бути від себе віддалені, як небо від землі. Не правдаж? А коли зайде таке нещастя, що ти попав в тяжкий гріх, то ти не повинен забути сього ніколи.

А тепер запитаю я тебе: Колиб так гадина влізла до твоєї хати і ти знав, що вона там є, чи ввійшовби ти спокійно до хати і чи мігби спокійно там заснути? Правда, що ні? Ти старавсяби наперед сю гадину вбити, щоб не наразувати себе на смерть.

Гадина може нанести смерть твою тілу, і ти стережешся. А чи не мавби ти стерегтися того, що несе смерть твоїй душі? Тяжкий гріх — се гадина для твоєї душі. Тому чоловік повинен добре тямити, чи сповнив тяжкий гріх і коли.

Коли хтось помимо старання і пригадування не зуміє докладно подати числа гріхів, то мусить принайменше приблизно подати їх скількість. Як в інших справах чоловік, хочби й неписьменний, уміє здати собі справу і подавати числа зближені до правди, так треба поступати й при сповіді. Н.пр. бачиш: везе господар збіжжя. Питаю, скільки там на тій фірі може бути кіп? Ти, поглянувши, зараз визнаєшся і скажеш: Така фіра може мати 2 або 2½ копи. От так приблизно, коли не знаєш докладно числа, повинен ти подати на сповіді число своїх гріхів.

А як довго треба приготуватися до сповіді? Як довго? Се залежить від того, як довго ти вже не сповідався. Коли хто сповідався тому тиждень чи дві неділі, — то йому легко зробити обрахунок совісті і на се певно не потребує довгого часу. Але коли хто вже довший час не сповідався, то й довшого треба часу і усьильнішого застанов-

лення, щоби зробити добрий обрахунок совісти. Треба все тямити, що сповідь се важна річ, се справа Божа.

В сповіді масш здати рахунок перед всемогучим і всевідучим Богом, Богом, який просліджує серця і нутра (Пс. 7, 10), і тіло і душу може погубити в пеклі (Мат. 10, 28).

От так, дорогі, після тих вказівок досліджуйте свою совість.

Як на початку було сказано: без Божої помочі чоловік не зможе добре приготувитися до сповіді; то й не зможе зробити й доброго обрахунку совісти. Тому просить Бога о ту поміч, о просвічення нашого розуму. Кличте, говоріть з царем Давидом: „Гріхи мої, хто вас зрозуміє“ (Пс. 18, 13). Я образив Бога, я тяжко провинився, але „провини мої, хто вас зрозуміє“? Хто їх почислить і змірить, коли ти, о Боже, не просвітиш моєї пам'яті? Ти почислив мої кроки, Ти знаєш мої гадки, слова і діла, просвіти мій ум, так, щоби я пізнав всі свої гріхи, щиро за них жалував, висповідався і став ліпшим.

Бог дасть вам ту ласку, якої потребуєте, бо Спаситель запевнює: „Коли ви, будучи злими, умієте добрі дари давати вашим дітям, оскільки більше Отець ваш небесний дасть доброго Духа тим, що Його просять“. (Лук. 11, 13). „Тому просить, а дістанете“ (Йоа. 16, 24).

Амінь.

II

Жаль

Жертва Богу духъ сокрушень,
сердца сокрушенна и смиренна
Богъ не уничижить. (Пс. 50)

Щоби відновити своє життя і поєднатися з Богом, треба відбутися сповідь. Та багато людей сповідається, але сповідається зле. Чому? Бо не має жалю.

В попередній науці ви чули про обрахунок совісти. Обрахунок совісти конче потрібний: чоловік мусить себе пізнати. А як треба його робити, ви пізнали в попередній науці. Але сам обрахунок совісти, ще не вистарчас. Може хтось зробити обрахунок совісти якнайдокладніше, може навіть всі свої гріхи списати, щоби чогось не поминути при сповіді, сповідь буде неважна, коли не буде жалю в серці.

Що таке жаль? Чи жаль конче потрібний? І як його розбуджувати? Отсе буде предметом нинішньої науки.

I

Що таке жаль?

Жаль — каже Тридентський Собор — се біль душі і зненавидження гріхів з постановленням більше не грішити. Біль душі! Є біль тіла і біль душі. Біль тіла часто відчуваємо і добре знаємо, що таке біль тіла. Але чи чув ти, брате, про біль душі? Чи нераз! Іде дитина вулицею, убрана в нову одержу, коло плота зачепилася за дріт, і нову-новіську одержину роздерла. Стала тай плаче. Чому вона плаче? Чи її хто бив? Ні! Серце її болить, їй жаль, що сталася така шкода. Нераз тобі станеться якась шкода, щось зле зробиш, злочиш, зібеш. Тоді зробиться тобі жаль, в серці зродиться жаль; чому се сталося? Ліпше булоб, колиб сього не було; нераз аж сльози в очах стануть. Се біль душі.

Отакє почування повинно бути в кожного, хто поповнив гріх і хоче, щоби той гріх у сповіді був відпущений. Мусить бути смуток і біль душі задля того, що ми Бога образили, що ми своїй душі таку велику шкоду заподіяли, бо через гріх ми стратили право до вічного щастя в небі. З тим смутком рівночасно повинно бути зненавидження гріха і постанова більше до гріха не вертати.

II

Чи жаль коначний? Чи Бог домагається жалю?

Жаль є ціною, за яку Бог відпускає грішникови його гріхи. Що так є, ми можемо се легко зрозуміти. Через гріх чоловік відвертається від Бога, а звертається до дочасного світа; висше ставить сей світ, як Бога. Колиж чоловік добровільно відвертається від найвисшого свого добра, то помітує Божою ласкою і його приязню і з охоти до змислової присмності або дочасного зиску або пустої слави звертає своє серце до сотворіння. Отже безперечно коначним є для відзискання Божої приязни і відпущення гріхів, щоби він — сей чоловік — пізнав свій блуд, добровільно відвернувся від сотворіння, а звернув своє серце назад до Сотворителя. А власне се стається через жаль.

Хтось упивався, або любувався в змисловости, не слухав заповідий Божих, які се зборонюють, а йшов за змисловими бажаннями. Колиж такий чоловік хоче, щоби Господь Бог йому простив, він мусить збудити в своїм серці жаль за своє лукавство. Від Бога він дістав здоровля, розум і все, що має; в Божих руках його життя; за чесне життя Г. Бог обіцяє вічну нагороду, вічне щастя в небі. А чоловік, коли грішить, тим усім погорджує, не слухає Бога, а його ласку міняє за хвилеве дочасне уживання.

Розум пізнає, що се лукавство. І чоловік повинен в серці відчути, що він стався лукавим. Повинен відчути

біль в серці біль, що Бога, свого найліпшого Отця, не послухав, і жаль, що сього допустився.

Чи може Бог чогось менше жадати, коли йде про надолуження за заподіяну образу, як щоби чоловік, що Його образив і покинув, пожалував за свій нерозумний вчинок? Справді, якщоб чоловік не хотів жалувати за свої гріхи, так се була би нова зневага Бога, се було би знаком, що йому не залежить на Божій приязни. Возьмім примір. Ти прийшов до приятеля, якого ти тяжко образив і кажеш йому: „Даруй мені ту образу, але я не жалую того, що я зробив і не обіцяю, що сього більше не зроблю“. Чи таке перепрошення не булоб радше новою образою, як перепрошенням?!

От розум наш до сього доходить, що жаль конче потрібний, щоб перепросити Бога і осягнути відпущення своїх гріхів. Але в св. Письмі маємо виразну божу волю, де Господь Бог домагається жалю. Через пророка Йоїла Г. Бог кличе: „Наверніться до мене цілим серцем своїм; в пості, плачу і жалю роздирайте серце ваше“ (Йоїл 2, 12—13). „Коли не покається, всі так само погибнете“ (Лук. 13, 3). А псалміст Давид запевняє: „Серця сокрушеного і смиренного Бог не відкине“. Тож як довго не буде щирого жалю, так довго, брате і сестро, не можеш сподіватися відпущення своїх гріхів.

А чи ти завсіди при сповіді мав жаль за свої гріхи?

Нераз священик питає: „Чи жалусш за свої гріхи?“ — „Жалую“ — відповідає. А коли священик запитав би: „Скажи мені, чому тобі жаль?“ Тут уже у не одного відповідь вірвалася би. Не знає, що сказати. А чи в такого буде правдивий жаль? Коли кому жаль чогось, то він вже знає, длячого йому жаль. А як не знає, то можна сумніватися, чи він має правдивий жаль. От тому то приходить тепер важне питання: як треба жаль збуджувати? який то має бути жаль?

III.

1. Жаль мусить бути сердечний, то зн. чоловік мусить у серці відчувати біль і смуток за те, що поповнив гріх і тим гріхом, як найбільшим злом, бридитися, бо ним сам Бог бридиться. І мусить желати собі: до того гріха ніколи не вертати. Правдивий жаль не полягає на словах; не вистарчить, як хто лише словами скаже, або з книжки вичитає, що жалус. Жаль треба в серці відчуті. Він мусить вийти з глибини душі. Коли ми пізнали свій блуд, то маємо мати бажання позбутися його, поправитися. От так, як зробив євангельський блудний син. Він, коли пізнав свій блуд, зрозумів, що, щоб вернути до вітцівського дому, нема іншої ради, як впасти до ніг батькови і перепросити його.

І так зробив. От так, як Марія Магдалина, велика грішниця, котра, щиро бажаючи поправи, з великим болем серця впала до ніг Христових. Вона нічого не говорила, алеж проливала сльози, котрі були виразом її скрушеного серця, її великого, сердечного жалю.

Ти кажеш, що не можеш плакати і маєш зимне серце.

Марія Магдалина, коли стояла під хрестом, бачила, як Христос на хресті ронив кроваві сльози.

Колиб сталося чудо, й колиб ти тут у тій церкві побачив розп'ятого Христа так, як він був розп'ятий на горі Голгофті, і колиб ти почув, що Він споминає й твоє ім'я, — бо Він на Голгофті ронив сльози й задля Тебе, чи тоді Його сльози, Його кроваві сльози не спонукалиб тебе до болю, — до жалю, до плачу?

Колиб сталося чудо, й колиб ти власними очима побачив Христа на хресті так, як Він терпів на горі Голгофті, Його ціле ранами покрите тіло, Його піднесені до неба, а кровю залиті очі, Його повні болю, висохлі уста, Його витягнені і до дерева прибиті руки, Його зранене серце, з якого спливають останні каплі крові, чи мігби ти здержати своє серце без зворушення? О, певно, на такий вид і твоє серце стиснулосяб, і ти заплакавби. А хтож то витиснув сей страшний образ на Христовім тілі? Хто був причиною Його страшних терпінь? І твої гріхи! Чи отже не годиться відчути серцем свою негідність, чи не належить скрушити себе і почути обридження до своїх гріхів?

Де сповідальниця, там є Христос. Коли приступаєш до сповіди, треба про се пам'ятати.

Щоби жаль був сердечний, не конче мусять бути сльози, треба лише, щоби грішник у своїм серці відчував жаль за сповнені гріхи.

2. Жаль мусить бути загальний. Загальний, то зн він мусить розтягтися на всі гріхи. Як не може бути правдивим християнином сей, хто не приймавби всіх правд віри, які Церква подає до вірування, так нема правдивого каєння там, де нема жалю за всі гріхи.

Гріх — се образа Бога. Коли хто жалує за один чи другий гріх тому, що він ним Бога образив, що через нього стратив небо, а заслужив на пекло, то мусить і за всі інші свої гріхи жалувати, бо і тими він образив Бога і через них стався негідним неба, а заслужив на божу кару. З того слідує, що не буде правдивий жаль там, де каєтник жалує тільки за деякі свої гріхи. І жаль, коли не буде загальний, не спричинить відпущення ні одного гріха. Бо каже Бог через пророка Єзекиїла: „Наверніться до мене і творіть покаєння за всі ваші гріхи, а тоді гріхи не

будуть вам загибіллю. Відкиньте від себе всі ваші беззаконня, якими ви грішили, а зділайте собі нове серце і нового духа". (18, 30—31)

Якщо отже хочете мати правдивий жаль, то мусите жалувати за всі свої гріхи, не роблячи ніякого виїмку.

А тимчасом що ми бачимо? Чимало людей жалує за свої гріхи, але не за всі. Деяких гріхів не хочуть зі свого серця викинути. Вони сповідаються на примір, що не святкували свят, не заховували постів, сварилися з сусідами, говорили неправду. Але що вони живуть в найближшій нагоді до гріха, що вони неслухно задержують чужу власність, що в них часто неумірненість в їді або питтю — про се вони не згадують; за ті гріхи не жалують, їх собі не обриджують, не мають охоти позбутися їх.

Коли ти хочеш мати правдивий жаль, то мусиш неслухно загарбане добро віддати, своєму ближньому від серця простити, близьких нагод до гріха уникати, своїх злих склонностей, хочби як тяжко се тобі приходило, позбутися.

Коли ти сього не хочеш зробити, коли ти своїх улюблених гріхів не позбудишся і за них не будеш жалувати, тоді і твоя покута буде поверховна, з такої сповіди вийдеш ще гірший, як був передтим, бо затягнеш ще один гріх, а се гріх святотатської сповіди.

Жаль мусить розтягатися на всі твої гріхи.

3. Жаль мусить бути надприродний. Надприродним жаль є тоді, коли походить з надприродних понук. А з надприродних понук він тоді походить, коли чоловік жалує за свої гріхи не з сьогосвітних, дочасних причин, але з вічних, божих. Докладнійше се зрозуміємо на примірах. В св. Письмі читаємо про різних грішників, що за свої гріхи жалували, але не всі дістали відпущення гріхів. Цар Савло жалував за свій непослух супроти Г. Бога. Він виразно говорив, як читаємо в св. Письмі: „Аз согріших, яко преступих слово Господне... І нині возьми гріх мой од мене... да поклонюся Господу Богу моему“. (І. Царст. 15, 24—25) Також поганський цар Антіох жалував за свої гріхи, коли досягнула його караюча рука Божа. Він сказав: „Нині поминаю злая, яже сотворих в Єрусалимі... і познах, яко сих ради обритоша мя злая“ (І. Мак. 6, 12—13). Але ані Савло, ані Антіох не були помилувані. Цар Давид согрішив і то тяжко, бо казав убити свого полковника Урія, щоби міг взяти його жінку собі за жінку. І він жалував за сей гріх. Та йому з божої волі звістив пророк Натан: „Господь отя согрішеніє Твоє“. Також Марія Магдалина і св. Ап. Петро согрішили: вони також дістали відпущення гріхів. Якаж причина, що Савло

і Антіох не досягнули прощення гріхів, хоч і вони, як Марія Магдалина і св. Петро, жалували за свої гріхи. На зверхні очима, ані ушіма тої ріжниці в їх жалю не спостерігаємо, але на вазі вічного Судді, який знає людські думки і серце, отся ріжниця в жалю показалася. Савло і Антіох мали лише природний жаль — вони каялися і жалували, бо бачили, що Бог їх карає. Савлови заявив пророк Самуїл, що Г. Бог відбере йому царство, а Антіох бачив, що Г. Бог зіслав на нього недугу. А Давид і Марія Магдалина жалували з надприродних причин: тому, що вони Бога образили, що втратили Його приязнь і ласку. Через сей надприродний жаль — з причин не земських, а Божих — вони дістали відпущення своїх гріхів.

З природним жалем, що походить з природних земських понук, і нині приходить чимало людей до сповіди. Приходить до сповіди зведена дівчина. Вона визнає свій гріх і плаче — мовби Марія Магдалина. Але запитати: чого вона плаче? Чи тому, що вона образила Г. Бога, якого повинна над усе любити? Ні! Вона плаче, що далася якомусь там неробови звести і тепер виставлена на сором та на ганьбу. Люди з неї сміються. От тому вона плаче.

Сповідаться слуга, що обікрав свого господаря і жалусь. Але яка причина жалю? Чи тому жалусь, що Бога образив, сему заповідь божу переступив? Ні! Йому жаль і прикро, бо через сей поступок господар його зі служби нагнав. І тепер уже про нього будуть знати люди і до роботи не возьмуть. Не один сповідається з неумірености, що не знав міри в їді чи в питтю і жалусь. Чому? Тому, що це зашкодило йому на здоровлю. Чи такий жаль може подобатися Г. Богу? Чи такий жаль може спричинити відпущення гріхів? Ні. Жаль мусить бути надприродний, з причин надприродних, Божих.

От такий то мусить бути жаль, коли сповідь має принести відпущення гріхів. Коли ти, брате чи сестро, хочеш мати такий сердечний і надприродний жаль, то мусиш передусім про такий жаль Бога просити і пригадати собі те все, що віра вчить про злобу гріха. Розваж у своїм серці, що ти, таке слабеньке, нужденне сотворіння, образив нескінченного Бога, всемогучого Творця неба і землі, від котрого все залежить. Ти зломив Його заповіді.

Розваж, що Бог є найліпшим твоїм Отцем, від котрого все маєш, всі твої здібности, всі щоденні ласки, всі дари духа і тіла, і ти замість дяки й хвали виявив Йому найбільшу недячність.

Розваж, що твої гріхи завели Сина Божого, Ісуса Христа, на хрест, та що кожним гріхом наново Ісуса Христа

розпинаєш. Через гріх ти ломиш присягу, яку ти при хрещенню зложив, що будеш Богу вірно служити. Ти ломиш ту присягу і переходиш на сторону Його ворога-дівола.

Зійди духом до місця вічної кари, приглянься мукам проклятих, і скажи до себе: „Отсю долю і я собі грішним своїм життям заслужив“. З пекла знеси свій зір до неба, яке ти злегковажив, ввійди в небесну радість блаженних, і скажи до себе: „За хвилинку земського уживання, за дрібку дочасної приємности стратив я отсю невисказану радість святих, стратив я правдиве щастя в Бога. О, як болить моє серце, що я був такий немудрий! О, коби се не були ніколи сталося!“

Такими гадками, таким розважуванням збудиться в твоїм серці любов, і станеш перепрошувати Г. Бога: „Я щиро жалую, Боже, що я Тебе, моє найбільше Добро, мого Сотворителя і Відкупителя, образив. О, як радби я се направити, як хотівби я, щоби се не було сталося. Я волівби не знати що терпіти, як малоби се знова повторитися. Радше вмерти, як знова Тебе, Боже, образити!“

Коли ви по обрахунку совісти будете ось так розважати, коли в своїм серці розбудите от такий надприродний жаль, то можете бути певні, що тоді сповідь принесе вам полекшу, на вас сповниться слово, яке сказав пророк до царя Давида: „Господь отя твої прегрішення — ти не умреш!“.

Амінь.

О. П. Остапівський

На св. Арх. Михаїла

„Ангели їх на небі по всяк час
бачать лице Отця мого небесного“.
(Мат. 18. 10).

„Бо він ангелам своїм звелить
берегти тебе на всіх дорогах твоїх.“
(Пс. 90, 11).

Дорогі! Св. Писання ізоображує нам ангелів як дуже розумних і дуже услужних духів, котрі живуть та радіють глибоким пізнанням небесного Отця та охочим сповнюванням його св. волі. Дальше представляє нам Біблія ангелів хоронителями всіх цих людей, які в покорі зачисляються до ревних звеличників Ісуса Христа. Спаситель світа звернув був виразно увагу на цю правду Симонові Петрові, коли цей хотів мечем боронити божественного Учителя перед юрбою в Оливнім Городі: „Мій Отець — сказав Хри-

стос — може вислати на мою просьбу більше як дванадцять легіонів ангелів". Немовби говорив Син Божий: Сховай меч, Петре, колиб це було вказаним, ангели небесні далеко успішніше оборонилиб мене, ніж ти своїм мечем.

В славній молитві, яку звичайно відмовляємо кожного дня, ставить нам Христос Господь ангелів за примір послухного сповнювання волі Божої. „Нехай твоя воля сповняється, як на небі, так на землі". От цими словами вказує наш Спаситель, що шляхотні сотворіння небесні, це є ангели, безнастанно й втішно сповняють волю Божу.

Отже найприємнішим заняттям небесних слуг є ширити й підносити славу Божу, слухати його св. волі, підпомагати добрих і побожних на землі до красшого розуміння та успішнішого здійснювання Божих намірів в цім життю. Рівнож і нашим завданням повинно бути: слава Божа та сповнювання його св. волі.

I.

Біблія розказує нам, що ангели нераз вже голосили людям славу Божу.

Хто оспівував славу Божу підчас Христового Різдва? Ангели.

Хто на гробі воскресшого Спасителя повідомив побожних женщин про воскресення, як з ранньою зорею прийшли вони скропити вонними пахощами св. тіло Ісусове? Ангели. А також на багатьох місцях записало св. Письмо що засдно стоять ангели перед Божим престолом та безпереривно славять ім'я й могутність Творця неба й землі: „Достоеєси, Господи, прийняти славу і честь і силу; Ти бо створив єси усе, і волею Твоюю усе єсть, і створено.“ (Об'яв. 4, 11). Часто накликає пророк в псалмах ангелів, щоб лучилися разом з побожними людьми до віддавання хвали Богови: „Хваліть Господа, ви чисті духи з неба, хваліть його на висоті небесній! Хваліть його поодинокі, всі ангели його; хваліть його разом всі, безтілесні сили його! Хваліть його сонце і місяць, хваліть його всі ясні зорі! Хваліть Господа всі земні творива, ви велитні морські і всі безодні! Огонь і град, сніг і мряка, ти бурний вітре, що сповняєш слово його; Ви гори і узгір'я, садовина і всі кедрі, дикі звірі і всякий скот, повзаюча звірина і пташина крилата; Ви царі землі і всі народи, ви князі і всі судді землі; Ти юнацтво і дівчата, ви старі з діточками! Нехай хвалять ім'я Господа.“ (Пс. 148).

З ангелів переходить на нас обов'язок поглиблювати славу Божу в нашій серцю, поширювати її між другими людьми. Колиж ми найкрасше славимо Бога? Тоді, як

старасмося його пізнавати, почитати й боятися. Правдиве пізнання Бога, живий страх Господень, це його хвала, честь у небі і на землі.

Хочемо величати імя Господнє, так мусимо кожного дня чимраз ліпше й ліпше його пізнавати; чимраз сильніше переконуватися о Божих великих і чудних прикмет: о Його всемогучности, мудрости, справедливости, доброті й провідінню. До цього послужить нам щоденне уважне розважання його діл та, у св. Письмі записана, наука його єдинородного Сина, яку повсякчасно голосить нам кат. Церква.

Дорогі! Ніщо не нагадує нам так живо Божої величі, ніщо не наповняє наших грудий такою пошаною і любов'ю до Бога, як саме розважання його діл. Возьміть псалтир. Щож иншого спонукувало побожних Ізраїльтян до величання Господа, як не розважання блиску неба та величчя землі?

Так пр. співає Давид псалмодівець: „Господи Боже наш! Яке славне імя твоє по всій землі! Слава твоя вознеслась вище небес! Коли спогляну на небеса твої, діло рук твоїх, на місяць і зорі, що сотворив єси, то що таке чоловік, щоб ти дбав про нього.“ (Пс. 8). Або в 19. Пс. читаємо: „Небеса являють славу Божу і простір звіщає про діла рук його. День дневи сповіщає про них, і одна ніч дає вістку другій. Ні се мова, ні се слово, але чути його голос.“ (Пс. 19, 1—4).

Мова природи, хоче сказати псалмодівець, є для всіх зрозуміла; заєдно проповідує вона божу славу і божі знання. Серед дня сонце та промінням його озолочений світ, нічу саявом зір засіяний небосклін величають імя божє. Кожда пора року, сійба й жниво, мороз і спека, день і ніч, шаліюча хуртовина й морський легіт, грозою проймаюча лискавка та переляком сповняюча п'ятьма, як і благодатний промінь соняшний, все руйнуючий град, як і животворний дощ, сильна звірюка аж до повзаючого робачка, найбільший хижак-птах аж до дрібненького мотиля, найвисший дуб аж до найникліяшої билинки, наймогутнійший монарх, наймудрійший чоловік аж до нікчемного жебрака, аж до глупого півголова, аж до дикуна — все проповідує славу божу. Все, все вказує нам у великім, як і в малім, божу всемогучість, божу мудрість, божу нескінченість.

Зачерпуйте кожного дня з цього життєдайного жерела щораз новійші, ліпші, все живійші докази на пізнання Бога, втискайте їх все глибше й глибше у свою душу, тоді належну хвалу віддасте його преславному Імени.

В цім все звершеннішій пізнанню Бога може найбільше допомогти нам наш незрівняний Учитель, Ісус Хр.

Він був перший, що приніс нам правдиве пізнання Бога із неба на землю. Він сам був в лоні Отця, найліпше знав Отця, сам один видів Отця, він найкрасше та зрозуміло сказати може: хто є Бог? а передовсім, чим є Бог для нас?

Тільки слухайте Його науки, а з кожним днем докладніше порозумієте, що Бог є Вітцем всіх людей; провидіння Боже всім добро творить; Ісус Хр. мусить бути самотнім нашим провідником на дорозі до спасіння. Порозумієте, що ми мусимо Йому уподібнитися під зглядом справедливості, доброти й святости, якщо бажаємо досягнути Його царство вічне.

Колиж зачепнули ви з науки Христової і з розважань діл Божих правдиве пізнання Бога і глибоко та незрушимо втиснули Його у ваше серце, коли товаришить вам у життю найглибша пошана перед нескінченим Його маєстатом, коли на всіх ваших шляхах стережетеся гріха і чуєте днем та нічю над вашими гадками й поведінками — тоді віддасте належну славу Богу.

Але за приміром сил небесних обов'язані люди також других людей спонукувати до віддавання чести Богови. Старунком вашим повинно бути оце живе пізнання Бога та впливаючу з нього пошану для Бога засіяти в серцях всіх людей, а передовсім ваших найблизших. Родичі мають вчити своїх дітей з почесно вимовляти імя Боже; їх ніжні серця мають наповняти розумним страхом Господнім; їм розказувати про Бога, про Сина Божого, про діла Господні, а дитина повинна від ранніх днів знаходити уподобання в таких побожних розмовах.

Кожного дня лучається нагода сказати вашим рідним щось доброго о Бозі. Вже насущний хліб мусить нам нагадувати доброго Отця в небі. Найбільше успішним являється всетаки добрий примір. Якщо побачать ваші діти по ваших хатах спільну молитву, а підчас молитви святу повагу й глибоку пошану перед Творцем вичитають на ваших лицях, тоді певно побожними вони статися мусять.

Кожний розумний чоловік не повинен ніколи ні з підчиненими ні з рівними собі говорити жартобливо, з погордою або видвигаючи сумніви про Бога або про святі річі; навпаки, завсіди з мужеською повагою, з пошаною, розумно й повчаючи. Це непростима й дуже шкідлива легковажність, коли хтось дозволяє собі на несмачні жарти з Бога і з Божих річий. Подібні жарти, з котрих певно жаден розумний чоловік не засміється, доводиться на жаль часто почути по наших товариствах! Звичайно жартують в цей спосіб люди невиховані, недоуки, або люди, які забули про Бога.

Всім людям давайте добрий примір не удаваної пошани небесного Отця. Незлічимо багатьох людей може напер-

нути, збудувати один самотній побожний слуга Божий. Побожний християнин, коли він при молитві, скуплений, повний одушевленої ревності й поваги, клячить перед Святими, тоді він успішніше проповідує страх Господень, ніж всі церковні відправи, ніж не одне казання першорядного проповідника.

Наказуйте, щоб ваші діти ходили все ревно до церкви на проповіді, читали науку Христову з книжок, давайте одні другим добрий примір в цім напрямі. Посилайте ваших дітей до школи, бо добра школа є рівнож місцем, де можна навчитися пізнавати Бога та належно шанувати його.

Отже честь Бога в нас і в наших ближніх складається з цього: що ми Бога правдиво пізнаємо, його боятися та шануватимемо і що через нас другі люди навчаться небесного Отця і його Сина Ісуса Христа чимраз ліпше знати й почитати.

II.

Погляньмо ще, коли виповняємо ми Божі наміри?

Божі наміри зглядом людей є, щоби всі справедливо жили і через це сталися щасливими та цим способом досягнули свою остаточну ціль. Нас всіх сотворив Бог для неба. Всі ми обов'язані до ведення морального життя, бо після цього, скільки морально доброго зробили ми в житті земським, після цього степенується наша щасливість в небі, в житті вічній.

Передовсім старайтеся бути самі добрими людьми!

Для того необхідно потрудіться виробити собі правдиве й докладне поняття своїх обов'язків; опісля по можливості своїх сил виповняйте ваші обов'язки сумлінно, кождий в своїм званні, кождий після свого стану. Цеж саме Божі наміри зглядом вас самих. А будете ви самі добрими зн. скаже вам ваша совість, що ви всі ваші християнські обов'язки змагаєтесь все ліпше, все звершеніше сповняти, тоді вже легко прийдесться вам через поучення, через упінення та головню через добрий примір впливати на моральну поправу інших і тоді виповните Божі наміри зглядом других людей.

Оттак, мої Дорогі, станетеся подібними до ангелів Божих в небі, котрі не тільки ради себе виповняють якнайвірніше волю Божу, але безнастанно змагають до цього, щоб розумні сотворіння на землі цю волю Божу точно й вірно виповняли.

Амінь.

о. *П. Осташевський*

На св. Отця Николая, Мир ликійських Чудотворця

„Множествож вірних мало одно
серце й одну душу; й ні один, що
мав, не казав, що це його, а було
в них усе спільне“

(Діян. 4, 32).

Дорогі! Зараз поза брамою раю стрінувся чоловік з нуждою, горем та неназистю. Розмножувався на землі людський рід, росло горе, поширювалася нужда, вкорінювалася ненависть між людьми. Поганський світ не знав любови меншого брата, не вмів подати помічної руки людині в її горю. Аж Спаситель оголосив: „Люби ближнього свого, як себе самого“! „Любіть ворогів ваших“! — „Будьте милосерними, як Отець ваш милосерний“! Про Христа Господа записало євангеліє, що, переходячи краї скрізь, усюди творив Він добро всім обтяженим горем та обложеним нуждою. Слідами Христових заповітів пішли Його ученики, Його св. звеличники, ціла тодішня Церква і то так ревно та з таким одушевленням, що св. Лука чувся в праві записати в Діяннях: „Множествож вірних мали одно серце й одну душу; й ні один, що мав, не казав, що це його, а було в них усе спільне“! Одним з найбільших чоловіколюбців перших віків христ. ери являється безперечно св. Отець Николай, Мир Ликійських Чудотворець. Життєписці Святого нараховують безліч случаїв, де св. Николай помічною рукою обтирав сльозу ближньому, витиснену нуждою і горем. Кажуть, що в Патарах, ріднім місці Святителя, не було бідного, ні опущеного, ні задовженого, якому св. слуга Божий не піднісби братньої помочі. Ось він збіднілим дівчатам посаг підложив, їх від упадку, пекольної змори звільнив. Від розшалілих вихрів сказилося море, неминучу загибель несе мореплавцям, св. Николай утихомирює розбурхане живло, забитому морякови вертає життя. До голодних Мир Ликійських аж з далекої Сицилії купця з кораблями повними збіжжя чудом спроваджує. Трьох на смерть невинно засуджених від кари визволяє, невинність доказує. По нинішню хвилю кожної св. Николаївської ночі старші дітям приємність справляють, в ім'я Святого та його щедрої любови до меншого брата під подушку дарунки підкладають. Задля цієї любови ближнього Христа ради поширилась слава св. Отця Николая по цілім світі, а набоженство до Святого і віра в Його поміч знайшли відголос і прийняття навіть між поганами.

В нинішніх часах розлялися повинню по світі рідні посестри: ненависть і самолюбство. Від них теж не стає духу в грудях українського народа; плине моральний розклад по наших селах; грозить нам звірським здичінням. В грізних хвилях пекольного заливу ненавистю являється для нас гідним взором до наслідування велика любов св. Отця Николая.

За молитвами цього Угодника доложім всяких старань, щоб виполоти ненависть та самолюбство із нашої захопленої ниви, щоб наші парохії перетворити на християнські родини, повні сердечної взаємної любови, про які сказати булоб можна: „одно в них серце й одна душа“.

I

Дорогі! Взаємна ненависть та вибуяле самолюбство нераз погребали нашу вольність; розторошили нашу єдність навіть в обличчю грізного ворога; розвіяли надії з вітрами по степах. Але такої взаємної ненависти, але такого самолюбства, яке розпаношилось між укр. народом під теперішною хвилю, ще певно наша історія не занотувала. Тому уважаємо, що нема більше важного та більше пекучого завдання під сучасний момент, як зі всею рішучістю протиставити духа християнської любови — духови ненависти й самолюбства, як посадити християнську любов на престолі наших родин і громад; наново оживити між нами все животворного духа первісних християнських громад, які мали „одно серце й одну душу“. Нехай українське серце навчиться від св. Отця Николая духа христ. любови. Цей дух конечно мусить статися нашою рідною мовою, якої вчити мають по наших школах, якою говорити мають по наших хатах, яку плекати й ділом виконувати мусять по всіх наших народніх організаціях. Гейби вогняним язиком закликає нас до цього страшне нинішнє лихоліття, безмірно велика нужда цілого українського народа.

Любови! Християнської любови нам треба! Бо лиш любов має очі, щоб видіти чужу нужду; має серце, щоб відчутити чуже горе; має руки, щоб влекшити чуже нещастя; має силу зднати нас в одну родину, разом зібрати в однім національнім таборі.

Дорогі! Рідко який нарід на світі переживає таку страшну нужду, як це нині прийшлося переносити нашому рідному народови. Хто з вас хотівби змалювати образ нужди укр. народа, цей нехай намалює горючий дім, що саме займився довкруги ясним полум'ям і огнем вже лиже шиби вікон та одвірки дверей і димом та іскрами заглядає до нутра хати, а за вікнами обложно хорими лежать нещасливі мешканці та ледви чути кличуть з розпукою на устах: Поможіть нам! Рятуйте нас! Гинемо!

Ці, що так заводять, це не чужинці — це наші браття і наші сестри, це кість нашої кости, це кров нашої крові. Чи не всі ми посідаємо спільного Вітця? Чому лишасмо їх у відчаю, чому не дамо їм рятунку? Та сама найсвятіша Кров Спасителя обагрила однакосо душі нас всіх. Кривими Христа Господа сталися ми всі, а через Нього споріднилися ми між собою. „Бо як в одному тілі маємо многі члени, усіж члени мають не одно діло, так многі ми — одно тіло в Христі, по одномуж, один другому члени“ (Рим. 12, 4, 5).

Наші браття й сестри знаходяться в чорній нужді, страшній наче смерть! Навіть сліпці мусять побачити її — глухі мусять почути многотисячний голос одчаю. Направду, хто не вірить в країну нужду української маси, цей ще ніколи не переходив з відкритим очима по наших селах та по закамарках наших міст — цей ніколи ще не прикладав свого уха до дверей, крізь які несуться стони голодних: „Що їстимемо? Чим зодягнемось?“ (Мат. 6, 31). За руки треба взяти такого і попровадити його між нашу бідноту.

По землянках, по кучах, по сутеринах та піддашах тулиться день в день наш народний загаль; по десятеро осіб тлумиться — животіє в маленьких, дряхлих норах. Не знайдете там ні підлоги, ні стола, ні ліжка. Ніколи там сонце своїм промінням не заглядає, ніколи там свіжий воздух доступу не шукає і там скажіть йому: Вчиняй очи! Не бачиш брудного барлогу, а на ньому покулених, заморених, напив нагих дітей, які в зимних, закопчених кучах благають кусничка хліба й не знаходять ласкавої руки, котра подає їм бодай шматочок; тепла, світла, радості й повітря прагнуть вони і нема серця, щоб крихітку цих Божих дарів післало їм?!

Не бачиш, як над купкою дітей стоїть нещасна, бліда мати, начеб закаменіла нужда, стоїть безрадна, хоч кождіської хвилі життя віддала б за покрасання долі своїх лебедяток, кровю закипіло її материнське серце, глядячи на крайню горе її немовляток, на квіт, якому не доводиться розцвістись — зодягнутися в повню пишноти, бо все мороз нужди шкварить його нині, а й в майбутнім метне їм лихий вітер піском в очи, щоб ніколи вони соняшного дня щастя не закоштували?!

На блідих, безкровних, спалених горячкою устах заодно тремтять це саме питання і в матери і в дітей: Доле! Чи ж не даруєш нам ні промінчика надії в нашій кромішній пільмі?

По замураних запічках, по вохкістю та цвіллю пересяканих кутах, дідусі й бабусі. Самі кости потягнені жовтою шкірою трупа, сфалдовані лиця незлічними бороздами, зайшли сліпотою очи, беззубі уста, висушений вічним перед-

новком і безнастанною журбою кадовб — от це люди! Ніколи в їхнім життю не гостили радість і достаток. Голодна молодість по наймах похоронної заводила; їх мужескість на чужих ланах сили тратила, чужим капітали збивала, своїм дітям за мосоли хлібця в уста вложити не мала, їх старість нині важким, непосильним тягарем непотребів рідним в хаті ваготіс, послідною відрадою для них, це прихід смерті, єдиним їхнім бажанням: Коби лиш довго їх смерть не барилась!

Не бачиш? Вся сільська біднота сидить нині без роботи, без заповомогі з якоїбуть сторони, без сотика при душі, гола й боса, без найменших запасів, з острахом глядить на грядуче марево лютої зими.

А всякі драчі милосердя не знають, послідну сему шкіру з християнина пасами здирають. Чи назвеш це життям? Те їхнє життя — то страшна, глуха безодня пекла на цім світі! Те їхнє життя — це страшна трагедія повна пекельної розпачі! Їхнє благання рятунку не морозить твого мозку, не викликає співчуття в серцю? Цеж рятунку кличуть твої браття, сестри, твій рідний укр. нарід!

Дорогі! На жаль, ще не кінець! Око христ. любови догляне ще иншу, більшу нужду — нужду душевну! Нема ні слів ні краски, щоб вірно її змалювати.

Війна і її наслідки вирвали з корінням навіть зі шляхотних сердець багато-багато благородних почувань, цофнули неодну людину далеко від правдивої науки найбільшого Вчителя і чоловіколюбця Ісуса Хр. А в нас ще мов історичний проклин заваготіла над нами нова дезерція провідних верств з народних рядів.

Зла частина провідної верстви наймилася на службу у ворожих нам таборів. Послушна їх приказам розсіяла вона по наших селах з однородним населенням нечуване партійництво; навчила ненависти сільську бідноту, яка все одно чи на 2 моргах чи на 6 моргах однакові гаразди переживає, яка навіть найбогатших своїх братів не може з підрядним фабричним робітником на ту саму життєву стопу ставляти, а вжеж ніколи мірятися достатком із цими, котрі вчать її ненависти, ділять її на партії.

Рішучо не вимагає цього наше життя, а хиба наш нерозум або ворожий інтерес! Неперебірчиві письма підсичують раз-у-рає цю взаїмну ненависть партійну між селянством по нинішний день. Ця робота зробила своє, вона здеморалізувала село й цілковито розбила його!

(Докінчення буде)

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 12

ЛЬВІВ

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1929

О. П. Остапівський

На св. Отця Николая, Мир лікійських Чудотворця

(Докінчення)

Нині морально гине українське село! Треба булоб хиба красок пекла, щоб правдиво змалювати душевну нужду укр. села. Молодше покоління збайдужіло до христ. віри й Церкви. Затратилася ріжниця між чеснотою і гріхом. Щоденна преса подає безліч рабунків, навіть мордів. Розпаношилося пиянство, ножівництво й розпуста. Не переводяться сварні й коштовні судові процеси. Дикий непошанівок рідних батьків. Брак ідейности, велика відсутність офірної жертвенности для загальної справи. Кпини зі всього, що повинно бути кождому розумному сотворінню святим. Широкою хвилею розлилось по наших селах релігійне сектанство, щоб на дрібосенькі атоми розбити навіть членів найближшої родини. Між селянством зродила партійна ненависть погубну зневіру: не вірять люди ні в Бога, ні в громадянський ні в партійний провід; не вірять діти батькам і на відворот; не вірять один другому. Один підозріває другого в зраді, в донощицтві, в особистій наживі. Все жиє осібно, все дбає тільки про себе. Цвите крайне самолюбство!

Дорогі! Ще тільки ця горстка, що групується біля церков, під прапором Христа Господа, становить здоровий ідейний елемент села. Із неї мусить вибухнути вогонь всіх обіймаючої любови, який знищив би ненависть та самолюбство, а вузлом сердечної єдности злучив би село в одну християнську родину, а всі села в один чесний, могучий український народ! Кличем цієї родини нехай будуть слова св. Луки: „Множествож вірних мали одно серце й одну душу“.

II

Крізь нужду ближнього зазирає до нас нужда самого Ісуса Христа, та кличе рятунку й милосердя: „Чи нема в тобі серця для мене?“. Годі без відповіді лишати це сумне пи-

тання. Бо тоді дійсно треба булоб закликати: Де подівся зі світа дух перших громад християнських, куди зник сердечний дух родинний, відколи защез дух св. братерства, котрий заєдно простягав помічну руку туди, відкіля нужда свої вовчі зуби вищиряла?

Тільки ви, практикуючі християни, можете побудувати мости понад бездонні прірви самолюбства; тільки ви можете назад зєдинити роздерті сварнями і ненавистю серця в „одно серце й одну душу“ так, щоб зєдиноюю була кожда парохія в її терпіннях і радощах, зєдиноюю в нужді та в достатках, зєдиноюю в життю і в смерті.

„Одно серце й одна душа“ — ця єдність і любов являються великим чудом християнства; в ній знаходяться жерела його животворної сили й росту.

Дорогі! При наших церквах існують віддавна різні церковні брацтва, різні релігійні стоваришення, небаром виросте по наших парохіях широко закроєна організація Католицької Акції, а статuti їх накладають своїм членам обовязок вишукувати тілесну чи душевну нужду наших ближніх та в імя християнської любови спішити їм на поміч.

Поділім між себе цілу парохію. На кождім присілку, у кождім відтинку села нехай одна організація займається злагідненням дочасної нужди наших ближніх, а друга несе лік на їх душевну хворобу. Нехай молоді працюють над поверненням своїх ровесників, а старші приводять до Бога господарів та газдинь. Нехай члени християнських організацій стараються на засіданнях громадських рад годити по-сварених, виміряти справедливість покривдженням, усувати зі села пиятику, дбати про моральне поведення молоді, добрим приміром заціпляти жертвенну ідейність для загального добра. Аж тоді станемося сильним народом, бо буде в нас „одно серце й одно душа.“

III.

Яка прегарна ціль! Яке чудесне завдання! Начеб ангельські хори виспівували над такою парохією: Дивіться, холодні сини землі, над тією парохією панує неподільно любов християнська, а огонь цієї любови стоплює цілу парохію в одну християнську родину. А дух цієї любови не сміє спочити, аж поки посторонні не заклинуть з подивом: „глядіть, як моляться вони — дивіться, як відчують вони чуже горе, мов власне нещастя — бачите, чужі страждання двигають вони на своїх плечах, мов власні терпіння!“

На правду, найкрасшою славою окриється громада, коли про неї повторити буде можна: „Множествож вірних мали одно серце й одну душу; й ні один, що мав, не казав, що це його, а було в них усе спільне.“

І нині повно між нами голодних, як за перших християн, — накорми їх; найдеш нагих — одягни їх; шукаючим правди — подай їй; сумуючих — потіш; сумніваючимся — подай спокій; невіруючих — навчи, переконай. „Хто має дві одежини — навчав наш Спаситель — нехай наділить немаючого; й хто має харч, нехай так само робить“. (Лук. 3, 11). Христ. любов наказує: Поможі бідному поле обробити. Подай убогій сусідці миску муки, зложіться кілька й допоможіть їй справити Різдво дітям. Клич недовірка до церкви зі собою. Принукай його до великодної сповіди. Старайся відтягнути від безбожного, пияцького товариства. Порадь, щоб більше піклувався жінкою, дітьми. Памятаймо, що багато наших братів відчужилося від побожного життя таки задля нужди й розпуки, якою щедро наділяла їх лиха доля. Вони мовби говорили: Колиб ви так бідили, як ми все нуждуємо — хто зна — чи булиб ви ліпші від нас? Колиб вам прийшлось перенести стільки клопотів, скільки їх нам життя приносить — хто зна — чи булиб ви побожніші від нас? Покажіть нам вашу братню любов, а підемо за вашими словами! Християни! Ми мусимо ділом засвідчити наше прив'язання до Христа Господа; ділами мусимо показати нашим браттям, як ми їх любимо та як бажаємо їм щастя на землі й неба у вічності. Св. Отець Николай допоможе нам в наших зусиллях. Широким руслом пливе між нами набоженство до св. Николая. Богато церков посвячено памяти св. Николая. В кождім богослуженню споминаємо імя цього Чудотворця; окремиий день кожного тижня посвячуємо цьому великому Угодникови; в кождім іконостасі знайдете його образ. От видно богато помочі зазнав наш народ від св. Николая у своїх злиднях, коли навіть в церковних піснях стверджує, що:

„Хто, хто Николая любить.

Хто, хто Николаю служить.

Тому св. Николай

На всякий час помагає — Николай!“

Ціле своє життя, усю свою багату діяльність поклав св. Отець Николай для Патарів, для Мир Ликійських, це є для рідного краю та рідного народу. Тут нам достойний примір до наслідування. Недобрим християнином цей, хто не любить своєї батьківщини, хто вірно не служить своєму народови, хочби й трудом життя та майна. За любов і жертву для рідного народа нагородив Бог св. О. Николая чудами й славою, яка півторатисячі літ тріває на землі і старітися не думас. Видно, Бог хоче, щоб кождий любив свій нарід і золотими черенками християн. любови ближнього записав своє імя у вічній історії неба, а на страшнім суді почув лагідне слово Христа Господа: „Прийдіть, бла-

гословенні Отця мого, осягніть царство, приготоване вам від основання світу. Бо я голодував, а ви дали мені їсти; жаждував, і напоїли мене; був чуженицею, і прийняли мене; нагий, і зодягли мене“ і т. д.

„Скільки раз ви вчинили це одному з тих братів моїх найменших, мені вчинили“. (Мат. 25, 34—36, 40).

Амінь.

О. Й. Осташевський

Різдво Христове

„Щоб землю з небом в одно злучити,
Христос родився. Слзвіте!“

Дорогі! Віра вчить нас, що наслідком первородного гріха притьмився наш розум. Здається людині, що багато річий вона знає, а поважно погляньте довкруги себе, застановіться своїм розумом над собою, своїм життям, оточуючою природою, скрізь побачите ціле незглибиме море тайних загадок, яких нашому розумови не збагнути, не розв'язати. Правда, розвивається людська культура, але з її розквітом творяться все нові, чим раз більше розбіжні погляди на світ, на чоловіка, на людське життя. Являються такі великі суперечності в тих поглядах, що саме те, котре уважають одні найвисшою, звершеною мудрістю, це саме другі без обиняків звуть найбільшим абсурдом, крайною глупотою. Людська філософія безнастанно глядає світла, а раз-по-раз надibuє на своїм шляху глуху чорну темряву. Сам чистий розум не знайде справжньої правди ніколи.

Після упадку наших прародичів прийшлося їм поносити важкі труди, гірку працю, біль і терпіння, вижидати страшної смерті, гіркої вічності. Це ослабило їх людську волю. Не одній людині хотілосяб бути доброю, чесною, де там, на раз розшаліється над нею хуртовина диких, зв'язаних пожадань і завоює людське серце, щоб небаром скільчити на його ниві грізний, болючий рев розпуки. Прийде терпіння на чоловіка, він рветься до борби з самим Богом, в своїм безсиллю бодай клене і хулить Його. Мине терпіння, хапається людина чару облудної розкоші та випиває до дна, забуваючи, що всяке страждання посилає нам добрий Бог на пересторогу перед майбутнім терпінням у вічності. За упадком людського розуму й волі сильніше опановують серце чоловіка низші його гони. Пригляньтеся хвилинку. Голод і спрага дані нам до піддержування людського тіла. Половий гін має завданням продовжувати людський рід на

землі, а розперезаний до розпусти спричинює заразливі слабости, дегенерацію цілих суспільних клас, вимертя цілих народів.

Поступ, винаходи, цивілізація замість облекшити людську нужду, збогатити ціле людство, служать спритнішим до поневолення слабших, до цинічного покористовування працею порабощених.

Випочинок тіла й духа вироджується в ліниство, жадобу розкоший і змислового вживання. Відси знова родиться самолюбство, розпаношується злочин і проступок. Рветься зв'язь неба із землею. Чоловік падає низше звіряти. Навіть геніяльні люди стародавніх віків не могли ні себе, ні своїх народів піддвигнути з упадку. З забуття вигребує розум людини надію на рятунок з неба, віру в обіцяного Спасителя.

Фільософи та поети стародавньої Греції і могутого Риму були цього переконання, що людський рід далеко відпав від Бога, глибоко загряз в беззаконнях. Жало провини мучило його душу, внутрі його горіла туга за відкупленням, помирненням. Але нема сили на світі, ні в природі, ні в науці, ні в штуці, ані в геройських терпіннях, яка могла б дати спрагненим людям рятунок і провід з їх страшного упадку; вони можуть тільки приплисти на нашу планету як дар неба. Спасення людям може принести тільки Бог, котрий хоче відіймати від чоловіка весь тягар і прокляття провини — гріха, піднесе чоловіка до стану ласки, навчить людину віри, надії та любови.

Гідний вислів нашої гадці подає грецький трагік Ай-схиль в осьмій дії „Ув'язненого Прометея“, де він говорить: „А кінця твоїм стражданням не буде скорше, аж заступником твоїх мук явиться сам Бог, котрий згодиться сам увійти до підземель темного Гадесу, до бездонної пропасти Тартару і там заступитися за тебе.“

Ясно аж до подробиць описують прихід Спасителя — Бога жидівські пророки, а вже найдокладніше великий Ісаїя: „Ось невинна Дівиця почне в утробі та й породить сина, й дадуть ім'я йому Еммануїл (Бог із нами)“. (Іс. 7. 14). „Бо хлопятко народилось нам — син даний нам; власть на раменах його, а дадуть ім'я йому: Дивний, Порадник, Бог кріпкий, Отець budouчого віку, Князь мира.“ (Іс. 9. 6).

Нарешті прийшла повнота часу і здійснилися сподівання стародавніх геніїв, сповнилися предсказування пророків.

У тиху, зоряну ніч об'явилася людям Божо любов, леготом сплила на землю хвиля спасення. Убогі руїни стаєнки помістили у своїх холодних яслах маленьке немовлятко — Ісуса. Його тихоньке квиління злилося в чудовий гимн із хорами небесних сил, котрі в заграві надземського сяйва

вспівували: „Слава на висотах Богу, а на землі мир, між людьми благоволення!“

До переляканих пастирів зблизився ангел і заповів їм: „Не бійтесь, ось бо благовіщу вам радість велику, що буде всім людям. Бо народився вам сьогодні Спас, що є Христос Господь в городі Давидовому.“ (Лук. 2, 10—11). На небеснім небозводі Вифлєсму заясніла дивним блеском різдвяна зоря, вказуючи людям доброї волі благословенний шлях до стаєнки, до Спасителя. Пастирі, а за ними мудрці зі сходу спішать повитати Месію. Небувале Різдво. Ціла природа, небо і земля лучаться, щоб прославити його. У Вифлєсмі витриснуло цілюще жерело, яке зараз зачало скропляти людську кволість, сполюкувати бруд упавшого чоловіка, підносити його з упадку. Коштовним самоцвітом ревної віри, ясним полум'ям пречистої любови займився світ у Різдвяну Ніч в особах убогих пастирів, вчених мудрців зі сходу, побожних невіст, простеньких рибаків, тисячів ісповідників, мільонів мучеників, місіонарів, священиків і законників, котрі через усі часи аж до нині виснажують всі свої сили на службу Богови і ближньому по пустинях місіях, монастирях, шпиталях, сиротинцях, скрізь, де лиш людська душа застогне з нужди і горя. Всі, що надурно правди віками глядали, що, хорі духом, страшні терпіння відчаю зносили, що обвантажені тягарем боротьби за кусок чорного хліба піт проливали, навіть бідні грішники, яким часто приходилося під навалою провини вгинатися, власне животіння проклинати, всі й всі, хто тільки добру волю мав, у вифлємській стайні рятунок находив.

Бо кого мучила свідомість провини, цей нагадував собі, що в яслах на сіні лежить Ягня Боже, котре двигас на собі весь тягар гріхів світа.

В кого було зранене серце, цьому гомонів голос ангела: „Народився вам сьогодні Спас“, котрому ліку не бракує на найтяжші рани.

Хто поради питав, шукав потіхи — напевно находив у вифлємських яслах чутливе серце вірного друга, незміриме милосердя потішителя.

Навіть кого страхіття смерти холодною дрожю прошибали, на застріч такому неслись надії воскресення і вічного життя.

Навіть коли найбільший злочинець у крайній розпуці припадав серцем до холодного вертепу, вставав з пересвідченням, що в ньому народився новий чоловік. Із вифлємської стаєнки поплили могучим руслом по широкім світі ідеї рівності, братерства й свободи. Там зродилася справжня культура духа й серця, якою цілі віки жие й дихає людство, котра день в день тисячні благословенства жемчугами розсипас по християнським світі.

Хтож то це німічне Дитятко, що сталося жерелом від-
родження світа? Це „Бог істинний, нас ради рожденний“,
це „Син Божий во плоти, лежить между скоти“. Ще заки
наспіла хвиля Різдва, архангел вже обвістив Пренепорочній,
що „Сином Вишняго наречеться“ прийдешній Її первенець.
Щойно родиться на світ німічне Дитя, а вже в його ма-
леньких грудях замешкала вся повнота Божества, а в сла-
бонькі рученятка зложена вся власть на небі і на землі.
Сам Отець небесний засвідчує аж кілька разів, що „Ти єси
Син мій любий, що я вполював його“. (Марк. 1, 11). Колиж
Ісус Христос пішов по рідній батьківщині навчати жидів-
ський нарід, а цей нарід став питатися: „Коли ти Христос,
скажи нам явно“, божественний Учитель відповів їм:
„Я кавав вам, та й не віруєте. Діла, що я роблю в ім'я
Отця мого, ці свідкують про мене. Та ви не віруєте...
Я і Отець одно“. (Ів. 10, 24, 25, 30). Знова раз апостоли за-
хотіли подивитися на Отця небесного, а Ісус Хр. їм сказав
пам'ятні слова: „Хто видів мене, видів Отця“. (Ів. 5, 21). Раз
чудом уздоровив Христос Господь сліпородженого тай за-
питав його: „Чи ти віриш в Сина Божого?“ А уздоровлен-
ний спитав: „А хто він, Господи, щоб я увірив в нього?“
Ісус Хр. йому заявив: „Хто говорить з тобою, це він“. (Ів.
9, 35-39). До учеників Предтечі звернувся Христос Господь
зі словами: „Ідіть і скажіть Іванови, що ви чули й виділи:
сліпі видять, хромі ходять, прокажені очищаються, глухі чу-
ють, мертві встають і вб'єгі проповідуть благовістя“. (Мат.
11, 5). Цими словами представляє Ісус Хр. своє Божество,
представляється таким, яким мав бути Месія, передсказува-
ний пророками. Під присягою зізнає Ісус Хр. перед Каяфою:
„Я є Сином Божим“. (Мат. 26, 63). Сином Божим уважали
його також євангелісти й апостоли.

Послухаймо, що записали вони про великого свого
Учителя. Любий ученик Ісусів пише в євангелію: „На по-
чатку було Слово і Слово було у Бога і Богом було Слово“.
„Все ним сталося; і без нього не сталося ніщо, що сталося“.
„І слово тілом сталося, і пробувало між нами“. (Ів. 1,1,3,14).
Найбільший апостол мовби доповнити хотів слова св. Івана
своїми поясненнями: „Бо ним (Ісусом Хр.) сотворене все,
що на небесах і що на землі, видиме й невидиме, чи пре-
столи, чи панства, чи князівства, чи власти: все ним і для
нього сотворене“. (Кол. 1, 16). Або: „В останні сі дні
глаголаз до нас через Сина, котрого настановив наслідни-
ком усього, котрим і віки створив. До нього сказав: Я буду
йому Отцем, а він буде мені Сином“. (Євр. 1,2,5,10). Та-
кож св. Петро на питання Христове дав ясну відповідь; „Ти
є Христос, Син Бога живого“. (Мат. 16, 19). А невірний
Тома, коли побачив власними очима воскресшого Учителя,
закликав, повний одушевлення: „Господь мій і Бог мій!“

(Ів. 20. 28). Серце і мозок наочних свідків Христової науки і Його чуд подиктували апостолам кріпку віру в Божество Христа такими словами: „Вірую в єдиного Господа Ісуса Христа, Сина Божого, єдинородного і від Отця родженого ранше всіх віків, Світло від Світла, Бога правдивого від Бога правдивого, родженого, несотвореного, єдиносущного з Отцем, через котрого все сталося“. (Символ віри). Дійсно сам Син Божий опустив небесний престол, прийняв на себе людське тіло й народився у Вифлеємі та замешкав між людьми на землі.

Непоказним, нагим і убогим прийшов Він на цей світ. Пеленами повила свого Первенця Божу Мати, бо нема на світі королівської пурпури, яка достойна булаб Його тіло обняти. В яслах на вязанці сіна положила його Пр. Діва Мати, але на цілیم земським гльобі нема палати ні престола, які булиб славою і величю підхожі Божому Синови. Дитятком являється Він між нами, бо величі Його Божества не зніс би ніхто з живучих людей, немовлятком являється Він, щоб об'явити людям безмежну любов Божу.

Пречудними колядками оспівує український нарід свою глибоку віру в Божество Христової Особи:

„Прийдім, прийдім до шопи,
Узрім Бога во плоті,
І Матер Його святу,
Діву Марію чисту,
Которая Сина свого повиває,
В ясла складає“.

Христос Господь є також першою причиною і останньою рацією нашого життя. „Я Альфа і Омега, почин і кінець, перший і останній. Я дам жаждучому води із жерела життя“. (Откр. 21, 6).

Чуєте! Він поправді жерелом нашого життя. Так називає Його св. Іван Богослов: „Бо життя явилось, і ми бачили, і свідкуємо, і звіщаємо вам життя вічне, що було в Отця, і явилось нам“. (Ів. I. 1, 2,).

Сам Христос Господь називає себе життям: „Я прийшов, щоб життя мали, і надто мали“. (Ів. 10. 10). „Я хліб життя, що зійшов з небес. Коли хто їсть сей хліб, житиме по вік. Як післав мене живий Отець, і я живу Отцем, так і хто їсть мене, і той житиме мною“.

От так люди перед приходом на світ Христа Господа не знали, відки вони прийшли, куди йшли та куди оконечно зайти мали. Нам щойно ясно, нащо ми жиємо на землі та яка доля нас дожидає у вічності?

По Різдві Христовім щойно „в темностях земних сонце засвітило“. „У ньому життя було: і життя було світлом

людям. І світло у темряві світить, і темрява його не обняла“, (Ів. I, 45) — кличе св. Євангелист.

Він наше світло, підпора, потіха, щастя і розкіш невисказана. Слухайте Його солодкого голосу: „Я світло світу. Хто іде слідом за мною, не ходитиме в темряві, а матиме світло життя, ніхто не приходить до Отця, як тільки мною“. (Ів. 24.6). „Прийдіть до мене всі знеможені та обтяжені, то я упокою вас. Бо ярмо моє любе, і тягар мій легкий“. (Мат. 11.30). „І прийму вас до себе, щоб де я, і ви були“. (Ів. 14.3).

Ісус Христос є Сином Божим, є первнем, з якого повстало наше життя та кінцем-ціллю, до якої наше земське життя має прямувати, але найважніше то це, що Він є нашим Спасителем. „Він же поранений був за гріхи наші й мучений за беззаконня наші; це кара за весь мир наш упала на нього, й ми його ранами уздоровлені“. (Іса. 53,5). Саме ім'я Божого Дитяти має значіння Спасителя: „Даси ім'я йому Ісус, каже архангел до Пр. Діви, він спасе людий своїх від гріхів їх“. (Мат. 1.21). Христос Господь означує ціль свого приходу на нашу землю так: „Так Бог полюбив світ, що віддав Сина свого єдинородного, щоб кождий, хто в нього увірить, не згинув, а мав життя вічне“. (Ів.3.16). „Бог не післав Сина свого на світ, щоб осудив світ — але щоб спасся ним“. (Ів. 3. 17). „На це прийшов Син чоловічий на світ — говорить сам про себе Ісус Хр. — щоб життя своє віддати за спасення многих“. „Прийшов Син чоловічий, щоб шукати й спасти погибше“. Здалека побачив Іван Предтеча Христа Господа, як буйним квіттям закосиченими лугами Йордану правцював хреститися і пророчим голосом вказав своїм ученикам на його особу: „Се ягня Боже, що бере на себе гріхи світа!“. Апостол народів поясняє Римлянам: „Бог Сина свого не пощадив, а за всіх нас видав його“. (Рим. 8, 32). А найстарша християнська давнина передала нашим часам в Символі віри: „Вірую, що Син Божий для нас людий і для нашого спасення зійшов з неба і прийняв тіло від Духа святого і Марії Діви і став Чоловіком. Що був розпятий при Понтію Пилаті, страдав і був погребаний“. „Ніхто не має більшої любови, як коли хто душу свою кладе за свої друзі“. Хрестне дерево й Голгофта є невмовкаючими свідками, що Христос-Спаситель віддав до останньої краплинки крові ціліське своє життя аж до останнього віддиху за нас, своїх друзів. Його кайдани освободили нас від оков гріха. Його кров непозинна змила гріх із нашого серця. В Його немочі наша сила. В Його смерті наше життя. З Його тернової корони сплівся наш вінець небесний. Своім потом кровавим Він огонь пекла загасив, хрестом брами неба відчинив. Він добрий пастир, що своє життя за вівці віддав. Поглянь нині, дорогий христия-

нині, на маленького Ісуса, усвідоми собі, що кождий змисл Його, що кождий член Його тіла аж до повного виснаження перетерпить за тебе страшні, невиносимі муки-страждання, а до тебе, брате, кличе старосвітська коляда:

„Ликуй, чоловіче, з Різдва того:
Христос бо от ада спасе душ много,
І от роботи вражія“.

Минають тисячліття, а біля вифлеємської яскині годі перейти чоловікові байдуже Мільони людей віддало протягом віків свою кров за Христа, а й нині найшлиб ми дуже багато людей, котрі готові булиб кождої хвилі жертвувати своє життя за Його св. науку. Колись неvigідною була наука Христова можним жидівським багатіям і розпусникам та й на Голгофту завели вони Божественного Учителя, але й нині багато людей бажалоб, щоб не існував Христос Господь зі своєю чистою наукою й строгим голосом совісти не перешкоджував їм в їх подлім життю. В перших часах християнства линула із землі в небо пречиста любов святих, невинних душ, а також нині запашним димом кадила несуться сердечні благання вірних, щоб новороджений Цар слави оснував в їх серцях, як колись у вифлеємських яслах, свій Божий престіл. Довкола особи Спасителя виросла великанська література. Всі школи філософічні, історичні, навіть соціологічні й політичні не переходять попри ясла мимо. Кожда спинюється над вертепом, кожда займається Христом по своєму.

Не дурно Й. Б. Вайсс у своїй історії світа каже: „Ісус Хр. є осередком історії. Старий світ Його очідав, новий світ і ціла будучність на Нім побудовані, на Нім спочивають. Відкуплення людства Ісусом Христом є найважлишою подією в історії; його життя найгарнішою картою споминів, яку людство посідає; Його наука книгою законів, після яких кожного з нас судитимуть“.

Дорогі! Ріжні великі люди переходили цю землю, був час, що їх слала могутнім гомоном по світі лунала, а нині клубками ранної мраки розвіялася вона по безмежних просторах часів та й давно сліди по собі затерла.

Величня пам'ятка Різдва Христового ніколи не старіється, ніколи не переживається. Христос Господь іде краями, як колись переходив берегами генезаретського озера, і по дорозі закладає свій престіл у серцях св. Івана Золот., Володимира Великого, св. Франца з Ассизи, св. Йосафата, тисячів Українців, тисячів ісповідників у всякому хрещеному народі, мільонів поган і зараз обхоплює їх пречиста любов до Христа Господа і не стає в них сили опертися

солодкому таємному голосови Спасителя, і стають вони в тісний гурток Його вірних учеників, відданих Йому на життя і смерть. Звичайні люди відразу перероджуються у Святців. Родиться Христос Господь в душах закаменилих грішників, так зараз сльози сердечного розкаяння трискають з їх серця і перетоплюють грішників окаєнних в найзавзятійших апостолів Божої справи, як колись затверділого Савла в розкаяного Павла, як нині безліч славних конвертитів. Народиться Христос в родині, так зараз царитиме в сій хаті спокій, згода, любов і щастя. Нема щасливішого народа, як цей, в котрому царює Господь.

А вся ця сила відродження датується від Різдва Христового. Тому слушно Houstons Stevart Chamberlain говорить: „Різдво Христове є найважливішою датою в збірній історії людства. Жадна битва, жадне вступлення на престіл, жадне явище в природі, жадний винахід ні відкриття не посідає такого значіння, яке далосьб порівняти з народинами та коротким життям Ісуса на землі. Свідчить про це історія двайцятьох століть. Пам'ятаймо, що ми заледви переступили поріг християнства“. (Grundlagen des XIX Jahrhunderts.)

Дорогі! До купки гуртується кожда родина в свято Різдва Христового. З далекої заграниці бодай думкою лине під рідну стріху, щоби студене серце рідним теплом загріти, за померших батьків сльозу жалю зронити, спомином колядки в давні юні дні понестись. І наша українська родина засяє з непомірним смутком до цьогорічного Свят-Вечера. Гіркі думки пригнітять в нас святочну радість. Нема в Європі народа біднішого від нас.

Нема в нас ні релігійної, ні національної єдності. Богато між нами явних і неперебірчивих ворогів Христа Господа. Розшматовані ворогами самі нищимо себе. Нашим порятунком може бути тільки Новонароджений Спаситель. Молім Його, щоби кожного з нас переродив на Божу дитину, засіяв на ниві нашого серця правдиву побожність і щире ревнування за славу Божу, щоб опанував наші родини й наш безталанний нарід та дав йому силу злучитися в одну сімю несварливу і подав йому мир і благословення. Гадкою скупімся в нинішнє свято біля вифлемської стаєнки та зглибин душі балаймо Боже Дитятко:

„Глянь оком щирим, о Божий Сину
На нашу землю, на Україну
Пішли їй з неба дар превеликий,
Щоб Тя славила у вічні віки“. Амінь.

Науки про сповідь

III

Постанова поправи

Сотворіте собі серце ново і дух нов (Єзек. 18, 31).

У давній давнині було між старинними народами повіря, що в Індіях, далеко на полудне, живе дивна птиця, що зветься фенікс. Розказувано, що та птиця, коли постаріється, зносить на високу гору сухі галузки з тамошніх пахучих дерев та цвітів, складає їх на одну купу, а опісля сама сідає на верх. Від великого горяча, яке панує в Індіях, отся купа ріща сама займається і в її полум'ях спалюється і фенікс. З його попелу опісля повстає новий хробачок, який перетворюється в молодого фенікса.

Отсей, в огні відмолоджений, фенікс може бути влучним образом душі чоловіка, відновленої в сповіді. Огнем, який спалює — що так скажу — стару, грішну душу, є щирий жаль, біль душі з постановою поправи. Сповідь без жалю нічого не варта, не прине севіднови душі. Але й сам жаль ще не вистарчає.

Собор Тридентський каже, що з жалем мусить бути постанова: більше не грішити. Тому, щоби сповідь була добра, треба не лише зробити в покорі обрахунок совісти, не лише збудити сердечний жаль, але муситься ще мати сильну волю своє життя поправити, т.зн. уникати принайменше тяжких гріхів і нагод до гріха.

Постанова поправи є третьою умовиною доброї сповіді і про се хочу нині говорити.

В попередній науці ми пізнали, що правдивий жаль не може бути лише на словах; він мусить походити з серця. Те саме треба сказати і про постанову поправи. Не вистарчить сказати: „я вже більше не буду грішити“, але грішник мусить мати рішучу волю додержати своєї обітниці. В попередній науці ми пізнали, що жаль мусить розтягатися на всі поповнені гріхи, — принайменше на всі тяжкі гріхи, подібно і постанова поправи мусить обняти всі, принайменше тяжкі гріхи. Грішник, коли хоче, щоб його сповідь була добра, мусить не лише жалувати за свої гріхи, але мусить ще повзяти постанову, вже більше до тих своїх гріхів не вертати, до тих гріхів, які поповнив, як і інших, що їх мігби поповнити. Ми також

пізнали, що жаль, коли він походить лише з природних, земських понук, до сповіди не вистарчає. Жаль мусить походити з надприродних, Божих причин. Грішник мусить жалувати задля того, що Бога образив, що стратив небо, а заслужив на пекло. Так само і постанова поправи мусить походити з надприродних причин, т.зн. ми мусимо постановити уникати гріхів не тому, що через те можемо мати якусь страту на майні, чи шкоду на здоровлю, чи на чести, але задля того, що гріхами ображуємо Бога, через гріх тратимо Божу ласку і Божу приязнь. Де нема такої постанови, де постанова поправи не буде походити з серця, коли не буде розтягатися на всі гріхи і не буде походити з надприродних причин, то й сповідь не буде важна, не принесе відпущення гріхів.

Інакше не може й бути. Як може Г. Бог простити грішникови, котрий, хоч жалує за свої гріхи, однак не є рішений на дальше вистерігатися гріхів. Колиб ти образив можливого пана, на якого прихильности тобі залежало би, і ти хотів би його ласку назад собі зєднати, то се не могло б інакше статися, як хіба в той спосіб, що ти признався би до своєї провини, запевнив його про свій жаль і обіцяв, що се вже більше не повториться. Так і Г. Бог, пан неба і землі, якого ти образив, лише тоді простить тобі, коли ти не лише збудиш жаль у своїм серці, але і постановиш поправитися, більше не грішити.

Що з сього виходить? З сього виходить, що чимало сповідий буде неважних, бо чимало людей не має такої постанови. Чимало людей, хоч заявляє при сповіди, що жалує за свої гріхи і постановляє поправу, однак та заява є лише зверхня, устами, а серце їх що иншого каже. Чимало людей іде до сповіди і каже устами: Я постановляю поправу, а в серці гадає: як я можиму добрими очима глянути на тих, що мені таку прикрість зробили? Як я можиму до них добре заговорити, коли вони мене так називали? Я обіцяю поправу — скажуть уста, але серце погадає: я не хочу проклинати, але коли хто мене розгніває, мушу клясти. Ти нераз упивався. Ідеш до сповіди і устами говориш: я обіцяю поправу, але твоє серце каже: як стрінуся з товаришами, то годі буде опертися, щоб з ними не вступити на склянку пива, чи чарку горівки. Ти маєш на своїй совісти нечисті гріхи, ідеш до сповіди, і уста говорять: я обіцяю поправу, а серце каже: коли я з тою особою стрінуся, то тяжко буде опертися спокусі, щоби не згрішити. Як гадаєте? Чи то рішуча постанова поправи? Щож то за постанова, коли сама совість тобі диктує, що її не дотримаєш?!

Тут не вистарчить сказати: Я хотів би. Треба сказати: Я хочу, я рішучо хочу і постановляю. Що постановляю?

Постановляю уникати гріхів, уникати нагод до гріхів, занехати злі склонности і уживати всіх способів, щоб поправитися. Щож помоглоби купцєви, колиб він зітхав за красшим поведженням, а не прикладав старання до свого інтересу? Що помоглоби рільникови, колиб він лише бажав красших плідів, а не вкладав більше старання і праці в управу ріллі? Хочеш, брате і сестро, направду поправити своє життя, то не викручуйся, як оті євангельські гості, яких запрошено на велику вечерю. Один сказав: Я купив поле, мушу його оглянути. Другий сказав: Я купив пять пар волів, мушу піти оглянути їх. Третій сказав: Я одружився і не можу прийти (Лук. 14, 18—20). Однак головною причиною, чому вони відказалися прийти, як подає єван. Матей, було те, що вони не хотіли прийти (Мат. 22, 3). Подібно поступає багато грішників. Вони не поправляються, бо не хочуть поправитися. Їм бракує рішучої волі до поправи.

Бо і щож стоялоби їм на перешкодї, колиб справді хотіли поправитися? Заховувати Божі заповіді, се чейже не така трудна річ. А скількиж то трудностей нераз переносить чоловік, скільки старань докладає для якоїсь дочасної користи? Розкажу вам повчаючу історію. Підчас облоги одного міста між жовнірами, що боронилися в середині, був один жовнір, що дуже любив клясти. Коли йому другі звертали увагу, він відповідав, що не може відзвичаїтися. Та коли облога довго затягалася, щораз тяжше було за поживу. Брак поживи відчувало і військо. Раз прийшов отсей жовнір до свого капеляна і просив о поміч. А духовник знав того жовніра і його натуру, хотів йому помогти, а при тім дати йому науку. Тож каже: „Добре, я дам тобі отсю золоту монету, але як ти підеш за мною і через цілу годину ні разу не заклєнеш“. Жовнір був тим дуже врадований, і охотно згодився. Тоді капелян, тримаючи гроші в руках, взяв жовніра і зачав водити його по цілім таборі. Другі жовнірі, знаючи про що розходиться, насміхалися з нього, дрили його, але він уст не отвирав, а мовчки йшов за своїм духовником, хоч як тяжко було йому це виконати. По годині капелян дав йому ті гроші і каже: „Бачиш, друже, тепер пізнав ти, що зі свого налогу легко можеш вилічитися, коли схочеш. Коли задля марного гроша ти переміг себе і не проклинав, хоч інші тобі докучали, то чому не мігби ти того зробити для Бога, для своєї безсмертної душі?“

Мої дорогі! Чи й до вас не здалосяби віднести ті самі слова? Чимало з вас подібно вимовляється, що не може позбутися свого налогу, не може поправитися. Але колиби так тобі наложив хто кару, що за кождий проклін, за кожде пиянство ти мавби дати золотого, то—думаю, що ти скоро позбувсяби своїх налогів.

Декотрим здається, що вони мають добру постанову поправи, одначе своїм захованням показують, що їм на поправі зовсім не залежить. Бо скажи, любий брате чи сестро, чому ти бігаєш від одного сповідника до другого, чому вибираєш щораз то іншого, звичайно такого, який не знає стану твоєї душі, який не знає, що ти вже довгі літа в тих гріхах жиєш, тож тому і не може відповідно повчити чи упінути тебе. А ти се використовуєш. Чи се не є знаком, що ти не маєш щирої волі поправитися, що не маєш охоти застосувати те все, що охоронилоби тебе й від нагод до тих гріхів. Ті самі гріхи, з яких тепер сповідаєшся, ти вже стільки разів поповняв, тепер може і частіше допускаєшся їх, як перед тим. Чи не є се знак, що ти досі не мав рішучої волі поправитися? Колиб ти мав таку волю, то певно бувби ліпший. Хто раз піткнеться об камінь, сей другий раз вже уважає. Кажуть, що й осел два рази не піткнеться на той самий камінь. А коли ти й другий і третій і десятій раз спотикаєшся, в той самий гріх падаєш, то чи не є се знаком, що ти не маєш постанови поправи?

Вкінці не мають постанови поправи ті, що не мають волі направити заподіяної ближньому шкоди, ті, що не хочуть направити згіршення, даного своїм злим поступованням. Се ясне, й не потребує доказування, що коли грішник хоче, щоби йому гріх був прощений, то він мусить усунути причину гріха, мусить надоложити кривду, яку заподіяв. Колиж не має волі того зділати, то його сповідь не може бути доброю. В нього нема волі поправи. Священик має право такому сказати: Оминай наперед нагоди, що ведуть до гріха, віддай те, що не твоє, поєднайся з своїми ворогами, викинь злі книжки, які маєш дома, а щойно тоді прийдеш, щоби дістати розрішення. Тоді я буду мати знак, що ти рішений своє життя поправити.

Але — на жаль — багато людей сповідається, священик дає їм розрішення, бо гадає, що все в порядку, одначе всевідучий Бог гріхів їм не відпускає. Хоч після людського суду їх сповідь видається важною, після Божого суду та сповідь не важна, власне тому, що тій сповіді бракує правдивого жалю і рішучої волі уникати гріхів.

Отже, мої дорогі, коли хочете, щоби ваша сповідь була важна, уважайте, коли йдете до сповіді, щоби не бракувало вам постанови поправи. Зробіть собі таку постанову, щоби ви могли сказати разом з Апостолом: „Я упевнився, що ні смерть, ні життя, ні ангели, ні князівства, ні сили, ні терпіння, ні будуче, ні висота, ні глибина, ні якесь инше твориво не зможе нас розлучити від любови Божої, що в Христі Ісусі, Господі нашім“ (Рим. 8, 38—39).

Амінь.

З М І С Т

проповідничого додатку до „Ниви“ з р. 1929:

о. ЗИНОВІЙ КУЗЬМА:

Неділя Сиропустна	1— 6
I. Неділя посту	6— 12
II. „ „	12— 18
III. „ „	18— 25
IV. „ „	25— 31
V. „ „	31— 37
Цвітня Неділя	37— 41
Велика Пятниця	42— 47
Великдень I.	47— 51
Великдень II.	52— 55
Великдень III.	56— 60
Неділя Томина	60—63 66— 67
Неділя Пятидесятниці	67— 73
Празник Пресв. Тройці	73— 77

о. П. ГЕДЗ:

Сльоза над гробом	63— 64
-----------------------------	--------

о. ЕВЗ. БАЧИНСЬКИЙ:

Прповідь над гробом	77— 80
Жалібна промова	128—131

о. А. ГАЛАНДЮК:

Різдво св. Івана Хрестителя	80— 85— 87
Св. верховних апост. Петра і Павла	87— 91
Неділя III. по Сошествію	91— 94
„ „ IV.	94— 98
Рожество Пресв. Богородиці	98—101
Воздвиження Чесн. Хреста	102—105
Свято великомуч. Димитрія	105—108

о. ПЕТРО ЯРОСЕВИЧ:

Преображення Господнє	81— 84
Різдво Пресв. Богородиці	108—111

о. БОГДАН ЦУРКОВСЬКИЙ:

Празнична проповідь	111—117
-------------------------------	---------

о. ОН. ГАДЗЕВИЧ:

Прповідь на I.XI.	117—119
---------------------------	---------

о. М. КІНАШ:

На закінчення старого року	120—122
Похоронна проповідь	122— 124
I. На Різдво Христове	124—128
II. „ „ „	131—134

Кард. МИХ. FAULHABER:

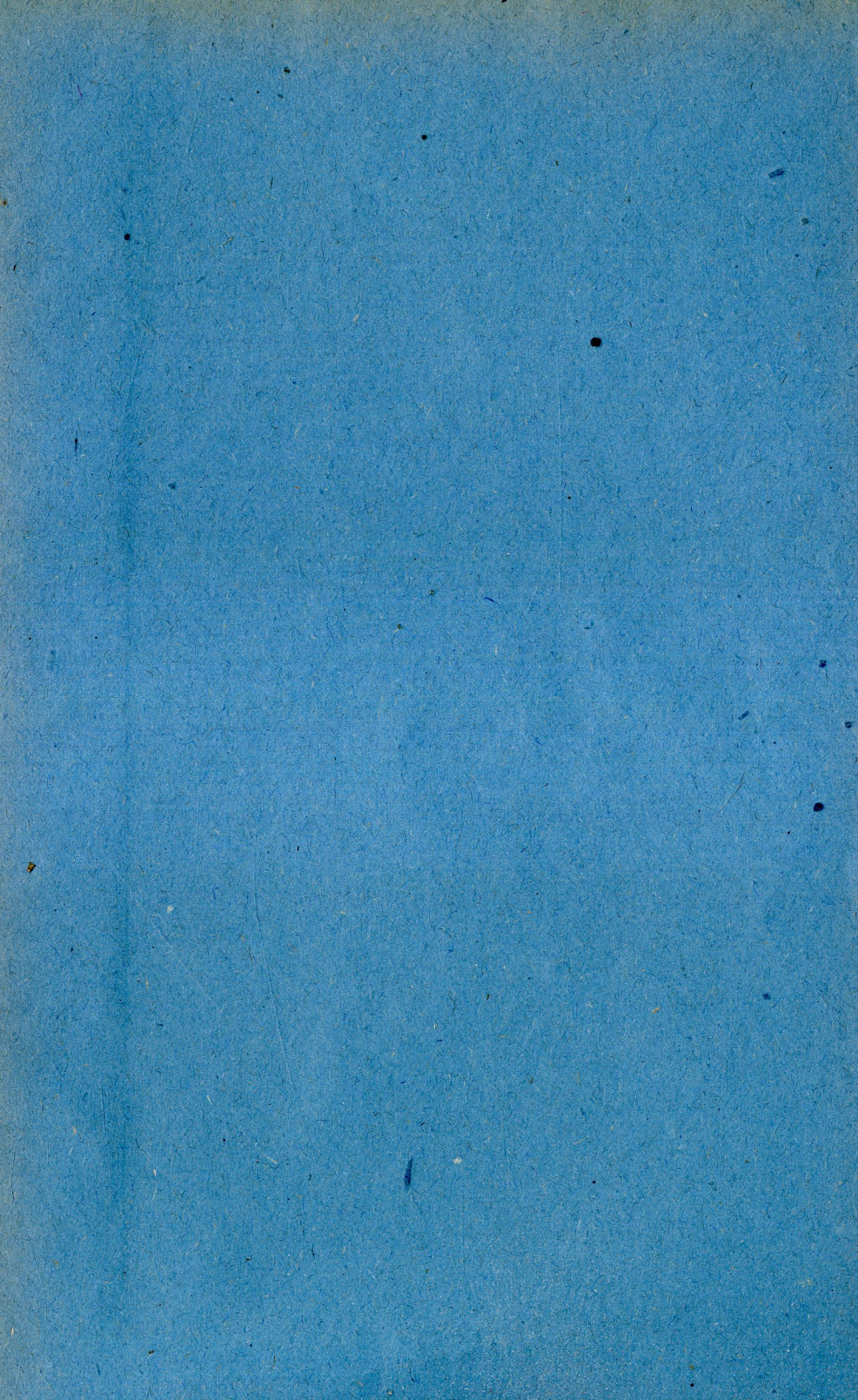
Велика Тайна (про подружжя) (з німецьк. пер. ВДС)	134—140
---	---------

о. ВОЛ. ЛИСКО:

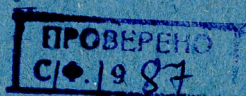
Науки про сповідь :	
I. Совість і обрахунок совісти	140—146
II. Жаль	146—152
III. Постанова поправи	172—175

о. Й. ОСТАШЕВСЬКИЙ

На св. Арх. Михаїла	152—15
На св. о. Николая	157—16
На Різдво Христове	164—177

165

ИП 22658
1929

НИВА

1929